ପିଲାଂକ ମହାଭାରତ

ବକ୍ତବ୍ୟ

ମୁଁ ପିଲାମାନଂକ ପାଇଁ ଏ ପୁସ୍ତକଟି ଲେଖିଛି । ମହାଭାରତ ପୁସ୍ତକ ପିଲାଂକ ପାଇଁ ଲେଖିବା ବଡ଼ ସହଜ କଥା ନୁହେ । ମୁଁ ଏହି ପୁସ୍ତକ ଲେଖିବାଲାଗି ପିଲାଂକ ପାଇଁ ଲେଖା ହୋଇଥିବା ଅନେକ ମହାଭାରତ ଖୋଜ ଦେଖିଥିଲି; କିଂତୁ ଦେଖିଲି, ଅଧିକାଂଶ ପୁସ୍ତକ ମୂଳଗ୍ରଂଥ ଛାଡ଼ି ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଲେଖା ହୋଇଅଛି । ବଂଗଳାର 'ଛେଲେଦେର ମହାଭାରତ' ଓ ଇଂରେଜିରେ 'The story of the Great War' ଏହି ଦୁଇଖଂଡ ପୁସ୍ତକ ମୂଳଗ୍ରଂଥ ଧରି ଲେଖା ହୋଇଥିବାର ଦେଖି ସେହି ଦୁଇ ଗ୍ରଂଥକୁ ଆଦର୍ଶ ଧରି ମୁଁ ଏ ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଛି । ତେଣୁ ସେହି ଗ୍ରଂଥକାରମାନଂକଠାରେ ମୁଁ କୃତଜ୍ଞ ।

ବଂଗଳା ପୁସ୍ତକର ଅନେକ ବର୍ଣନା ପିଲାମାନଂକ ପାଇଁ ବୃଥା ଓ ଅଯଥା ବୋଧ ହେଲା ଏବଂ ରୁଚିବିରୁଦ୍ଧ କଥା ନ ଦେବାର ଯତ୍ନରେ ବଂଗଳା ଗ୍ରଂଥକାର ଅନେକ ବିଷୟ ଏକାବେଳକେ ଭିନ୍ନ ରୂପରେ ପ୍ରକାଶ କରିଛଂତି । ପୁଣି ଇଂରେଜୀ ଗ୍ରଂଥରେ ଅନେକ ଉପଦେଶ ଓ ଉପଦେଶର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଅଛି । ତାହା ପିଲାମାନଂକ ପକ୍ଷରେ ଆଦୌ ଉପଯୋଗୀ ବୋଧ ହେଲା ନାହିଁ । ପିଲାମାନଂକୁ ଇତିହାସ ପୁରାଣାଦି କଥା କହିଲାବେଳେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସାକ୍ଷାତ୍ ଉପଦେଶ ଦ୍ୱାରା ତାଂକ ମନକୁ କୌଣସି ଆଡ଼େ ଟାଣି ଭର୍ତି କରିବା ମୋଟେ ଉଚିତ ନୁହେ । ଆଉରି ମଧ୍ୟ ଇଂରାଜ ଗ୍ରଂଥକାର ମୂଳର ଅନୁକରଣ କରିବାକୁ ଯାଇ ବେଳେ ବେଳେ ଶିଶୁର ଆକାଂକ୍ଷା ଓ ରୁଚି ପ୍ରତି ଜମା ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ନାହାଂତି । ମୁଁ ଏ ପୁସ୍ତକରେ ଏ ଦୁଇଟିର ମଧ୍ୟ-ପଂଥା ଗ୍ରହଣ କରିଅଛି । ମୁଁ ଦଶ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକକାଳ ଶିଶୁମାନଂକର ଶିକ୍ଷକ ଥାଇ, ଶିଶୁମାନଂକ ପାଇଁ ଯେପରି ଏ ସବୁ ବିଷୟ ଲେଖା ହେବା ଉଚିତ ବୋଲି ବୁଝିଛି, ସେହିପରି ଲେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ପୁସ୍ତକଟି ପିଲାମାନଂକ ଶିକ୍ଷାରେ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ କୃତାର୍ଥ ହେବ ।

ସତ୍ୟବାଦୀ
୨୦ । ୧ । ୨୩

ନୀଳକଂଠ ଦାସ

ପିଲାଂକ ମହାଭାରତ

ଆଦିପର୍ବ

ହସ୍ତିନା, ଭାରତ, କୁରୁବଂଶ ଓ ପ୍ରତୀପ

ଦିଲ୍ଲୀ ଭାରତରେ ପ୍ରଧାନ ସହର । ଏବେ ଯେଉଁଠାରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଅଛି, ସେଠାରେ ସେକାଳେ ଖାଂଡବବନ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଭାରି ଜଂଗଲ ଥିଲା ଓ ସେହି ଜଂଗଲ ଭିତରେ ଯମୁନାକୂଳ ଆଡ଼କୁ ଖାଂଡବପ୍ରସ୍ଥ ବୋଲି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗାଁ ଥାଏ ।

ସେହି ଖାଂଡବପ୍ରସ୍ଥ ପୂର୍ବକୁ ଗଂଗାକୂଳରେ ହସ୍ତିନା ବୋଲି ସୁଂଦର ସହର ଥିଲା । ବହୁତ ଦିନରୁ ଚଂଦ୍ରବଂଶୀ ରଜାମାନେ ଏହି ହସ୍ତିନାରେ ରଜା ହୋଇଥିଲେ । ଭରତ ବୋଲି ଏହି ବଂଶରେ ଜଣେ ରଜା ଥିଲେ । ତାଂକର ନାମରେ ଆମର ଏହି ଦେଶକୁ ଭାରତବର୍ଷ ବୋଲି କହଂତି । ଏହି ରାଜବଂଶକୁ ମଧ୍ୟ ସେଥିପାଇଁ ଭାରତବଂଶ ବୋଲି କହୁଥିଲେ । ସେହି ଭାରତମାନଂକ କଥା ଲେଖାଥିଲାରୁ ପୁସ୍ତକର ନାମ 'ମହାଭାରତ' ହୋଇଅଛି ।

କୁରୁ ବୋଲି ଏହି ବଂଶରେ କେବେ ଜଣେ ବଡ଼ ରାଜା ଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଏ ବଂଶର ରାଜାମାନଂକୁ କୌରବ ଓ ଏହି ବଂଶକୁ କୁରୁବଂଶ କହଂତି ।

ଏହି କୁରୁବଂଶରେ ପ୍ରତୀପ ବୋଲି ଜଣେ ହସ୍ତିନାରେ ରଜା ଥିଲେ । ସେ ଦିନେ ଗଂଗାକୂଳରେ ସ୍ନାନ ସାରି ତର୍ପଣ କରୁଥିଂତି, ଗଂଗାଦେବୀ ଗୋଟିଏ ସୁଂଦରୀ କନ୍ୟା ହୋଇ ଆସି ତାଂକ କୋଡ଼ରେ ବସିଗଲେ । ପ୍ରତୀପ ବଡ଼ ଧାର୍ମିକ ରାଜା ଥିଲେ । ସେ ଗଂଗାଂକୁ ବେଶି ସ୍ନେହରେ ପଚାରିଲେ, "ତୁମେ କିଏ ମା ? ଝିଅପରି ଆସି ମୋ କୋଡ଼ରେ ବସିଗଲ ? ମୋ ପୁଅ ହେଲେ ମୁଁ ତୁମକୁ ବୋହୂ କରିବି ।"

ଗଂଗା ଓ ବସୁମାନଂକ ଶାପ କଥା

ଗଂଗା ଯେ ଏପରି ଆସି ପ୍ରତୀପଂକ କୋଡ଼ରେ ବସିଗଲେ, ସେଥିରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଅଛି—

ଦେବତାମାନଂକ ଭିତରେ ଆଠ ଜଣକୁ ଆଠବସୁ କହଂତି । ଏହି ବସୁମାନେ ଥରେ ନିଜ ସ୍ତ୍ରୀମାନଂକୁ ଘେନି ମେରୁ ପର୍ବତ ପାଖେ ଗୋଟିଏ ସୁଂଦର ବଣକୁ ବୁଲିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ବୁଲୁ ବୁଲୁ ବାଟରେ ବଶିଷ୍ଠ ମୁନିଂକ ଆଶ୍ରମ ପଡ଼ିଲା । ବଶିଷ୍ଠଂକର ନଂଦିନୀ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଭଲ ଗାଈ ଥାଏ । ଏପରି ଗାଈ କେବେ ଦେଖା ନାହିଁ । ଯେତେ ଦୁଧ ଦରକାର, ନଂଦିନୀଂକ ଠାରୁ ମାଗିଲେ ସେତେ ଦୁଧ ବାହାରେ । ଆଉ ସେ ଦୁଧ ଏପରି ଯେ, ତାକୁ ଖାଇଲେ ମଣିଷ ସୁସ୍ଥ ଶରୀରରେ ଦଶ ହଜାର ବର୍ଷ ବଂଚିପାରେ ।

ବସୁମାନଂକ ମଧ୍ୟରେ ଜଣକ ନାମ ଥିଲା ଦ୍ୟୁ । ଗାଈଟି ଦେଖି ତାଂକ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ବଡ଼ ଲୋଭ ହେଲା । ଉଷିନର ରଜାଂକ ଝିଅ ଜିତବତୀ ବୋଲି ତାଂକର ଗୋଟିଏ ସଖୀ ଥାଏ । ସେହି ସଖୀଂକୁ ଥରେ ଏ ଦୁଧ ଖୁଆଇଲେ ସେ ଦଶ ହଜାର ବର୍ଷ ବଂଚିବେ । ଆହା କି ସୁଖ ହବ ! ଏକଥା ବସ୍ତିର ବସ୍ତିର ଦ୍ୟୁଂକର ସ୍ତ୍ରୀ ଗାଈଟି ନବାପାଇଁ ବାସ୍ତାଣୀ ପରି ହେଲେ । ଗାଈ ବାଛୁରୀ ହଉଟି ଧରି ନବାପାଇଁ ସ୍ୱାମୀଂକୁ ମତାଇଲେ ।

ଅଠ ବସୁଯାକ ଅଠ ଭାଇ । ସମସ୍ତେ ମିଶି ଗାଈ ବାଛୁରୀ ଯୋଡ଼ିକଯାକ ଚୋରି କଲେ । ବଶିଷ୍ଠ ଫଳମୂଳ ପାଇଁ ବଣକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଗାଈ ଚୋରି ଯିବାର ସେ ଜାଣିଲେ ନାଇ ।

କିଂତୁ ମୁନିମାନେ ଧ୍ୟାନରେ ସବୁ କଥା ଜାଣି ପାରଂତି । ଚୋର ଧରିବା ବଶିଷ୍ଠଂକୁ କିବା କଥା ? ସେ ଜାଣିପାରି ଶାପ ଦେଲେ—"ତୁମେମାନେ ଦେବତା ହୋଇ ଏ କର୍ମ କଲ, ଏଥିପାଇଁ ତୁମେମାନେ ମନୁଷ୍ୟ ହୋଇ ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମ ହବ ।"

ବସୁମାନେ ଶାପ ପାଇ ବଡ଼ ଭୟ କଲେ, ବଶିଷ୍ଠଂକୁ କାଂଦି କରି ବହୁତ କହିଲେ । ସେଠାରୁ ବଶିଷ୍ଠ ଦୟା କରି କହିଲେ, "ଏ ଚୋରିରେ ଦ୍ୟୁର ବେଶି ଦୋଷ । ତୁମେ ସମସ୍ତେ ମନୁଷ୍ୟ ଜନ୍ମ ପାଇ ମଂଚରେ ବରଷେ ବରଷେ ରହି ଫେରି ଆସିବ । ମାତ୍ର ଦ୍ୟୁ ମଂଚରେ ମନୁଷ୍ୟ ଯେତେ ଦିନ ବଂଚେ, ସେତେ ଦିନ ରହିଲା ପରେ ଫେରିବ ।"

ବସୁମାନେ ଏବେ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତରେ ପଡ଼ିଲେ । ଖୋଜି ଖୋଜି ଗଂଗାଦେବୀଂକ ପାଖକୁ ଗଲେ । ଗଂଗାଦେବୀ ସେତେବେଳକୁ ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଶାପ ପାଇଥିଲେ । ମହାଭିଷ ବୋଲି ଜଣେ ରାଜା ଦେବସଭା ଭିତରେ ଦେବତାମାନଂକୁ ଖାତିରି ନ କରି ଗଂଗାଦେବୀଂକୁ ଚାହିଁଥିଲେ । ଗଂଗାଦେବୀ ସେଥିରେ କିଛି ହେଲେ କହିଲେ ନାଇ । ସେଥିପାଇଁ ଦେବତା-ମାନେ ଶାପ ଦେଇଥିଲେ, "ତୁଂଭେ ଦୁହେଁ ମଂଚରେ ମନୁଷ୍ୟ ହୋଇ ଜନ୍ମ ପାଅ ।"

ବସୁମାନେ ଆସି ଗଂଗାଂକୁ କହିଲେ, "ମା, ଆମେ ମଂଚରେ ଜନ୍ମିବୁ; ତୁମେ ତ ମଂଚକୁ ଯିବ । ହସ୍ତିନାର ରଜା ପ୍ରତୀପଂକ ଶାଂତନୁ ବୋଲି ବଡ଼ ଧାର୍ମିକ ପୁଅ ହେବେ । ସେ ଆମ ବାପ ହେବେ; ତୁମେ ଯେପରି ଆମ ମା ହେବ ।" ଗଂଗା ହଁ କଲେ । ଦ୍ୟୁଂକ ଛଡ଼ା ବାକି ସାତଟି ବସୁଂକ ଜନ୍ମ ହେଲା ପରେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ପଠାଇ ଦେବେ ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିଲେ ।

ଶାଂତନୁ ଗଂଗାଂକୁ ବିଭା ହେଲେ

ଏଣେ ପ୍ରତୀପ ଗଂଗାକୂଳେ ଗଂଗାଦେବୀଂକୁ କୋଳରେ ଦେଖି ଯେତେବେଳେ ବୋହୂ କରିବେ ବୋଲି କହିଲେ, ସେତେବେଳେ ଗଂଗା କହିଲେ, "ଆଚ୍ଛା ଭଲ କଥା; କିଂତୁ ମୋର ଗୋଟିଏ କଥା ରଖିବାକୁ ହବ । ମୋର ଯେତେବେଳେ ଯାହା ମନ ହବ, ମୁଁ ତାହା କରୁଥିବି । ଯେତେ ଖରାପ ଲାଗିଲେ ବି ତୁମ ପୁଅ ସେଥିରେ ବାଧା ଦେଇ ପାରିବେ ନାଇ କିଂବା ମୋତେ ଗାଳିଦେଇ ପାରିବେ ନାଇ ।" ଏହି କଥା ପାଇଁ ଆମ ସାରଳା ଦାସ ଲେଖିଯାଇଚଂତି, ଗଂଗା ପ୍ରତୀପଂକୁ କହିଥିଲେ—"ଗଂଗା ବୋଇଲେ ଥିବି, ଗାଂଗୀ ବୋଇଲେ ଯିବି ।"

ପ୍ରତୀପ ସେ କଥାରେ 'ହଁ' କରିବାରୁ ଗଂଗା ଅଂତର୍ଧାନ ହୋଇଗଲେ । ତାଂକର ଶାଂତନୁ ବୋଲି ପୁଅ ହେଲା । ଶାଂତନୁ ଦେଖିବାକୁ ବଡ଼ ସୁଂଦର;

ଧର୍ମରେ, ବିଦ୍ୟାରେ, ସୁନ୍ଦରରେ ଓ ଆଉ ସବୁ ଗୁଣରେ ବଡ଼ ଭଲ । ଏହା ଦେଖି ପ୍ରତୀପ ତାଂକ ହାତରେ ରାଜ୍ୟ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଆପେ ତପସ୍ୟା କରିବା ପାଇଁ ବଣକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଗଲାବେଳେ ପୁଅକୁ କହିଲେ, "ବାବୁ, ଗୋଟିଏ ଦେବକନ୍ୟା ତୋର ବୋହୂ ହେବ ବୋଲି ମୋତେ କହିଚି । ତାକୁ ଦେଖିଲେ ବିଭା ହବୁ । ତାର ଯାହା ମନକୁ ପାଇବ, ସେ କରିବ । ତୁ ସେଥିରେ ବାଧା ଦବୁ ନାଇ କି ତାକୁ ଗାଳି ଦବୁ ନାଇ ।"

ଶାଂତନୁ ଦିନେ ଗଂଗାକୂଳ ବଣରେ ପାରିଧି କରି ବୁଲୁଥିଲା ବେଳେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସୁଂଦରୀ କନ୍ୟାକୁ ଦେଖିଲେ । ଏଡ଼େ ସୁଂଦର ମନୁଷ୍ୟ ସେ ଆଉ କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲେ । ବାପା କହିଥିବା କଥା ବି ତାଂକ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ବିଚାରିଲେ, ଏ ସେହି ଦେବକନ୍ୟା ହେବ ।

ଭରସି କରି ତାଂକୁ ପଚାରିଲେ, "ତୁଂଭେ କିଏ ? ଦେବତା, ନା ଦାନବ, ନା ଅପ୍‌ସରା, ନା ଯକ୍ଷ, ନା ମନୁଷ୍ୟ ? ଆହା, ତୁମେ ଯଦି ମୋର ରାଣୀ ହୁଅଂତ, ମୁଁ କେଡ଼େ ସୁଖରେ ରହଂତି ।" ସତକୁ ସତ ସେ ଝିଅଟି ଆଉ କେହି ନୁହେଁ—ଗଂଗା । ଗଂଗା କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ମୁଁ ଆପଣଂକର ରାଣୀ ହେବି; କିଂତୁ ମୋହର ଗୋଟିଏ ନିୟମ ଅଛି । ମୋର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଆପଣ ବାଧା ଦେବେ ନାଇ କି ଅସଂତୋଷ ହେବେ ନାଇ । ଯେବେ ବାଧା ଦେବେ, କି ଅସଂତୋଷ ହେବେ, ତେବେ ମୁଁ ଆଉ ଆପଣଂକ ପାଖେ ରହିବି ନାଇ ।"

ଶାଂତନୁ ଏଥିରେ ରାଜି ହୋଇ ପରମା ସୁଂଦରୀ ରାଣୀ ଘେନି ଘରକୁ ଫେରିଲେ । ରାଜା ରାଣୀ ଦୁହେଁ ବଡ଼ ସୁଖରେ ରହିଲେ ।

ଶାଂତନୁଂକ ପୁଅ ଦେବବ୍ରତ

କେତେଦିନ ପରେ ରଜାଂକର ଦେବତା ପରି ଗୋଟିଏ ପୁଅ ହେଲା । ସଂଗେ ସଂଗେ ରାଣୀ ତାକୁ ନେଇ ଗଂଗାରେ ଫିଂଗି ଦେଲେ । ରାଜା ତ କିଛି କହିବେ ନାଇ ବୋଲି କଥା କରିଚଂତି, ମନ ଦୁଃଖ ମନରେ ମାରି ରହିଲେ । ଥରକୁ ଥର ଏମିତି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ହଉଥାଏ; ରାଣୀ ତାକୁ ଗଂଗାରେ ଫିଂଗି ଦଉଥାଂତି ।

ଦୁଃଖରେ ରଜାଂକର ବୁକୁ ଫାଟି ଯାଉଥାଏ । ଏହିପରି ସାତଟି ପୁଅ ଗଂଗାରେ ଗଲେ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଯେତେବେଳେ ଜନ୍ମ ହେଲା, ରାଜା ଆଉ ସହି ପାରିଲେ ନାଇ, ମୁହଁ ଫିଟାଇ କହି ପକାଇଲେ, "ରାଣି ! ଏଉଟିକ ମାରି ନାଇ; ମା ହୋଇ ତୁମ ପ୍ରାଣରେ ଟିକିଏ ଦୟା ନାଇ ? ଏ ପାପ ଆଉ କରି ନାଇ ।"

ରାଣୀ କହିଲେ, "ମହାରାଜ ! ତୁମ ପୁଅକୁ ରଖ । ମୋ ନିୟମ କଥା ମନେ ଅଛି ତ ? ମୁଁ ଯାଉଛି । ଭଗବାନ୍ ତୁମର ମଂଗଳ କରଂତୁ ।" ଗଲାବେଳେ ଗଂଗା ନିଜ କଥା ଆଉ ଆଠଟି ବସୁମାନଂକ କଥା ରଜାଂକୁ ବୁଝାଇ କରି କହିଲେ ଓ ପୁଅଟିକି ରଖି ଦେଇ ଅଂତର୍ଧାନ ହୋଇଗଲେ ।

ପୁଅଟିର ନାମ ହେଲା ଦେବବ୍ରତ । ଦେବବ୍ରତଂକର ପିଲାକାଳରୁ ରଜା ଶାଂତନୁ ମଧ୍ୟ ତପସ୍ୟା କରିବାକୁ ବଣକୁ ଗଲେ । ଗଂଗାକୂଳରେ ସେହି ବଣ । ସେଠାରେ ଶାଂତନୁ ବହୁତ ବର୍ଷ ତପସ୍ୟା କଲେ । ଏବେ ଦେବବ୍ରତ ବଡ଼ ହେଲେ । ରୂପ, ଗୁଣ, ବିଦ୍ୟା, ବୁଦ୍ଧି ସବୁଥିରେ ଦେବବ୍ରତପରି ସେତେବେଳେ ଆଉ କେହି ନ ଥିଲେ ।

ଦିନେ ଦେବବ୍ରତ ପାରିଧି କରୁଥିଲେ; ଗୋଟିଏ ହରିଣୀକୁ ଶର ମାରିଲେ । ଶରର ତେଜରେ ଗଂଗାର ଜଳ ଅଧାଅଧି ଶୁଖିଗଲା । ଶାଂତନୁ ସେଠାରେ ଥିଲେ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଚାହିଁଲାବେଳକୁ ଦେବବ୍ରତଂକୁ ଦେଖିଲେ । ଦେବବ୍ରତ ତାଂକୁ ଦେଖି ଅନ୍ୟ ଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲେ । ଶାଂତନୁ ପୁଅକୁ ଚିହ୍ନି ପାରି ଗଂଗାଂକୁ ମନେ ପକାଇଲେ । ଗଂଗା ଦେଖା ଦେବାରୁ ତାଂକୁ କହିଲେ, "ମୋ ପୁଅକୁ ମୋତେ ଦେଖାଅ ।"

ସେଠାରୁ ଗଂଗା ଦେବବ୍ରତଂକୁ ଘେନି ଆସି ଶାଂତନୁଂକ ଆଗେ ଠିଆ କରି କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଏ ତୁମର ସେହି ପୁଅ, ମୁଁ ଏହାକୁ ବଡ଼ କରିଛି; ଏ କୁମାରଂକୁ ଦେବତାମାନେ ବଡ଼ ସୁଖ ପାଆଂତି, ବଶିଷ୍ଠଂକ ପାଖେ ଏ ସବୁ ବେଦ, ବୃହସ୍ପତି ଓ ଶୁକ୍ରଂକ ପାଖେ ସବୁ ଶାସ୍ତ୍ର ଶିଖିଛଂତି । ପରଶୁରାମ ଯେତେ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟା ଜାଣଂତି, ଏହାଂକୁ ସବୁ ଶିଖାଇଛଂତି । ଏହାଂକୁ ଘେନି ତୁମେ ଘରକୁ ଯାଅ ।"

ପୁଅକୁ ଘେନି ଭାରି ଆନଂଦରେ ରଜା ଫେରି ଆସିଲେ ଓ ଅଳ୍ପ ଦିନରେ ଦେବବ୍ରତଂକୁ ଯୁବରାଜ କରିଦେଲେ ।

ସତ୍ୟବତୀ ଓ ଭୀଷ୍ମ

ଦିନେ ଶାଂତନୁ ବଣରେ ବୁଲୁଲା ବେଳେ ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ଯୁବତୀ ଦେଖିଲେ । ଯୁବତୀଟି ବଡ଼ ସୁଂଦରୀ । ପଦ୍ମ ଫୁଲରୁ ବାସନା ବାହାରିଲା ପରି ତା ଦିହରୁ ବାସନା ବାହାରୁଛି । ରଜା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ତାକୁ ପଚାରିଲେ, "ତୁମେ କିଏ ?" ଯୁବତୀ କହିଲା, "ମୁଁ ଗୋଟିଏ କେଉଟର ଝିଅ ।"

ସେ ଝିଅଟିର ନାମ ସତ୍ୟବତୀ । ସେ ପ୍ରକୃତରେ କେଉଟ ପିଲା ନୁହେଁ । ସେ ଗୋଟିଏ ରଜାର ଝିଅ । କଥା ଅଛି, ସେ ଗୋଟିଏ ମାଛ ପେଟରେ ଜନ୍ମ ପାଇଥିଲା । କେଉଟ ସେ ମାଛଟି ଧରି କାଟିଲାବେଳକୁ ଝିଅଟି କୁଆଁ କୁଆଁ ହୋଇ କାଂଦି ଉଠିଲା । କେଉଟ ସେ ଝିଅଟିକୁ ପାଳିଲା ।

ପରାଶର ବୋଲି ଜଣେ ବଡ଼ ମୁନି ଥିଲେ । ଦିନେ କେଉଟ ନାଆରେ ସେ ସେହି ଝିଅଟିକୁ ଦେଖିଲେ । ଝିଅଟିଠାରେ ତାଂକର ଅନୁଗ୍ରହ ହେଲା । ସେହି ଅନୁଗ୍ରହରେ ସତ୍ୟବତୀଂକଠାରୁ ବ୍ୟାସଦେବ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ । ବ୍ୟାସଦେବ ତପସ୍ୟା କରିବାପାଇଁ ଅତି ପିଲାଦିନରୁ ବଣକୁ ଚାଲିଗଲେ; ସତ୍ୟବତୀ କେଉଟ ଘରେ ଥାଆଂତି ।

ଶାଂତନୁ ଏବେ ସତ୍ୟବତୀଂକୁ ଦେଖି ବାହା ହେବେ ବୋଲି ବିଚାରିଲେ; କେଉଟ ଆଗେ ସେ କଥା କହିଲେ । କେଉଟ କହିଲା, "ମହାରାଜ, ଆପଣଂକର ଯୁବରାଜ ଅଛଂତି । ମୋ ଝିଅକୁ ବାହା ହେଲେ ମୋ ଝିଅର ପୁଅମାନେ ତ ରାଜ୍ୟ ପାଇବେ ନାହିଁ; ମୁଁ ଆପଣଂକୁ କାହିଁକି ଝିଅ ଦେବି ?"

ରଜା ଏକଥା ଶୁଣି, ତାଂକ ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ସେ ମନ କଥା ମନରେ ମାରି ଘରକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । କ୍ରମେ ଦେବବ୍ରତ ଜାଣି ପାରିଲେ, ବାପାଂକ ମନରେ କିଛି ସୁଖ ନାହିଁ; ସେ ବାପାଂକୁ ପଚାରିଲେ, ବାପା କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ମଂତ୍ରୀ ଶାଂତନୁଂକଠାରୁ ସବୁ କଥା ଶୁଣିଥିଲେ । ଦିନେ ଦେବବ୍ରତ ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ ମଂତ୍ରୀଂକୁ ପଚାରିବାରୁ, ମଂତ୍ରୀ ସବୁକଥା ଦେବବ୍ରତଂକୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ । ସଂଗେ ସଂଗେ ଦେବବ୍ରତ ଯାଇ ସେ କେଉଟ ଦୁଆରେ ହାଜର ହେଲେ । ସତ୍ୟବତୀଂକୁ ଶାଂତନୁଂକ ସଂଗେ ବିବାହ ଦେବାପାଇଁ କେଉଟକୁ କହିଲେ ।

କେଉଟ କହିଲା, "ବାବୁ ଦେବବ୍ରତ, ଆପଣ ତ ହେଲେ ଯୁବରାଜ, ମୋ ଝିଅର ପୁଅ ହେଲେ ତ ସେ ରାଜ୍ୟ ପାଇବ ନାହିଁ । ମୁଁ କି ଆଶାରେ ଝିଅକୁ ଶାନ୍ତନୁଙ୍କୁ ବାହା ଦେବି ?" ଦେବବ୍ରତ କହିଲେ, "କେଉଟ, ମୁଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି କହୁଛି, ମୁଁ ରାଜ୍ୟ ନେବି ନାହିଁ ! ତୁମ ଝିଅର ପୁଅ ହେଲେ, ସେ ରାଜ୍ୟ ପାଇବେ ।" କେଉଟ କହିଲା; "ଦେବବ୍ରତ, ମୁଁ ଜାଣେ ତୁମେ ସତ୍ୟବାଦୀ, ବୀର, ତୁମେ ନିଜର କଥା ରଖିବ; କିନ୍ତୁ ତୁମର ପୁଅ ନାତିମାନେ ତ ରାଜ୍ୟ ପାଇଁ କଳି କରି ପାରନ୍ତି ।"

ଦେବବ୍ରତ କହିଲେ, "ବାହା ନ ହେଲେ ମୋର ଆଉ ପୁଅ ନାତି କାହୁଁ ଆସିବେ ? ମୁଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି କହୁଛି ଯେ, ମୁଁ ବାହା ହେବି ନାହିଁ ।"

ଏ ବଡ଼ କଠୋର ଭୀଷଣ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ! ଏହା ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ଦେବବ୍ରତଙ୍କୁ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କଲେ । ଆକାଶରୁ ଦେବତାମାନେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି କଲେ । ଏହିପରି ଭୀଷଣ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିବାରୁ ଦେବବ୍ରତଙ୍କ ନାମ ହେଲା—ଭୀଷ୍ମ; ଅର୍ଥାତ୍ ଭୟାନକ ଲୋକ ।

ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟଙ୍କ ବଂଶ

ସତ୍ୟବତୀ ଶାନ୍ତନୁଙ୍କୁ ବାହା ହେଲେ । ଚିତ୍ରାଙ୍ଗଦ ଓ ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ସତ୍ୟବତୀଙ୍କର ଦୁଇଟି ପୁଅ ହେଲେ । ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ଶାନ୍ତନୁ ମରିଗଲେ । ଚିତ୍ରାଙ୍ଗଦ ଟିକିଏ ବଡ଼ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଭୀଷ୍ମ ତାହାଙ୍କୁ ରଜା କଲେ । ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟ ସେତେବେଳକୁ ଖୁବ୍ ପିଲା । ଚିତ୍ରାଙ୍ଗଦ ରଜା ହୋଇ ଅଳ୍ପ ଦିନ ପରେ ଗୋଟିଏ ଗନ୍ଧର୍ବ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଗଲେ । ସେହି ଯୁଦ୍ଧରେ ସେ ମଲେ । ଭୀଷ୍ମ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ନାଆଁକୁ ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ସିଂହାସନରେ ବସାଇ ତାଙ୍କପାଇଁ ସବୁ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ ବୁଝିଲେ ।

କ୍ରମେ ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ବିବାହ ବୟସ ହେଲା । ଏହି ସମୟରେ ଭୀଷ୍ମ ଶୁଣିଲେ, କାଶୀ ରାଜାଙ୍କର ଅମ୍ବା, ଅମ୍ବିକା, ଅମ୍ବାଳିକା ବୋଲି ତିନୋଟି ଝିଅଙ୍କର ସ୍ୱୟମ୍ବର ହେବ । କାଶୀରାଜା ଦେଶ ବିଦେଶର ସମସ୍ତ ରଜାଙ୍କୁ ଡାକିବେ । ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ସଭା କରି ବସିବେ । ଝିଅ ତିନୋଟି ଦେଖି ଦେଖି, ବୁଲି ସମସ୍ତଙ୍କ ଗୁଣ ଶୁଣି, ବୁଝି ଯାହା ବେକରେ ଫୁଲମାଳ ଲମ୍ବାଇ ଦେବେ, ସେଇ ତାଙ୍କୁ ବାହା ହେବ । ଏହିପରି ବିବାହକୁ ସ୍ୱୟମ୍ବର ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏହିପରି ସ୍ୱୟମ୍ବରରୁ ବି ଜଣେ ଜଣେ ରଜା କନ୍ୟାମାନଙ୍କୁ ଜୋର କରି ନେଇ ଯାଆନ୍ତି । ଆଉ ଆଉ ରଜାମାନେ ତାଙ୍କସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହଟାଇ ଦେଇ କନ୍ୟାକୁ ନେଇଯିବା ରଜାମାନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଭାରି ବାହାଦୁରି ଥିଲା । ଏପରି କନ୍ୟା ନେଇ ଯିବାକୁ ଲୋକେ ଭାରି ପସନ୍ଦ କରୁଥିଲେ । ଭୀଷ୍ମ କାଶୀରାଜାଙ୍କ ସ୍ୱୟମ୍ବର ସଭାକୁ ଯାଇ ତିନୋଟିଯାକ କନ୍ୟାଙ୍କୁ ଜୋର କରି ନେଇ ଆସିଲେ । ଆଉ ଆଉ ରଜାମାନେ ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ାଇ କରି ହାରି ଗଲେ । ଭୀଷ୍ମ ମହାବୀର । ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ଲଢ଼ାଇରେ କିଏ ପାରିବ ?

ତିନୋଟିଯାକ କନ୍ୟାକୁ ଆଣି ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ବାହା କରିଦେବେ ବୋଲି ବିଚାରିଲେ । ବଡ଼ କନ୍ୟା ଅମ୍ବା କହିଲା, "ମହାଶୟ, ମୁଁ ପୂର୍ବରୁ ଶାଲ୍ୱ ଦେଶର ରଜାଙ୍କୁ ବାହା ହେବି ବୋଲି ମନେ ମନେ ଠିକ୍ କରିଛି, ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ ।" ଭୀଷ୍ମ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ, ବାକି ଅମ୍ବିକା ଓ ଅମ୍ବାଳିକା ଦୁଇଟି କନ୍ୟାଙ୍କ ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ବାହା କରିଦେଲେ ।

ବାହା ହୋଇ ଅଳ୍ପ ଦିନରେ ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟ ମରିଗଲେ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଡ଼ ଚିନ୍ତା ପଡ଼ିଗଲା । କୁଳ ରହିବ କିପରି ? ସତ୍ୟବତୀ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଭୀଷ୍ମଙ୍କ

ଆଗେ ଆସି କହିଲେ । ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ, "ମା, ମୋର ଭର କଣ ? ମୁଁ ତ ବାହା ହେବି ନାହିଁ ବୋଲି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛି । ମୋତେ ତ କିଛି ବୁଦ୍ଧି ଦିଶୁନାହିଁ ।"

ବ୍ୟାସଂକ କଥା ସତ୍ୟବତୀଂକ ମନେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ବ୍ୟାସଂକୁ ସୁମରଣ କଲେ । ବ୍ୟାସ ଆସି ପହଂଚିଲେ । ସତ୍ୟବତୀ କହିଲେ, "ବାବୁ ! ତୁ ମୋ ବଡ଼ ପୁଅ, ତୁ ନ ବଞ୍ଚାଇଲେ ଏ କୁରୁକୁଳ ନ ରହେ । ଏବେ ତୋହରି ହାତରେ ସବୁ କଥା । ମୋର ଆଉ ଉପାୟ ନାହିଁ ।"

ବ୍ୟାସ ତ ମହାଋଷି । ମାଆଂକର ଏ କଥା ଶୁଣିବାରୁ ତାଂକର ଦୟା ହେଲା । ତାଂକ ଅନୁଗ୍ରହରୁ ଅଂବିକାଂକର ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଅଂବାଳିକାଂକର ପାଂଡୁ ଏହିପରି ଦୁହିଁଂକର ଦୁଇଟି ପୁଅ ହେଲେ । ଅଂବିକାଂକର ଗୋଟିଏ ଦାସୀ ଥିଲା । ବ୍ୟାସଦେବଂକର ଅନୁଗ୍ରହରେ ତାଂକର ମଧ୍ୟ ବିଦୁର ବୋଲି ଗୋଟିଏ ପୁଅ ହେଲା ।

କୌରବ ଓ ପାଂଡବ

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବଡ଼ଭାଇ । ହେଲେ କ'ଣ ହେବ, ସେ ଜନ୍ମରୁ ଅଂଧ ଥିଲେ । ଅଂଧ ତ ରାଜ୍ୟରେ ରଜା ହୋଇ ପାରେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ସାନ ଭାଇ ପଂଡୁ ରାଜା ହେଲେ ।

ରଜା ହୋଇ ନ ପାରିବାରୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକର ମନଦୁଃଖ ହେବାର କଥା; ମାତ୍ର ପାଂଡୁଂକର ପୁଅ ହେବା ଆଗରୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକର ପୁଅ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ପୁଅ ସମସ୍ତଂକ ଭିତରେ ବଡ଼ ବୋଲି ରଜା ହୋଇଥାଂତା । ତାହା ମଧ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ । ପାଣ୍ଡୁଂକର ଆଗ ପୁଅ ହେଲା । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକର ପୁଅମାନେ ବୁଝିଲେ ଯେ, ସେମାନେ ରାଜ୍ୟ ପାଇବେ ନାହିଁ, ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ପାଂଡୁଂକ ପୁଅମାନଂକୁ ବଡ଼ ହିଂସା କଲେ । ପାଂଡୁଂକର ପୁଅ ବୋଲି ସେମାନଂକ ନାମ ହେଲା ପାଂଡବ । ପାଂଡୁ ଓ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଦୁହେଁ କୁରୁକୁଳର ହେଲେ ମଧ୍ୟ କେବଳ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକର ପୁଅମାନଂକୁ ସମସ୍ତେ କୁରୁବଂଶ ବା କୌରବ ବୋଲି କହିଥାଂତି ।

ଗାଂଧାର ଦେଶ ରାଜକନ୍ୟା ଗାଂଧାରୀଂକୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବିବାହ ହୋଇଥିଲେ । ତାଂକର ଶହେ ପୁଅ ଓ ଗୋଟିଏ ଝିଅ ହୋଇଥିଲା । ବଡ଼ ପୁଅ ନାଁ ଦୁର୍ଯୋଧନ, ତା ତଳକୁ ଦୁଃଶାସନ, ତା ପରେ ଆଉ ଅଠାନବେ ଜଣ । ଝିଅଟିର ନାମ ଦୁଃଶୀଳା ।

ପାଣ୍ଡୁଂକର ପାଂଚଟି ପୁଅ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସବା ବଡ଼, ତା ତଳକୁ ଭୀମ, ତା ତଳକୁ ଅର୍ଜୁନ, ପୁଣି ତା ତଳକୁ ନକୁଳ ଓ ସହଦେବ—ଯୋଡ଼ିଏ ଯାଆଁଳା ଭାଇ । ଏ ପାଂଚ ଭାଇଯାକ ଏକା ମାଆର ପୁଅ ନୁହଂତି । ପାଂଡୁଂକର ଯୋଡ଼ିଏ ରାଣୀ ଥିଲେ । ବଡ଼ଟିର ନାମ କୁଂତୀ ଓ ପୃଥା । ସେ ମଥୁରାର ଯଦୁବଂଶ ରାଜା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂକ ବାପ ବସୁଦେବଂକର ଭଉଣୀ; ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂକର ପିଉସୀ ଥିଲେ । ଏବେ ଯାହାକୁ ମାଳବ ଦେଶ ବୋଲି କହୁଚଂତି, ତାର ପାଖେ ଆଗେ ମଦ୍ର ଦେଶ ଥିଲା । ସାନ ରାଣୀ ମାଦ୍ରୀ ସେହି ଦେଶ ରଜାଂକ ଝିଅ ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ—ଏମାନେ କୁଂତୀଂକ ପୁଅ । ନକୁଳ ଓ ସହଦେବ ମାଦ୍ରୀଂକ ପୁଅ । ପାଂଚ ଭାଇଯାକ ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଂକୁ ଭାରି ସୁଖ ପାଉଥିଲେ । ତାଂକ ଭିତରେ କିଏ ସୋଦର, କିଏ ସାବତନ, ଏ କଥା କେହି ଜାଣି ପାରୁ ନ ଥିଲେ ।

ଜଣେ ଜଣେ ଦେବତା ପାଂଡୁଂକୁ ଏହି ସବୁ ପୁଅ-ମାନଂକ ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦେଇଥିଲେ । ଧର୍ମ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ, ପବନ ଭୀମଂକୁ ଓ ଇଂଦ୍ର ଅର୍ଜୁନଂକୁ

ଦେଇଥିଲେ । ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାର ବୋଲି ଯୋଡ଼ିଏ ଯାଆଁଳା ଦେବତା, ନକୁଳ ଓ ସହଦେବଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଧର୍ମପୁତ୍ର, ଭୀମଙ୍କୁ ପବନପୁତ୍ର, ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଇନ୍ଦ୍ରପୁତ୍ର ଓ ନକୁଳ ସହଦେବଙ୍କୁ ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାରଙ୍କ ପୁତ୍ର ବୋଲି କହନ୍ତି । ଏହି ସବୁ ଦେବତାମାନେ ଆପଣା ଆପଣା ପୁଅ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ଭାରି ସୁଖ ପାଉଥିଲେ ।

ହେଲେ କଣ ହେବ, ପିଲାଗୁଡ଼ିକ ସାନ ସାନ ହୋଇଥିଲାବେଳେ ପାଣ୍ଡୁ ହଠାତ୍ ମରିଗଲେ । ମଲାବେଳେ ମାଦ୍ରୀ ତାଙ୍କ ପାଖେ ଥିଲେ । ମନଦୁଃଖରେ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କ ଚିତାଅଗ୍ନିରେ ମାଦ୍ରୀ ଡେଇଁପଡ଼ି ସଢ଼ି ଗଲେ; ମଲାବେଳେ ନକୁଳ, ସହଦେବ ଦୁଇଟିଙ୍କୁ କୁନ୍ତୀଙ୍କୁ ସମର୍ପି ଦେଇ ଯାଇଥିଲେ । କୁନ୍ତୀ ପାଞ୍ଚଟି ପିଲା ନେଇ ଦୁଃଖରେ ରହିଲେ । ପ୍ରକୃତରେ ଆପଣାର ହୋଇ ଆଉ ତାଙ୍କର କେହି ରହିଲା ନାହିଁ ।

ଯାହାହେଉ ପାଣ୍ଡବ ପାଞ୍ଚ ଭାଇ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ପିଲାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ରହିଲେ । ଶହେ ପାଞ୍ଚଟି ପିଲା ଏକାଠି ଖାଆନ୍ତି, ଏକାଠି ପଢ଼ନ୍ତି, ଏକାଠି ଖେଳନ୍ତି—ସବୁ ଏକା ସାଙ୍ଗେ କରନ୍ତି ।

ଭୀମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଭାରି ବଳୁଆ ଥାଏ । ଖେଳବାବେଳେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାଡ଼ ଚଢ଼ାଏ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ପିଲାମାନେ ତା ଡାଉରେ ମନ ସୁଖରେ ଟିକିଏ ଖେଳି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଖେଳ ବସୁ ବସୁ ଭୀମ କାହୁଁ ଆସି ଯାକୁ ମାରି, ତାକୁ ଧରି, ଯା ମୁଣ୍ଡରେ ତା ମୁଣ୍ଡ ବାଡ଼ିଆ, ଏହାହିଁ କରେ । ସେମାନେ ଶହେ ଜଣ, ଭୀମ ଏକା; କିନ୍ତୁ ଶହେ ଜଣଯାକ ଭୀମର କିଛି କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଭୀମ କେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ତଳେ ପକାଇ ଦେଇ ବାଳ ଧରି ଓଟାରେ । ପାଣିରେ ଗାଧୋଇଲାବେଳେ ଭୀମ ଏକାବେଳକେ ଦଶ ପନ୍ଦରଟା ଭାଇଙ୍କୁ ଏକାଠି ଧରି, ବୁଡ଼ାଇ ବୁଡ଼ାଇ ଆକେରା କରିଦିଏ । ସେମାନେ ଗଛରେ ଚଢ଼ିଥାଆନ୍ତି, ସେତିକିବେଳେ ଭୀମ ଗଛରେ ଭିଡ଼ି ହଲାଏ; ଭାଇଗୁଡ଼ାକ ଦୁମ୍‌ଦାମ୍ ଖସି ପଡ଼ି କାନ୍ଦନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଭୀମକୁ ଦେଖିଲେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ପୁଅମାନେ ଭାରି ଡରନ୍ତି ।

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଭୀମକୁ ବିଷ ଦେଲେ

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବିଚାରୁଥାଆନ୍ତି, "ଭୀମ ବଡ଼ ହେଲେ ତ ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଏହି ପିଲାଦିନୁ ଭୀମଟାକୁ ମାରି ପକାଇଲେ ଯାଏ । ଭୀମ ମଲେ, ବାକି ଚାରୋଟା ଭାଇଙ୍କ ଆଉ ଡର କଣ ?"

ଏହାପରି ବିଚାରି ବିଚାରି ଦିନେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଭାଇମାନେ, ଚାଲ ଗଙ୍ଗାସ୍ନାନ କରିବାକୁ ଯିବା ।" ସମସ୍ତେ ମହା ଆନନ୍ଦରେ 'ହଁ' କଲେ । ଏଥିରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଯେ ଫନ୍ଦି ଅଛି, ତା କାହିଁକି କିଏ ବୁଝିବ ?

ରଜା ପୁଅମାନେ ଗଙ୍ଗାସ୍ନାନ କରିବାକୁ ଯିବେ । କେତେ ଯୋଗାଡ଼ ଲାଗିଗଲା । ପ୍ରମାଣକୋଟି ବୋଲି ଗଙ୍ଗାକୂଳେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ସ୍ଥାନ । ସେଠାରେ ତମ୍ବୁ ପଡ଼ିଲା । ଘୁମୁଣ୍ଡିଆ ହେଲା । ଫୁଲମାଳ ବନ୍ଧା ହେଲା । ପତାକା ଉଡ଼ିଲା । ଭାରି ଲାଗି କେତେ ଜିନିଷ ଆସି ଜମା ହେଲା ।

ପ୍ରମାଣକୋଟି ବଡ଼ ସୁନ୍ଦର ସ୍ଥାନ, ସୁନ୍ଦର ବଗିଚା, ସୁନ୍ଦର ଘର । ରଜାପିଲାଏ ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । କେତେ ମିଠାଇ ଆସି ଜମା ହେଲା । ଭାଇମାନେ ମିଠେଇ ଖିଆଖୋଇ ହେଲେ । ଭଲ ମିଠେଇ ଦେଖିଲେ ଗୋଟିଏ ଭାଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ଭାଇକି ଖୁଆଇ

ବିଏ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଆଗରୁ ଫନ୍ଦି କରି ମିଠାଇ ସଙ୍ଗେ ବିଷ ଲଡ଼ୁ ରଖିଥିଲେ । ମିଠେଇ ବୋଲି ଭୀମଙ୍କୁ ସେ ବିଷ ଲଡ଼ୁ ଖୁଆଇଦେଲେ । ଭୀମ କି ଜାଣନ୍ତି ? ଖାଇବା କଥାରେ ତ ଖୁସି ସବୁବେଳେ ସେ ଆଗ । ବିଷଲଡ଼ୁ-ତକ ସବୁ ଭୀମଙ୍କ ପେଟକୁ ଚାଲିଗଲା ।

ତା' ଉତ୍ତାରୁ ସମସ୍ତେ ଗଙ୍ଗାରେ ସ୍ନାନ କରିବାକୁ ଗଲେ । କହୁତ ଆନନ୍ଦରେ ବୁଡ଼ାବୁଡ଼ି କଲେ । କେତେବେଳେ ବୁଡ଼ି ବୁଡ଼ି ଲୁଗା ପିନ୍ଧିବାକୁ ସମସ୍ତେ ଉପରକୁ ଆସିଲେ । ଭୀମ କିନ୍ତୁ ପାଣିରୁ ଆଉ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଗଙ୍ଗାକୂଳେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ଭୀମ ଅଜ୍ଞାନ ହେବା କଥା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଆଗରୁ ବଗିଚାରୁ ଲଟି କାଟି ଦଉଡ଼ି କରି ରଖିଥିଲେ । ଭୀମ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିବାରୁ ତାଙ୍କ ହାତ ଗୋଡ଼ ବାନ୍ଧି ଚୁପ୍ କରି ଗଙ୍ଗାକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେଲେ । ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ଆଉ କେହି ଜାଣିଲେ ନାହିଁ ।

ଭୀମ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ିଗଲେ । ଈଶ୍ୱର ଯାହାକୁ ରଖିବେ, ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକ ତାର କଣ କରିପାରେ ? ଭୀମ ଗଙ୍ଗାରେ ବୁଡ଼ିଗଲାବେଳକୁ ଯେଉଁଠାରେ ପଡ଼ିଲେ, ଠିକ୍ ସେଇଠାରେ ପାତାଳକୁ ଯିବାର ବାଟ । ପାତାଳରେ ସାପ ଆଉ ସାପମାନଙ୍କର ରଜା ବାସୁକି ଥାଆନ୍ତି । ଭୀମ ବୁଡ଼ି ବୁଡ଼ି ସେହି ସାପଙ୍କ ଦେଶରେ ଯାଇ ହାଜର । ସାପଙ୍କ ଉପରେ ଯାଇ ପଡ଼ିଲେ । ସାପମାନେ ଚପି ହୋଇ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ । ଭୀମଙ୍କୁ ଚୋଟ ଉପରେ ଚୋଟ ମାଇଲେ । ସେ ସାପ ଚୋଟରେ ଭୀମର ଲାଭ ହେଲା । ଭୀମ ଯେ ବିଷ ଖାଇଥିଲା, ସାପ ବିଷ ତା'ର ଔଷଧ । ସାପ ଚୋଟ ଖାଇ ଭୀମର ବିଷ ଛାଡ଼ିଗଲା ।

ଭୀମ ଆଖି ମଳକି ମଳକି ଉଠି ଦେଖିଲେ, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ସାପମାନେ ଫଣା ଟେକି ଗୋଳମାଳ କରି ଦୌଡ଼ାଦୌଡ଼ି କରୁଛନ୍ତି, ଚୋଟ ମାରୁଛନ୍ତି । ଭୀମ ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଲଟି ଦଉଡ଼ି ସବୁ ଛିଣ୍ଡେଇ ଦେଇ ଉଠି ସାପଙ୍କର ଚୌଦପୁରୁଷ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ କରିଦେଲେ । କାହାକୁ ଚାପୁଡ଼ା, କାହାକୁ ବେକମୋଡ଼ା; କେତେ ମଲେ; ବାକିମାନେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଗୋଳମାଳ କରି ଯାଇ ବାସୁକି ଆଗେ କହିଲେ । ବାସୁକିଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ, ଦେଖି କରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । କହିଲେ, "ଆରେ, ଏ ତ ଭୀମ ! ଏ ତ ମୋର ନାତିର ନାତି ।" ବାସୁକି ଭୀମଙ୍କୁ କୁଣ୍ଢାଇ ପକାଇଲେ । କେତେ ଆଦର କଲେ । କେତେ କଉଡ଼ିକିଆ ରତ୍ନ ଅଳଙ୍କାର ସବୁ ଭୀମଙ୍କୁ ପିନ୍ଧାଇ ଦେଲେ ।

ସେତିକି ନୁହେଁ । ବାସୁକି ଘରେ ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ପୋଖରୀରେ ଅମୃତ ଥାଏ । ଭୀମଙ୍କୁ କହିଲେ, "ବାପା, ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ଏହାକୁ ପିଅ । ଏଥିରେ ତୁମର ଦେହ ସୁଖ ହୋଇଯିବ ।" ଭୀମ ମହା ଆନନ୍ଦରେ ଏକ ଏକ ନିଃଶ୍ୱାସରେ ହାଣ୍ଡିଏ ହାଣ୍ଡିଏ ଅମୃତପିଇଗଲେ । ଆଠ ହାଣ୍ଡି ଅମୃତ ପିଇ ସାରି ଦମ୍ଭ ମାରି ଟିକିଏ ବସିଲେ । ଏତେ ଖାଇବାରୁ ନିଦ ଲାଗିବାର କଥା । ଟିକିକ ପରେ ଭୀମଙ୍କୁ ନିଦ ଲାଗିଲା । ଏକା ନିଦକେ ଆଠ ଦିନ ।

ଭୀମ ପାତାଳରୁ ଫେରିଲେ

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଉପରକୁ ଆସି ଭୀମଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ନାହିଁ । ବିଚାରିଲେ, ଭୀମ ହୁଏତ ଆଗରୁ ଘରକୁ ଯାଇଛି । ଘରକୁ ଆସି ମାଆଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି ସାରି ପଚାରିଲେ, "ମା, ଭୀମ ତ ଆଗରୁ ଆସିଛି, ସେ କାହିଁ ? ତୁମେ ତାକୁ କୁଆଡ଼େ ପଠାଇଛ କି ।" କୁନ୍ତୀ ଏକଥା ଶୁଣି କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ । କହିଲେ, "ବାପା, ଭୀମଙ୍କୁ ତ ମୁଁ ଦେଖି ନାହିଁ; ସେ ଆସି ନାହିଁ । ସେ କାହିଁ ଗଲା, ଖୋଜ ।" ଏହା କହି କୁନ୍ତୀ ବିଦୁରଙ୍କୁ ଡାକି ପଠାଇଲେ ।

ବିଦୁର ବଡ଼ ସରଳ ଓ ସାଧୁଲୋକ । କୁନ୍ତୀ ତାଙ୍କ ଆଗେ ସବୁ କଥା କହି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଶେଷକୁ କହିଲେ, "ଦୁର୍ଯୋଧନ ମୋ ଭୀମକୁ ବଡ଼ ହିଂସା କରେ । ସେ କଣ ଭୀମକୁ ମାରି ପକାଇଲା କି ?" ବିଦୁର ଏ କଥା ଶୁଣି କହିଲେ, "ଭାଉଜ, ତୁନି ହୁଅ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଏ କଥା ଶୁଣିଲେ ବଡ଼ ଖରାପ ହେବ । ଭୀମର ଅଗ ଗୋଡ଼ରେ କଣ୍ଟା ବାଜିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କଠଉଁ ଶୁଣିଛି, ତୁମ ପିଲାମାନେ ବହୁଦିନ ବଞ୍ଚିବେ । ବ୍ୟାସଙ୍କ କଥା କି ମିଛ ହବ; କିଛି ଭୟ ନାହିଁ । ଭୀମ ନିଶ୍ଚୟ ଫେରି ଆସିବ ।" ଏହା କହି ବିଦୁର ଚାଲିଗଲେ । କୁନ୍ତୀ ଆଉ ପାଣ୍ଡବମାନେ ମନଦୁଃଖରେ ରହିଲେ ।

ଏଣେ ଭୀମ ଆଠ ଦିନ ଶୋଇସାରି ତାଜା ହୋଇ ଉଠିଲେ । ଅମୃତ ଖାଇବାରୁ ଦେହରେ ଦଶ ହଜାର ହାତୀର ବଳ ହୋଇଛି । ସାପମାନେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ନାନ କରାଇ, ଭଲ ଲୁଗା ଅଳଙ୍କାର ପିନ୍ଧାଇ, ଭୀମଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଭୋଜି କରି ତାଙ୍କୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଇ, ମହା ଆଦରରେ ଆଣି ପ୍ରମାଣକୋଟିର ଗାଧୋଇବା ଜାଗାରେ ଛାଡ଼ି ଦେଇଗଲେ । ଭୀମ ନାଚି ନାଚି ଆନନ୍ଦରେ ଆସି ମାଆଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କଲେ ।

ମଲା ପୁଅ ଫେରି ଆସିଲା ପରି ଭୀମକୁ ପାଇ, ସମସ୍ତେ ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । ଭୀମ ସବୁ କଥା କହିଗଲେ । ସବୁ ଶୁଣିସାରି ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ଆଚ୍ଛା ଭାଇ, ଏବେ ସାବଧାନ । ଏ ସବୁ କଥା ଯେପରି ଆଉ କେହି ନ ଜାଣନ୍ତି ।"

ସେହି ଦିନଠାରୁ ପାଣ୍ଡବ ପାଞ୍ଚ ଭାଇଯାକ ଭାରି ସାବଧାନ ହୋଇ ରହିଲେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଦୁର୍ଯୋଧନ ଓ ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କ ମାମୁଁ ଶକୁନି ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ସହି ପାରୁ ନ ଥାନ୍ତି । ଏ କଥା ଶୁଣି ମଧ୍ୟ ପାଣ୍ଡବମାନେ ତୁନି ହୋଇ ଥାଆନ୍ତି । ଏପରି କେତେଦିନ ବିତି ଗଲା ।

ଦ୍ରୋଣ ଶିକ୍ଷକ ହେଲେ

ପିଲାଦିନେ ଲେଖା ପଢ଼ା ଶିଖିବାର କଥା । କ୍ଷତ୍ରିୟ ପିଲାମାନେ ଲେଖା ପଢ଼ା ସଙ୍ଗେ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟା ଅର୍ଥାତ୍ ଧନୁରେ ଠିକ୍ ଶରମାରି ପାରିବା ଶିଖନ୍ତି । ଦୁର୍ଯୋଧନ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପ୍ରଭୃତି ସବୁ ଭାଇଗୁଡ଼ିକ ସେ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟା ଶିଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେ । କୃପାଚାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ଜଣେ ବଡ଼ ଭଲ ଶିକ୍ଷକ ତାଙ୍କୁ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟା ଶିଖାଉ ଥାଆନ୍ତି । ଦିନେ ପିଲାମାନେ ଗୋଟିଏ ଲୁହା ପେଣ୍ଡୁ ଧରି ସହରର ବାହାରେ ଖେଳୁଥିଲେ । ଖେଳୁ ଖେଳୁ ପେଣ୍ଡୁଟା ଗୋଟିଏ ଶୁଖିଲା କୂଅ ଭିତରେ ପଡ଼ିଗଲା । ପିଲାମାନେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତାକୁ କାଢ଼ି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସେତିକିବେଳକୁ ସେ ବାଟେ ଜଣେ ବୁଢ଼ା ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯାଉଥିଲେ; ବ୍ରାହ୍ମଣଟି ଦେଖିବାକୁ କାଳିଆ । ବାଳ ପାଚି ଯାଇଛି । ହାତରେ ଧନୁଶର ଅଛି ।

ବୁଢ଼ା ଆସି କୂଅ ଭିତର ଦେଖିଲେ । ପିଲାଙ୍କୁ କହିଲେ, "କି ରେ ପିଲେ ! ତୁମେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ପିଲା ହୋଇ ଏ ପେଣ୍ଡୁଟା କାଢ଼ି ପାରୁ ନାହଁ ? ମୋତେ କଣ ଖାଇବାକୁ ଦେବ କହ, ମୁଁ ଏ ପେଣ୍ଡୁଟା କାଢ଼ିଦେବି । ପେଣ୍ଡୁ କାଢ଼ିବି, ତା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏ ମୁଦିଟି କାଢ଼ିବି ।" ଏହା କହି ଆଙ୍ଗୁଠିରୁ ଆପଣା ମୁଦିଟି କାଢ଼ି କୂଅରେ ପକାଇ ଦେଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ମହାଶୟ, ଆପଣ ଯେବେ ପେଣ୍ଡୁଟା କାଢ଼ି ଦେବେ ତେବେ ଆଜି କଣ, ଜୀବନଯାକ ଖାଇବାକୁ ପାଇବେ ।"

ବୁଢ଼ା ସେଠାରୁ ମୁଠାଏ ଶର କାଢ଼ିଲେ । ଗୋଟିଏ ଶର ପେଣ୍ଡୁରେ ମାରିଦେଲେ, ତା ପଛକୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ; ସେ ଶର ପଛରେ ପୁଣି ଆଉ ଗୋଟିଏ, ଏହିପରି ଶରରେ ଶର ମାରି ମାରି ଗୋଟିଏ ବାଡ଼ପରି କୂଅ ଉପରଯାଏଁ କରିଦେଇ, ତାକୁ ଧରି ପେଣ୍ଡୁଟି ଉଠାଇ ଦେଲେ । ପିଲାଯାକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । କହିଲେ,

"ଆଚ୍ଛା, ମୁଣ୍ଡ କାଢ଼ୁଂଛୁ ।" ବୁଢ଼ା ସେହିପରି ଶର ମାରି ମୁଣ୍ଡଟିକ କାଢ଼ି ଆଣିଲେ । ପିଲାଯାକ ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲେ । ସମସ୍ତେ ବୁଢ଼ାଂକୁ ପ୍ରଣାମ କରି କହିଲେ, "ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ଜଣେ ମହାପୁରୁଷ । କହଂତୁ, ଆପଣଂକର ଆମେ କଣ କରିବୁ ।"

ବୁଢ଼ା କହିଲେ, "ବାବୁ, ତୁମେମାନେ ଯାଅ । ତୁମ ବଡ଼ ବାପା ଭୀଷ୍ମଂକୁ କହିବ ଯେ, ଏହିପରି ଜଣେ ଲୋକ ଆସି ଆମ ଫେଂଡୁ କୂଅ ଭିତରୁ କାଢ଼ିଛି ।" ପିଲାଯାକ ଦଉଡ଼ି ଯାଇ ଭୀଷ୍ମଂକ ଆଗେ ଏ କଥା କହିଲେ । ଭୀଷ୍ମ ସବୁ କଥା ଶୁଣି ବୁଝି ପାରିଲେ, ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ଆସିଛଂତି । ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟଂକ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ଏପରି କରିପାରଂତେ ନାଇ ।

ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟଂକ ହାତେ ପିଲାମାନଂକୁ ଦେବାପାଇଁ ଭୀଷ୍ମଂକର ବହୁଦିନରୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା । ଭୀଷ୍ମ ଆଦରରେ ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟଂକୁ ଘରକୁ ଆଣି ତାଂକୁ ପିଲାମାନଂକର ଶିକ୍ଷକ କରି ଦେଲେ ।

ଦ୍ରୋଣଂକର ନିଜ କଥା

ଦ୍ରୋଣ ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ଲୋକ । ଦ୍ରୋଣ, ଅର୍ଥାତ୍ ମାଠିଆ ଭିତରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ବୋଲି ତାଂକର ନାମ ଦ୍ରୋଣ । ସେ ଭରଦ୍ୱାଜ ମୁନିଂକ ପୁଅ । ବହୁତ ତପସ୍ୟା କରି, ସେ ସବୁ ବିଦ୍ୟା ଜାଣିଥିଲେ । ବିଶେଷରେ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟାରେ ତାଂକର ବେଶି ହାତ ଥିଲା । ପୁଣି ପରଶୁରାମଂକଠାରୁ ସବୁ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ପାଇ ସେ ଏପରି ହୋଇଥିଲେ ଯେ, ତାଂକ ଆଗେ ଧନୁ ଧରି ଛିଡ଼ା ହୋଇ ପାରିବା ଲୋକ ସେତେବେଳେ ବଡ଼ ବେଶି ନ ଥିଲେ ।

ପଂଚାଳ ଦେଶ ରଜା ପୃଷତଂକ ପୁଅ ଦ୍ରୁପଦ ଦ୍ରୋଣଂକ ସଂଗେ ପିଲାଦିନେ ଏକାଠେଇଁ ପାଠ ପଢ଼ୁଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ଦ୍ରୁପଦ ଦିନେ କହିଥିଲେ, "ବନ୍ଧୁ, ମୁଁ ରଜା ହେଲେ, ତୁମର କିଛି ଚିଂତା ରହିବ ନାଇ । ମୋ ରାଜ୍ୟ ତୁମର ହେବ ବୋଲି ଜାଣ ।"

ଦ୍ରୋଣଂକର ସେ କଥା ମନେଥାଏ । ବଡ଼ ହେଲାରୁ ଦ୍ରୋଣ କୃପାଚାର୍ଯ୍ୟଂକ ଭଉଣୀକି ବିଭା ହେଲେ । ତାଂକର ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ବୋଲି ଗୋଟିଏ ପୁଅ ହେଲା । ଦ୍ରୋଣ ବଡ଼ ଗରିବ ଥିଲେ । ପୁଅ ପାଇଁ ଦୁଧ କିଣିବାକୁ ତାଂକର ପଇସା ନ ଥାଏ । ପୁଅ ଦୁଧ ପାଇଁ ଗୋଳ କଲେ, ତାକୁ ଟିକିଏ ପିଠୋଉ ପାଣି ଦୁଧ ବୋଲି ଟୁଆଇ ଦିଅଂତି । ଆଉ ପିଲାମାନେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାକୁ ଥଟ୍ଟା କରଂତି । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା କାଂଦେ ।

ଏହା ଦେଖି ଦ୍ରୋଣଂକର ବଡ଼ ଦୁଃଖ ହେବାର କଥା । ଦିନେ ସେଥିପାଇଁ ଦ୍ରୁପଦ ରଜାଂକୁ ମନେପକାଇ, ଦ୍ରୋଣ ତାଂକ ପାଖକୁ ଗଲେ । ଜଣେ ରଜା ସଂଗେ ପିଲାଦିନେ ସାଂଗ ହୋଇଥିଲେ । କେତେ କଣ ମିଳିବ ବୋଲି ଆଶା କରି ତାଂକ ଦୁଆରେ ପହଂଚିଲେ; ଯାଇ ଦେଖିଲେ, ଦ୍ରୁପଦ ରଜା ହୋଇ, ପିଲାଦିନ କଥା ଭୁଲି ଗଲେଣି ।

ଦ୍ରୁପଦ କହିଲେ, "ମୁଁ ରଜା ତୁମେ ଭିକାରି, ତୁମ ସଂଗେ ଫେର୍ କେବେ ମୁଁ ସାଂଗ ହୋଇଥିଲି ? ପିଲାଦିନେ ଖେଳରେ କ'ଣ କହିଥିବି, ସେ କଥା ମନେ ନାଇ ।"

ଦ୍ରୋଣ ଏ କଥା ଶୁଣି ଅବାକ୍ ହେଲେ । ତାଂକ ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ଏ ଅପମାନ ଶୁଝାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରି ଦ୍ରୁପଦଂକ ପାଖରୁ ଫେରିଲେ ।

ଏବେ ହସ୍ତିନାରେ ଆସି ଦ୍ରୋଣ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଦୁର୍ଯୋଧନ ହେରିକାଂକର ଗୁରୁ ହେଲେ । ସେମାନଂକୁ

କହିଲେ, "ବାପା, ମୁଁ ଖୁବ୍ ଭଲ କରି ତୁମମାନଙ୍କୁ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟା ଶିଖେଇବି; କିନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷା ସାରି ମୋର ଗୋଟିଏ କାମ ଏକା କରି ଦବ।" ସମସ୍ତେ ଏ କଥା ଶୁଣିଲେ; ଖାଲି ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ଆଚ୍ଛା, ଗୁରୁଦେବ, ଆପଣଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଅବଶ୍ୟ କରିଦବୁ।" ବୁଢ଼ା ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କୁଣ୍ଢାଇ କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ।

କର୍ଣ୍ଣ

ଦିନକୁଦିନ ରାଜପୁତ୍ରମାନେ ଖୁବ୍ ବେଗରେ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟା ଶିଖିଲେ। ଖୁବ୍ ଭଲ ଶିକ୍ଷା ହେଉଛି ଦେଖି ଆଉ କେତୋଟି ରାଜପୁତ୍ର ମଧ୍ୟ ଶିଖିବାକୁ ଆସିଲେ। କର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଜଣେ ସାରଥିର ପୁତ୍ର ଥିଲେ। ସେ ମଧ୍ୟ ରାଜପୁତ୍ରମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟା ଶିଖିଲେ।

ଏହି କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଅଧିରଥ ନାମକ ସାରଥିର ପୁଅ ବୋଲି ଜାଣନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ପ୍ରକୃତରେ ସେ ସାରଥି ପିଲା ନୁହେଁ।

କୁନ୍ତୀ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କୁ ବିଭା ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଦିନେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ପୂଜା କରି ସେବା କଲେ। ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହ ହେବାରୁ ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଜନ୍ମ ହେଲା। ସେ ପୁଅଟିକି କୁଆଡ଼େ ନେବେ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲେ ନାଇ। ସେ ଛାଡ଼ିଦେଲେ; ଅଧିରଥ ସାରଥି ତାଙ୍କୁ ପାଇ ପାଳିଲେ। ଆଉ କେହି କିଛି ଜାଣିଲେ ନାଇ; ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ ସେ ପିଲାଟି ଅଧିରଥ ସାରଥିର ଭାର୍ଯ୍ୟା ରାଧାର ପୁଅ। ସେହି ପିଲାଟିର ନାମ କର୍ଣ୍ଣ।

ଅର୍ଜୁନ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ଶିଖିଲେ

ସମସ୍ତେ ଦ୍ରୋଣଙ୍କଠାରୁ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟା ଖୁବ୍ ସୁନ୍ଦର ଶିଖିଲେ; କିନ୍ତୁ ଅର୍ଜୁନ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଭଲ ଶିଖିଲେ। ଦ୍ରୋଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସୁଖ ପାଇ କ୍ରମେ ଖୁବ୍ ଭଲ କରି ଶିଖେଇଲେ। ଦ୍ରୋଣ କହିଥିଲେ, 'ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପରି ପୃଥିବୀରେ ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି।'

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, ଭୀମ ଦୁହେଁ ଗଦା (ବଡ଼ ମୁଦ୍‌ଗର) ଖେଳରେ ଖୁବ୍ ମଜଭୁତ୍ ହେଲେ। ନକୁଳ ସହଦେବ ଭଲ ଖଣ୍ଡାଖେଳ ଶିଖିଲେ। ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରଥ ଚଳାଇବାରେ ଖୁବ୍ ଭଲ ହେଲେ। ଭୀମ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର କ୍ଷମତା ଦେଖି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଓ ତାର ଭାଇମାନେ ହିଂସାରେ ଆହୁରି ବେଶି ଛଟପଟ ହେଲେ।

ବିଦ୍ୟା ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଦ୍ରୋଣ ଦିନେ ଗୋଟିଏ କାରିଗରକୁ ଡାକି ଗୋଟିଏ ନେଳୀ ପକ୍ଷୀ ତିଆରି କରେଇଲେ। ସେ ପକ୍ଷୀକି ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଗଛ ଉପରେ ରଖି ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଡାକି କହିଲେ, "ତୁମେମାନେ ଧନୁଶର ଧର, ମୁଁ ଯାହାକୁ କହିବି, ମୋ ମୁହଁର କଥା ନ ସରୁଣୁ ସେ ଶର ମାରି ଏ ପକ୍ଷୀଟାର ମୁଣ୍ଡ କାଟି ପିଙ୍ଗି ଦବ।"

ସମସ୍ତେ ଧନୁଶର ଧରି ପକ୍ଷୀମୁଣ୍ଡ କାଟିବାପାଇଁ ଠିଆ ହେଲେ। ଦ୍ରୋଣ ଜଣ ଜଣ କରି ପଚାରିଲେ, "ବାପା, ତୁମେମାନେ କ'ଣ ଦେଖୁଚ ?' ସମସ୍ତେ କହିଲେ, "ଆମେମାନେ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖୁଚୁ, ଗଛ ଦେଖୁଚୁ, ପକ୍ଷୀ ଦେଖୁଚୁ।"

ଦ୍ରୋଣ ବୁଝିଲେ, ସେମାନଙ୍କର ନଜର ଠିକ୍ ନାଇ। ସେମାନେ କେବଳ ପକ୍ଷୀକି ନ ଚାହିଁ, ଏଆଡ଼େ ସେଆଡ଼େ ମଧ୍ୟ ଚାହୁଁଚନ୍ତି। ଶେଷରେ ଦ୍ରୋଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଡାକି ପଚାରିଲେ, "ବାପା, ତୁମେ କଣ ଦେଖୁଚ ?" ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ମୁଁ କେବଳ ଚଢ଼େଇ ଦେଖୁଚି, ଆଉ ତ କିଛି ମତେ ଦିଶୁନାଇ।" ପୁଣି ଭଲ କରି ଦେଖିବାରୁ କହିଲେ, "ନା, ମୁଁ ପକ୍ଷୀର କେବଳ ମୁଣ୍ଡଟି ଦେଖୁଚି, ଆଉ କିଛି ମୋତେ ଦିଶୁ

ନାହିଁ ।’’ ଦ୍ରୋଣ କହିଲେ, ‘‘ତେବେ ତାର ମୁଂଡ କାଟ ।’’

ଦ୍ରୋଣଂକ ମୁହଁରୁ କଥା ନ ସରୁଣୁ ଅର୍ଜୁନ ଶର ମାରି ପକ୍ଷୀର ମୁଂଡଟି କାଟି ପକାଇଲେ । ଦ୍ରୋଣ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ, ଅର୍ଜୁନଂକୁ କୁଂଢେଇ ପକେଇଲେ, କହିଲେ, ‘‘ବେଶ୍ ଅର୍ଜୁନ ମୋର କାମ କରିଦେବ ।’’

ଆଉଦିନେ ଗାଧୋଇଲାବେଳେ ଦ୍ରୋଣଂକୁ କୁଂଭୀର ଧରିଲା । ରାଜପୁତ୍ରମାନେ କୁଂଭୀରକୁ ଦେଖି ବଲ ବଲ କରି ଚାହିଁଚଂତି; କିଂତୁ ଅର୍ଜୁନ ପାଂଚଟି ଶର ମାରି ସାଂଗେ ସାଂଗେ କୁଂଭୀରଟିକୁ ଖଂଡ ଖଂଡ କରି-ଦେଲେ । ଅବଶ୍ୟ ଦ୍ରୋଣ ଇଚ୍ଛାକରିଥିଲେ, କୁଂଭୀରକୁ ମାରି ପାରିଥାଂତେ; କିଂତୁ ଶିଷ୍ୟମାନଂକ ପରୀକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ତାହା କଲେ ନାହିଁ । ଏବେ ଅର୍ଜୁନଂକର କୁଂଭୀର ମାରିବା ଦେଖି, ଦ୍ରୋଣ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ‘‘ବ୍ରହ୍ମଶିର’’ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ସୁଂଦର ଅସ୍ତ୍ର ପୁରସ୍କାର ଦେଲେ ।

ସେ ଅସ୍ତ୍ର ବଡ଼ ଭୟଂକର । ସେଥିପାଇଁ ଦ୍ରୋଣ ବୁଝାଇ କହିଦେଲେ, ‘‘ବାପା ଅର୍ଜୁନ, ଦେଖ, ଏ ଅସ୍ତ୍ର ମନୁଷ୍ୟକୁ ମାରିବ ନାହିଁ, କୌଣସି ଦେବତା ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲେ ଏ ଅସ୍ତ୍ର ମାରି ପାରିବ ।’’ ଅର୍ଜୁନ ପ୍ରଣାମ କରି ଗୁରୁଂକଠାରୁ ଅସ୍ତ୍ରଟି ନେଲେ ।

ଅସ୍ତ୍ରଶିକ୍ଷା ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ

ଏହାପରେ କେତେ ଦିନ ପରେ ରାଜପୁତ୍ରମାନଂକର ଅସ୍ତ୍ରଶିକ୍ଷା ଶେଷ ହେଲା । ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବୀର ହେଲେ । ଏବେ ସମସ୍ତଂକ ଆଗେ ଏମାନଂକ ଅସ୍ତ୍ରଶିକ୍ଷା ଦେଖାଇବାକୁ ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ଖୁବ୍ ଆୟୋଜନ ହେଲା । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ପଡ଼ିଆରେ ମିସ୍ତ୍ରିମାନେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଘର ତିଆରି କରିବାରେ ଲାଗିଗଲେ । ଦୂତମାନେ ଦେଶ ବିଦେଶରେ ଖବର ଦେବାକୁ ଚାଲିଗଲେ । ସହରର ଲୋକଂକର ଭାରି ଆନଂଦ ଉତ୍ସବ ଲାଗିଗଲା ।

ପରୀକ୍ଷାର ଦିନ ଆସି ପହଂଚିଗଲା । ଚାରିଆଡ଼ୁ ସୁଅ ପରି ଲୋକେ ଖେଳପଡ଼ିଆକୁ ଧାଇଁଲେ । ଖେଳପଡ଼ିଆ ପତାକା, ଝାଲରି, ମଣି, ମୁକ୍ତାରେ ଝଲମଲ ଦିଶିଲା । ଖେଳିବାର ଥାନ, ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ରଖିବାର ଥାନ, ପୁରୁଷମାନେ ସ୍ତ୍ରୀମାନେ ବସିବାର ଥାନ, ରଜା ବଡ଼ ଲୋକମାନେ ବସିବାର ଥାନ, ଦେଖଣାହାରୀଂକ ଥାନ, ସବୁ ସୁଂଦର ସଜା ହେଲା । ସମୁଦ୍ରଗର୍ଜନ ପରି ଗର୍ଜନ ଶୁଭିଲା । ସଭା ଭିତରେ ଭୀଷ୍ମ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, କୃପାଚାର୍ଯ ଓ ଆଉ ଆଉ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକେ ଆସି ଜମା ହେଲେ । କୁଂତୀ, ଗାଂଧାରୀ, କେତେ ଦାସୀ ଚାକରାଣୀ ନେଇ ଆସି ତାଂକ ଥାନରେ ବସିଲେ ।

ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ ନିଜ ପୁଅ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକୁ ସାଂଗରେ ନେଇ ଆସି ପହଂଚିଲେ । ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ ଦେଖିବାକୁ ଋଷିପରି । ପାଚିଲା ଦାଢ଼ି ଫର୍ ଫର୍ ହୋଇ ପେଟଯାଏ ଲଂବିଛି । ପଇତା ଓ ଧଳା ଲୁଗା ସୁଦର ପିଂଧିଚଂତି, କାଂଧରେ ପଇତା ଚକ୍‌ଚକ୍ ଦିଶୁଛି । କପାଳରେ ଓ ହାତରେ ଚଂଦନ ଦାଉ ଦାଉ ବିରାଜୁଛି ।

ଦେବତାଂକର ପୂଜା ସାରି ପିଲାମାନେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ନେଇ ରଂଗଭୂମିରେ ଛିଡ଼ା ହେଲେ । ସବୁ ପିଲାପାକ ସୁଂଦର ସୁଂଦର ପୋଷାକ ପିଂଧିଚଂତି । ହାତରେ ଧନୁ, ପିଠିରେ ତୂଣ (ଶରମୁଣା) । ସମସ୍ତଂକ ଆଗରେ ବଡ଼ ଭାଇ ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ତା’ପରେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଭାଇମାନେ ଆସି ଖେଳିବା ଜାଗାରେ ଛିଡ଼ା ହେଲେ । ସମସ୍ତେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ବାଛିଲେ, ନିଜ ନିଜର ବିଦ୍ୟା ଦେଖାଇଲେ । ତାହା ଦେଖି କେତେ ଲୋକ ଟିକିଏ

ଉଠିଗଲେ । ଜାଣିବା ଶୁଣିବା ଲୋକ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କରି ତାଳି ମାଇଲେ ।

ଭୀମ ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କର ଗଦାଖେଳ ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ । ସେମାନଙ୍କର ଗର୍ଜନ ସିଂହ ଗର୍ଜନ ପରି । ଲୋକେ ଦେଖି ସାବାସ୍ ସାବାସ୍ କରୁଥାନ୍ତି । ଏହା ଦେଖି, ଦ୍ରୋଣ ଡରିଗଲେ । ଭାବିଲେ, କାଳେ ଏମାନେ ରାଗିଗଲେ ସତରେ ମରାମରି ହେବେ, ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ ବେଗେ ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ ।

ଏବେ ଅର୍ଜୁନ ଆସିଲେ । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । କିଏ କହିଲା, "ଆରେ, ଅର୍ଜୁନ ଆସିଲେ ।" କିଏ କହିଲା, "ଯାଙ୍କ ପରି ବୀର ଆଉ କେହି ନାହିଁ ।" କିଏ କହିଲା, "ଏ ବଡ଼ ଧାର୍ମିକ ।"

ଅର୍ଜୁନ ଆସି ବଡ଼ ବଡ଼ ଖେଳ ଦେଖାଇଲେ । ଅଗ୍ନିବାଣ ମାରିଦେଲେ, ଧୁହୁଁ ଧୁହୁଁ ନିଆଁ ଜଳି ଉଠିଲା । ସମସ୍ତେ ଭାବିଲେ, ସବୁ ପୋଡ଼ିଯିବ । ଧୁହୁଁ ଧୁହୁଁ ପୁଣି ବରୁଣ ବାଣ ପଡ଼ିଲା । କୁଆଡ଼ୁ ନଇ ସୁଅ ପରି ପାଣି ପଡ଼ି ସବୁ ଭସାଇ ନେବାକୁ ବସିଲା । ତା'ପରେ ବାୟୁବାଣ । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ପାଣିସବୁ ଉଡ଼ି ପରିଷ୍କାର । ପୁଣି ଦେଖୁ ଦେଖୁ ପର୍ଜନ୍ୟାସ୍ତ୍ର ମାରି ମେଘରେ ଆକାଶ ଅନ୍ଧକାର କରିଦେଲେ । କେତେବେଳେ ଭୌମାସ୍ତ୍ର ମାରି ମାଟି ଭିତରେ ଲୁଚିଗଲେ । ପର୍ବତାସ୍ତ୍ର ମାରି କୁଆଡ଼ୁ ଗୋଟାଏ ପର୍ବତ ଆଣି ପକାଇ ଦେଲେ । ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାନ ଅସ୍ତ୍ର ମାଇଲାବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଆଉ କେହି ଦେଖି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏହିପରି କେତେ ଯେ କଲେ, କିଏ କହିବ ? ସମସ୍ତେ ଦେଖି ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲେ ।

ଖେଳ ସରି ଆସିଲା । ବାଇଦ ବାଜୁଥିଲା, ବନ୍ଦ ହୋଇ ଆସିଲା । ସମସ୍ତେ ଘରକୁ ଯିବେ, ହଠାତ୍ ଫାଟକ ପାଖେ ଭୟଙ୍କର ଗର୍ଜନ ଶୁଣାଗଲା । ଏ କି ଗର୍ଜନ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଜଣାଗଲା, କର୍ଣ୍ଣ ହୁଙ୍କାର କରି ଖେଳପଡ଼ିଆକୁ ପଶି ଆସୁଛନ୍ତି ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ରଜା କଲେ

କର୍ଣ୍ଣ ଦେଖିବାକୁ ବଡ଼ ସୁନ୍ଦର । ଜନ୍ମରୁ ତାହାଙ୍କର କର୍ଣ୍ଣରେ କୁଣ୍ଡଳ, ଆଉ ଦେହରେ କବଚ (ସଞ୍ଜୁ) । ଦେଖିବାକୁ ସେ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ । ଦେହର ତେଜ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପରି । ସେ ବଡ଼ ଅହଙ୍କାରୀ । ଅର୍ଜୁନ ବଡ଼ ବୀର, ସେଥିପାଇଁ ଅର୍ଜୁନଠାରେ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ଭାରି ହିଂସା । ଏବେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପ୍ରଶଂସା ଶୁଣି ସେ ଗର୍ଜନ କରି ପଶି ଆସି କହିଲେ, "ମୁଁ ଅର୍ଜୁନ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବି ।" ଏହା ଦେଖି ସଭାରେ ହୁଲସ୍ଥୁଲ ପଡ଼ିଗଲା । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଥଟ୍ଟା କଲେ । ଅର୍ଜୁନ ରାଗରେ ଥରି ଥରି ହୋଇ କମ୍ପିଲେ । ସମସ୍ତେ ଦେଖି ଭାବିଲେ, ଗୋଟାଏ କିଛି କାଣ୍ଡ ହେବ ।

କୃପାଚାର୍ଯ୍ୟ ବସିଥିଲେ । ହଠାତ୍ ଉଠି କହିଲେ, "ବାପା କର୍ଣ୍ଣ, ଯୁଦ୍ଧ ତ କରିବ କହୁଚ, କିନ୍ତୁ ରଜାପିଲା ସଙ୍ଗେ ରଜାପିଲାର ଯୁଦ୍ଧ ହୁଏ । ତୁମେ କହ ଦେଖି, କେଉଁ ରଜା ତୁମର ବାପ । ତୁମର ମା ନାଁ କଣ ?" କୃପଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଲାଜରେ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ତଳକୁ ହୋଇଗଲା । ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କ ଆଉ ସହିଲା ନାହିଁ । ସେ କହିଲେ, "ମୁଁ ଏହିକ୍ଷଣି କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଅଙ୍ଗଦେଶର ରଜା କରିଦେଲି ।" ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଡକା ହେଲା । କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ସ୍ନାନ କରାଇ ଛତ୍ର, ଚାମର, ଅଳଙ୍କାର ଦେଇ ଦୁର୍ଯୋଧନ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ରାଜ୍ୟାଭିଷେକ କରାଇ ଦେଲେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ କର୍ଣ୍ଣ ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କର କାଳକାଳକୁ ବନ୍ଧୁତା ହୋଇଗଲା ।

ସେଠାରୁ ଭୀମ ଥଟ୍ଟା କରି କହିଲେ, "ଆରେ, ସାରଥିର ପିଲା ତୁ ? କାହିଁକି ଅର୍ଜୁନ ହାତରେ ପ୍ରାଣଟା ଦବୁ । ଟିକିଏ ଥଂଡା ଧର ।" ଏହା ଶୁଣି କର୍ଣ ରାଗରେ ଥରିଗଲେ । କ୍ରୋଧରେ ଦୁର୍ଯୋଧନଂକର ମୁଂଡ ଘୂରିଗଲା । ସେ କହିଲେ, "କର୍ଣ ରଜା ହେବାରେ ଯେବେ କାହାର ଆପତ୍ତି ଥାଏ, ତେବେ ଆସି ଯୁଦ୍ଧ କର ।"

ଭାଗ୍ୟକୁ ସଂଧ୍ୟା ହୋଇଗଲା । ନ ହେଲେ ସେ ଦିନ କ'ଣ ହୋଇଥାଂତା, କିଏ କହିବ ? ସଂଧ୍ୟା ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଯେଝା ଘରକୁ ଗଲେ । ସବୁ ରକ୍ଷା ହୋଇଗଲା ।

ଗୁରୁ ଦକ୍ଷିଣା

ବିଦ୍ୟାଶିକ୍ଷା ଶେଷ ହେଲେ ଗୁରୁଂକୁ ଦକ୍ଷିଣା ଦେବା ବିଧି ଥିଲା । ଦ୍ରୋଣ ରାଜପୁତ୍ରଂକୁ କହିଲେ, "ତୁଂଭେମାନେ ପଂଚାଳ ଦେଶର ରଜା ଦ୍ରୁପଦଂକୁ ଧରି ଆଣି ଦିଅ । ସେଇ ମୋର ଦକ୍ଷିଣା ।"

ରାଜପୁତ୍ରମାନେ ଏହା ଶୁଣି ଦ୍ରୋଣଂକ ସଂଗେ ପଂଚାଳ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ କର୍ଣ ହେଉଛନ୍ତି...

ହେଉଛଂକର ଯୁଦ୍ଧରେ ବେଶି ଉତ୍ସାହ ଦେଖାଗଲା । ପାଂଡବମାନେ ଜାଣି ପାରି ଟିକିଏ ପଛକୁ ଥାଆଂତି । ସମସ୍ତେ ପଂଚାଳରେ ପହଂଚିଲେ । ଦ୍ରୁପଦଂକ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ ଆରଂଭ ହେଲା । କୁରୁ ଓ କର୍ଣଂକର ବାହାଦୁରିଟା ବେଶ୍ ଦେଖା ପଡ଼ିଗଲା । ସେମାନଂକ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଦ୍ରୁପଦ ଓ ଦ୍ରୁପଦଂକ ସେନାମାନେ ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ, 'ମାର ମାର' କରି ଖାଲି ତାଂକୁ ତଡ଼ିଲେ । ଶେଷକୁ ପାଂଡବମାନେ ଆଉ ପଛକୁ ରହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଭୀମ ଗଦା ଧରି ସୈନ୍ୟ, ହାତୀ, ରଥ, ଘୋଡ଼ାସବୁ ଚୂରମାର କଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଧନୁଶର ଧରି ଦ୍ରୁପଦଂକ ସୈନ୍ୟଂକୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରି ପକାଇଲେ । ଦ୍ରୁପଦ କେତେବେଳ ଯାଏ ଭାରି ଉତ୍ସାହରେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ସେ ଭାରି ବୀର ଥିଲେ । ହେଲେ କଣ ହବ, ଶେଷକୁ ଅର୍ଜୁନଂକ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ନାକତ ହେଲେ । ତାଂକର ରଥ ଗଲା, ପତାକା ଗଲା, ସାରଥି ଗଲା ଓ ସେନାପତି ପଛଘୁଂଚି ଦେଲେ । ଶେଷକୁ ସେ ଏକା ଅର୍ଜୁନଂକ ହାତେ ଧରା ପଡ଼ିଲେ । ତାଂକ ମଂତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ ଧରା ପଡ଼ିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଡାହାଣ ହାତରେ ତରବାରି ଏବଂ ବାଁ ହାତରେ ଦ୍ରୁପଦ ଓ ତାଂକ ସେନାପତି ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଧରି ଆଣି ଦ୍ରୋଣଂକ ଆଗେ ଠିଆ କରିଦେଇ ପ୍ରଣାମ କରି କହିଲେ, "ଏହି ଆପଣଂକର ଦକ୍ଷିଣା ଗ୍ରହଣ କରଂତୁ ଗୁରୁଦେବ !"

ଦ୍ରୋଣ ଦ୍ରୁପଦଂକୁ କହିଲେ, "ଦ୍ରୁପଦ, ତୁମର ଆଉ ରାଜ୍ୟ ନାଇ, ସୈନ୍ୟ ନାଇ, ଧନ ନାଇ, ଏବେ ପ୍ରାଣ ବି ମୋ ହାତେ । କିଂତୁ ପିଲାଦିନେ ତୁମେ ମୋର ସାଂଗ ଥିଲ, ମୁଁ ସେ କଥା ଭୁଲି ନାଇ, ଏବେ ତୁମେ କ'ଣ ମାଗୁଚ ମାଗ ।"

ଦ୍ରୁପଦ କିଛି କହିଲେ ନାଇ । ମୁହଁ ଶୁଖାଇ ଠିଆ ହେଲେ । ଦ୍ରୋଣ କହିଲେ, "ଭୟ ନାଇ ରାଜା, ତୁମକୁ ମୁଁ ପିଲାଦିନୁଁ ସୁଖ ପାଏ । ମୁଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷମା କରିବା ଆମମାନଂକର ସ୍ୱଭାବ । ତୁମ ରାଜ୍ୟ ଏବେ ମୋ ହାତେ ସତ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅଧେ ରାଜ୍ୟ ତୁମକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲି; ନ ହେଲେ କାଲେ ତୁମେ କହିବ, 'ତୁମେ ଭିକାରି ବ୍ରାହ୍ମଣ । ତୁମ ସଂଗେ ମୋର କି ବଂଧୁତା ?' ଆଜିଠାରୁ ଗଂଗାର ଦକ୍ଷିଣକୁ ଥିବା ରାଜ୍ୟତକ ତୁମର ଓ ଉତ୍ତରକୁ ଥିବା ରାଜ୍ୟତକ ମୋର ।"

ଦ୍ରୁପଦ କିଛି କହିଲେନାଇ; କିଂତୁ ତାଂକ ମନରେ ରାଗ ରହିଲା— କପରି ଦ୍ରୋଣଂକୁ ମାରିବେ, ଏହି ଚିଂତା ସେ ସବୁବେଳେ କରୁଥାଂତି ।

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ଜଉଘରେ ପୋଡ଼ିଲେ

କିଛି ଦିନ ପରେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଯୁବରାଜ କଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବଡ଼ ଧାର୍ମିକ, ସରଳ, ଦୟାଳୁ ଆଉ ଶାନ୍ତ । ରାଜ୍ୟ ଲୋକେ ମହାଖୁସି ହେଲେ, ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କଲେ । ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ, ନକୁଳ, ସହଦେବ ବାହାରର ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦର ଜବତ କରି ରଖିଲେ । ଏହା ଦେଖି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ମନରେ ମଧ୍ୟ ହିଂସା ହେଲା । ସେ ଆଉ ରହି ନପାରି ଦିନେ ମନ୍ତ୍ରୀ କଣିକଙ୍କୁ ଡାକି କହିଲେ, "ମନ୍ତ୍ରୀ, ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର ଏ ବଡ଼ପଣିଆ ମୁଁ ଆଉ ସହିପାରୁନାହିଁ, କି ଉପାୟ କରିବା ?" କଣିକ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଏମାନେ ଏବେ ପିଲା । ଏଣିକି ବେଳୁ ଉପାୟ କରି ଏମାନଙ୍କୁ ମାରି ପକାନ୍ତୁ ।" ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ମଧ୍ୟ କିପରି ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଜବତ କରିବାକୁ ହେବ, ସେଥିପାଇଁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ସବୁବେଳେ ବ୍ୟସ୍ତ କରୁଥାଏ । ଏବେ ସୁବିଧା ପାଇ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କର୍ଣ୍ଣ ଓ ଆପଣାର ମାମୁଁ ଶକୁନି, ସାନ ଭାଇ ଦୁଃଶାସନ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ବିଚାର କରି ଠିକ୍ କଲା ଯେ, ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ପୋଡ଼ି ମାରିବାକୁ ହେବ ।

ଏହିପରି ବିଚାର କରି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପୁଣି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ମତାଇଲା; କହିଲା, "ବାପା, ଆପଣ ଆଉ ଭୀଷ୍ମ ଥାଉ ଥାଉ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରଜା ହେବେ, ମୁଁ ତାଙ୍କ ଆଗେ ଚାକର ପରି ରହିବି । ଏ ଅପମାନ ଆପଣଙ୍କୁ ସୁଖ ଲାଗୁଛି ?" ଏହା ଶୁଣି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ମନ ଆଉରି ଖରାପ ହେଲା । ବେଳ ଉଣ୍ଡି କର୍ଣ୍ଣ, ଶକୁନି, ଦୁଃଶାସନ ସମସ୍ତେ ମିଶି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଥରେ ଯେବେ ବୁଦ୍ଧି କାଢ଼ି ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ବାରଣାବତ ସହରକୁ ପଠାଇ ପାରନ୍ତେ, ତେବେ ଆଉ ଭୟ ନ ଥାନ୍ତା ।"

ଏଥିରେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ମନ ମାନିଲା ସତ; କିନ୍ତୁ ସେ ରାଜ୍ୟର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଭୟ କଲେ । ରାଜ୍ୟର ଲୋକେ ଯେବେ ଏକଥାରେ ରାଗିଯାଇ ଅନର୍ଥ କରନ୍ତି ? ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କହିଲେ, "ସେଥିରେ ଭୟ କଣ ? ଟଙ୍କା ପଇସା ତ ସବୁ ଆମ ହାତେ, ଆପଣ ଥରେ କୁନ୍ତୀ ଆଉ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ବାରଣାବତ ପଠାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ଆମେ ସବୁ ହାତ କରି ସାରିବା ପରେ ଯେପରି ଏମାନେ ସବୁ ଫେରି ଆସନ୍ତି ।" ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ, "ସତ କହିଲ ବାବୁ; କିନ୍ତୁ ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, ବିଦୁର, କୃପ ଏମାନେ ଯେବେ ଏଥିରେ ରାଗିବେ ?"

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କହିଲେ, "ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ଆମେ ଯାହା, ପାଣ୍ଡବମାନେ ସେଇଆ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଆମ ସାଙ୍ଗ, ତାଙ୍କ ବାପା ଦ୍ରୋଣ ଆଉ ମାମୁଁ କୃପାଚାର୍ଯ୍ୟ ଆମ ପକ୍ଷରେ ରହିବେ । ଏକା ବିଦୁର ଆଉ ଆମମାନଙ୍କର କ'ଣ କରିବେ ।"

ଏପରି କଥା ହେଲା । ଏଣେ ଟଙ୍କା ଦେଇ କୌରବମାନେ ଲୋକଙ୍କୁ ହାତ କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । ପରେ ଦିନେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ କଥାରେ ଲୋକେ ସଭାରେ କହିଲେ, "ଆଃ, ବାରଣାବତ କି ଚମତ୍କାର ଜାଗା ! ଆଜିକାଲି ସେଠା ଶିବ ମନ୍ଦିରରେ ଯେଉଁ ଯାତ୍ରା, ତା' କିଏ ଦେଖିବାକୁ ନ ଯାଉଛି !" ଏହିପରି କେତେ କଥା ଶୁଣି ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର ବାରଣାବତ ଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଲା । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ସେ କଥା ଜାଣି ସେମାନଙ୍କୁ କହିଲେ, "ବାସ୍ତବିକ୍, ବାରଣାବତ ବଡ଼ ସୁନ୍ଦର ଜାଗା । ଯେବେ ତୁମେମାନେ ଯିବ, କୁନ୍ତୀଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ନେଇଯାଅ । ସେ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ଆସିବେ । ବାପା, ବେଶିଦିନ ସେଠାରେ ରହିବ ନାଇ । ଦିନାକେତେ ରହି ଫେରି ଆସିବ ।"

ପାଣ୍ଡବମାନେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଦୁଷ୍ଟ ବୁଦ୍ଧି ବୁଝି ପାରିଲେ ସତ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ହୋଇ କିଏ ଅଛି ?

ବାଧ ହୋଇ ସେମାନେ ଭୀଷ୍ମ, ବିଦୁର, ଦ୍ରୋଣ, କୃପ, ଗାଂଧାରୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପୁରୋହିତ, ମାନ୍ୟ ଗଣ୍ୟ ସମସ୍ତଂକ-ଠାରୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ମାଗି, ମା କୁଂତୀଂକ ସଂଗେ ବାରଣାବତ ଗ୍ଭଲିଲେ ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଖୁବ ଆନଂଦ ! ପାଂଡବମାନେ ଯିବାର ଜାଣି ସେ ଭିତରେ ଭିତରେ ପୁରୋଚନ ବୋଲି ଜଣେ ମଂତ୍ରୀଂକ ଡାକି କହିଲେ—"ପୁରୋଚନ, ତୁମ ପରି ବିଶ୍ୱାସୀ ଲୋକ ଆମର ଆଉ କିଏ ଅଛି ? ଏ ରାଜ୍ୟ କଣ ଖାଲି ଆମର ? ତୁମେମାନେ ତ ମଂତ୍ରୀ, ତୁମମାନଂକର ବି ଏସବୁ । ଗୋଟିଏ ବିଶ୍ୱାସ କଥା କହିବି । ତୁମେ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଲୋକ । ସେ କଥାଟା ଏକା କରିବ ।"

ପୁରୋଚନ କହିଲେ, "ଯୁବରାଜଂକର ଯେ ଆଜ୍ଞା, ଅବଶ୍ୟ ପାଳନ କରିବି ।" ଦୁର୍ଯୋଧନ କହିଲେ, "ଆଚ୍ଛା, ତେବେ ଯାଅ, ପାଂଡବମାନେ ପହଂଚିବା ପୂର୍ବରୁ ବାରଣାବତ ସହରରୁ ଟିକିଏ ଦୂରରେ ଲୋକ ନ ଥିବା ଜାଗାରେ ସେମାନଂକ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଘର ତିଆରି କରିବ । ସେ ଘରର କାଂଥ, ଗ୍ଭଳ, ସବୁ ଜଉ, ଝୁଣା, ଚର୍ବି, ତେଲ, କାଠ, ନଡ଼ା ଏହିପରି ଜିନିସରେ ତିଆରି କରିଥିବ ଯେ, ଯେପରି କି ନିଆଁ ଛୁଆଁଇ ଦେଲେ ପୁରୁକିନା ଘରଟାଯାକ ଲାଗି ଜଳିଯିବ । ତାପରେ କୌଶଳରେ ପାଂଡବମାନଂକୁ ସେହି ଘରେ ରଖାଇବ । ଦିନେ କୁଂତୀ ଓ ପାଂଡବ-ମାନେ ଶୋଇଥିବେ, ହଠାତ୍ ଦୁଆରେ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଇ ଗ୍ଭଲି ଆସିବ । ଲୋକେ ଜାଣିବେ, ଘରଟା ମନକୁ ପୋଡ଼ିଗଲା । ଆମକୁ କେହି ସଂଦେହ କରିବେ ନାଇ ।"

ପୁରୋଚନ ଏ କଥା ଶୁଣି ଆଗେ ଆଗେ ବାରଣାବତ ଗ୍ଭଲିଗଲେ । ଏଣେ ପାଂଡବମାନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରଥରେ ବସି ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ଗୁରୁଜନମାନଂକୁ ପ୍ରଣାମ କରି, ସାଂଗ ସୁଖଂକ ସଂଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ବିଦାୟ ନେଲେ । ରାଜ୍ୟ ଲୋକେ ଏ କଥା ଦେଖି କହିଲେ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକ । ପାଂଡବମାନଂକର ବାପ ନାଇ; "ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ତାଂକର ବାପ ପରି । ସେ ପିଲାଟିମାନଂକୁ ଏପରି ବାରଣାବତ ପଠାଇ ଦେବା କି ଠିକ୍ କଥା ? ଗ୍ଭଲ, ଆମେମାନେ ସମସ୍ତେ ପାଂଡବମାନଂକ ସଂଗେ ବାରଣାବତ ଯିବା । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏ କଥା ଦେଖି ସେମାନଂକୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ, "ଦେଖ, ତୁମେମାନେ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅ ନାଇ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମର ବାପାଂକ-ଠାରୁ ବଡ଼ । ତାଂକ କଥା ମାନିବା ଆମର ଉଚିତ । ଆମେମାନେ କାଲି ପରି ବାରଣାବତରୁ ଫେରି ଆସିବୁ । ତୁମେ ଆମ ସଂଗେ ଆସନାଇ ।" ସେମାନେ ପାଂଡବ-ମାନଂକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି ମନ ଦୁଃଖରେ ଫେରିଲେ ।

ବିଦୁର ପଛେ ପଛେ ମୁହଁ ପୋତି ଯାଉଥିଲେ । ସମସ୍ତଂକୁ ଫେରିବାର ଦେଖି ସେ ତୁନି କରି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ କହିଲେ, "ବାପା ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ବିପଦ ଆସିଲେ ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଲୋକେ ସେଥିରୁ ଖସିବାକୁ ଲୋଡ଼ଂତି । ଗାତ ଭିତରେ ଥିଲେ ନିଆଁ ପୋଡ଼ି ପାରେ ନାଇ । ଲୁହା ଅସ୍ତ୍ର ନୁହେଁ; କିଂତୁ ସେଥିରେ ଦେହ କାଟି ହୋଇଯାଏ । ସେ କଥା ଯେ ଜାଣେ, ଶତ୍ରୁମାନେ ତାହାକୁ ମାରି ପାରଂତି ନାଇ । ଅଂଧ ହେଲେ ବାଟ ଦିଶେ ନାଇ । ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ବୁଦ୍ଧି ଠିକ୍ ନ ଥାଏ । ଏତିକି କହିଲା—ବୁଝିନିଅ ବୁଲିଗ୍ଭଲି କଲେ ବାଟ ଜଣା ଯାଏ ନାଇ । ତାରା ଦେଖି ଦିଗ ଠିକ୍ କରାଯାଏ । ନିଜର ମନ ଠିକ୍ ଥିଲେ, ଭୟ କିଛି କରି ପାରେ ନାଇ ।" ବିଦୁର ଏ କଥା ଠାରରେ କହିଲେ । କେହି ତାହା ବୁଝି ପାରିଲେ ନାଇ; କିଂତୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ମୁଁ ବୁଝିଛି" ।

ବିଦୁର ଗଲାରୁ କୁଂତୀ ପଚ୍ଛାରିଲେ, "ବାପା, ବିଦୁରଂକ କଥାରୁ କ'ଣ ବୁଝିଲୁ ?" ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ,

"ମା, ଦୁର୍ଯୋଧନ ଆମମାନଙ୍କୁ ପୋଡ଼ି ମାରି ପକାଇବାକୁ ବସିଛି । ସେଥିପାଇଁ କକା ଆମକୁ ସାବଧାନ କରିଦେଲେ । ବାଟ ଘାଟ ଜାଣି ରଖି, ସାବଧାନ ହୋଇ ଚଳିବାକୁ କହିଲେ ।"

ପାଂଡବମାନେ ବାରଣାବତରେ ପହଂଚିଲେ । ଲୋକେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । ପାଂଡବମାନେ ଘରେ ପଶି ଧନୀ ଗରିବ ସମସ୍ତଙ୍କ ସଂଗେ ମିଶି ଆଳାପ କଲେ । ପୁରୋଚନ ଏ ମଧ୍ୟରେ ଯାଇ, ତାଂକ ସଂଗରେ ଯୁଟିଗଲେ । ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ପୁରୋଚନଙ୍କ ମୁହଁରେ ଭାରି ହସ, ଆନନ୍ଦର ସୀମା ନାଇ ! ପାଂଡବମାନଙ୍କୁ ଆଦର କରି ନେଇ ନୂଆ ଘରେ ରଖିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଘର ଭିତରେ ପଶୁ ପଶୁ ତାଂକୁ ଚର୍ବି ଝୁଣାର ଗଂଧ ଜଣା ପଡ଼ିଲା । ସେ ଭୀମକୁ ଚୁପ୍‌କରି ଡାକି କହିଲେ, "ବାପା ଭୀମ, ଏ ଘର ଝୁଣାରେ ତିଆରି । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଏଥିରେ ଆମକୁ ପୋଡ଼ି ମାରି ପକାଇବାକୁ କୁପାଂଚ କରିଛି । ବିଦୁର କକା ଆଗରୁ ଜାଣି ମୋତେ ଏ କଥା କହିଛନ୍ତି ।"

ଭୀମ କହିଲେ, "ଚାଲ ତେବେ ଏ ଘର ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବା, ଆଉଠାଏ ରହିବା ।" ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ତା ହେଲେ ଭଲ ହବ ନାଇ । ଏମାନେ ଆଉରି କିଛି ଫଂନ୍ଦି କରି ଆମକୁ ହରବର କରିବେ । ଆମେ ଚାଲ, ଏଇ ଘରେ ରହିବା । ସବୁବେଳେ ମୃଗୟା କରି ବଣରେ ବାଟ ଘାଟ ଜାଣିରଖିବା, ଦିନେ ଏମାନଙ୍କ ସୁବିଧା ଜାଣି ଏଠାରୁ ଚାଲିଯିବା । ଏବେ ଘର ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ଗାତ ଖୋଳି, ସବୁଦିନ ରାତିରେ ସେଇ ଗାତରେ ରହିବା; ତେବେ ଘର ପୋଡ଼ିଗଲେ ବି ଆମକୁ ନିଆଁ କାଟିବ ନାଇ ।"

ଏ ମଧ୍ୟରେ ଦିନେ ଗୋଟିଏ ଲୋକ ଆସି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ କହିଲା, "ମୋତେ ବିଦୁର ପଠାଇଛନ୍ତି, ଆଗାମୀ କୃଷ୍ଣ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ଦିନ ପୁରୋଚନ ତୁମେମାନେ ଶୋଇଲାବେଳେ ଏ ଘରେ ନିଆଁ ଲଗେଇବ । ମୁଁ ଖୁବ୍ ଗାତ ଖୋଳି ଜାଣେ । ତୁମମାନଙ୍କ ପାଇଁ କ'ଣ ସେବେ କରିବ, ମତେ କହ । ମୋଠାରେ ଯେବେ ଅବିଶ୍ୱାସ ହୁଏ, ତେବେ ଶୁଣ, ବିଦୁର ତୁମେମାନେ ଆସିଲାବେଳେ ତୁମକୁ ଠାରରେ ଏ ସବୁ କଥା କହିଛନ୍ତି ।"

ଏ କଥା ଶୁଣି ପାଂଡବମାନଙ୍କର ସେ ଲୋକଠାରେ ବଡ଼ ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା । ଜାଣିଲେ, ସେ ଲୋକଟି ବଡ଼ ବିଶ୍ୱାସୀ । ବାହାରକୁ ଘର ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ଗାତ ଖୋଳିବାରେ ସେ ଲୋକଟିକୁ ଲଗାଇ ଦେଲେ । ସେ ଦିନକ ଭିତରେ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ଗାତ ଖୋଳିଦେଲା । କେହି ନ ଜାଣିବା ଭଳି ଗାତର ମୁହଁ ବଂଦ କରି ପାଂଡବମାନେ ସେ ଘରେ ରହିଲେ ।

କୃଷ୍ଣ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶୀ ଦିନ ଆସିଲା । ସେ ଦିନ କୁଂତୀ ଏକ ଭାରି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ କରାଇଲେ । ଗୋଟିଏ ନିଷାଦୀ (ଏକ ପ୍ରକାର ବଣୁଆ ଜାତିକୁ ନିଷାଦ କହଂନ୍ତି) ତା'ର ପାଂଚ ପୁଅଙ୍କ ସାଂଗରେ ଦେଖି ଆସି ଖୁବ୍ ଖାଇଲା । ଖାଇ ସାଞ୍ଜ ସଂଧ୍ୟାବେଳକୁ ସେହି ଘର ବାରଂଡାରେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲା । ସେ କଥା ଆଉ କେହି ଜାଣଂନ୍ତି ନାଇ ।

ଏଣେ ପୁରୋଚନ ରାତିରେ ପାଂଡବମାନେ ଶୋଇ-ପଡ଼ିଲେ, ଘରେ ନିଆଁ ଲଗାଇବ ବୋଲି ବସିରହି, ସଅଳ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ଘରେ ଶୋଇଲା । ପାଂଡବମାନେ ଆସି ପୁରୋଚନ ଦୁଆରେ ଆଗ ନିଆଁ ଲଗାଇ, ତା'ପରେ ଘରସାକ ଠାଏ ଠାଏ ନିଆଁ ଲଗାଇ ଦେଇ, ଗାତରେ ପଶି, ବାହାରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ଘରଟି ଦାଉ ଦାଉ ହୋଇ ଜଳି ଉଠିଲା । ସହର ଲୋକେ ଦେଖି ଧାଇଁ ଆସି କୋଳାହଳ କଲେ; କିଂତୁ

ଉପାୟ କଣ ? ଜଉ ଘରେ ପୁଣି ନିଆଁ ଛଡ଼ାଇବାକୁ ପଶିବ କିଏ ? ନିଆଁ ଲିଭିଲା ଉତ୍ତାରୁ ପାଂଚୋଟି ପିଲା ଓ ମାଈପିଟିଏ ପୋଡ଼ିଯାଇଥିବାର ଦେଖି ପାଂଡବ ଓ କୁଂନ୍ତୀ ପୋଡ଼ି ଯାଇଥିବାର ବିଚାରି, ଲୋକେ ବହୁତ ବିକଳ ହେଲେ । ପୁଣି ଦେଖିଲେ ପୁରୋଚନ ମଧ୍ୟ ପୋଡ଼ି ମରିଛି । ସମସ୍ତେ କହିଲେ, "ଯେପରି କର୍ମ ସେପରି ଫଳ ।"

ପାଂଡବମାନଂକୁ ପୋଡ଼ି ମାରିବାର ଜାଣି, ଲୋକେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଦୁର୍ଯୋଧନଂକ ଉପରେ ଭାରି ବିରକ୍ତ ହେଲେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକ ପାଖକୁ ଖବର ଗଲା । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଶୁଣି ଲୋକଂକୁ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ଭାରି ବିକଳ ହୋଇ କାଂଦିଲେ । କାଂଦି କାଂଦି ପାଂଡବ-ମାନଂକ ପାଇଁ ଖୁବ୍ ଶୁଦ୍ଧି ଶ୍ରାଦ୍ଧର ଆୟୋଜନ କରିବାକୁ କହିଲେ । ଲୋକେ ସମସ୍ତେ ବିକଳ ହୋଇ କାଂଦିଲେ । ବିଦୁର ମଧ୍ୟ ଧରା ନ ପଡ଼ିବେ ବୋଲି ଲୋକମାନଂକ ସଂଗେ ଟିକିଏ କାଂଦିଲେ । ହସ୍ତିନାରେ ସବୁ ଗୋଳମାଳ କ୍ରମେ କମିଗଲା ।

ପାଂଡବମାନଂକ ଗଂଗା ପାରି, ହିଡ଼ିଂବ ଓ ହିଡ଼ିଂବାର କଥା

ପାଂଡବମାନେ ଘାଟରୁ ବାହାରି ଘଞ୍ଚ ଘଞ୍ଚ ବଣେ ବଣେ ଚାଲିଲେ । କେତେ କଂଟା ମାଡ଼ିଥାଂନ୍ତି, କେତେ ଝୁଂଟୁଥାଂନ୍ତି, କୌଣସି କଥାକୁ ଖାତିର ନାହିଁ, ବରାବର ଚାଲିଥାଂନ୍ତି । ଚାଲି ଚାଲି ଗଂଗାକୂଳେ ପହଂଚିଲେ । ଗଂଗା ପାରି ହେବେ କିପରି ? ବିଦୁର ଆଗରୁ ସେ କଥା ଜାଣି ଗୋଟିଏ କେଉଟକୁ ଚୁପ୍ କରି ପଠାଇ ଦେଇଥିଲେ । କେଉଟଟି ପାଂଡବମାନଂକୁ ସବୁ କଥା କହିଲା । ପାଂଡବମାନଂକର ତା'ଠାରେ ବିଶ୍ୱାସ ହେଲା, ସମସ୍ତେ ଗଂଗା ପାରି ହେଲେ ।

ନଈ ପାରି ହେଉ ହେଉ ଗୋଟିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ଘଟିଲା । ଗୋଟିଏ ବଡ଼ କଂଭୀର ଆସି ନାଆ ଆଗୋଳିଲା । ନାଆ ଆଉ ଚାଲିଲା ନାହିଁ । ଜଣେ କାହାକୁ ପାଣିକି ନ ପକାଇ ଦେଲେ ଆଉ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ପାଣିରେ ପଡ଼ିବ କିଏ ? ଭୀମ କହିଲା—"ମୁଁ ଥିଲେ ବେଶି ଖାଉଚି, ମୁଁ ଯାଏଁ । ଏହା କହୁ କହୁ ସେ ପାଣିକୁ ଡେଇଁପଡ଼ିଲା । ସମସ୍ତଂକ ଆଖି ବୁଜି ହୋଇଗଲା; କିଂତୁ କଂଭୀର ଭୀମକୁ କଣ କରିବ ? ଭୀମ କଂଭୀର ଉପରେ ପଡ଼ି, ତାକୁ ପଇତା ପରି ପକାଇ ଦେଇ, ବୁଡ଼ା ମାରି ପହଁରି ପହଁରି ଯାଇ ଆଉ କୂଳେ ହାଜର । କୂଳରେ ଉଠି କଂଭୀରକୁ ଉପରେ କଡ଼ି ଦେଲା । ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ, ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ ।

ନାଆ କୂଳରେ ଲାଗିଲା । କେଉଟଟି ପାଂଡବ-ମାନଂକୁ ବିଦୁରଂକ ଆଶୀର୍ବାଦ ଦେଇ ଚାଲି ଗଲାରୁ ସମସ୍ତେ ପୁଣି ବଣେ ବଣେ ଚାଲିଲେ । ଭାରି ବେଗରେ ଚାଲୁଥାଂନ୍ତି । କେଉଁଆଡେ ଯାଉଥାଂନ୍ତି କିଛି ଜଣା ନାହିଁ । ରଜାଘର ବୋହୂ, ରଜାଘର ପୁଅ, ବଣରେ କେତେ ଦଉଡ଼ିବେ ? ଆଉ ଗୋଡ଼ ଚଳିଲା ନାହିଁ—ସମସ୍ତେ ଧକେଇ ପଡ଼ିଲେ । କରିବେ କଣ ?

ଭୀମର ଭ୍ରୂଭଂଗ ନାହିଁ । ସେ ଦେଖିଲା, କେହି ଚାଲି ପାରୁ ନାହାଂନ୍ତି । ସେଠାରୁ ସେ ଜଣ ଜଣ କରି ଟେକି ସମସ୍ତଂକୁ କାଂଧରେ, ମୁଂଡରେ, କାଖରେ ବସାଇ ଚାଲିଲା । ଭୀମର ଚାଲି ! ଗଛ ଉପରେ ପାଦ ପଡ଼ିଲେ ଗଛ ଭାଂଗି ଯାଉଛି—ମାଟି ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ହୋଇ କଂପି ଉଠୁଛି, ତା' କାଂଧରେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାୟ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଚଂନ୍ତି ।

ବଣ ପରେ ବଣ ଚାଲି ଯାଉଛି । ଭୀମର ବିଶ୍ରାମ ନାହିଁ । ରାତି ତମାମ୍ ଗଲା । ତା' ପରେ ଦିନଯାକ ମଧ୍ୟ ଭୀମ ସେହିପରି ଚାଲିଲା । ଅଂଧାର ହୋଇ ଆସିଲା,

ବାଘ ଭାଲୁ ଡାକ ଶୁଭିଲା । କୁନ୍ତୀଙ୍କ ଭାରି ଶୋଷ କରୁଛି । କୁନ୍ତୀ କହିଲେ, "ବାବୁ, ପାଣି ନ ପିଇଲେ ପ୍ରାଣ ବାହାରି ଯିବ । ବେଗେ କେଉଁଠୁ ଖୋଜି ପାଣି ଆଣ ।"

ଭୀମ ସେଠାରୁ କିଛି ଦୂରକୁ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ସୁନ୍ଦର ବଣରେ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ବରଗଛ ମୂଳେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ରଖିଦେଲେ । ଆପେ ଦୂରରେ ଚିଲ ଉଡ଼ୁଥିବାର ଦେଖି, ପୋଖରୀ ଅଛି ବୋଲି ଜାଣି, ପାଣି ପାଇଁ ଚାଲିଗଲେ ।

ପାଣି ଆଣି ପହଞ୍ଚିଲା ବେଳକୁ ସମସ୍ତେ ବରଗଛ ମୂଳେ ଶୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି । ଭୀମ ଆସି ଦେଖିଲା, ମା ଭାଇମାନେ ବଣରେ ଗଛମୂଳେ ମାଟିରେ ଗଡ଼ୁଛନ୍ତି । ଭୀମର ସବୁକଥା ମନେ ପଡ଼ିଗଲା । ରଜାପୁଅ, ପିଲାଦିନୁ ବାପ ନାଇ ବୋଲି ଏ ଗତି ହେଲା । ସବୁ ବିଚାରି ତା ଆଖି ଛଳଛଳ ହୋଇଗଲା । ମନେ ମନେ ଦୁର୍ଯୋଧନ ଓ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଉପରେ କେତେ ରାଗ ହେଲା । ରାଗରେ ତା ଦାନ୍ତ କଡ଼ମଡ଼ ହୋଇଗଲା, ଯେପରି କି ପାଇଲେ ତାଙ୍କୁ ହାତରେ ଧରି ପେଷି ଦିଅନ୍ତା !

ଭୀମ ପାଣି ଧରି ଆସିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଏତେ କଷ୍ଟ ପରେ ମା ଭାଇମାନେ ଶୋଇଛନ୍ତି ଦେଖି, ତାଙ୍କୁ ନ ଉଠାଇ ପାଣି ଥୋଇ ଜଗି ବସିଲା ।

ସେମାନେ ଯେଉଁଠାରେ ଶୋଇଥିଲେ ତା ପାଖରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଶାଳୁଆ ଗଛରେ ହିଡ଼ିମ୍ବ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ରାକ୍ଷସ ଥାଏ । ତା'ର ଭଉଣୀ ହିଡ଼ିମ୍ବା ମଧ୍ୟ ତା ସଙ୍ଗେ ଥାଏ । ହିଡ଼ିମ୍ବ ରାକ୍ଷସ ମଣିଷ ଗନ୍ଧ ପାଇ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ ଏଣେ ତେଣେ ଚାହିଁଲା; ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲା, ତା ମନରେ ଭାରି ଆନନ୍ଦ । ଏତେଗୁଡ଼ିଏ କଅଁଳ କଅଁଳ ସୁକୁମାର ପିଲା— ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାରି ଖାଇବ । କେତେକାଳକେ ଆଜି ତାକୁ ଭଲ ଭୋଜନ ମିଳିବ । ସେ ଭଉଣୀକି କହିଲା— "ହିଡ଼ିମ୍ବା, ତୁ ଯା, ଏ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଧରି ନେଇ ଆସିଲେ, ଏଠାରେ ବସି ଖୁସିରେ ଦୁଇ ଭାଇ ବିଜେ ଖାଇବା ।"

ହିଡ଼ିମ୍ବା ଏ କଥା ଶୁଣି ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଲା; କିନ୍ତୁ ରାକ୍ଷସୀ ହେଲେ କ'ଣ ହେବ ? ପାଣ୍ଡବ-ମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ତା ପ୍ରାଣରେ ସ୍ନେହ ଓ ଦୟା ହେଲା । ସେ ଆଉ ସେମାନଙ୍କୁ ମାରିବ କ'ଣ ? ତୁନି କରି ଭୀମକୁ ସବୁ କଥା କହିଲା ଏବଂ ବତାଇଲା— "ଏମାନଙ୍କୁ ଉଠାଅ । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ରାକ୍ଷସ ହାତରୁ ବଞ୍ଚାଇ ଦେବି ।"

ଭୀମ ସବୁ ଶୁଣିଲେ, କହିଲେ, "ରାକ୍ଷସ ଫାକ୍ଷ-ସଙ୍କୁ ମୋର ଡର ନାଇ । ଏତେ ପରିଶ୍ରମକରି ଶୋଇ-ଛନ୍ତି, ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଉଠାଇ ପାରିବି ନାଇ । ଏପରି କଥା ଚାଲିଚି; ହିଡ଼ିମ୍ବ ରାକ୍ଷସ ଉଚ୍ଛୁର ହେବାରୁ ନିଜେ ଆସି ଭଉଣୀକି ଗାଳି ଦେଇ ଦେଇ ପହଞ୍ଚିଗଲା । ହିଡ଼ିମ୍ବା ଡରରେ ଥରହର ହୋଇ ଭୀମକୁ କହିଲା, "ଆସ ସମସ୍ତେ ମୋ ଉପରେ ବସ । ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନେଇ ଆକାଶକୁ ଉଡ଼ିଯିବି ।"

ଭୀମ କି ଏ କଥା ଶୁଣିବା ଜନ୍ତୁ ! ସେ କହିଲା, "ରାକ୍ଷସି, କିଛି ଭୟ ନାଇ । ମୋ ଦେହରେ ଢେର୍ ବଳ ଅଛି । ରାକ୍ଷସ ମୋତେ ମାରି ପାରିବ ନାଇ ।"

ହିଡ଼ିମ୍ବ ଆସୁ ଆସୁ ଏ କଥା ଶୁଣିଲା । ତା' ରାଗ ଆଗ ଭଉଣୀ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ଭଉଣୀକି ଆଗ ମାରିବ, କି ଭୀମକୁ ଆଗ ମାରିବ, ସେ ବୁଝି ପାରିଲା ନାଇ ।

ଭୀମ ବିଚାରିଲା, "ଏବେ ସବୁ ମାଟି ହେଲା । ମା ଭାଇଙ୍କ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଯିବ । ଏ ରାକ୍ଷସଟା ତ ପାଟି କଲା ।" ଏହା ବିଚାରି ରାକ୍ଷସର ହାତ ଯୋଡ଼ାକ ଧରି ରାକ୍ଷସକୁ ଟିକିଏ ଦୂରକୁ ନେଇ ଗଲା । ରାକ୍ଷସ ରାଗରେ ଆତୁର

ବଡ଼ ଫାଟି କଲା । ଭୀମ ସେଠାରୁ ତାକୁ ଆଉର ଦୂରକୁ ଓଟାରି ନେଲେ । ଏବେ ଖାଲି ଦୁମ୍ ଦାମ୍, ଭୁସ୍‌ଭାସ୍, ଝଧାମାଡ଼, ଘୁଷୁଡ଼ା—ଦୁହିଂକର ଲଢ଼େଇ ଆରଂଭ ହେଲା ।

ବଣ କଂପି ଉଠିଲା । ଆଖ ପାଖ ଗଛ ଲତାସବୁ ଭୀମ ପାଦରେ ଭାଂଗି ଚୂରମାର ହୋଇଗଲା । ଏଥିରେ କି ମଣିଷକୁ ଆଉ ନିଦ ମାଡ଼େ ? କୁଂତୀ ଓ ଭାଇମାନେ ଉଠି ଆଗ ହିଡ଼ଂବାକୁ ଦେଖିଲେ । ହିଡ଼ଂବା କାଂଦି କାଂଦି କହିଲା, "ମୁଁ କେତେ କହିଲି, ଆସ ମୋ ପିଠିରେ ବସ, ମୁଁ ସମସ୍ତଂକୁ ନେଇଯିବି; ତମ ପୁଅଟି ଶୁଣିଲେ ନାହିଁ । ଏବେ ମୋ ଭାଇ ସାଂଗେ ତାଂକର ଲଢ଼େଇ ଲାଗିଛି, ହେଇ ଦେଖ ।"

ରାକ୍ଷସଝିଅ ହେଲେ କ'ଣ ହେବ—ହିଡ଼ଂବା ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ସୁଂଦରୀ । କୁଂତୀଂକୁ ଆଗ ତା' କଥା ସତ ଲାଗିଲା ନାହିଁ; କିଂତୁ ଦେଖଂତି ତ ସତକୁ ସତ ହିଡ଼ଂବ ଓ ଭୀମଂକର ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଛି । ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖି ଅର୍ଜୁନ ହେଉଚା ଭୀମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଦଉଡ଼ିଲେ । ଭୀମ ସମସ୍ତଂକୁ ମନା କଲେ । ତା' ପରେ ରାକ୍ଷସର ଦେକ ଗୋଡ଼ ଧରି ଦ'ଥର ଥରେ ତଳେ କଚାଡ଼ିଲେ । ତା' ଉପରୁ ଲେଉଟ କରି ଆଂଠୁ ଲଗାଇ ମଡ଼୍ କରି ତା'ର ମଝି ହାଡ଼ ଭାଂଗି କରି ଫିଂଗି ଦେଲେ । ରାକ୍ଷସ ଗୋଟାଏ ଭୟଂକର ଶବ୍ଦ କଲା । ତା'ପରେ ତଳେ ପଡ଼ି କିଛିଏ କେଁ କେଁ ହେଲା । ତା'ର ପ୍ରାଣ ଉଡ଼ିଗଲା ।

ଆଉ ସେଠାରେ ରହିବା ପାଂଡବମାନେ ଭଲ ବିଚାରିଲେ ନାହିଁ । ପାଖରେ ସହର ଅଛି ବୋଲି ଜାଣି, ଖୋଜିବା ପାଇଁ ବାହାରିଲେ । ହିଡ଼ଂବା ବି ସେମାନଂକ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଲା । ଭୀମ ତାକୁ ଦେଖି ମହାରାଗ । ତାକୁ ମାରିବାକୁ ବାହାରିଥିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମନା କଲେ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକକୁ ମାରିବା ଧର୍ମ ନୁହେଁ ବୋଲି ଭୀମକୁ ବୁଝାଇଲେ ।

ହିଡ଼ଂବା ଏ କଥା ଦେଖି କୁଂତୀକୁ କହିଲା, "ମା, ମୋର ଦୋଷ କଣ ? ମୁଁ ଭୀମକୁ ଦେଖିଲା ବେଳୁ ସୁଖ ପାଇଛି । ମୁଁ ତାଂକୁ ବାହା ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି । ମା ମୋତେ ରକ୍ଷା କର ।"

ଏ କଥା ଶୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ଠିକ୍ କଥା, ତୁମର ଏହାଂକୁ ବାହା ହେବା ଉଚିତ ।" ଭୀମଂକର ସେତେବେଳକୁ ଆଉ ରାଗ ନାହିଁ । ସେ ଭାଇଂକ କଥା ଶୁଣି ହିଡ଼ଂବାକୁ ବାହା ହେଲେ ।

ଭୀମ ହିଡ଼ଂବାଂକର ଘଟୋତ୍କଚ ବୋଲି ସେହି ବଣରେ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ହେଲା । ଘଟୋତ୍କଚ ଭାରି ଧାର୍ମିକ, ବଳବାନ୍ ଓ ଅସାଧାରଣ ବୀର ହୋଇଥିଲା । ଜନ୍ମ ହେଲା ପରେ ବଡ଼ ମଣିଷ ପରି ସେ ଭୀମକୁ କହିଲା, "ବାପା, ଏବେ ମୁଁ ଯାଉଛି । ଦରକାର ହେଲେ ଡାକିଲେ ଆସିବି ।" ଏହା କହି ସମସ୍ତଂକୁ ପ୍ରଣାମ କରି ସେ ମା' ସଂଗେ ଉତ୍ତର ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲା ।

ଭୀମ ବକ ରାକ୍ଷସକୁ ମାରିଲେ

ତା' ଉତ୍ତାରୁ ପାଂଡବମାନେ ବଲ୍‌କଲ ପିଂଧି, ଜଟା ବାଂଧି, ଋଷି ବେଶରେ ବଣେ ବଣେ ବୁଲିଲେ । ଶିକାର କରି ଖାଆଂତି, ବେଦ ଉପନିଷଦ ପଢ଼ଂତି, ଆଉ ମା'ର ସେବା କରଂତି । ଏହିପରି କେତେ ଦିନ ବିତିଲା । ମତ୍ସ୍ୟ, ତ୍ରିଗର୍ତ୍ତ, ପଂଚାଳ, କୀଚକ ପ୍ରଭୃତି କେତେ ଦେଶ ଘୂରି ବୁଲି ଶେଷରେ ଦିନେ ବ୍ୟାସଦେବଂକୁ ଦେଖିଲେ । ବ୍ୟାସ ତ ତାଂକର ବାପର ବାପ । ବ୍ୟାସ ପାଂଡବମାନଂକୁ ଦେଖି ଖୁସି ହେଲେ; କହିଲେ, "ମୋ ପାଖେ ତୁମେମାନେ ଓ କୌରବମାନେ ସମାନ । କୌରବମାନେ ଦୁଷ୍ଟ, ତୁମେମାନେ ସୁଶୀଳ । ତୁମମାନଂକର ଉପକାର ପାଇଁ ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସିଛି । ମୁଁ ଆଉଥରେ ନ ଆସିବାଯାଏ ତୁମେମାନେ ପାଖରେ ଥିବା ଏଇ

ଏକଚକ୍ରା ସହରରେ ରହ । ମୁଁ ତୁମମାନଙ୍କୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଅଛି, ତୁମେମାନେ ଶେଷରେ ପୃଥିବୀ ଜୟ କରି ମହାସୁଖରେ ରହିବ ।"

ବ୍ୟାସ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକଚକ୍ରାରେ ଗୋଟିଏ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରେ ରଖିଦେଇ ଚାଲିଗଲେ । ପାଂଚ ଭାଇଯାକ ଦିନଯାକ ଭିକ୍ଷ ମାଗନ୍ତି । ରାତିରେ ଆସି ସମସ୍ତଙ୍କର ଭିକ୍ଷଯାକ ଏକାଠି କରି ସମାନ ଦି'ଭାଗ କରନ୍ତି । ସେଥିରୁ ଭାଗେ ଏକାକେ ଭୀମ ଖାଏ, ଆଉ ଭାଗକ ସମସ୍ତେ ବାଂଟି ଖାଆନ୍ତି ।

ଏହିପରି ଦିନ ବିତି ଯାଉଥାଏ । ଦିନେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଅର୍ଜୁନ, ନକୁଳ, ସହଦେବ ଭିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇଚନ୍ତି । ଭୀମ କୁନ୍ତୀଙ୍କ ପାଖେ ବ୍ରାହ୍ମଣଘରେ ଅଛନ୍ତି । ହଠାତ୍ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରେ ଭାରି କାନ୍ଦବୋବାଳି ଶୁଭିଲା । କୁନ୍ତୀ କାନ୍ଦ ଶୁଣି ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ କହିଲେ, "ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କର କଣ ବିପଦହେଲା ? ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆମମାନଙ୍କୁ କେତେ ସ୍ନେହ କରନ୍ତି । ଆମେ କ'ଣ ସେମାନଙ୍କର କିଛି ଉପକାର କରି ପାରିବା ନାହିଁ ?"

ଭୀମ କହିଲେ, "ଅବଶ୍ୟ ପାରିଲେ ଉପକାର କରିବା । ମା, ତୁମେ ଯାଇ ବୁଝି ଆସ, କଥା କଣ ?" ବୃଦ୍ଧ ବୃଦ୍ଧା ପୁଣି କାନ୍ଦ ଶୁଭିଲା । କୁନ୍ତୀ ଦଉଡ଼ି ଯାଇ ଦେଖିଲେ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ କାନ୍ଦୁଚନ୍ତି, "ମୁଁ ଏ ଗାଁରୁ ବାହାରି ଯିବାକୁ କେତେ କାକୁତି ହେଉଥିଲି । ଏବେ କରିବି କଣ ? କାହାକୁ ଛାଡ଼ିବି ? ଆପେ ଗଲେ ବା ତୁମେମାନେ କଣ କରିବ ? ଚାଲ ସମସ୍ତେ ଏକାବେଳକେ ମରିବା ।"

ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଏକଥା ଶୁଣି କହିଲା, "ସେ କଥା କିପରି ହେବ ? ତୁମେ ଗଲେ ତ ସମସ୍ତେ ମରିଯିବେ । ମୁଁ ଗଲେ କିଛି ବାଧିବ ନାହିଁ ।"

ଝିଅ ଏ କଥା ଶୁଣି କହିଲା, "ତୁମେ କେହି ଯିବ ନାହିଁ । ମତେ ତ ଦିନେ ତୁମେ ଛାଡ଼ନ୍ତ । ମୁଁ ତ ବାହା ହେଲେ ଆଉ ତୁମ ପାଖେ ରହନ୍ତି ନାହିଁ । ଭାଇଟି ପିଲା । ତୁମେମାନେ ତାକୁ ନେଇ ରହ । ମୁଁ ଯାଉଚି ।"

ଏକଥା ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଦୁହେଁ ଝିଅଟିକୁ ଧରି ଭୋ ଭୋ କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ ।

ପୁଅଟି ଛୋଟ ପିଲା । ସେ ଖଂଡେ ବାଡ଼ି ଧରି, ବାଡ଼ି ଦେଖାଇ ଆସି କହିଲା—"ବାପା, ମା, ନାନୀ, ଏ ବାଡ଼ିରେ ମୁଁ ଅସୁରକୁ ମାରିବି ।" ଏହା ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ସେହି ଦୁଃଖରେ ମଧ୍ୟ ଟିକିଏ ହସି ପକାଇଲେ ।

ଏତିକିବେଳେ କୁନ୍ତୀ ଭିତରେ ପଶି ପଚାରିଲେ, "ତୁମେମାନେ କାହିଁକି କାନ୍ଦୁଚ, ମତେ କହ । ମୁଁ ପାରିଲେ ତୁମକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବି ।"

ବ୍ରାହ୍ମଣ କହିଲେ, "ମା, ଆମ ଦୁଃଖରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ମନୁଷ୍ୟର କାମ ନୁହେ । ଏ ନଗର ବାହାରେ ବକ ବୋଲି ଗୋଟେ ରାକ୍ଷସ ଥାଏ । ସେ ଆମମାନଙ୍କୁ ବାଘ ଭାଲୁ ଆଉ ଶତ୍ରୁହାତରୁ ରକ୍ଷା କରେ । ସେଥିପାଇଁ ଆମେମାନେ ତାକୁ ଖାଇବାକୁ ଦେଉ । ପ୍ରତିଦିନ ଗୋଟିଏ ଗାଡ଼ିରେ ଚୁଲେ ଭାତ ପିଠା, ଯୋଡ଼ିଏ ମଇଁଷି, ଗୋଟିଏ ମଣିଷ ବକ ରାକ୍ଷସ ପାଖକୁ ପଠାଇବାକୁ ହୁଏ । ସେ ଭାତ, ପିଠା, ମଇଁଷି, ମଣିଷ ସବୁତକ ଖାଏ । ସମସ୍ତେ ପାଳି କରି ଦିନେ ଦିନେ ପଠାନ୍ତି । ଯେ ନ ପଠାଇବ, ରାକ୍ଷସ ଆସି ତା ବଂଶ ଖାଇଯିବ । ଆମେମାନେ ଏମିତି ଥାଉଁ । ଏ ଦେଶ ରଜା ଆମ ଖବର କିଛି ବୁଝନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଜି ମୋର ପାଳି । ମୁଁ ଗରିବ ଲୋକ । ଟଂକା ଥିଲେ ଅବା ଗୋଟିଏ ମଣିଷ କିଣି କରି ପଠାନ୍ତି । ଘରୁ ଜଣକୁ ପଠାଇବି । ସେଥିପାଇଁ ଵିଚାରୁଚି, ସମସ୍ତେ ଯାଇ ମରିବୁ—ଆଉ ଏ ଦୁଃଖ ଦେଖିବୁ ନାହିଁ ।"

କୁନ୍ତୀ କହିଲେ, "ବ୍ରାହ୍ମଣ, ତୁମେ ଚିନ୍ତା କର ନାଇ । ମୋର ପାଞ୍ଚଟି ପୁଅ, ସେଥିରୁ ଜଣେ ପଠାଇବା ।"

ବ୍ରାହ୍ମଣ ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ପକାଇଲା । କହିଲା—"କି ଅଗ୍ରାହ୍ୟ କଥା ! ଆପଣମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ (ତପସ୍ୱୀ ବେଶରେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲି ବୁଝୁଥିଲେ) ପୁଣି ଅତିଥି । ମୁଁ ତ ଏକଥା କରି ପାରିବି ନାଇ ।"

କୁନ୍ତୀ କହିଲେ—"କିଛି ଭୟ ନାଇ । ରାକ୍ଷସ ମୋ ପୁଅର କ'ଣ କରିବ ? ମୋ ପୁଅ ସେଠାରୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ରାକ୍ଷସ ମାରିଚି ।"

ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଯେପରି କି ହାତରେ ସ୍ୱର୍ଗ ପାଇଲେ । କୁନ୍ତୀ ଆସି ଭୀମକୁ ସବୁ କଥା କହୁଁ ନ କହୁଁ ଭୀମ ଯିବା ପାଇଁ ତିଆରି !

ଏ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ସେ ମା'ଙ୍କୁ କହିଲେ, "ମା, ତୁମେ କ'ଣ ବାୟାଣୀ ହେଲ ? ଏପରି କାମରେ ଭୀମକୁ ପଠାଇବାକୁ ହଁ କଲ । ଭୀମର ଯଦି କିଛି ହୁଏ, ଆମମାନଙ୍କର କି ଦଶା ହବ ଜାଣ ତ ?"

କୁନ୍ତୀ କହିଲେ—"ମୋ ଭୀମର ଅଗ ଗୋଡ଼ରେ କଣ୍ଟା ବାଜିବ ନାଇ । ଭୀମକୁ କ'ଣ ଚିହ୍ନି ନାହଁ ? ଦଶ ହଜାର ହାତୀ ତା'ର କିଛି କରି ପାରିବେ ନାଇ । ଏହା ଜାଣି ଶୁଣି ବ୍ରାହ୍ମଣର ଉପକାର ନ କଲେ ଅଧର୍ମ ହେବ ।" ଏ କଥା ଶୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମଧ୍ୟ ରାଜି ହେଲେ ।

ଯିବାବେଳ ହେଲାରୁ ଛତ୍ରକ ଭାତ ପିଠା ଧରି ମଇଁଷିଶଗଡ଼ ଅଡ଼ାଇ ଅଡ଼ାଇ ଭୀମ ଯାଇ ବକ ରହିବା ଜାଗାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ମଇଁଷିକି ଫିଟାଇ ଦେଇ ଶଗଡ଼ରୁ ମାଲ କାଢ଼ି ଆଗ ଭୋଜନରେ ବସିଗଲେ । "ବକ ରାକ୍ଷସ, ବକ ରାକ୍ଷସ, ଆସ, ଭାତ ଖାଇବ, ପିଠା ଖାଇବ," ବୋଲି ଡାକୁଥାନ୍ତି; ଏଣେ ଗେଫାକୁ ଗେଫା ମାରୁଥାନ୍ତି ।

କେତେବେଳ ଉତ୍ତାରୁ ଡାକ ଶୁଣି ବକ ଆସିଲା । ବକ ଦେଖିବାକୁ କଳା ମେଘପରି । ଦେହଯାକ ଲୋମ, କାନଠେଇଁ କାନ ଯାଏ ଖାଲି ଦୁଇ ଧାଡ଼ି ଦାନ୍ତ । ସେ ରାଗି ଦଉଡ଼ିଲା । ଭୀମ ଭାତ ପିଠା ଖାଇବାର ଦେଖି ତା'ର କିପରି ରାଗ ହୋଇଥିବ, ଜଣା ପଡ଼ୁଛି । ସେ ଦାନ୍ତ କଡ଼ମଡ଼ କରି, ଭୀମକୁ ମାରି ଖାଇବାକୁ ଦଉଡ଼ି ଆସିଲା ।

ଭୀମ ତା'ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁବେ କାହିଁ ? ଟିକିଏ ହସୁଥାନ୍ତି । ଦଶ କୋଡ଼ିଏଟା ମଣ୍ଡା ଏକାବେଳକେ ଧରି ପାଟିରେ ଭର୍ତ୍ତି କରୁଥାନ୍ତି । ରାକ୍ଷସ ଆସି ବେକ ଧରିଲା । ଭୀମ ବାଁ ହାତରେ ଧରି ତାକୁ ଦୂରକୁ ଛାଟିଦେଲେ । ରାକ୍ଷସ ଗୋଟାଏ ଗଛ ଉପାଡ଼ି ସେଥିରେ ଭୀମକୁ ପିଟିବ ବୋଲି ଦଉଡ଼ିଲା । ଭୀମର ଖିଆ ଆସି ସରିଥିଲା । ସବୁତକ ଭାତ ପିଠା ବେଗେ ବେଗେ ସାରି ଦେଇ ଉଠି ଠିଆ ହେଲେ; ରାକ୍ଷସ ଗଛରେ ପିଟିଦେଲାବେଳକୁ ହସି ହସି ଗଛଟି ହାତରେ ଧରି ଛିଡ଼ା ହେଲେ । ସେଠାରୁ ସେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଗଛ ଉପାଡ଼ି ଧାଇଁଲା । ଦୁହେଁ ଦୁହିଁ ଭାରି ପିଟାପିଟି, ମରାମରି, ଦୁମ୍‌ଦାମ୍ ଲାଗିଗଲା । ଖଣ୍ଡେ ଭୁଇଁ ପଦା ହୋଇଗଲା । ଦିନ ଯାଇ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳ ଆସି ହୋଇଗଲା । ତେବେ ବି ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଚି ।

କ୍ରମେ କ୍ରମେ ରାକ୍ଷସ ଜବତ ହୋଇ ଆସିଲା । ଭୀମ ତାହାର ଗୋଡ଼ ବେକ ଧରି ଆଣ୍ଠୁରେ ମୁଣ୍ଡ ବାଙ୍କେଇ ତଳେ କରି ଦେଲେ । ପୁଣି ରାକ୍ଷସ ଉଠି ଠିଆ ହେବାରୁ ତାକୁ ତଳେ ପକାଇ ଦେଇ ଗୋଡ଼ରେ ମାଡ଼ି ବସି ବେକର ହାଡ଼ ଭାଙ୍ଗିଦେଲେ । ବକ କେଁ କରି ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପାଟି କଲା । ତା'ର ପ୍ରାଣ

ହୋଇଗଲା । ବକର ଚିତ୍କାର ଶୁଣି ଆଉ କେତେ ରାକ୍ଷସ ସେଠାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଏକଥା ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଡର ପଳାଇଲେ । ସେହି ଦିନଠାରୁ ସେମାନେ ଆଉ ମଣିଷ ଖାଇଲେ ନାହିଁ ।

ଗାଁ ଲୋକେ ଚହଁ ଆଉଦିନ ସକାଳୁ ଏକଥା ଶୁଣି ଯେପରି ଖୁସି ହୋଇଥିବେ, ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଯେପରି ଆଦର ଓ ଭକ୍ତି କରିଥିବେ, ତାହା ସମସ୍ତେ ବୁଝି ପାରୁଚ । ଘରେ ଘରେ ଘଂଟା ବାଜିଲା, ସମସ୍ତେ ଦେବତାଙ୍କୁ ଡାକି ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କଲେ । ଗାଁରେ ଧୁମ୍‌ଧାମ୍ ଉତ୍ସବ ଲାଗିଗଲା ।

ପାଣ୍ଡବମାନେ ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଘରେ ଥାଂନ୍ତି । ଦିନେ ଆଉଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆସି ଅତିଥି ହେଲେ । ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣଟି ଅନେକ ଦେଶ ବୁଲି ଆସିଥିଲେ । ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କଠାରେ ସଂତୁଷ୍ଟ ହୋଇ, କେତେ ଦେଶର କେତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା କହିଲେ । ପାଣ୍ଡବମାନେ ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଲେ ଯେ, ଅଳ୍ପ ଦିନରେ ପଂଚାଳ ରାଜା ଦ୍ରୁପଦଙ୍କ ଜେମା କୃଷ୍ଣାର ସ୍ୱୟଂବର ହେବ ।

— — —

ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଜନ୍ମ କଥା

ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ଗୁରୁଦକ୍ଷିଣା କଥା କହିଲାବେଳେ ଦ୍ରୁପଦ ରଜାଙ୍କ କଥା ଟିକିଏ କୁହାଯାଇଚି । ଦ୍ରୁପଦଙ୍କର ଆଉ ଗୋଟିଏ ନାମ ଯଜ୍ଞସେନ । ଦ୍ରୋଣଙ୍କଠାରୁ ପରାସ୍ତ ହୋଇ ରାଜ୍ୟରୁ ଅଧେ ଦେଇ ମୁହଁରେ ଖୁସି ହୋଇଗଲେ ମଧ୍ୟ ମନେ ମନେ ଦ୍ରୋଣଙ୍କୁ କିପରି ମାରିବେ ବୋଲି ସେ ସବୁବେଳେ ଭାବୁଥାଂନ୍ତି; କିଂତୁ ଦ୍ରୋଣ ତ ଏବେ କମ୍ ଲୋକ ନୁହଂନ୍ତି । କୁରୁମାନଙ୍କ ପାଖେ ରହି ପୁଣି ତାଙ୍କ ପ୍ରତାପ ବଢ଼ି ଯାଇଚି । ତାଂକୁ ଆଉ ମାରିବା ତ ସଂଭବ ନୁହେଁ । ଦ୍ରୁପଦ ବହୁତ ଚିଂତା କରି କରି ଠିକ୍ କଲେ, କୌଣସି ଋଷିଙ୍କ ଆଶ୍ରୟ ନେଲେ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇପାରେ ।

ଖୋଜି ଖୋଜି ଦ୍ରୁପଦ କଲ୍ମଷୀ ନଦୀକୂଳରେ ଗୋଟିଏ ଜଂଗଲରେ ଯାଇ ପହଂଚିଲେ । ସେଠାରେ ବହୁତ ଋଷି ତପସ୍ୟା କରୁଥାଂନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯାଜ ଓ ଉପଯାଜ ବୋଲି ଦୁଇ ଜଣ ଋଷି ଯାଗ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଭାରି ଜାଣିବାର ଥିଲେ । ଦ୍ରୁପଦ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ରାଜଧାନୀକୁ ଆଣିଇ ପୁଅ ପାଇବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ପୁତ୍ରେଷ୍ଟି ଯାଗ କରାଇଲେ ।

ଯାଜ, ଉପଯାଜ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଏହି ଯାଗରେ ତୁମର ମନ ମୁତାବକ ପୁଅ ହବ, ଆଉ ଗୋଟିଏ କନ୍ୟା ହବ ।"

ବହୁ ଦିନ ଧରି ଯାଗ ଚାଲିଲା । ଅଗ୍ନିକୁଂଡରେ ଘିଅର ଆହୁତି ଢାଳା ହେଲା । ଯଜ୍ଞରେ ଶେଷ ଆହୁତି ଦେଲାବେଳକୁ ଏକ ବୀରପୁରୁଷ ଧନୁ ବାଣ ଧରି ସାଜୁ ପିନ୍ଧି ଅଗ୍ନିରୁ ବାହାରିଲେ । ତାଂକର ନାମ ହେଲା ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ । ସେ ବାହାରିଲାବେଳେ ଆକାଶରୁ ଶବ୍ଦ ହେଲା, 'ଦ୍ରୁପଦଂକର ଏହି ପୁଅ ଦ୍ରୋଣଂକୁ ମାରିବେ ।'

ଯଜ୍ଞକୁଂଡରେ ପୁଣି ଆହୁତି ପଡ଼ିଲା । ଝିଅଁ ଝିଅଁ ଶାଢ଼ୀ, ଅଲଂକାର ପିନ୍ଧି ଗୋଟିଏ ଝିଅ ପୁଣି ନିଆଁରୁ ଉଠି ଆସିଲା । ଝିଅଟି ଦେଖିବାକୁ କଳା ହେଲେ କ'ଣ ହବ, ଭାରି ସୁଂଦରୀ । ତା' ଦେହଯାକ ମହକ ଉଠୁଚି । ସେ ଉଠିଲାବେଳେ ଦେବତାମାନେ ଆକାଶରୁ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି କଲେ । ଆକାଶରୁ ଶବ୍ଦ ଶୁଭିଲା— 'ଦ୍ରୁପଦଂକର ଏହି କନ୍ୟା କୌରବମାନଂକର ଉପୁର କାରଣ ହେବ ।'

କଳା ହୋଇଥିବାରୁ ଝିଅଟିର ନାମ ହେଲା କୃଷ୍ଣା । ଯଜ୍ଞସେନଂକ ଝିଅ ବୋଲି ତାଂକୁ ଲୋକେ ଯାଜ୍ଞସେନୀ

ବୋଲି କହନ୍ତି । ମାତ୍ର ଦ୍ରୁପଦଂକର ଝିଅ; ତେଣୁ ତାଂକୁ ଦ୍ରୌପଦୀ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ । ପଂଚାଳ ଦେଶ ରଜାଂକ ଝିଅ ବୋଲି ତାଂକୁ କେହି କେହି ପାଂଚାଳୀ ମଧ୍ୟ କହନ୍ତି ।

ସେହି ଦ୍ରୌପଦୀଂକର ସ୍ୱୟଂବର ହେବା କଥା ଶୁଣି ପାଂଡବମାନେ ଯିବାପାଇଁ ମନ କଲେ ।

ପାଂଡବମାନେ ପଂଚାଳ ଗଲେ
ଚିତ୍ରରଥ ଓ ଧୌମ୍ୟ

ଠିକ୍ ବେଳକୁ କଥା ମୁତାବକ ବ୍ୟାସ ଆସି ଏକଚକ୍ରାରେ ପହଂଚିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ପାଂଡବମାନଂକୁ ଦ୍ରୌପଦୀ ସ୍ୱୟଂବରକୁ ଯିବା ପାଇଁ କହିଲେ । ପାଂଡବମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବ୍ରାହ୍ମଣୀଂକଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ପଂଚାଳ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ ।

ବାଟରେ ଗଂଗାକୂଳେ ସୋମାଶ୍ରୟାୟଣ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ତୀର୍ଥ ଅଛି । ସେହିଠାରେ ପାଂଡବମାନଂକର ରାତି ହେଲା । ସେଠାରୁ ଅର୍ଜୁନ ମଶାଲ ଧରି ବାଟ ଦେଖାଇଲେ । ନିକଟରେ ଅଂଗାରପର୍ଣ ବା ଚିତ୍ରରଥ ବୋଲି ଜଣେ ଗଂଧର୍ବ ଆପଣାର ସମସ୍ତ କୁଟୁଂବ ନେଇ ଗଂଗାରେ ସ୍ନାନ କରୁଥିଲେ । ସେ ପାଂଡବମାନଂକୁ ଆସିବାର ଦେଖି ଦୂରରୁ ଜବତ୍ କରି କହିଲେ, "ମନୁଷ୍ୟ କେହି ଏଣ୍ଡେ ଆସ ନାହିଁ । ଜାଣ, ମୁଁ କୁବେରଂକ ବଂଧୁ ଅଂଗାରପର୍ଣ୍ଣ । ଏଠାକୁ କେହି ଆସିଲେ ରକ୍ଷା ନାହିଁ ।"

ଅର୍ଜୁନ ଏ କଥା ଶୁଣି କହିଲେ, "ଗଂଗାକୂଳଟା ତୁମ କୁବେରଂକର କଣା ଖରିଦା ନୁହେଁ କି ତୁମ ବାପ ସଂପତ୍ତି ନୁହେଁ । ଯେ କୌଣସି ଲୋକ ଏ ବାଟେ ଯାଇପାରେ । ତୁମେ ବଳୁଆ, ତୁମର ଖାଲି ବଳ ଅଛି, ଆଉ କେହି ବଳୁଆ ନାହାଂତି ।"

ଗଂଧର୍ବର ଏ କଥା ଶୁଣି ଭାରି ରାଗ ହେଲା । ସାଂଗେ ସାଂଗେ ସେ ଶର ମାରିଲା । ଅର୍ଜୁନ କିଛି କମ୍ ନୁହଂତି । ମଶାଲ ଗୁଡ଼ିକ ସେ ମଧ୍ୟ ଧନୁ ଧରି ଅଗ୍ନେୟାସ୍ତ୍ର (ଅଗ୍ନିବାଣ) ମାରିଲେ । ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ଗଂଧର୍ବର ରଥ, ଘୋଡ଼ା, ସବୁ ଦୁର୍ ଦୁର୍ ହୋଇ ଜଳିଲା । ଗଂଧର୍ବ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲା । ଅର୍ଜୁନ ତାକୁ ଧରି ଟାଣି ଟାଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ଆଗକୁ ଆଣିଲେ । ଏହି ଗଂଧର୍ବର ଭାର୍ଯା କୁଂଭୀନସୀ ଅର୍ଜୁନଂକ ସାଂଗେ ସାଂଗେ ଆସି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ବହୁତ ମିନତି କଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ତ ଧାର୍ମିକ ମହାପୁରୁଷ, ଚିତ୍ରରଥଂକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବା ପାଇଁ ସେ ଅର୍ଜୁନଂକୁ କହିଲେ ।

ଚିତ୍ରରଥ କ୍ଷମା ପାଇ ଅର୍ଜୁନଂକୁ କୁଂଡାଇ ପକାଇଲେ । ଦୁହେଁ ଗୁହୁଁ ଗୃହୁଁ ଭାରି ସାଂଗ ହୋଇଗଲେ । ଅର୍ଜୁନଂକୁ ସେ ଚାକ୍ଷୁଷୀ ବିଦ୍ୟା ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବିଦ୍ୟା ଶିଖାଇ ଦେଲେ । ସେ ବିଦ୍ୟା ଫଳରେ, ଯେଉଁଠାର ଜିନଷ ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ, ସେଠାର ଜିନିଷ ମନ ହେଲାମାତ୍ରେ ଦେଖି ପାରିବ । ତା' ଛଡ଼ା ପାଂଡବମାନଂକୁ ଚିତ୍ରରଥ ଶହେଟି ଘୋଡ଼ା ଦେଲେ । ସେ ଘୋଡ଼ା ଏପରି ଯେ, ଯେତେ କାମ କଲେ ଥକିବେ ନାହିଁ କି କେବେ ବୁଢ଼ା ହେବେ ନାହିଁ ।

ଅର୍ଜୁନ ମଧ୍ୟ ଗଂଧର୍ବଂକୁ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ଦେଲେ; କିଂତୁ ଘୋଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ପାଂଡବମାନେ ନେବେ କୁଆଡ଼େ ? ଦରକାର ହେଲାବେଳେ ନେବେ ବୋଲି ଘୋଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ସେହି ଗଂଧର୍ବଂକ ପାଖେ ରଖାଇ ଦେଲେ ।

ଚିତ୍ରରଥ ବଡ଼ ପଂଡିତ ଲୋକ । ପାଂଡବମାନେ ତାଂକଠାରୁ ବହୁତ ନୂଆ କଥା ଶିଖିଲେ । ପାଂଡବମାନଂକର ଗୋଟିଏ ଭଲ ପୁରୋହିତ ଦରକାର ଥିଲା ।

ଚିତ୍ରରଥଂକୁ ପରାସ୍ତ କରିବାରେ ଚିତ୍ରରଥ ଉତ୍କୋଚକ ତୀର୍ଥକୁ ଯାଇ ଧୌମ୍ୟଂକୁ ପୁରୋହିତ କରି ଆଣିବାକୁ କହିଲେ । ପାଂଡବମାନେ ସେଠାରୁ ଉତ୍କୋଚକ ତୀର୍ଥକୁ ଯାଇ ବହୁତ ଆଦରରେ ଧୌମ୍ୟଂକୁ ପୁରୋହିତ କରି ଆଣିଲେ । ଧୌମ୍ୟଂକ ପରି ପୁରୋହିତ ଥିବାରୁ ପରେ ପାଂଡବମାନଂକର ବହୁତ ଉପକାର ହୋଇଥିଲା । ଏବେ ଧୌମ୍ୟଂକୁ ଘେନି ପାଂଡବମାନେ ହେଲେ ସାତ ଜଣ ।

ସାତ ଜଣଯାକ ସ୍ୱୟଂବର ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ । ବାଟରେ କେତେ ଆଉ କେତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସ୍ୱୟଂବରରେ ଗାଉଣା, ବାଜଣା, ତାମସା ଦେଖି ଭୋଜି ଖାଇବାକୁ ଯାଉଥିଲେ । ସେମାନେ ପାଂଡବମାନଂକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବିଚାରି, ତାଂକ ସଂଗେ ଆସି ମିଶିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସେମାନଂକୁ ବଡ଼ ଆଦର କଲେ । କେତେଦିନ ପରେ ସମସ୍ତେ ପଂଚାଳ ଦେଶରେ ଯାଇ ପହଂଚିଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ ଲକ୍ଷ୍ୟଭେଦ କଲେ ଓ ପାଂଡବମାନେ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ପାଇଲେ

ପାଂଡବମାନେ ପଂଚାଳ ଦେଶରେ ଯାଇ ଗୋଟିଏ କୁଂଭାର ଘରେ ବସା କଲେ । ଏଣେ ଦ୍ରୁପଦଂକର ଇଚ୍ଛା, ଅର୍ଜୁନଂକ ପରି ବୀର ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ କପରି ବାହା ହେବେ ? ସେଥିପାଇଁ ସ୍ୱୟଂବରରେ ଗୋଟିଏ କୌଶଳ ପାଂଚିଲେ ।

ଦ୍ରୁପଦ ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଧନୁ ଆଣି ରଖାଇଲେ । ସେ ଧନୁ ବଂକା କରିବା ସମସ୍ତଂକ ହାତର କାମ ନୁହେ । ଖୁବ୍ ବୀର ହେଲେ, ତାକୁ ବଂକା କରି ସେଥିରେ ଗୁଣ ଚଢ଼ାଇବ । ସେତିକି ନୁହେଁ, ଉପରେ କଳ ପରି ଗୋଟାଏ ଚକ ଘୂରୁଛି । ଚକ ଉପରକୁ ଗୋଟାଏ ରୁପାର ମାଛ । ତଳେ ଗୋଟିଏ ପାଣିକୁଂଡ ଥିଆ ହୋଇଛି । ପାଣି କୁଂଡରେ ଚକ ଓ ମାଛର ଛାଇ ପଡ଼ୁଛି । ସେଇ ଧନୁରେ ଗୁଣ ଚଢ଼ାଇ, ତଳେ କୁଂଡକୁ ଚାହିଁ, ଉପରେ ଘୂରୁଥିବା ଚକ ଭିତର ବାଟେ ଯେ ମାଛର ଆଖିକି ବିଂଧି ପାରିବ, ସେ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ବାହା ହେବ ।

ଏ ବଡ଼ ସହଜ କଥା ନୁହେ । ଯାହାହେଉ, ଦ୍ରୌପଦୀଂକର ସ୍ୱୟଂବର କଥା ଶୁଣି ପୃଥିବୀର ସବୁ ଆଡ଼ୁ ରଜା, ମହାରଜାମାନେ ଆସିଛଂତି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭିକାରୀ ଯେ କେତେ ଆସିଛଂତି, ତାଂ କିଏ ଗଣିବ ? ଷୋଳ ଦିନ ଆଗରୁ ଦିନ ରାତି ବାଇଦ ବାଜୁଛି । ସହରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣକୁଂଭ ବସିଛି, ପତାକା ଉଡ଼ୁଛି । ସହରରେ ଉତ୍ସବ ଲାଗିଛି; ଭୋଜି ହେଉଛି । ଯେତେ ରଜା ଆସୁଛଂତି, ଦ୍ରୁପଦ ସମସ୍ତଂକୁ ଆଦରରେ ରଖାଉଛଂତି ।

ଶେଷରେ ସ୍ୱୟଂବର ଦିନ ହେଲା । ସଭା ବସିଲା । ମଝିରେ ଖାଲି ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିଂଧିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଥାନ । ଚାରିପଟେ ସମୁଦ୍ର ପରି ମୁଂଡମାଳ । ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକ ଜମା ହୋଇଛଂତି । ରଜାମାନେ ଗୋଟିଏ ପାଖେ ଆସନମାନଂକରେ ବସିଛଂତି । ବେଳ ହେବାରୁ ଜଣକୁ ଜଣ ଶର ବିଂଧିବାକୁ ଆସିଲେ ।

ଧନୁରେ ଗୁଣ ଦେଉଁ ଦେଉଁ କିଏ ଆଂଠୁ ମାଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । କାହାର ନାକ ଫାଟିଗଲା । କେହି କେହି ଧନୁ ନୁଆଉଁ ନୁଆଉଁ ଏକାବେଳେକେ ଚିତ୍‌ପଟାଂଗ ! ଚେଦିରଜା ଶିଶୁପାଳ ଆଂଠୁ ମାଡ଼ି ହେଲେ । ମଗଧର ଜରାସଂଧ ଏକାବେଳକେ ଚିତ୍‌ପଟାଂଗ । ମଦ୍ରର ଶଲ୍ୟଂକ ଦଶା କହିଲେ ନ ସରେ । ଶେଷକୁ କର୍ଣ୍ଣ ଆସି ଧନୁ ଧରିଲେ । ପାଂଡବମାନେ ବିଚାରିଲେ, କର୍ଣ୍ଣ ବୋଧହୁଏ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିଂଧିବେ—ଆଉ ଆଶା ନାଇ ।

ସେତିକି ବେଳକୁ ଦ୍ରୌପଦୀ କହି ଉଠିଲେ, "ମୁଁ ସାରଥିର ପୁଅକୁ ବରି ହେବି ନାହିଁ ।" କର୍ଣ୍ଣଂକର ଆଉ ରହିବା କ'ଣ ? ମୁହଁ ପୋତି ଚାଲି ଆସିଥିଲେ ।

ଏଣେ କୃଷ୍ଣ, ବଳରାମ ସଭାରେ ବସିଲେ । କୃଷ୍ଣ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଂକ ଭିତରେ ପାଂଡବମାନଂକୁ ଚିହ୍ନି ସାରିଲେଣି । ବଳରାମଂକୁ ସେ ଚୁପ୍ କରି ଦେଖାଇ ଦେଲେ । ସେ ଦୁହିଁଙ୍କ ଛଡ଼ା ପାଂଡବମାନଂକୁ ଆଉ କେହି ଜାଣିଲେ ନାହିଁ ।

ରାଜାମାନେ କେହି ନ ପାରିବାର ଦେଖି ଶେଷକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦଳ ଭିତରୁ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଉଠି ଧନୁ ଆଡ଼କୁ ଆସିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ କୋଳାହଳ କଲେ । କିଏ କହିଲା, "ଏ କାହିଁକି ଯାଉଛି, ବଡ଼ ବଡ଼ ରଜାମାନେ ପାରୁ ନାହାଂନ୍ତି, ବ୍ରାହ୍ମଣଂକ ଦାନା ବୁଡ଼େଇବ !" ଆଉ କିଏ କହିଲା, "ଯାଉ, ଯାଉ, କ'ଣ ଜାଣିଥିବ ବୋଲି ଯାଉଛି ନା ? ବ୍ରାହ୍ମଣ ସବୁ ବିଦ୍ୟା ଜାଣଂନ୍ତି । ଏ ବୋଧହୁଏ ଜଣେ ମହାପୁରୁଷ । ଦେଖୁ ନାହଁ, ତାଂକ ହାତ କିପରି, ଦେହର ତେଜ କିପରି ? ଛାତି କେତେ ଓସାର । ସେ ଖୁବ୍ ପାରିବେ, ଯାଆଂନ୍ତୁ ତୁମେ କେହି କିଛି କହ ନାହିଁ ।"

ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଯାଇ ଧନୁପାଖେ ଇଷ୍ଟଦେବଂକୁ ସ୍ମରଣ କରି ମୁଂଡ଼ଆ ମାରି ଧନୁରେ ଧୀରେ ଗୁଣ ଦେଇ, ପାଞ୍ଚୋଟି ବାଣରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭେଦିଲେ । ଶରଟି ଚକ ଭିତରେ ଯାଇ ଠିକ୍ ମାଛ ଆଖିରେ ଫୁଟିଗଲା । ଚାରିଆଡ଼େ ହୋ ହୋ ଶବ୍ଦ ଉଠିଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ କୁଶାସନ, ଚାଦର ମୁଂଡ ଉପରେ ବୁଲାଇଲେ । ଜୟ ଜୟ ଶବ୍ଦ କଲେ । ଦେବତାମାନେ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି କଲେ । ବାଇଦକାରିଆମାନେ ଏକାବେଳକେ ଢାକ, ଢୋଲ, କାହାଳୀ ବଜାଇ ଉଠିଲେ ।

କୃଷ୍ଣା ଏ ସବୁ ଗୋଳମାଳ ଭିତରେ ଅଳ୍ପ ହସି ହସି ମୁଂଡଟି ପୋତି ଧୀରେ ଧୀରେ ଆସି ଅର୍ଜ୍ଜୁନଂକ ବେକରେ ବରଣମାଳାଟି ଲଂବାଇ ଦେଇ ଛିଡ଼ା ହେଲେ । ରାଜାମାନଂକର କି ଏ କଥା ସହି ହୁଏ ! ଗରିବ ଭିକାରି ବ୍ରାହ୍ମଣଟାଏ, ତାଂକ ଆଗରୁ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ଛଡ଼ାଇ ନେବ—ଏ କି ସହିହେବା କଥା ! ରାଗରେ ସେମାନେ ଜଳିଗଲେ । କହିଲେ, ଆସ ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣକୁ ମାରି, କୃଷ୍ଣାକୁ ନିଆଁରେ ପକାଇ ପୋଡ଼ିଦେବା । ହୁହୁଁ ହୁହୁଁ ଯୁଦ୍ଧ ଆରଂଭ ହୋଇଗଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ତାଳପତ୍ର ଛତାରୁ ବେଂତ ଖଂଡମାନ ଉପାଡ଼ି ଧରି ଅର୍ଜ୍ଜୁନଂକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଧାଇଁଲେ । କହିଲେ, "ରହ, ରହ, ରଜା ବୋଲି କ'ଣ ମଣିଷ ମାନବ ନାହିଁ । ଆମେ ସମସ୍ତଂକୁ ସାଧି କରି ଦଉଛୁ ।" ଭାରି ଗୋଟାଏ ଗୋଳମାଳ ଆରଂଭ ହୋଇଗଲା ।

ଅର୍ଜୁନ ଧନୁଶର ଧରି ଅଳ୍ପ ହସି ହସି ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଠିଆ ହୋଇଗଲେ । ବଡ଼ ବଡ଼ ରଜାମାନେ ଥରେ ଦି'ଥର ଶର ଖାଇ କ'ଣ ବୁଝିଲେ ତା' ସେମାନେ ଜାଣଂନ୍ତି; ଆଉ ଆଗକୁ ଆସିଲେ ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ବାହାରିଲେ କର୍ଣ୍ଣ । ସେ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଜୁନଂକ ଯୁଦ୍ଧ କୌଶଳ ଦେଖି ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ସେ କହିଲେ— "କି ହୋ, ତୁମେ କ'ଣ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନା ଦେବତା ? ଅର୍ଜୁନ ଆଉ ଇଂଦ୍ରଂକ ଛଡ଼ା ଏପରି ଯୁଦ୍ଧ ଆଉ କିଏ କରିପାରେ ବୋଲି ମୋର ମନେ ହେଉ ନାହିଁ । ତୁମେ କ'ଣ ତେବେ ପରଶୁରାମ ?"

ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ—"ମୁଁ ପରଶୁରାମ ନୁହେଁ କି ଦେବତା ନୁହେଁ । ସାମାନ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଗୁରୁଂକଠାରୁ ଧନୁର୍ବିଦ୍ୟା ଶିଖିଛି ।"

ଏହିପରି ଯୁଦ୍ଧ ଗୋଳମାଳ ବେଳେ ରଜାମାନଂକ ମଧ୍ୟରୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ରଜାମାନେ କହିଲେ, 'ଅଚ୍ଛା ଆଚ୍ଛା' ଛାଡ଼ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ସାଂଗେ କଜିଆ କରିବା କ୍ଷତ୍ରିୟର ଧର୍ମ ନୁହେଁ । ଏହିପରି ଦି'ଚାରି କଥାକହି ମାନେ ମାନେ

ରଜାମାନେ ଖସିଗଲେ । କୃଷ୍ଣ ମଧ୍ୟ ବେଳ ଜାଣି ରଜାମାନଙ୍କୁ ସେଇ କଥା ବୁଝାଇ ଦେଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ ଓ ପାଣ୍ଡବମାନେ ଯେଉଁ କୁମ୍ଭାର ଘରେ ବସା କରିଥିଲେ, ସେଇ କୁମ୍ଭାର ଘର ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଦ୍ରୌପଦୀ ମଧ୍ୟ ଅତି ଆନନ୍ଦରେ ଚାଲିଲେ ।

କୁନ୍ତୀ ପୁଅମାନଙ୍କର ବିଳମ୍ବ ଦେଖି ମନ ଦୁଃଖରେ ବସିଥିଲେ । ପାଣ୍ଡବମାନେ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ସେନ କୁମ୍ଭାର ଘର ପାଖେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ ଆଗରୁ ଦଉଡ଼ ଯାଇ ଖୁସିରେ କହି ପକାଇଲେ —"ମା ଆଜି ଭିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଯାଇ ବଡ଼ ଭଲ ଜିନିଷଟିଏ ଆଣିଚୁ ।"

କୁନ୍ତୀ ବେଶି କିଛି ନ ଜାଣି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କହି ପକାଇଲେ, "ହଉ ବାପା, ଯାହା ଆଣିଚ, ସବୁ ଭାଇଯାକ ବାଣ୍ଟିକରି ନିଅ; ଜାଣିଥାଅ, ଜଣେ ଯାହା ଆଣିବ, ତାହା ସମସ୍ତଙ୍କର ।"

ଆରେ ସର୍ବନାଶ ! ଏବେ ଉପାୟ କ'ଣ ? ତାଙ୍କ କଥା ଯେବେ ସତ ହବ, ତେବେ ତ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ସମସ୍ତେ ବିଭା ହେଲେ ଯାଇ ଚଳିବ । ବହୁତ ବିଚାର କରି ଶେଷରେ ପାଣ୍ଡବମାନେ ଠିକ୍ କଲେ—ଯାହା ହେବାର ହଉ, ମା ଯେତେବେଳେ କହି ସାରିଲେଣି, ସେତେବେଳେ ଆଉ ଚାରା ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ମିଶି ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ବିବାହ କରିବେ । ସମସ୍ତେ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କର ବର ହେବେ ।

ଏହିପରି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ ହେଉ କୃଷ୍ଣ, ବଳରାମ ଆସି ହଠାତ୍ ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । କୁନ୍ତୀ ତ ସେମାନଙ୍କର ପିଉସୀ, ପାଣ୍ଡବମାନେ ପିଉସୀପୁଅ ଭାଇ । ସେମାନେ ଆସି କୁନ୍ତୀଙ୍କ ପ୍ରଣାମ କଲେ । ଭାଇମାନେ କୁଣ୍ଢାଇଆ କୁଣ୍ଢି ହୋଇ ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । ସମସ୍ତେ ବସିଲାରୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପଚାରିଲେ, "ଆମେମାନେ ତ ଜତୁଘରେ ପୋଡ଼ିମରିଚୁ ବୋଲି ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି; ଲୁଚି କରି ଆସି ଏଠାରେ ଅଛୁ—ତୁମେମାନେ ଜାଣିଲ କିପରି ?"

କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "ଆଃ ଲୁଗାରେ ଘୋଡ଼ାଇଲେ କି ନିଆଁ ଲୁଚି ରହେ ? ଆଜି ଯୁ କାଣ୍ଡ କାରଖାନା ହୋଇଗଲା, ସେଥିରେ ତୁମେ ଆଉ ଛପି ରହନ୍ତ କିମିତି ? ଯାହାହଉ, ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ ଯେ, ତୁମେ ଜତୁଘରୁ ଖସି ଆସିଚ ।"

ତା'ପରେ କେତେକ-ଖୁସିଗପ କରି, କୃଷ୍ଣ ବଳରାମ ବିଦାୟ ନେଇ ଚାଲିଗଲେ ।

ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ବିବାହ

ଦ୍ରୌପଦୀ ତ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଲେ; କିନ୍ତୁ ଦ୍ରୁପଦଙ୍କ ମନ ବୁଝିବ କେତେକେ ? ଯେତେ ମହାପୁରୁଷ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ଅର୍ଜୁନ ତ ଦେଖିବାକୁ ଭିକାରୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ । ଦ୍ରୁପଦ ସେଥିପାଇଁ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କୁ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଲୁଚାଇ କରି ପଠାଇଲେ । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ଆସିବାର ପାଣ୍ଡବମାନେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ପାଣ୍ଡବମାନେ ଭିକ ମାଗି ଫେରିଲାବେଳେ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ଲୁଚି ଲୁଚି ତାଙ୍କ ପିଛା ଧରିଲେ ।

ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ଦେଖିଲେ, ପାଣ୍ଡବମାନେ ସହର ବାହାରେ ଆସି ଗୋଟିଏ କୁମ୍ଭାର ଘରେ ପଶିଲେ । କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ଏମାନେ କୁମ୍ଭାର ଘରକୁ ଯିବେ କିଆଁ ? ଏମାନେ ବୋଧହୁଏ ପାଞ୍ଚୋଟି ଭାଇ । ସମସ୍ତେ ବୁଢ଼ୀଟିକି ପ୍ରଣାମ କଲେ । ବୁଢ଼ୀଟି ବୋଧହୁଏ ତାଙ୍କର ମାଆ । ଯାହା ଭିକ ମାଗି ଆଣିଥିଲେ ସମସ୍ତେ ଏକାଠି

କଲେ । ଆହା, ଏମାନେ କି ଧାର୍ମିକ ! ସେହି ଭିକ୍ଷାରୁ ମଧ୍ୟ ଅତିଥିକି ଭିକ୍ଷା ଦେଉଛଂନ୍ତି ! ପୁଣି କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ସବୁତକ ସମାନ ଦି ଭାଗ ହେଲା । ଭାଗକ ଜଣେ ଏକାକେ ଖାଇଲା । ସତେ ତ, ତା ନ ହେଲେ ଏଡ଼େ ହଂଟାମାର୍କା ମଣିଷ ହୁଏ ! କେଡ଼େ ମଣିଷ ବାପ୍ ରେ ! ବାକି ଭାଗକ ବାକି ଛ'ଜଣ ଖାଇଲେ ।

ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ମାଂକ ପାଖେ ରଖି ସେମାନେ ନିଶ୍ଚିଂତ ହୋଇ ଭିକ ମାଗିବାକୁ ବାହାରି ଯାଇଥିଲେ ! ଆହା ! ଭିଖାରିଂକର ରହିବା, ଖାଇବା ତ ବଡ଼ ସହଜ । ଯାହା ଆଣିବେ, ତା' ଖାଇବେ । ସମସ୍ତଂକଠାରେ ସମସ୍ତଂକର ବିଶ୍ୱାସ ।

ଏଇ ତ ସାନ ଭାଇ ବଓଟି ତଳେ କୁଶ ପକାଇଲେ । ବେଶ୍ ପରିଷ୍କାର ଶେଯ ହେଲା । ତା' ଉପରେ ହରିଣ ଛାଲ କେଡ଼େ ସୁଂଦର । ପାଂଚ ଭାଇ-ଯାକ ଦକ୍ଷିଣକୁ ମୁଂଡ କରି ଶୋଇଲେ । ମୁଂଡ ଉପରେ ପୂର୍ବକୁ ମୁଂଡ କରି ମା' ଶୋଇଲେ । ଗୋଡ଼ତଳେ ଦ୍ରୌପଦୀ । ଆହା ! ଗୋଡ଼ତଳେ ଶୋଇ ମଧ୍ୟ କି ଆନଂଦ !

ଶୋଇକରି ସମସ୍ତଂକର ଏ କି କଥାବାର୍ତ୍ତା ! ଖାଲି ଯୁଦ୍ଧର କଥା—ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରର କଥା । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ବିଚାରିଲେ, ଏମାନେ ନିଶ୍ଚୟ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଓ ବଡ଼ ଲୋକ । ବାପାଂକୁ କହିବା ପାଇଁ ଘରକୁ ଚାଲି ଆସିଲେ ।

ବାପା ଘରେ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତରେ ଥିଲେ । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନକୁ ଦୂରରୁ ଦେଖି ପଚାରିଲେ, "ବାପା ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ, ଦ୍ରୌପଦୀ ଆମର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଲୋକ ହାତେ ପଡ଼ି ନାଇ ତ ? ସେ ଲୋକଟି ଅର୍ଜୁନ କି ? କ'ଣ ବୁଝିଲୁ ?"

ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ କହିଲେ, "କିଛି ଚିଂତା ନାଇଁ; ସେମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନୁହଂନ୍ତି, ନିଶ୍ଚୟ କ୍ଷତ୍ରିୟ । ଶୁଣା ଯାଉଥିଲା, ପାଂଡବମାନେ ଜଉଘରୁ ଖସିଯାଇଥିଲେ । ଏଇମାନେ ବୋଧହୁଏ ପାଂଡବ ହେବେ ।"

ରାଜାଂକ ମନ ଭାରି ଖୁସି ହେଲା, ସକାଳୁ ସେହି କୁଂଭାର ଘରକୁ ପୁରୋହିତଂକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ । ପଛେ ପଛେ ଅତି ସୁଂଦର ରଥ ସୁନାରେ ସଜାଇ ପଠାଇ ଦେଲେ । ପାଂଡବମାନେ ଆସି ରଜାଂକ ଘରେ ପହଂଚିଲେ । ରଜା ବହୁତ ଆଦର କଲେ । ଅନେକ ଧନରତ୍ନ ଅଲଂକାର ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଆଣି ଦେଲେ । ପାଂଡବ-ମାନେ କିଂତୁ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନେଲେ ନାଇ । ଏବେ ସଫା ଜଣା ହେଲା, ଏମାନେ କ୍ଷତ୍ରିୟ । ଦ୍ରୁପଦ ସେଠାରୁ ପଚାରିଲେ, 'ଆପଣମାନେ କିଏ, ଅନୁଗ୍ରହ କରି ପରିଚୟ ଦିଅଂନ୍ତୁ ।"

ଉତ୍ତରରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଆପଣ ଚିଂତା କରିବେ ନାଇ । ଆମେମାନେ କ୍ଷତ୍ରିୟ; ମହାତ୍ମା ପାଂଡୁଂକର ପୁଅ । କୁଂତୀ ଦେବୀ ଆମମାନଂକର ମାଆ । ମୁଁ ସବୁ ବଡ଼ଭାଇ, ମୋର ନା' ଯୁଧିଷ୍ଠିର; ଏ ଭୀମ, ଯେ ଲକ୍ଷ ବିଂଧିଲେ ସେ ଏହି ଅର୍ଜୁନ; ଆଉ ମା' ଓ ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ସାଂଗେ ଯେ ଅଛଂନ୍ତି, ସେ ନକୁଳ ଓ ସହଦେବ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ କଥା ଶୁଣି ଘଡ଼ିଏ କାଳ ଦ୍ରୁପଦଂକୁ ଆନଂଦରେ ବୁଦ୍ଧି ବାଟ ଦିଶିଲା ନାଇ । ସେ କିଛି କଥା କହି ପାରିଲେ ନାଇ । ତା'ପରେ କଥାବାର୍ତ୍ତାରୁ ସବୁ ଘଟଣା ଜାଣି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକର ବହୁତ ନିଂଦା କରି କହିଲେ—"ତୁମର ରାଜ୍ୟ ତୁମକୁ ନିଶ୍ଚୟ ଆଣିଦେବି—କିଛି ଚିଂତା ନାଇ ।"

ଏବେ ବିବାହର କଥା । ପାଂଚ ଭାଇ ମିଶି ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ବିଭା ହେବେ, ଏକଥା ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ଅବାକ୍ ! "ଏପରି କଥା ତ ଦେଖା ନାଇ । ଏ କପରି

ହେବ ?" ଏହିପରି କଥାବାର୍ତ୍ତା ଚାଲିଛି । ବ୍ୟାସଦେବ ଆସି ପହଂଚିଲେ । ସବୁ କଥା ଶୁଣି ସେ କହିଲେ—"ତୁମେମାନେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅ ନାହିଁ । ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ସଂଗେ ଯେ ଏ ପାଂଚ ଜଣଂକର ବିବାହ ହେବ, ଏକଥା ଶିବ ଅନେକ ଦିନୁ କହିଛଂନ୍ତି । ସେଥିରେ ଆପତ୍ତି କରିବାର କିଛି ନାହିଁ । ଆଗ ଜନ୍ମରେ ଦ୍ରୌପଦୀ ଗୋଟିଏ ମୁନିର ଝିଅ ଥିଲେ । ଭଲ ବର ପାଇବା ପାଇଁ ଝିଅଟି ଶିବଂକ ପାଖେ ତପସ୍ୟା କଲା । ଶିବ ବର ଦେବାକୁ ଆସିଲା ବେଳେ ଝିଅଟି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପାଂଚ ଥର କହି ପକାଇଲା—ସବୁ ଗୁଣ ଯାହାର ଅଛି, ସେପରି ଲୋକ ସଂଗେ ମୋର ବିବାହ ହେଉ । ଶିବ କହିଲେ, "ତୁମେ ପାଂଚ ଥର ଏକଥା କହିଲ, ପାଂଚ ଜଣଂକ ସଂଗେ ତୁମର ବିବାହ ହେବ ।" ସେହି କନ୍ୟା ଏବେ ଦ୍ରୌପଦୀ । ଶିବଂକ ଆଜ୍ଞାରେ ପାଂଚ ଜଣଂକ ସଂଗେ ତାଂକର ବିବାହ ହେବ ।"

ତା' ପରେ ସମସ୍ତେ ଆନଂଦ ଉତ୍ସବରେ ବିବାହର ଆୟୋଜନ କଲେ । କେତେ ବାଦ୍ୟ ବାଜିଲା, କେତେ ଲୋକ ଆସିଲେ, କେତେ ସାଜସଜ୍ଜା ହେଲା, ଆଲୁଅ ଦିଆହେଲା, କେତେ ଉତ୍ସବ ହେଲା । ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା, ରଥ, ଅଳଂକାର, ଦାସ, ଦାସୀ ବହୁତ ଦ୍ରୁପଦ ପାଂଡବମାନଂକୁ ଯୌତୁକ ଦେଲେ; ଲୋକେ ଭରି ଭୋଜି ଖାଇଲେ । କେତେ ଲୋକ କେତେ ଧନରତ୍ନ ପୁରସ୍କାର ପାଇଲେ । ଏହିପରି ବିବାହ ଶେଷ ହେଲା ।

ପାଂଡବମାନେ ରାଜ୍ୟ ପାଇଲେ

ପାଂଡବମାନଂକ ବିବାହ ସଂଗେ ସଂଗେ ଖବର ଆସି ହସ୍ତିନାରେ ପହଂଚିଲା । ବିଦୁର ଆଗ ଯାଇ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକୁ କହିଲେ—"ମହାରାଜ, କୌରବମାନେ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ପାଇଅଛଂନ୍ତି ।" ପାଂଡବମାନେ ବି ତ କୌରବ । ବିଦୁରଂକ କଥାରେ କିଛି ଭୁଲ ନ ଥିଲା । କିଂନ୍ତୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବୁଝିଲେ ଦୁର୍ଯୋଧନ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ବିଭା ହୋଇଛି । ସେ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ କହିଲେ—"ଦୁର୍ଯୋଧନ, ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ମୋ ପାଖକୁ ନେଇଆସ ।"

ବିଦୁର ସେଠାରୁ ସବୁ କଥା ବୁଝାଇ କହିବାରୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକ ମନରେ ଦୁଃଖ ହେଲା ସତ; କିଂନ୍ତୁ ସେ ମୁହଁରେ ହସି ହସି କହିଲେ—"ବାସ୍ତବିକ୍ ବଡ଼ ଆନଂଦର କଥା । ମୁଁ ତ ପାଂଡବମାନଂକୁ ମୋ ପୁଅଂକଠାରୁ ବେଶି ସୁଖ ପାଏ । ମୋ ପୁଅମାନେ ଦୁଷ୍ଟ, ପାଂଡବମାନେ ଧାର୍ମିକ, ବିନୟୀ ଓ ବୀର ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନ, କର୍ଣ୍ଣ ଓ ଶକୁନି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକର ଏକଥା ଶୁଣି, ତାଂକୁ କହିଲେ, "ପାଂଡବମାନେ ଆମର ଶତ୍ରୁ; ଆପଣ ବିଦୁରଂକ ଆଗରେ ଶତ୍ରୁର ପ୍ରଶଂସା କଲେ କାହିଁକି ?" ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ, "ବାବୁ, ମୁଁ କଣ ସେ କଥା ଜାଣୁ ନାହିଁ; କିଂନ୍ତୁ ବିଦୁରଂକ ଆଗରେ ତାଂକର ପ୍ରଶଂସା ନ କଲେ ଭଲ ଦିଶଂନ୍ତା ନାହିଁ ।"

ପାଂଡବମାନଂକୁ ଏତିକିବେଳୁ ମାରି ପକାଇବା ଭଲ । ଏକଥା ଭାବି, ଦୁର୍ଯୋଧନ କେତେ ବିଚାର କରି ପକାଇଲା । ଦ୍ରୁପଦଂକୁ ଧନ ଦେଇ ହାତ କରିବ, ଭୀମକୁ ହାତୀ ମଡ଼ାଇ ଦେବ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଭେଣିକାଂକୁ ଗାତରେ ଗୁଂଡା ପୂରାଇ ମାରିବ, ଏହିପରି କେତେ ବିଚାର କରିଗଲା ।

କର୍ଣ୍ଣ କିଂନ୍ତୁ କହିଲା, "ସେ ସବୁ କଥା କିଛି ନୁହେଁ । ଚାଲ, ଏହିକ୍ଷଣି ତାଂକ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ତାଂକୁ ନିପାତ କରିଦେବା ।"

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଏ ସବୁ କଥା ଶୁଣିଲେ ସତ; କିଂନ୍ତୁ ତାଂକ ମନ ମାନିଲା ନାହିଁ । ସେ ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, ବିଦୁରଂକୁ ଡାକି, କଣ କରିବେ ବୋଲି ପରାମର୍ଶ

ପଚାରିଲେ । ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣ ଦୁହେଁ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ରାଜ୍ୟରୁ ଅଧେ ଦେଇ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଏଣିକିବେନ୍ତୁ ଆପଣାର କରନ୍ତୁ । ତା' ନ ହେଲେ ପରେ ମଙ୍ଗଳ ହେବ ନାହିଁ ।"

କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଏକଥା ଜମା ସୁଖ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସେ କହି ପକାଇଲା, "ମହାରାଜ, ଦେଖନ୍ତୁ, ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣ ସମସ୍ତେ ଆପଣଙ୍କର ଖାଇବେ, ଏହିପରି କଥା କହିବେ ।"

ବିଦୁର କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଆପଣ ଜାଣନ୍ତି, ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣ କିପରି ମହାପୁରୁଷ । ଦୁର୍ଯୋଧନ, କର୍ଣ୍ଣ, ଶକୁନି ଏମାନେ ହୁଣ୍ଡା ଟୋକା, କିଛି ବୁଝିପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଏମାନଙ୍କ କଥାରେ ଚଳିଲେ, ଆପଣଙ୍କର ସର୍ବନାଶ ହେବ—ଏକଥା ମନେ ରଖିବେ ।"

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ସେ କଥା ବୁଝିଲେ ଏବଂ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଆଦର କରି ପାଞ୍ଚାଳରୁ ନେଇ ଆସିବାପାଇଁ ବିଦୁରଙ୍କୁ ପଠାଇଲେ । ବିଦୁର ଆଉ ବିଳମ୍ବ ନ କରି ଯାଇ ପାଞ୍ଚାଳରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଏତେଦିନ ପରେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଦେଖି, ବିଦୁର ଆନନ୍ଦରେ କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ । ପାଣ୍ଡବମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଦେଖି ଭାରି ଖୁସିହେଲେ । କୃଷ୍ଣ ବଳରାମ ସେଠାରେ ଥିଲେ । ସେମାନେ ଦ୍ରୁପଦ ଆଉ ବିଦୁରଙ୍କୁ ଭାରି ଆଦର କଲେ ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କର ଭଲ ବୁଦ୍ଧି ହୋଇଛି ଜାଣି, ସମସ୍ତେ ଭାରି ସୁଖୀ ହେଲେ । ପାଣ୍ଡବମାନେ ଓ କୃଷ୍ଣ ବଳରାମ, ଦ୍ରୁପଦଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ, ବିଦୁରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହସ୍ତିନା ଆଇଲେ । ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ପୁଣି ଆସିବାର ଦେଖି, ହସ୍ତିନା ଲୋକଙ୍କର ଯେ ଆନନ୍ଦ ହେଲା, ତାହା କିଏ କହି ପାରିବ ?

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଡାକି କହିଲେ—"ବାପା, ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ତୁମେମାନେ ଏବେ ରାଜ୍ୟରୁ ଅଧେ ନେଇ ଖାଣ୍ଡବପ୍ରସ୍ଥରେ ଯାଇ ରାଜଧାନୀ କରି ରହ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଆଉ ଆଉ ଗୁରୁଜନଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି, ଖାଣ୍ଡବପ୍ରସ୍ଥକୁ ଚାଲିଲେ । ଖାଣ୍ଡବପ୍ରସ୍ଥ ପୂର୍ବରୁ ଜଙ୍ଗଲ ଥିଲା, ଧୀରେଁ ଧୀରେଁ ସୁନ୍ଦର ସହର ହୋଇଗଲା; ହସ୍ତିନାଠାରୁ ଆହୁରି ସୁନ୍ଦର ହେଲା । ଏହି ସହରର ନାମ ପରେ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ ହୋଇଥିଲା ।

କୃଷ୍ଣ ବଳରାମ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଖାଣ୍ଡବପ୍ରସ୍ଥରେ ଛାଡ଼ି, ନିଜ ରାଜ୍ୟ ଦ୍ୱାରକାକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ବନବାସ

ପାଣ୍ଡବ ପାଞ୍ଚଭାଇ ଆଉ ଦ୍ରୌପଦୀ ବଡ଼ ଖୁସିରେ ଥାଆନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପ୍ରତି ଭଲ ବ୍ୟବହାର କରୁଥାଆନ୍ତି । ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ପ୍ରତି ସମସ୍ତେ ଭଦ୍ର ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲେ । ଏପରିକି, ତାଙ୍କ ଭିତରେ ନିୟମ ଥିଲା, କେହି ଜଣେ ଭାଇ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଥିଲାବେଳେ ଆଉ ଜଣେ ସେଠାକୁ ଯିବ ନାହିଁ । ଗଲେ, ସେ ବାରବର୍ଷ ଏକାରେ ବନବାସ କରିବ ।

ଦିନେ ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଗୋରୁ ଚୋର ନେଇ ଯାଉଥିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆସି ଖାଣ୍ଡବପ୍ରସ୍ଥର ରାଜଦ୍ୱାରରେ କାନ୍ଦି ପାଡ଼ିକଲା । ଅର୍ଜୁନ ଆଉ ସହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଘରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦ୍ରୌପଦୀ ଥିଲେ, ସେହି ଘରେ ତାଙ୍କର ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଥିଲା । ସେ ହଠାତ୍ ସେ ଘରେ ପଶି, ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ନେଇ ଆସିଲେ ଏବଂ ଦଉଡ଼ିଯାଇ ଚୋରକୁ ମାରି, ବ୍ରାହ୍ମଣର ଗୋରୁ ଆଣି ଦେଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆନନ୍ଦରେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ

ପ୍ରଶଂସା ଓ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି, ଗୋରୁ ଘେନି ଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ନିୟମର କଥା କିଂତୁ ଅର୍ଜୁନଂକର ମନେ ଅଛି । ବ୍ରାହ୍ମଣ କାମ କରିସାରି, ଅର୍ଜୁନ ଯାଇ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ପାଖେ ପ୍ରଣାମ କରି କହିଲେ—"ମହାରାଜ, ମୁଁ ନିୟମ ଭାଂଗିଛି, ଏବେ ଅନୁମତି ଦିଅଂତୁ, ମୁଁ ବଣକୁ ଯିବି ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଶୁଣି ଅବାକ୍ । ତାଂକ ଆଖିରୁ ପାଣି ଗଡ଼ି ପଡ଼ିଲା । ସେ କହିଲେ, "ବାପା ଅର୍ଜୁନ, ଏ କି କଥା, ବ୍ରାହ୍ମଣର ଗୋରୁ ଚୋରି ହୋଇଥିଲା । ସେଥିରେ ମୋ ଘରକୁ ପଶିବାରେ କିଛି ଅଭଦ୍ରତା ହୋଇ ନାଇ । ନ ପଶିଲେ ଦୋଷ ହୁଅଂତା । ମୁଁ ତ କହୁଚି, ତୁମର ବଣକୁ ଯିବା କିଛି ଦରକାର ନାଇ । ମୋ ବାପା,ଧନ, ସେ କଥା ଆଉ କହ ନା ।"

ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ଆପଣ ନିଜେ ଧର୍ମ, ନିୟମ ଭାଂଗିଲେ ତ ଅନ୍ୟାୟ ହେଲା । ମୁଁ ଧନୁ ଛୁଇଁ କହୁଚି, ମୁଁ ତାହା ପାରିବି ନାଇ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଆଉ କରିବେ କ'ଣ ? ବାଧ୍ୟ ହୋଇ, ଅର୍ଜୁନଂକୁ ବନକୁ ଛାଡ଼ିଲେ ।

ବଣ ଭିତରେ କେତେକ କାଳ କଟିଗଲା । ଦିନେ ଅର୍ଜୁନ ଗଂଗାରେ ଗାଧୋଉଚଂତି, ହଠାତ୍ ନାଗରଜା କୌରବ୍ୟର କନ୍ୟା ଉଲୁପୀ ତାଂକୁ ଧରି ପାଣି ଭିତରେ ବୁଡ଼ାଇ, ନାଗ ଦେଶ (ପାତାଳ)କୁ ଘେନି ଗଲା । ସେଠାରେ ଅର୍ଜୁନ ଉଲୁପୀକୁ ବିଭା ହେଲେ ।

ପୁଣି କିଛି ଦିନ ପରେ ଅର୍ଜୁନ ମଣିପୁର ଯାଇ-ଥିଲେ । ସେଠାରେ ରାଜଜେମା ଚିତ୍ରାଂଗଦାଂକ ସଂଗେ ମଧ ତାଂକର ବିବାହ ହେଲା ।

ସେଠାରୁ ଯାଇ ଗଂଗାକୂଳରେ ବୁଲି ବୁଲି ଅର୍ଜୁନ ଗଂଗାରେ ପାଂଚୋଟି ତୀର୍ଥ ଦେଖିଲେ । ତୀର୍ଥଗୁଡ଼ିକ ବଡ଼ ସୁଂଦର; କିଂତୁ ସେଠାକୁ କେହି ଗାଧୋଇବାକୁ ଆସୁ ନାହାଂତି । ପଚାରି ଶୁଣିଲେ, ସେଠାରେ ଭାରି କୁଂଭୀର ଭୟ । ସେଠାରେ ସେ ନିଜେ ଗାଧୋଇବାକୁ ଗୋଟିଏ ତୀର୍ଥରେ ପଶିଲେ । ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଗୋଟେ ଭାରି ବଡ଼ କୁଂଭୀର ଆସି ତାଂକୁ ଧରିଲା । ଅର୍ଜୁନ କୁଂଭୀରକୁ ଧରି ଟାଣି ଆଣି ଗୋଟାଏ ନୌକା ଉପରେ କରି ଦେଲେ ।

କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ଆଉ କୁଂଭୀର କାହିଁ ? କୁଂଭୀରଟି ଗୋଟିଏ ସୁଂଦରୀ ଯୁବତୀ ହୋଇ ଅର୍ଜୁନଂକ ଆଗେ ଠିଆ ହେଲା । ଅର୍ଜୁନ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିବାରୁ କହିଲା, "ମହାଶୟ, ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଅପ୍‌ସରା । ମୋ ନାଁ ବର୍ଗା । ମୋର ଆଉ ଚାରୋଟି ସଖୀ ଅଛଂତି । ସେମାନଂକର ନାମ ସୌରଭେୟୀ, ସମୀଚୀ, ବୁଦ୍‌ବୁଦା ଏବଂ ଲତା । ଆମେମାନେ ଗୋଟିଏ ମୁନିଂକୁ ଅମାନ୍ୟ କରିବାରୁ, ସେ ଶାପରେ ଆମଂକୁ କୁଂଭୀର କରି ଦେଲେ । ସେ କହିଥିଲେ କେହି ଯେବେ ଉପରକୁ ଟାଣି ପକାଇ ଦବ, ତେବେ, ଆମେ ଉଦ୍ଧାର ପାଇବୁ । ଆପଣ ମୋତେ ବହୁତ କଷ୍ଟ ପାଇ ଉଦ୍ଧାର କଲେ । କ୍ଷମା କରଂତୁ । ମୋର ସଖୀମାନଂକୁ ଦୟା କରି ଉଦ୍ଧାର କରଂତୁ ।

ଅର୍ଜୁନ ସେଠାରୁ ଆଉ ଚାରୋଟି ତୀର୍ଥକୁ ଯାଇ, ଚାରୋଟିଯାକ କୁଂଭୀରଂକୁ ସେହିପରି ଟାଣି ଉଦ୍ଧାର କଲେ । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସେହିପରି ଅପ୍‌ସରା ପାଲଟି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗଲେ ।

ତାହା ଉତ୍ତାରୁ ଅନେକ ତୀର୍ଥ ବୁଲି ବୁଲି ଅର୍ଜୁନ ଆସି ପ୍ରଭାସତୀର୍ଥରେ ପହଂଚିଲେ । ଏହି ତୀର୍ଥ କୃଷ୍ଣଂକ ରାଜ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ । କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଂକ ଖବର ପାଇ, ଆସି ମହା ଆଦରରେ ତାଂକୁ ଦ୍ୱାରକାକୁ ନେଇଗଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ ସୁଭଦ୍ରାଂକୁ ବାହା ହେଲେ

ବଳରାମ ଓ କୃଷ୍ଣଂକର ସୁଭଦ୍ରା ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସୁଂଦରୀ ଓ ସୁଲକ୍ଷଣୀ ଭଉଣୀ ଥିଲା । ଅର୍ଜୁନ ତାଂକୁ ଦେଖି ଭାରି ସୁଖ ପାଇଲେ । କୃଷ୍ଣ ତ ଭାରି ବୁଦ୍ଧିମାନ୍ ଲୋକ । ସେ ବୁଝିପାରିଲେ ଯେ, ସୁଭଦ୍ରାଂକୁ ବାହା ହେବା ପାଇଁ ଅର୍ଜୁନଂକର ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହେଲାଣି । ଏ କଥା ଜାଣି ସେ ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । ଏକେ ତ ଅର୍ଜୁନ ଭାରି ସାଂଗ; ପୁଣି ଅର୍ଜୁନ ପରି ବର ମିଳିବା ଭାଗ୍ୟର କଥା !

ଏବେ ବିବାହ କିପରି ହେବ ? ବଳାତ୍କାରରେ କନ୍ୟାଂକୁ ନେଇଯିବା କ୍ଷତ୍ରିୟମାନଂକର ଗୋଟିଏ ବିଧି ଥିଲା । ଭାରି ବୀର ପୁରୁଷମାନେ କେବଳ ତାହା ପାରଂତି । କାହିଁକି ନା, ସେଥିରେ କନ୍ୟାପକ୍ଷର ଲୋକଂକ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ହୁଏ । ସେହି ନିୟମରେ ଅର୍ଜୁନ ସୁଭଦ୍ରାଂକୁ ବିବାହ କରିବେ ବୋଲି କୃଷ୍ଣ ଠିକ୍ କଲେ । ଅର୍ଜୁନଂକୁ ମଧ୍ୟ ସେ କଥା କହିବାରୁ ଅର୍ଜୁନ ରାଜି ହେଲେ । ଏବେ ଖାଲି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ଅନୁମତି ଦରକାର । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ପାଖକୁ ଖବର ଗଲା । ସେ ବା ନାହିଁ କରିବେ କାହିଁକି ? ବରଂ ଖୁସି ହୋଇ ହଁ କଲେ । ସବୁ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍‌ରେ ହୋଇ ଗଲା । କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଂକ ଛଡ଼ା ଏ ବିବାହ କଥା ଦ୍ୱାରକାରେ ଆଉ କେହି ଜାଣିଲେ ନାଇ ।

ଦିନେ ସୁଭଦ୍ରା ରୈବତକ ପର୍ବତକୁ ଦେବପୂଜା କରିବା ପାଇଁ ଯାଉଚଂତି, ଅର୍ଜୁନ ଦେଖିଲେ; ଏତିକିବେଳେ ସୁବିଧା ପଡ଼ିଛି; ସେ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଧରି ଯୋଦ୍ଧା ବେଶରେ ରଥ ଚଢ଼ି ବେଗାବେଗି ରୈବତକ ପର୍ବତରେ ଯାଇ ପହଂଚିଲେ ।

ସୁଭଦ୍ରାଂକର ପୂଜା ଶେଷ ହୋଇଛି । ସେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ଫେରିବାକୁ ବସିଚଂତି, ଏତିକିବେଳେ ଅର୍ଜୁନ ଆସି ସୁଭଦ୍ରାଂକୁ ଧରି ରଥରେ ବସାଇଲେ । ଯେଉଁମାନେ ସାଂଗେ ଥିଲେ, ସେମାନେ ଭାରି ଚହଳ ପକାଇଲେ । କିଏ ଦ୍ୱାରକାକୁ ଦଉଡ଼ିଲା, କିଏ କଟୁଆଳକୁ ଡାକିଲା, କିଏ ଖାଲି ବକ୍ ବକ୍ କରି ଗୁହାରି ଉଠିଲା ।

ଦ୍ୱାରକାରେ ବୀରମାନେ ଏକଥା ଶୁଣି ଭାରି ରାଗି ଗଲେ । ସମସ୍ତେ ଫଂଦା ଫଂଦା ହୋଇ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଧରି ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଏତେ ଅପମାନ ସେମାନେ ସହିବେ କିପରି ?

ସମସ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ବାହାରିଚଂତି, ଏତିକିବେଳେ କୃଷ୍ଣ ଆସି ସେମାନଂକୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ—"ଆଚ୍ଛା, ତୁମେମାନେ ଯେ ଏତେ ରାଗରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ବାହାରିଚ, କହ ଭଲା ଅର୍ଜୁନର ଦୋଷ କ'ଣ ? କ୍ଷତ୍ରିୟଂକର ତ ଏପରି କନ୍ୟା ନେଇଯିବାର ଧର୍ମରେ ଅଛି । ପୁଣି ଅର୍ଜୁନ ସୁଭଦ୍ରାଂକୁ ବାହା ହେଲେ ତ କିଛି ମାନହାନି ହେବ ନାଇ । ଅର୍ଜୁନ ତ ବୀର ପୁରୁଷ, ବଳ ଦେଖାଇ କନ୍ୟାକୁ ନେଇଗଲା, ଏଥିରେ ଅପମାନ କ'ଣ ? ଜାଣ, ଯେବେ ତୁମେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବ, ଅର୍ଜୁନଂକୁ ପାରିବା ବଡ଼ ସହଜ ନୁହେଁ । ଅର୍ଜୁନ ତୁମମାନଂକୁ ପରାସ୍ତ କରି ସୁଭଦ୍ରାଂକୁ ନେଇଗଲେ, ବାସ୍ତବିକ୍ ଅପମାନର କଥା ହେବ । ଏବେ ବେଳ ଅଛି, ତୁମେ ଯାଇ ଆଦର କରି ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଫେରାଇ ଆଣ । ଆମମାନଂକର ଏଥିରେ ମାନ ରହିବ ।"

କୃଷ୍ଣଂକ କଥା ଶୁଣି ଯାଦବମାନେ (କୃଷ୍ଣଂକ ପୂର୍ବପୁରୁଷରେ ଯଦୁ ବୋଲି ଜଣେ ରଜା ଥିଲେ, ସେଥିପାଇଁ କୃଷ୍ଣଂକ ବଂଶର ଲୋକଂକୁ ଯାଦବ କହଂତି) ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଆଦର କରି ଫେରାଇଲେ । ଖୁବ୍ ଧୂମ୍‌ଧାମ୍‌ରେ ବାହାଘର ହୋଇଗଲା ।

ଦ୍ୱାରକାରୁ ଅର୍ଜୁନ ପୁଷ୍କରତୀର୍ଥକୁ ଗଲେ । କ୍ରମେ ତାଂକର ବାର ବର୍ଷ ବନବାସ ସରିଗଲାରୁ ଶେଷରେ

ସେ ସୁଭଦ୍ରା, କୃଷ୍ଣ, ବଳରାମ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ଖାଣ୍ଡବପ୍ରସ୍ଥକୁ ଆସିଲେ । କେତେ ଦିନ ସମସ୍ତେ ବଡ଼ ଖୁସିରେ ରହିଲେ । ପରେ ଏକା କୃଷ୍ଣ ଖାଣ୍ଡବପ୍ରସ୍ଥରେ ରହିଲେ । ଆଉ ଆଉ ଯାଦବମାନେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ଫେରିଗଲେ ।

———

କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଅଗ୍ନିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା ଓ ଅସ୍ତ୍ର ପାଇବା

ଦିନେ କୃଷ୍ଣ ଓ ଅର୍ଜୁନ, ଦ୍ରୌପଦୀ, ସୁଭଦ୍ରା ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ନେଇ ଯମୁନାକୂଳରେ ଆନନ୍ଦରେ ବୁଲୁଥିଲେ । ଏ ମଧ୍ୟରେ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ଦୁହେଁ ଟିକିଏ ଦୂରକୁ ଯାଇ ଏକାନ୍ତରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ବସିଲେ । ହଠାତ୍ ଜଣେ ପୁରୁଷ ଆସି ତାଙ୍କ ଆଗେ ଠିଆ ହୋଇଗଲେ । ପୁରୁଷଙ୍କର ମୁଣ୍ଡରେ ଜଟା, ସେ ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ବଲ୍‌କଳ । ତାଙ୍କର ଜଟା ଓ ଦାଢ଼ି ରକ୍ତ ପରି ପିଙ୍ଗଳ ବର୍ଣ୍ଣ ଦେଖା ଯାଉଛି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦେଖିବାକୁ ପିଠାସୁନା ପରି ଚକ୍ ଚକ୍; ଦେହରେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପରି ତେଜ । ବ୍ରାହ୍ମଣ କହିଲେ, "ମୁଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବହୁତ ଖାଇବା ମୋର ଅଭ୍ୟାସ । ଆପଣଙ୍କୁ କିଛି ଜଳଖିଆ ମାଗିବାକୁ ଆସିଛି ।"

କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "କଣ ଖାଇବେ କହନ୍ତୁ, ଯୋଗାଡ଼ କରିଦେବୁ ।"

ବ୍ରାହ୍ମଣ କହିଲେ, "ଅବଶ୍ୟ, ଖେଚେଡ଼ି, ମହୁରି, ମଣ୍ଡା, କାକେରା ଖାଇବାକୁ ମୁଁ ଆସି ନାହିଁ । ମୁଁ ଏ ଖାଣ୍ଡବ ବଣଟାକୁ ଖାଇବି । ଅନୁଗ୍ରହ କରି ଯୋଗାଡ଼ କରି ଦିଅନ୍ତୁ ।"

ଖାସା ଜଳଖିଆ ତ ! କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ବଲ ବଲ କରି ଚାହିଁ ରହିଲେ । ଅଗ୍ନି ପୁଣି କହିଲେ, "ମୁଁ ଅଗ୍ନି, ଖାଣ୍ଡବ ବଣ ଖାଇବାକୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା; କିନ୍ତୁ ସେଠାରେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ତକ୍ଷକ ନାଗ ଅଛି । ମୁଁ ସେଠାକୁ ଗଲାକ୍ଷଣି ଇନ୍ଦ୍ର ବର୍ଷା କରୁଛନ୍ତି । ଆପଣମାନେ ସେହି ବର୍ଷା ବନ୍ଦ କରି ପାରିଲେ ମୋର ଭୋଜନ ହେବ ।"

ଏଥିରେ ଗୋଟିଏ କଥା ଅଛି । ଶ୍ୱେତକୀ ବୋଲି ଜଣେ ରଜା ଥିଲେ । ସେ ଭାରି ଯଜ୍ଞ କରନ୍ତି । ସବୁବେଳେ ଖାଲି ଯଜ୍ଞ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଆଉ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ରୋଗୀ ହୋଇଗଲେ, ଧୂଆଁରେ ତାଙ୍କ ଆଖି ଫୁଟିଗଲା । ସେମାନେ ଯଜ୍ଞ କାର୍ଯ୍ୟ ଛାଡ଼ି ଦେବାରୁ, ଶ୍ୱେତକୀ ଶିବଙ୍କଠାରେ ତପସ୍ୟା କରିବାରୁ ଶିବ କହିଲେ, "ଅଗ୍ନିଙ୍କୁ ବାରବର୍ଷ କାଳ ଘିଅ ଖୁଆଇ ଖୁସି କର ।"

ରଜା ଅଗ୍ନିଙ୍କୁ ବାର ବର୍ଷ ଘିଅ ଖୁଆଇବାରୁ, ଶିବ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ, ଦୁର୍ବାସା ମୁନିଙ୍କୁ କହିବାରୁ ସେ ଶ୍ୱେତକୀଙ୍କ ପାଇଁ ପୁଣି ଯଜ୍ଞ କଲେ ।

ଶ୍ୱେତକୀଙ୍କର କାମ ହେଲା; କିନ୍ତୁ ଏତେ ଘିଅ କି ଅଗ୍ନିଙ୍କର ପାରି ହୁଏ ? ତାଙ୍କୁ ବାତାଜୀର୍ଣ୍ଣ ଧରିଲା । ବିଚରା ଭାବିଭାବି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କପାଖେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ବ୍ରହ୍ମା କହିଲେ, "ବହୁତ ଘିଅ ଖାଇ ତୁମର ରୋଗ ହୋଇଛି । ଖାଣ୍ଡବ ବଣରେ ବହୁତ ଜନ୍ତୁ ଅଛନ୍ତି । ସେଠାରେ ଯାଇ ଖୁବ୍ ମାଂସ ଖାଅ । ରୋଗ ଛାଡ଼ିଯିବ ।"

ଅଗ୍ନି ଖାଣ୍ଡବକୁ ଆସିଲେ । ଥରକୁ ଥର, ସାତଥର ସେଥିରେ ପଶିଲେ । ସାତଥର ଯାକ ହଟିଗଲେ । ଇନ୍ଦ୍ର ବର୍ଷା କଲେ । ହାତୀମାନେ ଶୋଷରେ ପାହାଡ଼ରେ ଆଣି ପାଣି ପକାଇଲେ । ଅଗ୍ନି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପୁଣି ବ୍ରହ୍ମାଙ୍କୁ ପଚାରିବାରୁ, ବ୍ରହ୍ମା କହିଲେ,

"ତୁମେ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଂକ ପାଖକୁ ଯାଅ । ସେଇମାନେ ଇଂଦ୍ରଂକୁ ଅଟକାଇ ପାରିଂତି । ଜଂତୁମାନଂକୁ ଜବତ୍ କରି ରଖି ପାରିଂତି ।"

ଏହା ସବୁ ଅଗ୍ନିଂକଠାରୁ ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ମୋ ପାଖରେ ଭଲ ଧନୁଶର ନାଇ, ରଥ ବି ନାଇ । କୃଷ୍ଣଂକ ହାତରେ ବି ଅସ୍ତ୍ର ନାଇ । ଏ ସବୁ ଆଣି ଦେଲେ, ଆମେ ତୁମ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ରାଜି ଅଛୁଁ ।"

ଅଗ୍ନି ବରୁଣଂକ ପାଖକୁ ଯାଇ ଗାଂଡ଼ୀବ ବୋଲି ଏକ ଧନୁ, ଅକ୍ଷୟ ତୂଣ (ଯେଉଁ ଶରମୁଣାରୁ ଶର ସରିଯାଏ ନାଇ) ଆଉ କପିଧ୍ୱଜ ବୋଲି ଏକ ରଥ ଆଣି ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଦେଲେ । ଏହି ରଥ ଉପରେ ଏକ ଭୟଂକର ମାଂକଡ଼ (କପି)ର ମୂର୍ତ୍ତି ଥିବାରୁ, ଏହାର ନାମ କପିଧ୍ୱଜ । ରଥଟି ବିଶ୍ୱକର୍ମାର ତିଆରି । ତା'ର ଘୋଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ଗଂଧର୍ବ ଦେଶର । ସେ ରଥର ଅଦ୍ଭୁତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଗୁଣ । ଧନୁଟିର ଗୁଣ ଚହୁଁ ବଳେ । ଏହାକୁ ବ୍ରହ୍ମା ତିଆରି କରିଥିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଏଥିରେ ଗୁଣ ଦେଲାବେଳେ, ଏହାର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ଭୟରେ ଚମକି ପଡ଼ଂତି ।

କୃଷ୍ଣଂକୁ ମଧ୍ୟ ଅଗ୍ନି ସୁଦର୍ଶନ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଚକ୍ର ଦେଲେ ଓ କୌମୋଦକୀ ବୋଲି ଏକ ଗଦା ଦେଲେ । ଚକ୍ରଟିର ଗୁଣ ଅତି ବିଚିତ୍ର । ଯାହାକୁ ଏ ଚକ୍ର ମାରିବ, ତାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ମାରି ପୁଣି ଏ ଚକ୍ର ହାତକୁ ଫେରି ଆସିବ ।

ଖାଂଡବ ବଣ ପୋଡ଼ା

ଅସ୍ତ୍ର ଓ ରଥ ପାଇ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ଅଗ୍ନିଂକୁ କହିଲେ, "ଏବେ ଆପଣ ଖାଂଡବ ବଣ ପୋଡଂତୁ; ଆମେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଚୁଁ ।"

ହୁହୁଁ ହୁହୁଁ ଖାଂଡ଼ବ ବଣର ଚାରିଆଡ଼େ ହୁତ୍ ହୁତ୍ ହୋଇ ନିଆଁ ଜଳି ଉଠିଲା । ଖାଂଡ଼ବ ଦହନ ପରି ଭୟାନକ ଅଗ୍ନିକାଂଡ଼ ଆଉ କେବେ ହୋଇ ନାଇ, କହିଲେ ଚଳେ । ଦୁମ୍ ଦୁମ୍ ହୋଇ ଆକାଶ ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଅଗ୍ନିଶିଖା ବ୍ୟାପିଗଲା । ପର୍ବତ ପରି କଳା ଧୂଆଁମାନ ମୁଂଡ଼ୁରିଗୁଡ଼ି ପରି ଆକାଶରେ ଘୋଟି ଯିବାରୁ, ଦିନ ଦି'ପହରେ ଅମାବାସ୍ୟା ରାତି ପରି ଅଂଧାର ହୋଇ ଗଲା । ଜୀବଜଂତୁମାନେ ଏଣେ ତେଣେ ଅତି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଦୌଡ଼ାଦୌଡ଼ି କଲେ । କିଂତୁ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଂକ ଭୟରେ ଆଉ ବାହାରକୁ ପଳାଇ ପାରିଲେ ନାଇ । କୃଷ୍ଣଂକ ଚକ୍ର ଏପରି ଯେ, ଜଂତୁଟିଏ ବାହାରିଲା କ୍ଷଣି ତାକୁ କାଟି ଦୁଇଖଂଡ଼ କରେ । ଅର୍ଜୁନଂକ ଶର ଚହୁଁ ବଳେ । ତା'ଆଗେ ଟିଂଟିକାଟିଏ ମଧ୍ୟ ବାହାରକୁ ଯିବାର ଉପାୟ ନାଇ । କପିଧ୍ୱଜ ରଥ ସେ ବଣ ପୋଡ଼ିବା ବେଳେ ବିଜୁଳିପରି ସେ ବଣ ଚାରିପାଖେ ବୁଲୁଥାଏ । ହୁହୁଁ ହୁହୁଁ ପୁଣି ଦିଶେ ନାଇ । କେତେ ଜଂତୁ, କେତେ ପକ୍ଷୀ ସେ ଦିନ ପୋଡ଼ି ମଲେ, ତାହା ବଖାଣିଲେ ବି ସରିବ ନାଇ । ଝିଲ, ଖାଲ, ପୋଖରୀ, ବିଲର ପାଣି ମଧ୍ୟ ତାତି ଯାଇ ଟକ୍ ଟକ୍ ଫୁଟିଲା । ମାଛ, କଇଁଛ, କଂଖାର ସମସ୍ତେ ସେଥିରେ ସିଝି ମରିଗଲେ । ସେଦିନ ନିଆଁର ଶବ୍ଦ ଓ ଜଂତୁମାନଂକ କୋଳାହଳ ଚିତ୍କାର, ସମୁଦ୍ର ଗର୍ଜନ ଓ ବଜ୍ର ଶବ୍ଦଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଭୟଂକର ହୋଇଥିଲା । ଦଶ କୋଶ ଦୂରରେ ଲୋକେ ତାହା ଶୁଣିଥିବେ ।

ପୃଥିବୀ ଧ୍ୱଂସ ହୋଇ ଯିବ ବୋଲି ଦେବତାମାନେ ଭୟ କଲେ । ଇଂଦ୍ର ଆସି, ଅଣଚାଶ ପବନଯାକ ଡାକି, ଘୋର ବର୍ଷା, ତୋଫାନ ଲଗାଇ ଦେଲେ । ଅଗ୍ନିର ତେଜରେ ମେଘ ସବୁ ଶୁଖିଗଲା । ସେଥିରୁ ଇଂଦ୍ର ମହାମେଘମାନଂକୁ ଡାକିଲେ । ମହାମେଘ ବର୍ଷିଲେ, ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବ୍ରହ୍ମାଂଡ଼ ବୁଡ଼ାଇ ଦେବେ, କିଂତୁ ଅର୍ଜୁନଂକ ବାଣରେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ କୁଆଡ଼େ ଉଡ଼ି ଗଲେ ।

ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ତକ୍ଷକ ସେହି ବଣରେ ଥାନ୍ତି । ସେ ନିଜେ ଘରେ ନ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଭାର୍ଯ୍ୟା ପୋଡ଼ି ମଲେ । ଅଶ୍ୱସେନ ବୋଲି ତାଙ୍କର ପୁଅଟିଏ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ମୁଣ୍ଡ ଓ ଲାଞ୍ଜ ପୋଡ଼ିଗଲା । ଇନ୍ଦ୍ର ବଜ୍ର ମାରି ଥରେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଟିକଏ ମୋହ କରି ପାରିଥିଲେ । ସେତିକବେଳେ ଅଶ୍ୱସେନ ଧୂଷୁରି ଧୂଷୁରି ପଳାଇଲେ ।

ଏଣେ ଇନ୍ଦ୍ର ବଜ୍ର ମାରି, ବର୍ଷା କରି ପର୍ବତ ଫୋପାଡ଼ି ମଧ୍ୟ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଜବତ୍ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଶରରେ ଇନ୍ଦ୍ର ଫିଙ୍ଗିଥିବା ପର୍ବତମାନ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ, ଗ୍ରହମାନେ ଉପରୁ ଭାଙ୍ଗି ଛିଡ଼ି ପଡ଼ିଲା ପରି କାହିଁ ଯାଇ ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି ।

ଦେବତାମାନଙ୍କ ମନ ବଡ଼ ଖୋଲାସା । ଇନ୍ଦ୍ର ନିଜେ ନ ପାରି, କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବହୁତ ପ୍ରଶଂସା କଲେ ଏବଂ କହିଲେ, "ମୁଁ ତୁମମାନଙ୍କ ଉପରେ ବଡ଼ ସନ୍ତୋଷ ହେଲି । ତୁମେମାନେ ମୋଠୁ କ ବର ମାଗିବ ମାଗ ।"

ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ମୋତେ ଆପଣ ସବୁ ଅସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକ ଦିଅନ୍ତୁ ।" ଇନ୍ଦ୍ର କହିଲେ, "ଆଚ୍ଛା, ତୁମେ ତପସ୍ୟା କରି ଶିବଙ୍କୁ ସନ୍ତୋଷ କର, ତେବେ ମୁଁ ସବୁ ଅସ୍ତ୍ର ତୁମକୁ ଦେବି ।"

କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "ଦେବରାଜ, ମୋତେ ଏହି ବର ଦିଅନ୍ତୁ ଯେ, ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ମୋର ବନ୍ଧୁଭାବ ଓ ସ୍ନେହ ଯେପରି କାଳେ କାଳେ ରହିବ ।"

ଇନ୍ଦ୍ର "ତଥାସ୍ତୁ" (ସେଇଆ ହଉ) ବୋଲି କହି ଚାଲିଗଲେ ।

ଖାଣ୍ଡବ ବଣଟି ଜଳିଖିଆ କରିସାରି, ଏଉଡ଼ଟାଏ ମାରି, ଅଗ୍ନି ବଡ଼ ଖୁସି ହୋଇ, କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସାଟାଏ କରି ଅନ୍ତର୍ଧାନ ହୋଇଗଲେ ।

ଏହି ବଣପୋଡ଼ିରୁ ଛଅଟି ମାତ୍ର ପ୍ରାଣୀ ରକ୍ଷା ପାଇଲେ । ଗୋଟିଏ ତ ଅଶ୍ୱସେନ, ଆଉ ଜଣେ ମୟ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଦାନବ । ସେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଏପରି ଅନୁନୟ ମିନତି କରି କହିଲା ଯେ, ଅର୍ଜୁନ ତାକୁ ଆଉ ଶର ମାରିଲେ ନାହିଁ । ସେ ଚାଲିଗଲା । ଏହି ମୟ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର ପରେ ବହୁତ କାମ କରିଥିଲା । ସେ କଥା ପରେ କୁହା ଯାଉଛି । ଆଉ ଚାରୋଟି ବଗପିଲାଙ୍କୁ ଦୟା କରି ଅଗ୍ନି ଖାଇ ନ ଥିଲେ ।

ଖାଣ୍ଡବ ଦହନ ଅଗ୍ନିକାଣ୍ଡ ପନ୍ଦର ଦିନ ଲାଗିଥିଲା । ପନ୍ଦର ଦିନ ପରେ ନିଆଁ ଲିଭିବାରୁ ସୁନ୍ଦର ବଣଟି ଶ୍ମଶାନ ପରି ଦିଶିଲା ।

ସଭାପର୍ବ

ମୟ ଦାନବ କଅଣ କଲେ ?

ଇନ୍ଦ୍ର ଅଗ୍ନି ଚାଲିଯିବା ପରେ ମୟ ଦାନବ ହାତ ଯୋଡ଼ି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଆପଣ ମୋର ପ୍ରାଣ ରଖିଅଛନ୍ତି । ଆଜ୍ଞା କରନ୍ତୁ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କର କ ଉପକାର କରିବ ?"

ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ତୁମେ ଯେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଅଛ, ସେହି ମୋର ବହୁତ ଉପକାର, ଆଉ କିଛି ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ।"

ମୟର ମନ ବୋଧ ହେଲା ନାହିଁ । ମୟ କିଛି ସାମାନ୍ୟ ଲୋକ ନୁହେ । ଦେବତାମାନଙ୍କ ଭିତରେ ବିଶ୍ୱକର୍ମା ପରି ଦାନବମାନଙ୍କ ଭିତରେ ମୟ କାରିଗରିରେ ଭାରି ଓସ୍ତାଦ୍ । ଅର୍ଜୁନ ପାଇଁ କିଛି ବଡ଼ କାମ କରିବାର ତା'ର ଇଚ୍ଛା । ସେ ପୁଣି ବହୁତ ମିନତି କରିବାରୁ ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ତୁମେ କୃଷ୍ଣଙ୍କର କିଛି କାମ କର, ତେବେ ମୋର ଉପକାର ହେଲା ।"

କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "ତୁମେ ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ସଭାଘର କରିଦିଅ । ସେପରି ସଭାଘର ଯେପରି କି ଆଉ କେହି କରି ନପାରିବେ ।"

ମୟ ବଡ଼ ସଂତୋଷରେ ରାଜି ହେଲା । ତହୁଁ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ତାକୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇ ଗଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମୟକୁ ଭାରି ଆଦର କଲେ । ସଭାଘର ହେବାର ଠିକ୍ ହେଲା । ସେ ସଭାଘର କେତେ ତାହା ବୁଝାଇ କହିବା କଠିନ । ଘରଟି ପାଂଚ ହଜାର ହାତ ଲମ୍ବ । ତହିଁକି ବୁହିଁ ଚଉଡ଼ା । ଏଡ଼େ ଘର ତିଆରି କରି ସଜାଇବା ପାଇଁ ଜିନିଷ ତ ଦରକାର !

ମୟ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କହିଲା, "ଏବେ ମତେ ଛୁଟି ଦିଅଂତୁ । ମୁଁ ସଭା ପାଇଁ ଜିନିଷ ଆଣିବାକୁ ଯିବି । ଏଠାରେ ତ ଜିନିଷ ମିଳିବ ନାଇଁ ।"

ବହୁକାଳ ପୂର୍ବେ ଦାନବରାଜା ବୃଷପର୍ବା ଯଜ୍ଞ ପାଇଁ କୈଳାସ ପର୍ବତ ଉତ୍ତରରେ ଏଇ ମୟ ହାତେ ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସଭା ତିଆରି କରାଇଥିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ସଭାପାଇଁ ମୟ ସେହି ସଭାର ମଣି, ମୁକ୍ତା, ସ୍ଫଟିକ ସବୁ ଆଣିବାକୁ ଗଲେ । ସେଠାରେ ବିଂଦୁସରୋବର ବୋଲି ଗୋଟିଏ ପୋଖରୀ ଅଛି । ସେଥିରେ ବୃଷପର୍ବା ତାଂକ ସୁନାର ଗଦା ଓ ବରୁଣ ତାଂକର ଦେବଦତ୍ତ ନାମକ ଶଂଖ ରଖିଥିଲେ ।

ମୟ ଅଳ୍ପଦିନ ଭିତରେ ସେହି ମଣି, ମୁକ୍ତା, ସ୍ଫଟିକ ସବୁ ନେଇ ଫେରିଲେ । ସାଂଗରେ ଭୀମ ପାଇଁ ସେହି ଗଦାଟି ଓ ଅର୍ଜୁନ ପାଇଁ ସେହି ଦେବଦତ୍ତ ଶଂଖଟି ମଧ୍ୟ ନେଇ ଆଇଲେ ।

ମୟ ତିଆରି କରିଥିବା ସଭା

ଚଉଦ ମାସରେ ମୟ ସଭାଘରର କାମ ଶେଷ କଲେ । କି ସୁଂଦର ସଭାଘର ! କିଏ ତାହା କଥାରେ କହି ପାରିବ ? ସ୍ଫଟିକ ସବୁ ଇଟାପରି ଖଂଡ ଖଂଡ ହୋଇ ଯୋଡ଼ା ହୋଇ କାଂଥ ହୋଇଛି । ସେଥିରେ ଖରା ପଡ଼ି ଚକ୍ ଚକ୍ ଦିଶୁଛି । ମଣି ମୁକ୍ତାର ସାଜସଜ୍ଜା, କାଂଥର ସୁଂଦର କାମସବୁ ବୁଝାଇ କହିବ କିଏ ? ବଗିଚାଗୁଡ଼ିକର ଗଛ ପତ୍ର ସୁନାରେ, ଫଳ ଫୁଲ, ମଣି ମାଣିକ୍ୟରେ ତିଆରି ହୋଇଛି, ତହିଁକି ବଳି ଘର ଭିତରର ସାଜସଜା । ସ୍ଫଟିକ ପୋଖରୀ ଦେଖିଲେ ପାଣି ଥିଲାପରି ଜଣାପଡ଼ୁ ନାଇଁ । ଲୋକେ ଚାଲି ଯାଉ ଯାଉ ପାଣିରେ ପଡ଼ୁଛଂତି, ଦେଖାଣାହାରିମାନେ ହସି ଉଠୁଛଂତି । ପୋଖରୀରେ ସୁଂଦର ମାଛ ପହଁରୁଛଂତି, ପଦ୍ମଫୁଲ ଫୁଟିଛି, ହଂସ ପହଁରୁଛି, ପକ୍ଷୀମାନେ ସୁଂଦର ବୋବାଉଛଂତି, ଆଠ ହଜାର ରାକ୍ଷସ ରକ୍ଷିପହରି ସଭାଘର ଜଗିଅଛଂତି ।

ଏପରି ସଭାଘର ସ୍ୱର୍ଗରେ ଥାଇ ପାରେ ? ପୃଥିବୀରେ କେହି ଦେଖି ନାହାଂତି । ପୃଥିବୀର ରଜା, ଜମିଦାର, ମୁନି, ଋଷି ଅନେକ ସଭା ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ । ସ୍ୱର୍ଗରୁ ନାରଦ, ପାରିଜାତ, ରୈବତ, ସୁମୁଖ, ଧୌମ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ଦେବର୍ଷିମାନଂକର ବି ସଭା ଦେଖି ଆସିବାକୁ ମନ ହେଲା; ସେମାନେ ରହି ନ ପାରି ସଭା ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ ।

ନାରଦ ଆସି, ସଭା ଦେଖି, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଇଂଦ୍ର, ଯମ, ବରୁଣ, କୁବେର ଓ ବ୍ରହ୍ମାଂକ ସଭା ବିଷୟରେ ବହୁତ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ଶୁଣାଇଲେ । ଶେଷକୁ ମହାରାଜ ପାଂଡୁଂକଠାରୁ କିଛି ଖବର ଥିଲା । ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଆସିଲା-ବେଳେ ପାଂଡୁଂକ ସଂଗେ ତାଂକର ଦେଖା ହେଲା । ପାଂଡୁ କହିପଠାଇ ଥିଲେ, "ମହର୍ଷି, ଆପଣ ପୃଥିବୀକୁ ଯାଉଛଂତି । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ କହିବେ, ସେ ରାଜସୂୟ ଯାଗ କରିବେ । ହରିଶ୍ଚଂଦ୍ର ରାଜସୂୟ ଯାଗ କରିଥିବାରୁ, ଇଂଦ୍ରଂକ ସଭାରେ ସୁଖରେ ଅଛଂତି । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଜସୂୟ ଯାଗ କଲେ ମୁଁ ସେହିପରି ରହିବି ।" ନାରଦ ଏହା କହି ଚାଲିଗଲେ ।

ରାଜସୂୟ ବିଷୟରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା

ରାଜସୂୟ ଯଜ୍ଞ ସହଜ କଥା ନୁହେ। ପୃଥିବୀର ସବୁ ରଜାଙ୍କଠାରୁ କର ଆଣି, ସେହି ଧନରେ ଏ ଯଜ୍ଞ କରିବାକୁ ହୁଏ। ଅନ୍ୟ ରଜାମାନେ ବାଧା ବି ଦିଅନ୍ତି। ନିଜର ବଳ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଖୁବ୍ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ନ ଥିଲେ, ଏହା ହେବା ସମ୍ଭବ ନୁହେ।

ଏ ଯଜ୍ଞ ତ କରିବାକୁ ହେବ। ତେବେ କିପରି ? ବଳ ବୁଦ୍ଧି ପାଣ୍ଡବଙ୍କର ଅଛି। ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ବି ବହୁତ। ଲୋକେ ତାଙ୍କୁ ସୁଖପାଆନ୍ତି। ଭୀମ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସାହସ ଆଉ କ୍ଷମତାରେ ଲୋକେ ନିର୍ଭୟରେ ଅଛନ୍ତି; ଶତ୍ରୁ ଥରହର ହେଉଥାନ୍ତି। ନକୁଳଙ୍କର ନ୍ୟାୟ ବିଚାର ଆଉ ସହଦେବଙ୍କର ସଦାଚାର (ଭଲ ବ୍ୟବହାର) ରେ ସମସ୍ତେ ଏକାବେଳକେ ଭାରି ଖୁସି, ଭାରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ! ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ସମସ୍ତେ ଯଜ୍ଞ କରିବାକୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ। କିନ୍ତୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଠିକ୍ କଲେ—କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନ ପଚାରି ସେ କିଛି କରିବେ ନାଇ।

କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଅଣାଇ ପଚାରିଲେ। କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଆପଣ ଅବଶ୍ୟ ରାଜସୂୟ କରିବା ଭଳି ଲୋକ; କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ କଥା ଅଛି। ମଗଧର ରଜା ଜରାସନ୍ଧର ଭାରି କ୍ଷମତା। ପୃଥିବୀର ସବୁ ରଜାଙ୍କୁ ସେ ଜିଣିଚି। ଶିଶୁପାଳ ତା'ର ସେନାପତି। ଶିଶୁପାଳ ବି କମ୍ ବୀର ନୁହେ। ପୁଣି ବଙ୍ଗ, ଭଗଦତ୍ତ, ଶଲ୍ୟ, ପୌଣ୍ଡ୍ରକ, ଭୀଷ୍ମକ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ବୀର ରଜାମାନେ ତା'ର ବନ୍ଧୁ। ତା' ଉପଦ୍ରବରେ କେତେ ରଜା ଦେଶ ଛାଡ଼ି ପଳାଇଛନ୍ତି। ଆମେମାନେ ନିଜେ ମଥୁରା ଛାଡ଼ି ଦ୍ୱାରକାକୁ ପଳାଇଛୁ। ସେ ଶହେ ରଜା ବଳି ଦେଇ କାଳୀପୂଜା କରିବ ବୋଲି ବସିଚି। ଚୌରାଅଶୀ ରଜା ଆଣି ବନ୍ଦୀ କଲାଣି। ବାକି ଷୋଳଟି ରଜା ହେଲେ ହେଲା। ସେ ଥାଉଁ ଥାଉଁ, ରାଜସୂୟ ହୋଇ ପାରିଲା ପରି ଲାଗୁନାଇ। ଆଗେ ତାକୁ ମାରି, ବନ୍ଦୀ ରଜାମାନଙ୍କୁ ବାହାର କରନ୍ତୁ। ତା ହେଲେ କାମ ହେବ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ତେବେ ତ ବଡ଼ ମୁସ୍କିଲ କଥା। ତୁମେ ନିଜେ ଯାହାକୁ ଏତେ ଭୟ କର, ସେଥିରେ ଆମମାନଙ୍କର କି ସାହସ! ତୁମେ ବଳରାମ, ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ ଏ ଚାରି ଜଣଙ୍କ ଭିତରୁ କେହି କି ଜରାସନ୍ଧକୁ ମାରି ପାରିବ ନାଇ ?" ଭୀମ ସେଠାରେ ଥିଲେ। ସେ କହିଲେ, "କୃଷ୍ଣଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଅଛି; ମୋର ବଳ ଅଛି; ଅର୍ଜୁନର ସାହସ ଅଛି। ଆମେ ତିନିହେଁ ମିଶି ଜରାସନ୍ଧକୁ ମାରିବୁ।

କୃଷ୍ଣ କହିଲେ; "ଯେ ଜରାସନ୍ଧକୁ ମାରି ବନ୍ଦୀ ରଜାମାନଙ୍କୁ ମୁକ୍ତ କରିବ, ସେ ଯେ ସମ୍ରାଟ୍ ହେବ, ଏଥିରେ କିଛି ଭୁଲ ନାଇ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ସମ୍ରାଟ୍ ହେବା ପାଇଁ ମୁଁ ତୁମମାନଙ୍କୁ ଏ ବିପଦକୁ ପଠାଇ ପାରିବି ନାଇ। ମୋର ରାଜସୂୟ ଦରକାର ନାଇ।"

ଅର୍ଜୁନ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ। ସେ କହିଲେ, "ଆମେମାନେ ଭଲ ଭଲ ଅସ୍ତ୍ର ପାଇଚୁ। ବଳ ବି ଆମର ଅଛି। ଶତ୍ରୁ ଆଗେ ଚୁପ୍ ରହିବା ଠିକ୍ ନୁହେ। ଆମେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବୁ।"

ଜରାସନ୍ଧ କଥା

ଜରାସନ୍ଧ ମଗଧର ରଜା ଏ କଥା ଆଗେ କୁହାଯାଇଚି। ଜରାସନ୍ଧର ବାପା ଥିଲେ ବୃହଦ୍ରଥ। ବୃହଦ୍ରଥଙ୍କର ଯୋଡ଼ିଏ ରାଣୀ ଥିଲେ। ଅନେକ ଦିନଯାଏ କାହାରି ପୁଅ ହେଲା ନାଇ। ରଜାଙ୍କ

ମନରେ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ଥାଏ । ଦିନେ ରଜା ଶୁଣିଲେ, ରାଜଧାନୀ ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଆଂବଗଛ ତଳେ ଚଂଡ-କୌଶିକ ମୁନି ଆସି ବସିଚଂତି । ରଜା ବେଗାବେଗି ଯାଇ, ମୁନିଂକ ପାଖେ ପହଂଚିଲେ; ଅନେକ ସେବା କଲେ; ଆପଣା ଦୁଃଖ କଥା କହିଲେ । ରଜାଂକ ଦୁଃଖକଥା ଶୁଣି, ମୁନି ଧ୍ୟାନରେ ବସିଚଂତି, ଗଛରୁ ଗୋଟିଏ ପାଚିଲା ଆଂବ ତାଂକ କୋଳରେ ପଡ଼ିଲା । ସେହି ଆଂବଟି ଧରି ମୁନି ରଜାଂକୁ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଆଉ କିଛି ଚିଂତା ନାଇ । ଆଂବଟି ଖାଇଲେ ରାଣୀମାନଂକର ପୁଅ ହବ ।"

ଦୁଇ ରାଣୀ ଦୁଇ ଭାଗ କରି ଆଂବଟି ଖାଇଲେ । କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ଗୋଟିଏ ପୁଅକୁ ଦିହେଁ ଫାଳେ ଫାଳେ ଜନ୍ମ କଲେ । ଦୁଇଟିର ଗୋଟିଏ ଗୋଡ଼, ଗୋଟିଏ ହାତ, ଫାଳେ କାନ, ଗୋଟିଏ ଆଖି । ଏ ପୁଅ କଣ ହବ ? ଦି' ରାଣୀଯାକ କାଂଦି କାଂଦି ଫାଳଟିମାନ ଲୁଗାରେ ଗୁଡ଼ାଇ ପଂଜରି ବାଟେ ବାହାରକୁ ଫିଂଗିଦେଲେ ।

ଜରା ବୋଲି ଗୋଟିଏ ରାକ୍ଷସୀ ସେ ଯୋଡ଼ିକ ଫାଳ ପାଇଲା । ସେ ବିଚାରିଲା—ଫାଳ ଫାଳ କରି ଯୋଡ଼ିଏ ଖୋଇବାକୁ କଷ୍ଟ ହେବ, ଯୋଡ଼ିଦିଏଁ । ଯୋଡ଼ିଦେଲା ମାତ୍ରକେ ଗୋଟିଏ ପିଲା ହୋଇଗଲା ! ପିଲାଟି ବଜ୍ର ପରି ଶକ୍ତ । ରାକ୍ଷସୀ ତାକୁ ଖୋଇ ପାରିଲା ନାଇ, ତଳେ ଫିଂଗି ଦେଲା । ପିଲାଟି ଘଂଟ ପରି ଗର୍ଜି କାଂଦି ଉଠିଲା । କାଂଦ ଶୁଣି ରଜା, ମଂତ୍ରୀ, ଆଉ ଆଉ ଲୋକେ ଦଉଡ଼ି ଆସିଲେ । ରାକ୍ଷସୀ ଆଉ ପିଲାଟିକି ନବ କ'ଣ ? ପିଲାଟିକି ରଜାଂକୁ ଦେଇ କହିଲା, "ଏଇ ତମ ପୁଅକୁ ନିଅ ।"

ଜରା ଯୋଡ଼ିଥିଲା ବୋଲି, ସେହି ପିଲାଟିର ନାମ ଜରାସଂଧ । ବଡ଼ ହୋଇ ସେ ଭାରି ଭୟଂକର ଲୋକ ହେଲା । ହଂସ, ଡିଂଭକ ବୋଲି ତାର ଦୁଇ ଜଣ ବଂଧୁ ଥିଲେ । ଜରାସଂଧ, ହଂସ ଆଉ ଡିଂଭକ ଏକାଠେଇଁ ହେଲେ ସ୍ୱର୍ଗ ମର୍ତ୍ତ ପାତାଳରେ ତାଂକୁ କେହି ହଟାଇ ପାରୁ ନ ଥିଲେ ।

ହଂସ ଡିଂଭକ ଭାରି ସାଂଗ ଥିଲେ । ହଂସ ବୋଲି ଆଉ ଜଣେ ମରିଥିଲା । ଡିଂଭକ ଶୁଣିଲା, ହଂସ ମରିଗଲା । ନିଜ ସାଂଗ ମଲା ବୋଲି ବିଚାରି, ହଂସ ଯମୁନାରେ ଝାସ ଦେଲା । ପରେ ହଂସ ଏହା ଶୁଣି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଯମୁନାରେ ବୁଡ଼ିମଲା । ସେ ଦୁହେଁ ମଲା ପରେ ଜରାସଂଧର ବଳ ଟିକିଏ କମି ଯାଇଥିଲା ।

ଏହା ବୋଲି ନିଜେ ଜରାସଂଧ କିଛି କମ୍ ନ ଥିଲା । କୃଷ୍ଣଂକୁ ମାରିବା ପାଇଁ ସେ ଥରେ ଗୋଟିଏ ଗଦା ଅଣାନବେ ଥର ବୁଲାଇ ମଗଧରୁ ଫିଂଗି ଦେଲା । ସେ ଗଦା ମଥୁରାରେ ଆସି ପଡ଼ିଲା ।

ଭୀମ ଜରାସଂଧକୁ ମାରିଲେ

ମଗଧର ଗୃହପାଖେ ବେହାର, ବରାହ, ବୃଷଭ, ଋଷିଗିରି ଓ ଚୈତକ ନାମରେ ପାଂଚୋଟି ଉଚ୍ଚ ପର୍ବତ । ସୈନ୍ୟ ସେନ ସେଠାରେ ପଶିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟ କଥା । ସେଥିରେ ପୁଣି ଜରାସଂଧ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ବୀର । ତାକୁ ଜିଣିବେ କିପରି ? କୃଷ୍ଣ ଗୋଟିଏ ବୁଦ୍ଧି ପାଂଚିଲେ । କୃଷ୍ଣ, ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ ତିନିହେଁ ସାଧାରଣ ଲୋକ ପରି ମଗଧକୁ ଗଲେ, ଜରାସଂଧ ସାଂଗେ ସହଜରେ ଦେଖା ହୋଇ ପାରେ; ତେବେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଜିଣିବାର ସୁବିଧା ହେବ ।

ଏହା ବିଚାରି, ତିନିହେଁ ସ୍ନାତକ (ଯେ ବ୍ରତ ପାଳୁଥାଏ) ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶରେ ଯାତ୍ରା କଲେ । ପ୍ରଥମେ କୁରୁ ଜାଂଗଳ ଦେଶ, ତହିଁରୁ ଗଂଡକୀ ସରଯୂ ପ୍ରଭୃତି

ନଈ ପାର ହୋଇ, ପୂର୍ବ କୋଶଳ, ମିଥିଳା, ମାଳସୁ ଦେଶ ବାଟେ ଚର୍ମଣ୍ୱତୀ, ଗଂଗା ଓ ସୋନ ନଦୀ ପାର ହୋଇ, ଶେଷରେ ମଗଧରେ ପହଂଚିଲେ । ସିଂହଦ୍ୱାର ପାଖେ ଗୋଟିଏ ଚୈତ୍ୟ (ଜୟସ୍ତଂଭ) ଓ ତିନୋଟି ବିଶାଳ ଦୁଂଦୁଭି (ବଡ଼ ଢୋଲ ବାଦ୍ୟ) ଥିଲା । ତିନିହେଁ ପହଂଚି, କାହାକୁ କିଛି ନ କହି, ଚୈତ୍ୟଟି ଭାଂଗି, ଦୁଂଦୁଭିଗୁଡ଼ିକ ବାଡ଼େଇ ଗୁଂଡା କରିଦେଲେ; ନଗର ଭିତରେ ପଶି, କେତେ ଦୋକାନ ଲୁଟି କଲେ; ମାଳୀ ଦୋକାନରୁ ଫୁଲମାଳ ନେଇ ବେକରେ ପିଂଧିଲେ । ଲୋକେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ବଲବଲ ଚାହିଁଥାଂତି । ଶେଷରେ ଜରାସଂଧ ସାଂଗେ ଦେଖା ହେଲା । ଜରାସଂଧ ସେମାନଂକୁ ସ୍ନାତକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବିଚାରି ବହୁତ ଆଦର କଲେ । ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "ଏମାନେ ମୌନୀ; ଖାଲି ରାତି ଦି' ପହରରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରଂତି ।"

ରାତି ଦି' ପହର ବେଳେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା । ଜରାସଂଧ କହିଲେ, "ଆପଣମାନଂକୁ ଦେଖିଲେ ସ୍ନାତକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରି ଜଣା ପଡ଼ୁଛି; କିଂତୁ ସ୍ନାତକ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ତ ଫୁଲମାଳ, ଚଂଦନ ଲଗାଂତି ନାହିଁ । ଆପଣମାନଂକ ହାତରେ ଧନୁଗୁଣର ଦାଗ ଦେଖି କ୍ଷତ୍ରିୟ ପରି ଲାଗୁଛି, ଅଥଚ ଆପଣମାନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶରେ ଆସିଛଂତି; ପୁଣି ଚୈତ୍ୟଟି ଭାଂଗିଛଂତି । ମୁଁ କେତେ ଆଦର ଯତ୍ନ କରୁଛି, ଆପଣମାନେ ଭଲ କରି କଥା କହୁ ନାହାଂତି, କାହିଁକି ଆସିଛଂତି ?"

କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "କ୍ଷତ୍ରିୟ, ବୈଶ୍ୟ ତ ସ୍ନାତକ ହୋଇ ପାରେ । ଆମକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବୋଲି ବିଚାରିବା ଦରକାର କଣ ? ମାଳ ପିଂଧିଲେ ସୁଂଦର ଦିଶେ, ସେଥିପାଇଁ ନେଇଛୁ । ବଳ ଦେଖାଇବା କ୍ଷତ୍ରିୟର କାମ, ସେଥିପାଇଁ କିଛି ଦେଖାଇଛୁ । ଆପଣଂକର ଆଉ ଦେଖିବାର ଇଚ୍ଛା ଥିଲେ, ଭଲ କରି ଏବେ ଦେଖିବେ । ଶତ୍ରୁର ଘରକୁ ଆସି, ତା'ର ଆଦର ଘିନିବା, ଭଲ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଆପଣଂକର ଆଦର ଯତ୍ନରେ କିଛି କହୁ ନାହୁଁ ।"

ଜରାସଂଧ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, "ମୁଁ କିପରି ଆପଣମାନଂକର ଶତ୍ରୁ । ଆପଣମାନେ ଭୁଲ କରୁଛଂତି ପରି ଲାଗୁଛି ।"

କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "ତୁମେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ରଜାମାନଂକୁ ଧରି ବଳି ଦେବ ବୋଲି ରଖିଛ । ତୁମେ କ୍ଷତ୍ରିୟମାନଂକ ଶତ୍ରୁ ନୁହ ତ, ଆଉ କିଏ ? ଆମେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନୋହୁ । ମୁଁ ବସୁଦେବ ପୁଅ କୃଷ୍ଣ । ଏ ଦୁହେଁ ମହାତ୍ମା ପାଂଡୁଂକର ପୁଅ । ଏବେ ବଂଦୀ ରଜାମାନଂକୁ ଛାଡ଼, ନହେଲେ ଆମ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧକରି ଯମ ଘରକୁ ଯାଅ ।"

ଜରାସଂଧ କହିଲା, "ମୁଁ ଯେଉଁ ରଜାଂକୁ ବଂଦୀ କରିଛି, ତାଂକୁ ମୋର ଯାହା ଇଚ୍ଛା, ମୁଁ ତାହା କରିବି । ମୁଁ କାହାକୁ ଡରେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏକାରେ ଦୁଇ ତିନୋଟି ମହାରଥୀ (ଖୁବ୍ ବଡ଼ ବଡ଼ ବୀର)ଂକ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ପାରେ ।"

କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "ତେବେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଆମମାନଂକ ଭିତରୁ ଜଣେ ବାଛ ।"

ଜରାସଂଧ ଭୀମକୁ ବାଛିଲେ । ତା'ପରେ ଦୁହିଁକ ଭିତରେ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା, ଲଢ଼ାଲଢ଼ି, କୁସ୍ତି, ଗୋଡ଼ପେଚ ଖେଳ, ଯେତେ ରକମ ଅଛି, ସବୁ ଦୁହିଁକ ଭିତରେ ଚାଲିଲା । ରେଳ ଇଂଜିନରୁ ଧୂଆଁ ବାହାରିଲା ପରି ଦୁହିଁକ ନାକରୁ ନିଃଶ୍ୱାସ ବାହାରୁଥାଏ । ଲୁହା ସାଂଜୁ ଥିବାରୁ ମୁଂଡରେ ମୁଂଡ ବାଜି ଝଂକ୍ ଝଂକ୍ ନିଆଁ ବାହାରି ପଡ଼ୁଥାଏ । ଏହିପରି ତେର ଦିନ ତେର ରାତି ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଲା ।

ସେତେବେଳେ ଜରାସଂଧ ରଜାପୁଅ । କେବେ ବନବାସ କରି ନାହିଁ, ଭିକ ମାଗି ଖାଇ ନାହିଁ; ନ ଖାଇ ନ ପିଇ କେତେ ଲଢ଼ିବ ? ସେ ପଡ଼ିଗଲା । ଭୀମର ପରବାୟ ନାହିଁ । ସେ ବେଶ୍ ଗଲା ରାତିରେ ଖାଇପିଇ ନିଦରୁ ଉଠିଲାପରି ଠିଆ ହୋଇଛି । ଏତିକିବେଳେ କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "ଭୀମ, ଜରାସଂଧ ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ ହେଲାଣି । ତାକୁ ଆଉ ମାରନା, ସେ ମରିଯିବ ।"

ଏ କଥା କହିବାରେ ସେ ଭୀମକୁ ଜଣାଇ ଦେଲେ ଯେ, ଜରାସଂଧ ଆଉ ବହୁତ ବେଳ ଲଢ଼ି ପାରିବ ନାହିଁ । ତା'ପରେ କୃଷ୍ଣ କହିବାରୁ, ଭୀମ ଭଲ କରି ବଳ ଦେଖାଇଲେ । ଜରାସଂଧର ଦୁଇ ଗୋଡ଼ ଧରି ମୁଂଡ ଉପରେ ଶହେ ଥର ବୁଲାଇଲେ । ତା' ଉପରୁ ତଳେ ପକାଇ ପିଠି ଭାଂଗି ଦେଲେ । ଶେଷକୁ ଦୁଇ ଗୋଡ଼ ଧରି ଦୁଇ ହାତରେ ଚିରି ଦେଲେ । ଜରାସଂଧ ଘୋର ଚିତ୍କାର କରି ମରିଗଲା ।

ବଂଦୀ ରଜାମାନଂକର ଆନଂଦ କହିବ କିଏ ? ତିନିହେଁ ଯାଇ ବଂଦୀଶାଳ ଫିଟାଇଦେଲେ । ରଜାମାନେ ସତେ ଯେପରି ଯମ ଘରୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ପ୍ରଣାମ କରି ପଚାରିଲେ, "ଆମେମାନେ ଆପଣମାନଂକର ଚାକର । କଣ କରିବୁଁ, ଆଜ୍ଞା କରଂତୁ ?"

କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଜସୂୟ ଯଜ୍ଞ କରିବେ, ଆପଣମାନେ ସେଥିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।"

ରଜାମାନେ ଆନଂଦରେ 'ହଁ' କଲେ । ଜରାସଂଧ ପୁଅ ସହଦେବ ମଧ୍ୟ କୃଷ୍ଣ, ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନଂକୁ ବହୁତ ଧନ ରତ୍ନ ଦେଇ ଶରଣ ପଶିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ରାଜସୂୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି କହିଲେ । ଏମାନେ ତାଂକୁଇ ମଗଧରେ ରଜା କରିଦେଇ, ଇଂଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥକୁ ଫେରିଲେ ।

ରାଜସୂୟ ଯଜ୍ଞ

ଏବେ ରାଜସୂୟଯଜ୍ଞର ଆୟୋଜନ ଆରଂଭହେଲା । ସବୁ ରଜାଂକଠାରୁ କର ଆଣିଲେ ତ ଯଜ୍ଞ ହେବ । ସେଥିପାଇଁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଛାଡ଼ି ବାକି ଚାରି ଭାଇ ଚାରି-ଦିଗକୁ ଗଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଉତ୍ତରକୁ, ଭୀମ ପୂର୍ବକୁ, ସହଦେବ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଓ ନକୁଳ ପଶ୍ଚିମକୁ ଗଲେ । ସେମାନେ ଭାରି ବୀରତ୍ୱ ଦେଖାଇଥିଲେ । ସେ କଥା କହି ବୁଝାଇବା ସହଜ ନୁହେଁ ।

ଅର୍ଜୁନ ପ୍ରଥମେ କୁଳିଂଦ, କାଳକୂଟ, ଆନର୍ତ୍ତ, ଶାକଳଦ୍ୱୀପ ପ୍ରଭୃତି ଜୟ କରି, ପ୍ରାଗ୍‌ଜ୍ୟୋତିଷ ଦେଶରେ ପହଂଚିଲେ । ସେଠା ରଜା ଭଗଦତ୍ତ, କିରାତ ଚୀନ ଓ ସାଗରପାରି ସେନା ନେଇ ଆଠଦିନ ଯାଏ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ସେ ଶେଷରେ ଅର୍ଜୁନଂକ ଯୁଦ୍ଧରେ ଖୁସି ହୋଇ, କହିଲେ, 'ମୁଁ ଇଂଦ୍ରଂକ ବନ୍ଧୁ । ଲୋକେ କହଂତି, ମୋର ଇଂଦ୍ରଂକ ପରି କ୍ଷମତା । ତୁମେ ତାଂକୁ କମ୍ ତ ନୁହ । କହ, ତୁମର କି ଦରକାର ।"

ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ଆପଣ ଇଂଦ୍ରଂକ ବଂଧୁ; ତେଣୁ ମୋର ଗୁରୁଲୋକ । ଆପଣଂକୁ କ'ଣ କହିବି ! ସ୍ନେହ କରି ମତେ କିଛି କର ଦିଅଂତୁ ।"

ଭଗଦତ୍ତ କହିଲେ, "କର ତ ଦେବି, ଆଉ କ'ଣ କରିବି କହ !" ଏହିପରି ଭଗଦତ୍ତଂକୁ ବଶ କରି, ପୁଣି ଉତ୍ତରଆଡ଼କୁ ଗଲେ । ଅଂତର୍ଗିରି, ବହିର୍ଗିରି, ଉପଗିରି, ଉଲୂକ, କାଶ୍ମୀର, ତ୍ରିଗର୍ତ୍ତ, ଦାରୁ, କୋକନଦ, ବାହ୍ଲୀକ, ଦରଦ, କାଂବୋଜ, ଲୌହ, ପରମ, ରୁଷିକ ପ୍ରଭୃତି କେତେ ଦେଶ ଜିଣିଲେ; କେତେ କର ଆଣିଲେ । ହିମାଳୟ ପର୍ବତ ସେପାଖ କିଂପୁରୁଷବର୍ଷ, ହାଟକ ପ୍ରଭୃତି କୌଣସି ଦେଶ ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ ।

ତା'ପରେ ଉତ୍ତର କୁରୁଦେଶରେ ପହଂଚଲେ । ସେ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଦେଶ । କେଉଁଠାରେ କ'ଣ ଅଛି, ଦେଖି ହବ ନାଇ । ଯୁଦ୍ଧ ହବ କପରି ! ମାତ୍ର ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଦେଖି ପର୍ବତସମାନ ଦୁଆରୀମାନେ ଆସି ହସି ହସି କହିଲେ, "ଆପଣ ଯେ ଏଠାକୁ ଆସିଚଂନ୍ତି, ସେତିକି ବହୁତ । ଆପଣ ସାମାନ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟ ନୁହଂନ୍ତି । କ'ଣ ଦରକାର କହଂନ୍ତୁ, ଆମେ ଦବୁ ।"

ଅର୍ଜୁନ ସେଠାରୁ କେତେକ ରକମ ଲୁଗା, ହରିଣ ଛାଲ ଆଦାୟ କରି, ପୁଣି ଉତ୍ତରରେ ଯେତେ ଦେଶ ଥିଲା, ସବୁ ଜିଣି କେତେ ଯେ ଧନ ରତ୍ନ, ଜିନସ ପତ୍ର ନେଇ ଘରକୁ ଆସିଲେ, ତା' କହି ହବ ନାଇ ।

ଭୀମ ପୂର୍ବକୁ ଯାଇ ପଂଚାଳ, ବିଦେହ, ଗଂଡକ, ଦଶାର୍ଣ୍ଣ, ଅଶ୍ୱମେଧ, ପୁଳଂଦ, ଚେଦି, କୁମାର, କୋଶଳ, ଅଯୋଧ୍ୟା, ଗୋପାଳକକ୍ଷ, ମଲ୍ଲ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶ ଅଳ୍ପଦିନ ଭିତରେ ଜିଣି କରି ନେଇ ଫେରିଲେ । ଦେଶର ନାମ କେତେ କହିବା ? ଭଲ୍ଲାଟ, ଶକ୍ତିମାନ୍, ବତ୍ସଦେଶ, ଭର୍ଗ ପ୍ରଭୃତି ଆହୁରି କେତେ ଦେଶ ମଧ୍ୟ ଭୀମ ଜିଣିଲେ । ଅଂଗର କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଛାଡ଼ିଲେ ନାଇ । ମଣି, ମୁକ୍ତା, ଲୁଗା, ଚଂଦନ, କଂବଳ, ସୁନା, ରୁପା ସବୁ ଆଣି ଭୀମ ଭଂଡାର ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେଲେ ।

ସହଦେବ ଏହିପରି ଦକ୍ଷିଣରେ ସମସ୍ତଂକୁ ଜିଣି କରି ଆଣିଲେ । କିଷ୍କିଂଧ୍ୟା ବାନର (ମାଂକଡ଼) ମାନଂକ ସଂଗେ ତାଂକର ସାତଦିନ ଭାରି ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ସେମାନେ ହଟିଲେ ନାଇ । ମାତ୍ର ସହଦେବଂକ ଯୁଦ୍ଧରେ ସଂତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଅନେକ ଧନ ରତ୍ନ ଦେଇ କହିଲେ, "ଆପଣ ଏ ସବୁ ନେଇ ଚାଲଯାଂନ୍ତୁ ।"

ଦକ୍ଷିଣକୁ ଯାଉ ଯାଉ ସହଦେବ ଲଂକାରେ ପହଂଚଲେ । ବିଭୀଷଣ ସେତେବେଳେ ବି ଲଂକାରେ ରଜା । ବିଭୀଷଣ ଖବର ଶୁଣିବା ମାତ୍ରକେ ବୋଝ ବୋଝ କରି ମଣି ମୁକ୍ତା ଦେଇ, ସହଦେବଂକୁ ଆଦର କରି ବିଦାୟ ଦେଲେ ।

ନକୁଳ ପଶ୍ଚିମକୁ ସେହିପରି କରି ନେଇ, ହଜାର ହଜାର ହାତୀରେ ବୋଝାଇ କରି, ଫେରି ଆସିଲେ ।

କ୍ରମେ ଯଜ୍ଞ ସମୟ ପାଖେଇବାରୁ କେତେ ଦେଶର ରଜା, କେତେ ମୁନି, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଆସି ପହଂଚଲେ । କୃଷ୍ଣ ଆଗରୁ ଆସି ପହଂଚିଲେ । ରଜାମାନଂକ ପାଖକୁ ନିମଂତ୍ରଣ ଯାଇଥିଲା । ପୁରୋହିତମାନେ ଠିକ୍‌ଠାକ୍ ହେଲେ । ଯଜ୍ଞ ସ୍ଥାନ ତିଆରି ହୋଇଗଲା । ଭୋଜୀ ଖିଆପିଆ ଲାଗିଗଲା ।

ନକୁଳ ହସ୍ତିନାକୁ ଯାଇ, ହାତ ଯୋଡ଼ି ବଡ଼ ବିନୀତଭାବରେ ଭୀଷ୍ମ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ବିଦୁର, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପ୍ରଭୃତିଂକୁ ନିମଂତ୍ରଣ କରି ଆସିଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ଆନଂଦରେ ଯଜ୍ଞକୁ ଆସିଲେ । ଆଉ କେତେ ରଜା ଆସିଥିଲେ, ତାହା କିଏ ଗଣିବ ? ସେଂକୁ ସମସ୍ତଂକ ପାଇଁ ସୁଂଦର ବଗିଚ୍ଚାମାନଂକରେ ମଣିମୁକ୍ତାରେ କାମକରା, ସୁନା କବାଟ ଝରକାଦିଆ, ବଡ଼ ବଡ଼ ଘର ସବୁ, ଭାରି ଦାମୀ ଆସନ, ଗାଲିଚ୍ଚ ପଲଂକରେ ସଜା ହୋଇଥିଲା । ଖାଇବା, ବସିବା, ଗାଧୋଇବାର ସୁଂଦର ବଂଦୋବସ୍ତ ହୋଇଥିଲା ।

ଯଜ୍ଞର କାମସବୁ ଲୋକ ବାଛି ବାଛି ବଂଟା ହୋଇଥିଲା । ଖାଇବା ଜିନଷ ଦେଖିବା କଥା ଦୁଃଶାସନଂକ ହାତରେ ଥିଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଂକୁ ଆଦର ଯତ୍ନ କରିବା ପାଇଁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକୁ ରଖା ହୋଇଥିଲା । ସଂଜୟ ରଜାମାନଂକ ସେବା କରିବେ । ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ ସବୁ ହୁକୁମ ଦେବେ । କୃପାଚାର୍ଯ୍ୟ ଧନ ରତ୍ନ

ରଖିବେ । ଭେଟି ଆସିଲେ ଦୁର୍ଯୋଧନ ଗ୍ରହଣ କରିବେ । ଆଉ ନିଜେ କୃଷ୍ଣ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଙ୍କ ପାଦ ଧୋଇବା କାମ ନେଇଥିଲେ ।

ବନ୍ଦୋବସ୍ତ ସବୁ ଠିକ୍ ଠାକ୍ । ଯଜ୍ଞର ସେବା, ପୂଜା ଅର୍ଚ୍ଚନା କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇ ଆସିଲା । କାହାରି କିଛି ଅଭାବ ନାଇ । ସମସ୍ତେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଉପରେ ସନ୍ତୋଷ ।

ଶିଶୁପାଳ ବଧ

ଅତିଥିମାନଙ୍କୁ ମାନ୍ୟ ଦେଖାଇବା ପାଇଁ "ଅର୍ଘ୍ୟ" (ଉପହାର) ଦିଆଯାଏ । ଭୀଷ୍ମ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଯେଉଁ ରଜାମାନେ ଅର୍ଘ୍ୟ ପାଇବାର କଥା, ସେମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଅର୍ଘ୍ୟ ଦିଅ । ଆଉ ଏଠାରେ ଯେ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ବଡ଼ ତାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଅଧିକା ଅର୍ଘ୍ୟ ଦବାକୁ ହବ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପଚାରିଲେ—"ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ବୋଲି ଅଧିକା ଅର୍ଘ୍ୟ କାହାକୁ ଦେବ ?" ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ, "କୃଷ୍ଣଙ୍କଠାରୁ ମାନ୍ୟ ଲୋକ ଏଠାରେ ଆଉ କେହି ନାହାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁହିଁ ଅଧିକା ଅର୍ଘ୍ୟ ଦିଅ ।"

ସେ କଥାରେ ସହଦେବ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଆଣି ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ବୋଲି ଅର୍ଘ୍ୟ ଦେଲେ । କୃଷ୍ଣ ତ ପିଇସୀପୁଅ ଭାଇ, ଚେଦିରଜା, ଶିଶୁପ ଲ ଏକଥା ସହି ପାରିଲେ ନାଇ । ସେ ରାଗିଯାଇ, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ବକି ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା କରି, କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଗାଳି ଦେଇ, ରଜାମାନଙ୍କୁ ଡାକି ସଭା ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ବ ହାରିଲେ । କେତେ ରଜା ବି ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦଳ ବାନ୍ଧି ଦେଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଭୀଷ୍ମ ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଶିଶୁପାଳ ଥଣ୍ଡା ହେଲା ନାଇ । ସହଦେବ ଶେଷକୁ ରାଗି ଯାଇ କହିଲେ, "କୃଷ୍ଣଙ୍କ ସମ୍ମାନ ଯେ ନ ସହୁଛି, ତା' ଉପରେ ଏଇ ମୋର ପାଦ ।" ଏହା ବୋଲି ଗୋଡ଼ଟି ଟେକି ଦେଲେ ।

ବିଷମ କାଣ୍ଡ ଲାଗିଗଲା । ଶିଶୁପାଳର କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଉପରେ ସବୁବେଳେ ରାଗ । ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କେତେଠେଇଁ କେତେ ଅପମାନ କରେ; କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ ଶିଶୁପାଳର ଶହେଥର ଦୋଷ କ୍ଷମା ଦେବେ ବୋଲି ଆପଣା ପିଇସୀ ଶିଶୁପାଳ ମା'ଙ୍କ ଆଗେ ଥରେ କଥା ଦେଇଥିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଶିଶୁପାଳକୁ କିଛି କହୁ ନ ଥିଲେ । ଶହକ ଅପରାଧ ଆଗରୁ ପୂରି ଯାଇଛି । ଏଥର ଆଉ କୃଷ୍ଣଙ୍କର କ୍ଷମା କରିବାର କିଛି କାରଣ ନାଇ ।

ଶିଶୁପାଳ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଭର୍ତ୍ସନା କରି କରି ଶେଷକୁ କହିଲା, "ଆ, ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ସାଙ୍ଗେ ତତେ ଆଜି ଯମଦ୍ୱାରକୁ ପଠାଇ ଦଉଛି ।"

କୃଷ୍ଣ ଧୀର ଭାବରେ ସଭାର ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହିଲେ, "ମୁଁ ଅନେକ ସହିଛି; କିନ୍ତୁ ଏତେ ରଜାଙ୍କ ଆଗେ ଏପରି ଅପମାନ ଆଜି ଆଉ ସହିବି ନାଇ ।"

ଶିଶୁପାଳ ଏ କଥା ଶୁଣି ଠୋ ଠୋ' କରି ହସି ପକାଇଲା । ପୁଣି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଗାଳି ଦେଲା । କୃଷ୍ଣ ସୁଦର୍ଶନ ଚକ୍ରକୁ ସ୍ମରଣ କଲେ । ଲହୁଁ ଲହୁଁ ଗୋଟାଏ ଚକ ଚକ୍ ଚକ୍ ହୋଇ ଆକାଶରେ ଘୂରି ଘୂରି ଆସିବାର ଦେଖା ଗଲା । କୃଷ୍ଣ ତାକୁ ହାତରେ ଧରିଲେ । ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ—ଶିଶୁପାଳର ରକ୍ଷା ନାଇ ।

କୃଷ୍ଣ ହାତରେ ଚକ ଧରି କହିଲେ, "ଏ ଦୁଷ୍ଟର ଶହେ ଅପରାଧ କ୍ଷମା କରିଛି । ଏଥର ଆଉ ଛାଡ଼ିବି ନାଇ । ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ, ଏହାକୁ ଆଜି ବଧ କଲି ।" କହୁଁ କହୁଁ ଚକଟି କୃଷ୍ଣଙ୍କ ହାତରୁ ଆସି ଶିଶୁପାଳର ମୁଣ୍ଡ କାଟି ଦେଲା । ସମସ୍ତେ ଚହପିଭୁଲା ପରି ରହିଁ ଠିଆହୋଇଛନ୍ତି । କାହାରି ମୁହଁରୁ କିଛି କଥା ବାହାରୁ ନାଇ ।

ଏହା ପରେ ବିଧି ଅନୁସାରେ ରାଜସୂୟ ଯଜ୍ଞ ଶେଷ ହେଲା । ରଜାମାନେ ଆପଣା ଦେଶକୁ ଗଲେ ।

———

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ରାଗ ଓ ପଶାଖେଳ ବିଚାର

ସମସ୍ତେ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, ଶକୁନି ଦୁହେଁ ଭଲ କରି ସଭା ଦେଖିବା ପାଇଁ ଅଛନ୍ତି । ଏପରି ସଭା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କେବେ ଦେଖି ନ ଥିଲା । ଯେତେ ଦେଖୁଛି, ସେତେ ତାକୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁଛି । କେତେଥର ସ୍ଫଟିକ ଅଗଣାକୁ ପାଣି ବୋଲି ବିଚାରି ସେ ଲୁଗା ଟେକି ସାରିଲାଣି । ପୁଣି ପାଣିକୁ ସ୍ଫଟିକ ଅଗଣା ବୋଲି ବିଚାରି ସେଥିରେ ପଡ଼ିଯାଇ, ଥରେ ଅଧେ ଲୋକହସା ହେଲାଣି । ସ୍ଫଟିକ କାନ୍ଥକୁ କେତେବେଳେ ଦୁଆର ବୋଲି ବିଚାରି ବାହାରି ପଡ଼ିଲା ବେଳକୁ ମୁଣ୍ଡ ଠାଇ କରି ବାଜୁଛି । ବେଳେ ବେଳେ ଡରି ଡରି ହାତରେ ଦରାଣ୍ଡି ଘରକୁ ପଶି ଯାଉଛି । ଯାଉ ଯାଉ ଦୁଆରକୁ କାନ୍ଥ ବୋଲି ବିଚାରି କେବେ ଠିଆ ହୋଇ ଯାଉଛି ।

ଏହିପରି ହୀନସ୍ତା ହେଲେ କାହାର ରାଗ ନ ହୁଏ ? ରାଗ ହେଲେ ବା କାହାକୁ କହିବ ? ଲୋକେ ଯେ ଶୁଣି ହସିବେ ! କୌଣସିମତେ ରାଗକୁ ପେଟରେ ଚାପି ରଖି, କେତେ ଦିନ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥରେ ରହି ବିଦା ହେଲା ।

ହିଂସାରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଦେହ ଜଳି ଯାଉଛି । ବାଟରେ ଶକୁନି କେତେ କଥା ପଚାରୁଛନ୍ତି । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କିଛି କହୁ ନାହାନ୍ତି । ଶେଷକୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଚାରିବାରୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କହିଲେ, "ମାମୁଁ, ଆଉ ଜୀଇ କରି ଲାଭ କ'ଣ ? ଯେଉଁ ଶତ୍ରୁଙ୍କୁ ମାରିବି ବୋଲି ଏତେ କଲି, ତାଙ୍କର ତ ଏଡ଼େ ବଢ଼ତି ।"

ଶକୁନି କହିଲେ, "ଏ କି କଥା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ? ସେମାନେ ନିଜ ଗୁଣରେ ଏପରି କରିଛନ୍ତି । ତୁମର ଦୁଃଖ କାହିଁ ? ତୁମେ ତ ଚାହିଁଲେ ସେପରି କରି ପାରିବ ।"

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କହିଲେ, "ନା ମାମୁଁ, କୌଣସିମତେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଏମାନଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟରୁ ବାହାର କରିଦବାକୁ ହବ ।"

ଶକୁନି କହିଲେ, "ବାୟା ହେଲ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ? କୃଷ୍ଣ, ଅର୍ଜୁନ, ଭୀମ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ନକୁଳ, ସହଦେବ, ଦ୍ରୁପଦ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ଏମାନଙ୍କ ପରି ବୀରମାନଙ୍କୁ ଦେବତା ପାରିବେ ନାଇ । ତୁମେ କ'ଣ କରିବ ? ଏମାନଙ୍କୁ ଜବତ କରିବାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ଉପାୟ ଅଛି ।"

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ, 'କଣ ଉପାୟ' ବୋଲି ପଚାରିବାରୁ ଶକୁନି କହିଲେ, "ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପଶା ଖେଳିବାକୁ ଭାରି ସୁଖ ପାଆନ୍ତି, ଅଥଚ ଭଲ ଖେଳି ଜାଣନ୍ତି ନାଇ । ଖେଳିବାକୁ ଡାକିଲେ ତ ସେ କେବେ ନାଇ କରି ପାରିବେ ନାଇ । ଥରେ ତାଙ୍କୁ ଡାକିଆଣି ଖେଳିବାରେ ବସାଇ ଦେଲେ, ତେଣିକି ବାକି ସବୁ ମତେ ଲାଗିଲା । ମୋ ପରି ଆଉ କେହି ପଶା ଖେଳି ଜାଣନ୍ତି ନାଇ । ମୁଁ ଫାଙ୍କି ଦେଇ ତାଙ୍କ ରାଜ୍ୟ, ଧନ, ସବୁ ମାରି ନେବି । ତୁମେ ଖାଲି ବାପାଙ୍କୁ କହି, ରାଜି କରାଇ ଅନୁମତି ନିଅ । ତେବେ ସବୁ ହବ ।"

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ବାପାଙ୍କୁ କହିବାର ସାହସ ହେଲା ନାଇ । ସେ ଶକୁନିଙ୍କୁ କହିଲା—ଶକୁନି ଆସି ଦିନେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ କଥା କହୁ କହୁ କହିଲେ, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ତ ଦିନକୁ ଦିନ ଶୁଖି ଯାଉଛି, ତୁମେ ତ ଆଉ ସେ କଥା ବୁଝୁ ନାହଁ ।" ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଏ କଥା ଶୁଣି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ଡାକି ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଚାରିବାରୁ

ଦୁର୍ଯୋଧନ କହିଲେ, "ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ବଢ଼େଇ ଦେଖି ସାରି, ଆଉ ବଂଶ ଲଭ କ'ଣ ବାପା ? ତାଙ୍କ ଘର ଧନ ତ ଇନ୍ଦ୍ର, ବରୁଣ, କୁବେରଙ୍କର ନାଇ। ଏଥିରେ ଦେହ ସୁଖ ନ ରହୁଛି ବୋଲି ପଚାରୁଚ କ'ଣ ?"

ଶକୁନି ଏତିକି ବେଳେ ବେଳ ବୁଝି ପଶାଖେଳ କଥା ପକାଇ ଦେଲା। କ୍ଷତ୍ରିୟଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ କିମ୍ବା ପଶା ଖେଳକୁ ଡାକିଲେ ସେ ତ ନାଇ କରିବେ ନାଇ। ସେଥିରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କଠାରୁ ରାଜ୍ୟ, ଧନ ସବୁ ଜିଣିବାର ବଡ଼ ସୁବିଧା ହେବ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କର ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ହିଂସା ଖୁବ୍ ଥିଲା ସତ୍ୟ; କିନ୍ତୁ ଏ କଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କୁ ହଠାତ୍ ସୁଖ ଲାଗିଲା ନାଇ, ସେ ଆଗ ମନା କଲେ। କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଯୋଧନ କାନ୍ଦ କାନ୍ଦ ହୋଇ ପୁଣି କହିବାରୁ, ରାଜି ହେଲେ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ କଥାରେ ଗୋଟାଏ ଖୁବ୍ ପ୍ରକାଣ୍ଡ ସଭାଘର ତିଆରି ହେଲା। ସେଠାରୁ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ପଶାଖେଳକୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବିଦୁରଙ୍କୁ ପଠାଇଲେ। ପଶାଖେଳ ଅନ୍ୟାୟ; ସେଥିରେ ପୁଣି ବିବାଦ ହୋଇପାରେ, ଏସବୁ କଥା ବୁଝାଇ, ବିଦୁର ଆଗ ମନା କଲେ; କିନ୍ତୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ, "ଭୟ କିଛି ନାଇ। ଆମେ ତ ସବୁ ଥିବା। ତୁମେ ଯାଅ, ବେଗେ ଡାକି ଆଣ।"

ବିଦୁର ଯାଇ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ପଶା ଖେଳିବାକୁ ଡାକିଲେ। ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଶୁଣିଲାକ୍ଷଣି ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲେ। କଣ କରିବେ ବୋଲି ବିଦୁରଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ। ବିଦୁର କହିଲେ, "ମୁଁ ଅନେକ ମନା କଲି, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଶୁଣିଲେ ନାଇ। ତୁମର ଯାହା ଇଚ୍ଛା କର।"

କ୍ଷତ୍ରିୟ ହୋଇ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ନ ଯିବେ କିପରି ? କୌରବମାନେ ବଡ଼ ଧୂର୍ତ୍ତ, ଠକ। ଖେଳରେ ଫାଙ୍କି ଦେବେ; କିନ୍ତୁ ଚାରା କ'ଣ ? କୁନ୍ତୀ, ଦ୍ରୌପଦୀ ଓ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ନେଇ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବିଦୁରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ହସ୍ତିନାକୁ ଚାଲିଲେ।

ପଶାଖେଳ

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ହସ୍ତିନାରେ ପହଞ୍ଚିବା ବାସିଦିନ ସକାଳୁ ପଶାଖେଳ ଆରମ୍ଭ ହେଲା। ଏ ପଶାଖେଳରେ ଦୁଇ ପକ୍ଷ ଜିଦ୍ ମାରି ବାଜି ରଖନ୍ତି। ଜିଣିବା ଲୋକର ସବୁତକ ହୁଏ। ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ପଶାଖେଳ ଦେଖିବାକୁ ଅନେକ ରଜା, ବ୍ରାହ୍ମଣ, ପଣ୍ଡିତ ଆସି ସଭାରେ ଭିଡ଼ ପକାଇ ଦେଲେ। ପାଣ୍ଡବମାନେ ସଭା ମଝିରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଆଗକୁ ରଖି ବସିଚନ୍ତି। ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଆଗେ ଶକୁନି ଓ ତା' ପଛକୁ କୌରବମାନେ।

ଖେଳ ଆରମ୍ଭ ହେବାର କଥା ହେଲାରୁ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ତୁମେମାନେ ଧର୍ମରେ ଖେଳ; ଫାଙ୍କ୍‌ଫୁଙ୍କ୍ କର ନାଇ।"

ଶକୁନି କହିଲେ, "ଖେଳ ତ ବୁଦ୍ଧିର କଥା, ଯାହାର ବୁଦ୍ଧି ଥାଏ ସେ ଫାଙ୍କେ। ଡର ମାଡ଼ୁଛି ତ, ନ ଖେଳ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ଡାକି ତ ଆଣିଚ, ଆଉ ନ ଖେଳିବି କିପରି ? ହଉ, କାହା ସଙ୍ଗେ ଖେଳିବି, କହ।"

ସେଥିରୁ ଦୁର୍ଯୋଧନ କହିଲା, "ପଣ (ବାଜି) ର ଜିନିଷ ମୁଁ ଦେବି; କିନ୍ତୁ ମୋ ପାଇଁ ମାମୁଁ ଖେଳିବେ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ଜଣକ ପାଇଁ ଆଉ ଜଣେ ଖେଳିବା ତ ଅନ୍ୟାୟ । ହଉ ତେବେ ଖେଳ ।"

ଖେଳ ଆରମ୍ଭ ହେବାରୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ସଭାକୁ ଆସିଲେ, ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, ବିଦୁର ମୁହଁଟିମାନ ଶୁଖାଇ ତାଙ୍କ ପଛେ ପଛେ ଆସିଲେ ।

ତା'ପରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦୁର୍ଯୋଧନକୁ କହିଲେ, "ମୁଁ ମୋର ଏହି ହାର (ବେକରେ ପିନ୍ଧିଥିବା ମାଳ) ପଣ ରଖିଲି । ତୁମେ କ'ଣ ରଖୁଛ ?"

ଦୁର୍ଯୋଧନ କହିଲେ, "ମୋର ବି ଧନରତ୍ନ ତ ବହୁତ ଅଛି । ଆଗ ପଣ ଜିଣ ।" ଏହା କହୁଁ କହୁଁ ଶକୁନି ପଶା ଫିଙ୍ଗି ଦେଇ କହିଲେ, "ଏହି ଦେଖ, ମୁଁ ଜିଣିଲି ।" ସଭାକୁ ସଭା ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ, ଶକୁନିର ଜିତା ହୋଇଛି ।

ସେଠାରୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ପୁଣି ଖେଳ, ଏଥର ଲକ୍ଷେ ଆଠ ହଜାର ସୁନାର କୁମ୍ଭ (ମାଠିଆ) ଓ ଭଣ୍ଡାରର ସବୁ ଧନ ରତ୍ନ ପଣ ରହିଲା ।"

ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ଶକୁନି ପୁଣି ଜିଣିଲେ । ତାଙ୍କ ଠକେଇ କେହି ଧରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏବେ ବି ସର୍ବନାଶ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏହିପରି ଥରକୁଥର ହାରୁଥାନ୍ତି । ନିଶାରେ ଖେଳ ହେଲା ପରି ପୁଣି କହୁଥାନ୍ତି, 'ଖେଳିବି' । ଧୂର୍ତ୍ତ ଶକୁନିର ଠକେଇ କେହି ଧରି ପାରୁ ନ ଥାନ୍ତି । ସବୁଥର ପଶା ପକାଇ ପକାଇ, ସେ ଜିଣନ୍ତି ଓ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ହାରଯାନ୍ତି ।

ଏହିପରି କ୍ରମେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦାସ, ଦାସୀ, ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା, ରଥ, ସୈନ୍ୟ, ସବୁ ହାରିଗଲେ । ସର୍ବନାଶ ଘୋଟିଲା ଦେଖି, ବିଦୁର ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ମଲାବେଳେ ରୋଗୀକୁ ଔଷଧ ରୁଚେ ନାହିଁ । ମୋ କଥା ହୁଏ ତ ତୁମକୁ ସୁଖ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ସେ ମଲାଓସ୍ତ ବେକରେ ବାନ୍ଧୁଛି । ପାଣ୍ଡବମାନେ ଥରେ ରାଗିଗଲେ କଅଣ ହବ ଜାଣୁଛ ତ ? ତୁମ ପୁଅମାନେ, ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ, ସେନା, ଚାକର— ସମସ୍ତେ ଯମଦ୍ୱାର ଦେଖିବେ ସିନା ! ଏତିକିବେଳୁ ଦୁର୍ଯୋଧନକୁ ଆକଟ କରି ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ସନ୍ତୋଷ କରନ୍ତୁ । ଏକେ ତ ପଶାଖେଳ ଦୋଷ, ସେଥିରେ ପୁଣି ଶକୁନି ଜୁଆଚୋର । ତାକୁ ବେଗେ ଏଠାରୁ ବାହାରି ଯିବାକୁ କହନ୍ତୁ ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଏହା ଶୁଣି ବିଦୁରଙ୍କୁ ଭାରି ଗାଳି ଦେଲା । ବିଦୁର କହିଲେ, "ବାପା, ତୁମ ଭଲ ପାଇଁ ଦି'ପଦ କହିଲି । ତୁମ ମନକୁ ତା' ପାଉ ନାହିଁ । ଯାହା ମନକୁ ପାଉଛି କର; ବାବୁ, ତୁମକୁ ନମସ୍କାର ।"

ଆଉ ଚାରା କ'ଣ ? ପୁଣି ଖେଳ ଚାଲିଲା । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏଡ଼େ ବିଦ୍ୱାନ୍ ବୁଦ୍ଧିମାନ ଓ ଧାର୍ମିକ ସିନା, କିନ୍ତୁ ଖେଳ ନିଶାରେ ସେ ମଧ୍ୟ ପାଗଳ ପରି ହେଲେ । ଧନ ଗଲା, ଗାଈ ଗୋରୁ ଲୋକବାକ ଗଲେ, ଶେଷରେ ରାଜ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପଣରେ ଗଲା; ତଥାପି ଜ୍ଞାନ ପଶିଲା ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କରି ଭାଇମାନଙ୍କୁ ହାରିଲେ । ଶକୁନି ମଧ୍ୟ ଏବେ ନିଜେ ଅଚ୍ଛା କରି କହିଲେ, "ବାପରେ, ପଶା ଖେଳ ମନୁଷ୍ୟ ଏପରି ପାଗଳ ହୁଏ ।" ତେବେ ବି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ । ଭାଇମାନଙ୍କୁ ହାରି, ପଛକୁ ଆପଣାକୁ ପଣ କରି ହାରିଲେ; ତଥାପି ଜିଦ ଲାଗିଛି ।

ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଅପମାନ

କହିବାକୁ ଲାଜ ମାଡ଼ୁଛି । ଯେତେବେଳେ ସବୁ ସରିଲା, ସେତେବେଳେ, ଧର୍ମ, ଦୟା, ଭଦ୍ରତା—ସବୁ ଭୁଲି ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ଆଚ୍ଛା, ଏଥର ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ପଣ ରଖିଲି ।"

ସଭାରେ ସମସ୍ତେ ଏହା ଶୁଣି ଛି ଛି କଲେ । ରଜାମାନଂକ ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା । ଲାଜ ଆଉ ମନ ଦୁଃଖରେ ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ ଓ କୃପଂକ କପାଳରୁ ଝାଳ ବାହାରି ପଡ଼ିଲା । ବିଦୁର ମୁହଁ ପୋତି ବସି ସାପ ପରି ଫୁଁ ଫୁଁ ନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇଲେ । ନିର୍ଲଜ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କିଂତୁ ଆନଂଦରେ ପଚାରୁଥାଂତି, ଜଣା ହେଲା ଠିକ ? ଜଣା ହେଲା ଠିକ ?”

କର୍ଣ୍ଣ ଦୁଃଶାସନ ହେଉଣକାଂକର ବି ମହା ଆନଂଦ । ହୁତ୍ତୁଁ ହୁତ୍ତୁଁ ଶକୁନି ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ଜିତିଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ସେଠାରୁ ବିଦୁରଂକୁ କହିଲେ, “ଯାଅ, ବେଗେ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ନେଇ ଆସ, ଦାସୀଂକ ସଂଗେ ଯାଇ ସେ ଆମ ଘର ଓଳାଉ, କଂସା ଗିନା ମାଜୁ ।”

ବିଦୁର କହିଲେ, “ମୂର୍ଖ, ମରଣ ନିକଟ ହେଲେ, ଏହିପରି ବୁଦ୍ଧି ଦିଶେ ନା କ’ଣ ! ନୀଚ ଲୋକେ ବି ଏପରି କଥା କହିବେ ନାଇ ।”

ଦୁର୍ଯୋଧନ ତହୁଁ ବିଦୁରଂକୁ ଗାଳି ଦେଇ, ଏକ ଚପରାସିକୁ କହିଲେ, “ତୁ ଯାଇ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ନେଇ ଆ, ତୋର କିଛି ଭୟ ନାଇ ।”

ଚପରାସି ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ପାଖେ ଯାଇ କହିଲା, “ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଆପଣଂକୁ ପଶାଖେଳରେ ହାରିଛଂତି । ଏବେ ଦୁର୍ଯୋଧନ ଡାକୁଚଂତି, ଆପଣ ମୋ ସଂଗରେ ଆସଂତୁ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକ ଘରେ ଚାକରାଣୀ ହୋଇ ଆପଣଂକୁ ରହିବାକୁ ହେବ ।”

ଏହା ଶୁଣି ଦ୍ରୌପଦୀ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲେ, “ପାଗଳ ନା କଅଣ ତୁ ? ରଜାମାନେ ଭାର୍ଯାଁକୁ ପଣ କରି କେବେ କି ପଶା ଖେଳଂତି ? ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର କଣ ଆଉ କିଛି ଜିନିଷ ନ ଥିଲା ?”

ଚପରାସି କହିଲା, “ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଆଗେ ଧନ, ଦୌଲତ, ତା’ ପରେ ରାଜ୍ୟ, ପରେ ଭାଇମାନଂକୁ, ଆପଣାକୁ ଓ ଶେଷରେ ଆପଣଂକୁ ହାରିଅଛଂତି ।”

ଦ୍ରୌପଦୀ କହିଲେ, “ସଭାରେ ଯାଇ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ପଚାର, ସେ ଆଗ ଆପଣାକୁ ହାରିଛଂତି, ନା ଆଗ ମୋତେ ହାରିଛଂତି ।”

ଚପରାସି ଆସି ସଭାରେ ସେହି କଥା ପଚାରିବାରୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମୁଂଡ ପୋତି ଚୁପ ହୋଇ ବସି ରହିଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ହଠାତ୍ କହି ଉଠିଲେ, “ଦ୍ରୌପଦୀର କିଛି ପଚାରିବାର ଥାଏ ତ, ଏହିଠାରେ ଆସି ପଚାରୁ ?”

ଚପରାସି ବଡ଼ ଦୁଃଖରେ ପୁଣି ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ପାଖକୁ ଯାଇ କହିଲା, “ମା, ଦେଖାଯାଉଛି, କୌରବଂକର ସର୍ବନାଶ ହେବ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ସଭାକୁ ଡାକୁଛି ।”

ଦ୍ରୌପଦୀ କହିଲେ, “ବାବୁ, ଭଗବାନ୍ ସବୁ କରଂତି; ଯାହା ଧର୍ମ କଥା, ମୁଁ ତାହାହିଁ କରିବି । ତୁମେ ପୁଣି ଯାଇ ଧାର୍ମିକ ଗୁରୁଜନଂକୁ ପଚାରି, ମୋର ଏତେବେଳେ କ’ଣ କରିବା ଠିକ୍ ହେବ । ସେମାନେ ଯାହା କହିବେ, ତାହାହିଁ କରିବି ।”

ଚପରାସି ସଭାରେ ଆସି ସେହି କଥା କହିବାରୁ, ସମସ୍ତେ ମୁଂଡ ପୋତି ଦେଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନଂକୁ ଡରି କେହି କିଛି କହିଲେ ନାଇ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ପୁଣି କହିଲେ, “ତୁ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ଏଠାକୁ ଆଣ ।” ଚପରାସି ଦୁର୍ଯୋଧନର ଚାକର ସତ; କିଂତୁ ସେ ଦୁର୍ଯୋଧନ କଥା ନ ଶୁଣି, ପୁଣି ସମସ୍ତଂକୁ ପଚାରିଲା, “ମୁଁ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ କଣ କହିବି ?”

ସେଠାରୁ ଦୁର୍ଯୋଧନ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, “ଗୁଡ଼୍ ତା’ ହାତେ ହବ ନାଇ । ଦୁଃଶାସନ, ତୁମେ ଯାଇ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ନେଇ ଆସ ।”

ଶୁଣିଲାକ୍ଷଣି ଦୁଷ୍ଟ ଦୁଃଶାସନ ଯାଇ ଆଖି ନାଲ କରି, ଦାଂତ ଘେଞ୍ଚାଇ, ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ କହିଲା, "ତୁମକୁ ଆମେ ଜିଣି ନେଇଛୁ । ଚାଲ, ଏବେ ସଭାକୁ ଚାଲ ।"

ଦୁଃଶାସନର ଭାବ ଭଂଗୀ ଦେଖି, ଦ୍ରୌପଦୀ ଭୟରେ ଗାଂଧାରୀ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କ ପାଖକୁ ପଳାଇବାକୁ ବସିଲେ; କିଂତୁ ଦୁଃଶାସନ ପଛେ ପଛେ ଯାଇ ବାଟରୁ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଚୁଟି ଧରି, ଘୋସାରି ଘୋସାରି, ସଭାକୁ ଘେନି ଚାଲିଲା । ଦ୍ରୌପଦୀ କେତେ ମିନତି କରି କହିଲେ, "ଦୁଃଶାସନ, ଏପରି କରି ମୋତେ ସଭାକୁ ନିଅ ନାଇଁ । କିଂତୁ ସେ ଦୁଷ୍ଟର ଟିକିଏ ହେଲେ ଦୟା ହେଲା ନାଇଁ; ସେ ଦାଂତ କଡ଼ମଡ଼ କରି କହିଲା, "ତୁ ତ ଏବେ ଆମର ଦାସୀ, ଚାଲ ।" ଏହା କହି, ଚୁଟି ଧରି ଆହୁରି ଜୋରରେ ଘୋସାରିଲା । ଦ୍ରୌପଦୀ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଂକ ନାମ ଧରି କେତେ କାଂଦିଲେ; କିଂତୁ ସବୁ ବୃଥା ହେଲା ।

ଏହିପରି ସେ ଦୁଷ୍ଟ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ନେଇ ସଭାରେ ପହଂଚିଲା, କେହି କିଂତୁ ମନା କଲେ ନାଇଁ । ସେଠାରୁ ଦ୍ରୌପଦୀ କହିଲେ, "ମୋ ସ୍ୱାମୀ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଧର୍ମର କାମ କରିଚଂତି, ତାଂକର କି ଦୋଷ ? କିଂତୁ ଏହି ଦୁଷ୍ଟ ମୋତେ ଅପମାନ କରୁଚି, ତେବେ ହେଲେ ସମସ୍ତେ ତୁନି ହୋଇ ବସିଚଂତି । ବୁଝିଲି, କୁରୁବଂଶ ଲୋକେ ଧର୍ମ ଭୁଲି ଗଲେଣି—ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, ବିଦୁରଂକର ଆଉ କିଛି ତେଜ ନାଇଁ ।"

ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କର ଏ ଦଶା ଦେଖି ପାଂଡବମାନେ ରାଗରେ କଂପୁଥାଂତି । ଏଣେ ଦୁଃଶାସନ ଚୁଟି ଧରି ଟାଣି ଦାସୀ, ଦାସୀ, ବୋଲି ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ ହତଜ୍ଞାନ କଲାଣି । କର୍ଣ୍ଣ, ଶକୁନି ଏହା ଦେଖି କହୁଥାଂତି, "ବେଶ୍, ବେଶ୍ ।"

ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଯୁଧିଷ୍ଠିର ତୁମକୁ ପଣ କରିବା ଠିକ୍ କି ନା, ମୁଁ କହି ପାରୁ ନାଇଁ । ସେ ତ ନିଜେ ଭାରି ଧାର୍ମିକ, କେବେ ଅଧର୍ମ କଥା କରଂତି ନାଇଁ । ଏ ସବୁ ଦେଖି ତ ସେ ତୁନି ହୋଇ ଅଛଂତି । ମୁଁ କ'ଣ କହିବି, ବୁଝି ପାରୁ ନାଇଁ ।"

ଦ୍ରୌପଦୀ କହିଲେ, 'ଦୁଷ୍ଟମାନେ ତାଂକୁ ଖେଳିବାକୁ ଡ଼ାକି ଆଣିଲେ, ଠକି ଠକି ଜିଣିଲେ; ତାଂକର କି ଭୁଲ ? ଆପଣମାନଂକର ପୁଅଝିଅ ଅଛଂତି; ତାଂକୁ ପୁଛିଁ ଏ କଥାର ବିଚାର କରଂତୁ ।' ଏହା କହି ସେ କାଂଦିଲେ । ଦୁଃଶାସନ ତାଂକୁ ଆହୁରି ଅପମାନ କରିବାରେ ଲାଗିଗଲା ।

ବସ୍ତ୍ର ହରଣ

ଭୀମ ଆଉ ସହି ପାରିଲେ ନାଇଁ; କହିଲେ, "ଦେଖ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ତୁମରି ଦୋଷରେ ଦ୍ରୌପଦୀର ଏତେ ଅପମାନ ହେଉଚି । ଯେଉଁ ହାତରେ ତୁମେ ପଶାଖେଳିଚ, ଆଜି ନିଆଁ ଲଗାଇ ସେ ହାତ ପୋଡ଼ି ଦେବି । ଯାଅ, ସହଦେବ, କେଉଁଠୁ ନିଆଁ ଆଣ ।"

ଅର୍ଜୁନ ସେଠାରୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ, "କଅଣ ଗୁଡ଼ାଏ କହୁଚ ଭାଇ, ତୁନି ହୁଅ; କ୍ଷତ୍ରିୟର ଧର୍ମ ରଖିବାକୁ ଯାଇ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏପରି କରିଚଂତି । ତୁମେ କ'ଣ ଏ କଥା ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ ? ଧର୍ମ ଭୁଲି ଯାଉଚ ଯେ ।"

ଭୀମ କହିଲେ, "ଧର୍ମ ରଖିବାକୁ ଯାଇ ଏପରି କଲେ ବୋଲି ତ ଏତେବେଳ ଯାଏ ତାଂକ ହାତ ପୋଡ଼ି ଦେଇ ନାଇଁ ।"

ବିକର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକ ପୁଅ ଟିକିଏ ଭଲ ମନୁଷ୍ୟ ଥିଲେ । ଏତିକିବେଳେ ସେ କହି ଉଠିଲେ, "ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତେ ତୁନି ହୋଇ ବସି ରହିଚଂତି

କାହିଁକି ? ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ କଥା ବିଚାର କରନ୍ତୁ । ମତେ ତ ଲାଗୁଚି, ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ଏପରି ପଣ ରଖିବା ଲାଗି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର କିଛି ଅଧିକାର ନ ଥିଲା । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ହାରିଗଲେହେଁ, ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କର ସେ କଥା ମାନିବାର କିଛି କାରଣ ନାଇ ।"

ଏହା ଶୁଣି ସଭା ଲୋକେ ହୋ ହୋ ପାଟି କରି ଉଠିଲେ । ସମସ୍ତେ ବିକର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ପ୍ରଶଂସା ଓ ଶକୁନିଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା କରିବାରେ ଲାଗିଗଲେ । କିନ୍ତୁ କର୍ଣ୍ଣ ବିକର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଖୁବ୍ ଗାଳିଦେଇ, ଦୁଃଶାସନକୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, "ଦୁଃଶାସନ, ଏମାନଙ୍କ ଦେହରେ ଯେଉଁ ଲୁଗା ଅଛି, ସେ ତ ଆଉ ତାଙ୍କର ନୁହେ । ତୁମେ ଏବେ ତାକୁ ସବୁ କାଢ଼ିନିଅ ।"

ଏହା ଶୁଣିଲା ମାତ୍ରକେ ପାଣ୍ଡବମାନେ ଆପଣା ଆପଣା ଦେହରୁ ପାଚୁଡ଼ି ଚିମାନ କାଢ଼ି ଥୋଇଦେଲେ ଏବଂ ଦୁଃଶାସନ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଲୁଗା ଧରି ଟାଣି କାଢ଼ିବାର କଲା । କିନ୍ତୁ କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ଦୁଃଶାସନ ଖଣ୍ଡକୁ ଖଣ୍ଡ ଲୁଗା କାଢ଼ି ଫିଙ୍ଗି ଦଉଚି, ପୁଣି ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଦେହରେ ଲୁଗା ଯେପରି ଥିଲା, ସେହିପରି ଅଛି । ଦ୍ରୌପଦୀ ସତୀ, ସେ ଦେବତାଙ୍କୁ ଡାକୁଥିଲେ । ଦେବତା ଏବେ ଦୟା କଲେ । ଦୁଃଶାସନ କାଢ଼ୁଚି, କିନ୍ତୁ ରଙ୍ଗ, କଳା, ନେଳି, ସୁନ୍ଦର ଶାଢ଼ୀମାନ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଦେହରୁ ବାହାରୁଚି । ଶେଷକୁ ଦୁଃଶାସନ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ, ଥକ୍କା ମାରି ବସି ପଡ଼ିଲା ।

ଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ଦେଖି ସଭାରେ ସମସ୍ତେ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କଲେ, ଦୁଃଶାସନକୁ ଖୁବ୍ ଗାଳି ଦେଲେ । ଭୀମ ଏଣେ ରାଗରେ କମ୍ପି ଗଲେଣି । ସେ ଆଉ ରାଗ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି କହି ପକାଇଲେ, "ସମସ୍ତେ ଶୁଣ, ମୁଁ ଯେବେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଦୁଃଶାସନ ବୁକୁ ଚିରି ରକ୍ତ ନପିଏ, ତେବେ ମୋର ନରକ ଗତି ହେବ ।"

ଭୀମର ଏ କଥା ଶୁଣି ବିଦୁର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବନ୍ଦ କରି କହିଲେ, "ଦ୍ରୌପଦୀ ଏପରି କାନ୍ଦୁଚନ୍ତି, ଆପଣମାନେ ତୁନି ହୋଇ ବସିଚନ୍ତି, ଏ କ'ଣ ଭଲକଥା ?"

ଏହା ଶୁଣି ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ତୁନି ହୋଇ, ମୁଣ୍ଡ ପୋତି, ବସି ରହିଲେ । ଏଣେ ହସି ହସି ଦୁରାତ୍ମା ଦୁଃଶାସନ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ଟଣାଟଣି କରୁଥାଏ, ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଥଟ୍ଟା କରି କେତେ ଅପମାନ କଥା କହୁଥାଏ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, କର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭୃତି ହସି ହସି ସେ ଥଟ୍ଟାରେ ପଦେ ପଦେ ମିଶାଇ ଦେଉଥାନ୍ତି । ଶେଷକୁ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ଥଟ୍ଟା କରି ମନ ବୋଧ ନ ହେଲାରୁ, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ହସି ହସି ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗୋଡ଼ ଦେଖାଇ ଦେଲା । ଅଉ ସବୁ ପାଣ୍ଡବ ଭାଇମାନେ ଏହା ଦେଖି, ମୁଣ୍ଡ ପୋତି ଦେଲେ; କିନ୍ତୁ ଭୀମ ରାଗୀ; ତାଙ୍କ ଦେହ ଜଳିଗଲା । ସେ ମେଘ ଘଡ଼ଘଡ଼ି ପରି ପାଟି କରି କହିଲେ, "ମୁଁ ଯେବେ ଗଦାରେ ଏ ଦୁଷ୍ଟର ଏହି ଗୋଡ଼ ନ ଭାଙ୍ଗିବି, ତେବେ ଜାଣ ମୋର କେବେ ଭଲ ଗତି ହେବ ନାଇ ।"

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଭୟରେ ଦୟା କଲେ

ଭୀମର ଏ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଶୁଣି, ସମସ୍ତେ ଭୟରେ କମ୍ପିଗଲେ । ଏ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟର ଫଳ ଯେ ବଡ଼ ଭୟାନକ ହେବ, ଏହା ସମସ୍ତେ ବୁଝିଗଲେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କର ପ୍ରାଣରେ ଭୟ ହୋଇଗଲା, ଏଣେ ଲୋକନିନ୍ଦାରେ ବି ତାଙ୍କୁ ଲାଜ ମାଡ଼ିଲା । ସେ ଏବେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ଖୁବ୍ ଗାଳି ଦେଇ, ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ କହିଲେ, "ମା, କୁଳଲକ୍ଷ୍ମୀ, ତୁମେ ମୋର ସବା ବଡ଼ ବୋହୂ, ମୋତେ କହ, ତୁମର କଅଣ ଲୋଡ଼ା ?"

ଦ୍ରୌପଦୀ କହିଲେ, "ଯେବେ ଆପଣଙ୍କର ଦୟା ହେଲା, ତେବେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ ।"

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ, "ସେଇଆ ହେଲା । ଆଉ ତୁମର କି ଲୋଡ଼ା ?"

ଦ୍ରୌପଦୀ କହିଲେ, "ତେବେ ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ, ନକୁଳ, ସହଦେବଙ୍କୁ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ସହିତ ଛାଡ଼ିଦିଅନ୍ତୁ ।"

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ, "ଆଚ୍ଛା, ତା' ବି ହେଲା । ତୁମର ଆଉ କି ଲୋଡ଼ା, ମା ?"

ଦ୍ରୌପଦୀ କହିଲେ, "ଆଉ-ମୋର କିଛି ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ । ଏମାନେ ଛୁଟି ପାଇଲେ, ମୁଁ ସବୁ ପାଇଲି ।"

ତା'ପରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଆସି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି ଜଣାଇଲେ, "ମହାରାଜ, ଏବେ କଅଣ କରିବୁ ବୋଲି ଆମମାନଙ୍କୁ ଆଜ୍ଞା ହଉଛି ?"

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ, "ବାପା, ତୁମର ମଙ୍ଗଳ ହେଉ, ତୁମେ ତୁମର ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ଧନ ନେଇ ଯାଇ, ପୁଣି ସୁଖରେ ରଜା ହୁଅ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏହିପରି ଆଜ୍ଞା ପାଇ, ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ, କୁନ୍ତୀ, ଦ୍ରୌପଦୀ ଓ ଭାଇମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ ।

— — —

ପୁଣି ପଶାଖେଳ

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, ଶକୁନି, କର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭୃତି ଏତେ କଷ୍ଟରେ, ଏତେ ବୁଦ୍ଧି, ଠକଠାକ ଯାହା କରିଥିଲେ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ପଦେ କଥାରେ ସବୁ ଗଲା । ଏହା କି ଦେହ ସହେ ! ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକେ ନ କରି ପାରନ୍ତି କଅଣ ? ତିନି ଦୁଷ୍ଟ ଯାକ ମିଶି ପୁଣି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ମନ ବଦଳାଇ ଦେଇଲେ ।

ଏବେ ଠିକ୍ ହେଲା, ଆଉ ଥରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ପଶାଖେଳକୁ ଡାକିବାକୁ ହେବ । ଏଥର ପଣ ବନବାସ, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେ ହାରିବ, ସେ ତେରବର୍ଷ ବନବାସ କରିବ । ଏଇ ତେର ବର୍ଷର ସବୁ ଶେଷ ବର୍ଷ ଅଜ୍ଞାତ ବାସ, ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ବର୍ଷକ ଏପରି ଲୁଚି ରହିବାକୁ ହେବ ଯେ, କେହି ଯେପରି ଜାଣି ନ ପାରନ୍ତି । କେହି ଜାଣି ପାରିଲେ, ପୁଣି ବାରବର୍ଷ ବନବାସ । ବନବାସ ପରେ ଅବଶ୍ୟ ପୁଣି ରାଜ୍ୟ ପାଇବେ ବୋଲି କଥା ହେଲା; କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଭାବିଲା, ଥରେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ତଡ଼ି ଦେଲେ ଆଉ ତାଙ୍କୁ ରାଜ୍ୟରେ ପୂରାଇ ଦେବ ନାହିଁ ।

ଏ ବିଚାର ଶୁଣି ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, ବିଦୁର ପ୍ରଭୃତି ମହାଜନମାନେ ମନା କଲେ । ଗାନ୍ଧାରୀ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କୁ ଘରୁ ନିକାଲି ଦେବାପାଇଁ କହିଲେ । କିନ୍ତୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କିଛି ନ ଶୁଣି ଫେରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ପଶାଖେଳ ପାଇଁ ଡକାଇ ପଠାଇଲେ ।

ପଶାଖେଳକୁ ଡାକିଲେ ତ ନ ଯିବାକୁ ଚାରା ନାହିଁ । ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବାଟରୁ ଫେରିଲେ । ସେହି ବନବାସ ପଣ ରଖି, ପୁଣି ପଶା ଖେଳିଲେ ଓ ହାରିଲେ ।

ପାଣ୍ଡବମାନେ ଜଟା ବାନ୍ଧି ବଲ୍କଲ ପିନ୍ଧି, ମୃଗଚର୍ମ ଧରି ଏବେ ବନକୁ ଯିବା ପାଇଁ ତିଆରି ହେଲେ । କୌରବମାନେ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ, ଥଟ୍ଟା ଉପହାସ କଲେ । ଦୁଃଶାସନ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଥଟ୍ଟା କରି ଆଉ ଗୋଟିଏ ବର ଖୋଜିବା ପାଇଁ କହିଲା । ଆହୁରି କେତେ କଟୁ, ଅପମାନ କଥା କହିବାରୁ ଶୁଣି ଭୀମ ସହି ନ ପାରି, ଯୁଦ୍ଧରେ କୌରବମାନଙ୍କୁ ମାରିବେ ବୋଲି ପୁଣି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ ଭୀମଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ, "ମହାତ୍ମାମାନେ ମନକଥା ଏପରି ଲୋକଙ୍କୁ ଜଣାଇ ଦିଅନ୍ତି ନାହିଁ ।

ତେର ବର୍ଷ ପରେ ଯାହା ହେବ, ତା ସମସ୍ତେ ଦେଖିବେ ।" ଏହା କହି ସେ ନଜେ କର୍ଣ୍ଣକୁ ମାରବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ । ଆଉ ଭାଇମାନେ ସେହିପରି ପ୍ରତିଜ୍ଞାମାନ କଲେ ।

ତହିଁ ଉତ୍ତାରୁ ସମସ୍ତେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ହେଉଳାଂକ ପାଖକୁ ଯାଇ, ପ୍ରଣାମ କରି; ବଣକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଅନୁମତି ମାଗିଲେ । କେହି କିଛି କହିଲେ ନାଇ । ସମସ୍ତେ ଲାଜରେ ମୁଂଡ ପୋତିଦେଲେ ଓ ମନେ ମନେ ପାଂଡବ-ମାନଂକର ମଂଗଳ ବାଂଛା କଲେ । ବିଦୁର କହିଲେ, "କୁଂତୀଂକୁ ଆଂଭ ଘରେ ରଖିଯାଅ । ସେ କାହିଁକି ବଣରେ ଯାଇ କଷ୍ଟ ପାଇବେ ? ତୁମେମାନେ ବଣକୁ ଯାଅ । ଧାର୍ମିକ ତୁମେ, ତୁମମାନଂକର ଅମଂଗଳ ହେବ ନାଇ । ଜୟଲାଭ କରି ତୁମେ ପୁଣି ଫେରିବ । ମୁଁ ଦେଖିବି, ଏହାହିଁ ମୋ'ର ବାଂଛା ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ଆମର ବାପା ନାହାଂତି । ଆପଣ ଆମର ବାପା ପରି । ଆପଣ ଯାହା କହୁଚଂତି, ସେଇଆ ହଉ ।

କୁଂତୀ ବିଦୁରଂକ ଘରେ ରହିବାର ହେଲା । ପୁଅମାନେ ମନ ଦୁଃଖରେ କାଂଦି କାଂଦି କୁଂତୀଂକଠୁ ବିଦାୟ ନେଲେ । ବିଦାୟ ଦେଲାବେଳେ ଶୋକରେ କୁଂତୀଂକର ବୁକୁ ଫାଟିଗଲା ପରି ଲାଗିଲା । ସମସ୍ତେ ମିଶି କେତେ କାଂଦିଲେ ।

ପାଂଡବମାନେ ଏବେ ବଣକୁ ଚାଲିଲେ । ଗଲାବେଳେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମୁହଁକୁ ଲୁଗାରେ ଘୋଡ଼ାଉଥାଂତି । ଭୀମ ଆପଣାର ବାହାକୁ ଥରକୁ ଥର ଚାହୁଁଥାଂତି । ଅର୍ଜୁନ ବାଟରେ ବାଲି ବୁଣି ବୁଣି ଚାଲୁଥାଂତି । ନକୁଳ ଦେହଯାକ ପାଉଁଶ ବୋଳି ହେଉଥାଂତି । ସହଦେବ ମୁହଁରେ ରଂଗ ଲଗି ଯାଉଥାଂତି । ଦ୍ରୌପଦୀ ବାଳ ମୁକୁଳା କରି, କାଂଦି କାଂଦି ପଛେ ପଛେ ଯାଉଥାଂତି । ପୁରୋହିତ ଧୌମ୍ୟ ହାତରେ କୁଶ ଧରି, ସାମବେଦର ଯାମ୍ୟ, ରୌଦ୍ରମଂତ୍ର (ଶୁଦ୍ଧି କ୍ରିୟାରେ ଯାହା ବୋଲା ହୁଏ) ବୋଲି ବୋଲି ସଭା ପଛରେ ଚାଲୁଥାଂତି ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବିଦୁରଂକଠାରୁ ଏ ସବୁକଥା ଜାଣି, ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳହୋଇ, ଏ ସବୁର କାରଣ ପଚାରିବାରୁ ବିଦୁର କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପରମ ଦୟାଳୁ; କ୍ରୋଧରେ ସେ ଯାହାକୁ ଚାହିଁବେ, ସେ ପୋଡ଼ି ଯିବ ।" ଏହା ଭାବି ସେ ମୁହଁ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଲେ । ଭୀମ ବାହୁବଳରେ କେବେ ଶତ୍ରୁମାନଂକୁ ନାଶ କରିବେ, ଏହାଭାବି ବାହୁକୁ ଚାହୁଁଥାଂତି । ଅର୍ଜୁନ ଏହି ବାଲି ବୁଣିଲା ପରି ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଶର ମାରିବେ ବୋଲି ଦେଖାଉଥାଂତି । ନକୁଳ ବଡ଼ ସୁଂଦର, ତାଂକୁ ସୁଂଦର ବୋଲି କେହି ନ ଚାହୁଁ, ଏଥିପାଇଁ ସେ ଦେହରେ ପାଉଁଶ ବୋଳି ଦେଲେ । "ମତେ ଆଜ କେହି ଚିହ୍ନି ନ ପାରୁ" ବୋଲି ସହଦେବ ମୁହଁରେ ରଂଗ ଲିପିଲେ । "ଶତ୍ରୁଂକ ପତ୍ନୀମାନେ ବିଧବା ହୋଇ, ବାଳ ମୁକୁଳା କରି, ଏହିପରି କାଂଦି କାଂଦି ରାଜବାଂଡ଼ରେ ଗଲେ, ମୁଁ ବାଳ ବାଂଧିବି" ବୋଲି ବିଚାରି, ଦ୍ରୌପଦୀ ବାଳ ମୁକୁଳା କରି, କାଂଦୁଥିଲେ । "ଶତ୍ରୁମାନଂକର ଶୁଦ୍ଧସଭା ଏହିପରି କରିବି" ବୋଲି ଧୌମ୍ୟ ରୌଦ୍ର ମଂତ୍ର ବୋଲି ବୋଲି କୁଶ ଧରି ଯାଉଥିଲେ ।

ପାଂଡବମାନେ ଗଲାବେଳେ ସଭାରେ କେତେକ ଅଶୁଭ ଘଟଣା ଘଟିଲା । ସମସ୍ତେ ଜାଣିଲେ, ଏହାର ଫଳରେ ଅମଂଗଳ ହେବ ।

ସମସ୍ତେ ଚାଲି ଗଲେଣି । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବିଦୁର ପ୍ରଭୃତିଂକୁ ଘେନି କଥାବାର୍ତା କରୁଚଂତି । ଏତିକି ବେଳେ ମୁନିମାନଂକୁ ସଂଗେ ଧରି, ଦେବର୍ଷି ନାରଦ

ଆସି ସେଠାରେ ହଠାତ୍ ପହଂଚ ଯାଇ କହିଲେ, "ଆଜଠାରୁ ତେରବର୍ଷପରେ, ଚତୁର୍ଦଶ ବର୍ଷରେ, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦୋଷର ଫଳରେ ଭୀମ ଅର୍ଜୁନଂକ ହାତେ ସବୁ କୌରବମାନେ ମରିବେ ।"

ଏହା କହି ନାରଦ ଚାଲିଗଲେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବସି ଆଙ୍ଗୁଠି କାମୁଡ଼ିଲେ ।

ବନପର୍ବ

ଲୋକେ ପାଂଡବମାନଂକ ସଂଗେ ଚାଲିଲେ

ସମସ୍ତଂକଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ପାଂଡବମାନେ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଧରି ଉତ୍ତର ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ । ଇଂଦ୍ରସେନ ପ୍ରଭୃତି ଚଉଦ ଜଣ ଚାକର ନିଜ ଭାରୀ କୁଟୁଂବମାନଂକୁ ରାତରେ ନେଇ, ପାଂଡବମାନଂକ ସାଂଗେ ସାଂଗେ ଗଲେ । ଅନେକ ଧାର୍ମିକ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଂକ ଉପରେ ଭାରି ବିରକ୍ତ ହୋଇ, ସେମାନଂକ ରାଜ୍ୟରେ ଆଉ ରହିବେ ନାହିଁ ବୋଲି, ପାଂଡବମାନଂକ ସାଂଗ ଧଇଲେ । ଏତେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପଛେ ପଛେ ଆସିବାର ଦେଖି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ବଡ଼ ଆନଂଦ ହେଲା, ଦୁଃଖ ବି ହେଲା । ନିଜେ ତ ବନବାସ କରିବାକୁ ଯାଉଚଂତି । ନିଜେ କଣ ଖାଇବେ ଠିକ୍ ନାହିଁ । ଏତେ ବ୍ରାହ୍ମଣଂକୁ ରୋଜ ରୋଜ ଖାଇବାକୁ ଦେବେ କଅଣ ? ଏହା ଭାବି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସେମାନଂକୁ ହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲେ, "ଆପଣମାନେ ମତେ ଏତେ ସ୍ନେହ କରି ମୋ ସାଂଗେ ଆସୁଚଂତି । ମୁଁ ଆପଣମାନଂକୁ ଆଉ କ'ଣ କହିବି, କିଂତୁ ବଣ ଭିତରେ ଆପଣମାନଂକୁ କ'ଣ ଖାଇବାକୁ ଦେବି ? ଏହା ଭାବି, ମତେ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ଲାଗୁଚି । ଆମମାନଂକ ସାଂଗେ ଆସିଲେ, ଆପଣମାନଂକର ଭାରି କ୍ଳେଶ ହେବ । ଆପଣମାନେ ଫେରିଯାଆଂତୁ ।"

ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଆପଣଂକୁ ଛାଡ଼ି ଆଂମେମାନେ ଘରେ ରହି ପାରିବୁ ନାହିଁ । ଆମମାନଂକର ଖାଇବା ପିଇବା ନେଇ ଆପଣ କିଛି ଚିଂତା କରଂତୁ ନାହିଁ । ଆମେମାନେ ନିଜେ ଭିକ୍ଷା କରି ଖାଇବୁ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଆଉ ଉପାୟ ଦିଶିଲା ନାହିଁ; କଣ କରିବେ ବୋଲି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଧୌମ୍ୟଂକୁ ପଚାରିବାରୁ, ଧୌମ୍ୟ କହିଲେ, "ଆପଣ ସୂର୍ଯ୍ୟଂକୁ ଉପାସନା କରଂତୁ, ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଂକର ଖାଇବାର ଉପାୟ ହୋଇଯିବ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସୂର୍ଯ୍ୟପୂଜା କଲେ । ସୂର୍ଯ୍ୟ ସେ ପୂଜାରେ ସଂତୋଷ ହୋଇ, ହାତରେ ଖଂଡିଏ ଥାଳି ଧରି ଆସି, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଏ ଥାଳୀ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ଦିଅଂତୁ । ବାର ବର୍ଷକାଳ ଦ୍ରୌପଦୀ ଉପବାସ ଥିବା ପର୍ଯ୍ୟଂତ, ପ୍ରତିଦିନ ଯାହା ଲୋଡ଼ିବେ ଏ ଥାଳୀରୁ ପିଠା, ଭାତ, କ୍ଷିରି, ଖେଚେଡ଼ି, ଡାଲି, ମହୁରି ସବୁ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ସେତେ ବାହାରିବ । ତେର ବର୍ଷ ପରେ ଆପଣ ପୁଣି ରାଜ୍ୟ ପାଇବେ ।" ଏହା କହି ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଂତର୍ଧାନ ହୋଇଗଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚିଂତ ହେଲେ ।

ସତକୁ ସତ ବାରବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଦ୍ରୌପଦୀ ଉପବାସ ଥିବା ଯାଏ;ପ୍ରତିଦିନ ସେ ଥାଳୀରୁ ସବୁ ଖାଇବା ଜିନିସ ବାହାରୁଥାଏ । ଦ୍ରୌପଦୀ ଖାଇସାରିଲେ କିଂତୁ ସେଦିନ ଆଉ ବାହାରେ ନାହିଁ ।

କାମ୍ୟକ ବନରେ ବିଦୁର

ପାଂଡବମାନେ ପ୍ରଥମେ ଯାଇ ଯେଉଁ ବନରେ ରହିଲେ, ତାର ନାମ 'କାମ୍ୟକ ବନ' । ଏଣେ

ହଠାତ୍ ବିଦୁର ସେଠାରୁ ଯାଇ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ପାଖେ ପହଂଚିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବିଚାରିଲେ ହୁଏତ ପୁଣି ପଶାଖେଳ ପାଇଁ ଡାକରା ଆସିଲା; କିଂତୁ ତା' ନୁହେଁ। ବିଦୁର ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକୁ ବହୁତ ବୁଝାଇଲେ । ପାଂଡବମାନଂକ ସଂଗେ ଭଲ ବ୍ୟବହାର କରି, ତାଂକୁ ବଣରୁ ଫେରାଇ ଆଣିବାକୁ କହିଲେ । ସେଥିପାଇଁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ତାଂକୁ ଗାଳି ଦେଇ, ତଡ଼ିଦେଲେ । ବିଦୁର ଖୋଜି ଖୋଜି ଯାଇ କାମ୍ୟକ ବନରେ ପହଂଚିଲେ ।

ଏଣେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବିଦୁରଂକୁ ତଡ଼ିଦେଇ, ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ହେଲେ । ଏବେ, ବିଦୁର ଭଲକଥା କହଂନ୍ତି, ବିପଦ ବେଳେ ବୁଦ୍ଧି ଦିଅଂନ୍ତି । ସେତିକି ନୁହେଁ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକର ଡର ଯେ, ବିଦୁର ପରି ଲୋକ ଯାଇ ପାଂଡବମାନଂକ ପାଖେ ରହିଲେ, ପାଂଡବମାନଂକ ବଳ ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଯିବ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପୁଣି ବିଦୁରଂକୁ ଡକାଇ ପଠାଇଲେ । ବିଦୁର ପୁଣି ହସ୍ତିନାକୁ ଗଲେ ।

ବିଦୁର ହସ୍ତିନାକୁ ଆସିବାଟା ଦୁର୍ଯୋଧନଂକୁ ସୁଖ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କର୍ଣ୍ଣ ହେଉକାଂକୁ କହିଲେ, "ବେଗେ କିଛି ଉପାୟ କର । ନ ହେଲେ ବିଦୁର କେଉଁବେଳେ ବାପାଂକୁ ବୁଝାଇ ଦେଇ ପାଂଡବମାନଂକୁ ଫେରାଇ ଆଣିପାରେ ।"

କର୍ଣ୍ଣଂକୁ ଏ କଥା ପସଂଦ ହେଲିଲା ନାହିଁ । କର୍ଣ୍ଣର ଇଚ୍ଛା, ସାଂଗେ ସାଂଗେ ଯାଇ, ପାଂଡବମାନଂକୁ ମାରିଦେଲେ ରକ୍ଷା । ଏତେବେଳେ ପାଂଡବମାନଂକର ଧନ ନାହିଁ, ବଳ ନାହିଁ, ବଂଧୁ ନାହିଁ, ମନ ଦୁଃଖରେ ସାହସ ବି କମି ଯାଇଥିବ । ଏତିକିବେଳେ ତାଂକୁ ମାରିବାର ବେଳ ।

ଏ କଥା ଶୁଣି ସମସ୍ତଂକୁ ଭାରି ସୁଖ ଲାଗିଲା । ସମସ୍ତେ ସୈନ୍ୟ, ରଥ ସଜାଡ଼ି ବାହାରିଲେ । ହଠାତ୍ ବ୍ୟାସଦେବ ଆସି, ସେମାନଂକୁ ଫେରାଇ ଆଣି ସବୁ ଥଂଡା କରିଦେଲେ ।

କେତେଦିନ ପରେ ମୈତ୍ରେୟ ମହର୍ଷି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକ ପାଖେ ଆସି କହିଲେ, "ମହାରାଜ ତୁମ ପରି ଲୋକ ଏତେ ବିପଦ ଆଗରେ ଦେଖି ସୁଦ୍ଧା କିଛି କରୁ ନାହଁ । ସଭାରେ ପଶାଖେଳରେ ଯେଉଁ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲା, ଏ କ'ଣ ବଡ଼ ସୁଂଦର ? ଏବେ ତୁଂଭେ ପାଂଡବମାନଂକର ଅକାର୍ଯ୍ୟ ବିଚାର ନାହିଁ । ତାଂକ ସାଂଗେ ବେଗେ ସମାଧାନ କର ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନଂକୁ ଏ କଥା ସୁଖ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସେ ମହର୍ଷିଂକ କଥା ଶୁଣି ନ ଶୁଣିଲା ପରି ଜଂଘରୁ ଲୁଗା କାଢ଼ି ଚାପଡ଼ୋଉଥାଏ ।

ମହର୍ଷି, ରାଗ ହୋଇ ଶାପ ଦେଲେ, "ଭୀମ ଗଦାରେ ତୋ'ର ଏହି ଉରୁ (ଜଂଘ) ଭାଂଗିବେ ।" ଏ କଥା ଶୁଣି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଚମକି ପଡ଼ିଲେ । ମହର୍ଷିଂକୁ ବହୁତ ପ୍ରାର୍ଥନା କରି କହିଲେ । ମହର୍ଷି କହିଲେ, "ଯାହା କର ମହାରାଜ, ପାଂଡବମାନଂକ ସଂଗେ ସମାଧାନ ନ କଲେ, ମୋ କଥା ନିଶ୍ଚୟ ଫଳିବ ।" ମହର୍ଷି ଏହା କହି ଚାଲିଗଲେ ।

ଭୀମ କିର୍ମିରକୁ ମାରିଲେ

ଏଣେ ପାଂଡବମାନେ ଯେଉଁ କାମ୍ୟକବନରେ ଥିଲେ, ସେ ଗୋଟାଏ ଘୋର ଜଂଗଲ । ସେଠାରେ ବହୁତ ରାକ୍ଷସ ଥାଂନ୍ତି । ରାକ୍ଷସ ଭୟରେ ମୁନି, ଋଷିମାନେ ସେଠାରେ ରହି ପାରୁ ନ ଥିଲେ । ଦିନେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବେଉକା ଯାଉଚଂନ୍ତି, ହଠାତ୍ ଦେଖିଲେ, ବାଟରେ ଗୋଟାଏ ରାକ୍ଷସ ଆଁ କରି ଶୋଇଛି । ଦ୍ରୌପଦୀ ତାକୁ ଦେଖି ଦେଖି ଭୟରେ ଅଜ୍ଞାନ ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାକ୍ଷସକୁ ପଚାରିଲେ, "ତୁମେ କିଏ; କହ, ତୁମର ଆମେ କି କାମକରିବୁ ?" ରାକ୍ଷସ କି ସେ କଥା ଶୁଣିବା ଜଂତୁ । ସେ କହିଲା, "ଆରେ ମୁଁ କିର୍ମିର, ବକ ରାକ୍ଷସର ଭାଇ । ତମେ କିଏ ରେ, ମୁଁ ତମକୁ ଖାଇବି ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ଆମେମାନେ ମହାତ୍ମା ପାଣ୍ଡୁଙ୍କ ପୁଅ । ଆମର ନାମ ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ, ନକୁଳ, ସହଦେବ ।" ଏହା କହୁ କହୁ ଭୀମ ନାମଟା ଶୁଣି ରାକ୍ଷସ ଡେଇଁ ଉଠି କହିଲା, "ଆରେ ଭୀମ, ଯେ ମୋ ଭାଇ ବକକୁ ମାରିଥିଲା । ଆ, ଆ, ତତେ ଆଗ ଖାଇବି ।"

ଭୀମ କମ ଜଂତୁ ନୁହେ । ଆଗରୁ ସେ ଗଛ ଓପାଡ଼ି, ଡାଳପତ୍ର ଭାଂଗି, ଗଛକୁ ଧରି, ଲଢ଼େଇ କରିବାକୁ ତିଆରି । ଭାରି ଲଢ଼ାଲଢ଼ି ବାଡ଼ିଆ ବାଡ଼ି ଲାଗିଗଲା । ଭୂଇଁ କଂପିଗଲା, ଖଂଡେ ବଣ ପଦା ହୋଇଗଲା । ଭୀମର ଦଶ ହଜାର ହାତୀର ବଳ । ରାକ୍ଷସ ତାକୁ କଣ କରିବ ? ଶେଷକୁ ଭୀମ ରାକ୍ଷସକୁ ଧରି, ମୋଡ଼ା ମୋଡ଼ି କରି, ମୁଂଡ ଉପରେ ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ ଅଜ୍ଞାନ କରି, ତଳେ ପକାଇ ଦେଇ, ଚୋଟି ଚିପି ଦେଲା । କିର୍ମିର କେଁ କରି ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ କରି, ହାତେ ଲଂବ ଗୋଟିଏ ଜିଭ କାମୁଡ଼ି ପକାଇଲା, ତାର ପ୍ରାଣ ଉଡ଼ିଗଲା ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ବଂଧୁମାନେ

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ବଣକୁ ଯିବା କଥା ଶୁଣି, ତାଂକ ବଂଧୁବାଂଧବମାନେ ଭାରି ଦୁଃଖିତ ହେଲେ । କୃଷ୍ଣ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ପ୍ରଭୃତି ଯଦୁ ଓ ପାଂଚାଳ ବଂଶର ଲୋକମାନେ ତାଂକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ, ସେମାନେ କୌରବମାନଂକୁ ଖୁବ ନିଂଦା କଲେ । ସେମାନଂକୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ମାରି, ପୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ରଜା କରିବେ ବୋଲି କହିଲେ ।

ମୁନି ଋଷିମାନେ, ଆଉ ଆଉ ଲୋକେ, ବହୁତ ପାଂଡବମାନଂକୁ ବଣରେ ଦେଖିବାକୁ ଆସୁଥାଂନ୍ତି । କେହି କେହି ଦିନାକେତେ ତାଂକ ସାଂଗେ ବଣରେ ରହିଯାଂନ୍ତି । ଜଣେ ଜଣେ କେତେ ଗଳ୍ପ କାହାଣୀ କହି, ତାଂକୁ ବୋଧ ଦିଅଂନ୍ତି । ତାଂକର ସମୟ କଟିଯାଏ ।

ବଣରେ ରହିବା ଏକେ ବଡ଼ କଷ୍ଟକଥା । ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ସେ କଥା ବେଶି ବାଧୁଥାଏ । ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଗାଳି ଦେଉଥାଂନ୍ତି । କୌରବମାନଂକ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ବହୁତ ମତାଉଥାଂନ୍ତି । ଭୀମ ପାଖରେ ଥାଇ ଦ୍ରୌପଦୀଂକ କଥାରେ ମତ ଦେଉଥାଂନ୍ତି । ଯୁଧିଷ୍ଠିର କିଂତୁ ସବୁ କଥାଶୁଣି, ଗାଳଯାକ ଖାଇ, ବଡ଼ ମିଠା କଥାରେ ସେମାନଂକୁ ବୁଝାଉଥାଂନ୍ତି । "କୌରବମାନେ ଅନ୍ୟାୟ କଲେବୋଲି, ପାଂଡବମାନେ ଅନ୍ୟାୟ କରିବା ଠିକ୍ ନୁହେ । ସବୁବେଳେ ଧର୍ମରେ ରହିବା ଭଲ । ଧର୍ମ ଧାର୍ମିକକୁ ରକ୍ଷା କରେ । କ୍ଷମା କରିବା ଧର୍ମ । ରାଗ ହୋଇ ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ କାମକରି ପକାଇଲେ ଅଧର୍ମହେବ ।"

ଏହା ଛଡ଼ା ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବେଶ୍ ଜାଣୁଥାଂନ୍ତି ଯେ, ଦୁର୍ଯୋଧନଂକ ପକ୍ଷରେ କର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ବୀରମାନେ ଅଛଂନ୍ତି; ମୁହଁରେ କଥା କହିଲେ ସେମାନେ କିଛି ଡରିଯିବେ ନାହିଁ । ତାଂକୁ ଜିଣିବା ବଡ଼ କଷ୍ଟ । ସେଥିପାଇଁ ବହୁତ ଯୋଗାଡ଼ ଦରକାର । ବେଳେ ବେଳେ ସେ ସେକଥା ଭୀମକୁ କହଂନ୍ତି । ଭୀମ ଶୁଣି, କିଛି କହଂନ୍ତି ନାହିଁ । ତୁନି ହୋଇଯାଂନ୍ତି ସତ; କିଂତୁ ଯୁଦ୍ଧ କରି କୌରବମାନଂକୁ ମାରିବାପାଇଁ ତାଂକ ମନ ଭିତରେ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ ।

ଏ ମଧ୍ୟରେ ଦିନେ ବ୍ୟାସଦେବ ପାଂଡବମାନଂକୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ । ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ କହିଲେ, "ମୁଁ ତୁମକୁ ଏହି ପ୍ରତିସ୍ମୃତି ବିଦ୍ୟା ଶିଖାଇ ଦେଉଅଛି । ତୁମେ ଏହା ଅର୍ଜୁନକୁ ଶିଖାଇବ । ସେ ଏଥିରେ ମହାଦେବ, ଇଂଦ୍ର, ଯମ, ବରୁଣ, କୁବେର ପ୍ରଭୃତିଂକୁ ସଂତୁଷ୍ଟ କରି, ସେମାନଂକଠାରୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅସ୍ତ୍ରସବୁ ସହଜରେ ପାଇପାରିବେ ।"

ଏ ବିଦ୍ୟା ପାଇ, ପାଂଡବମାନଂକର ନୂଆ ବଳ ଆସିଲା । ଅର୍ଜୁନ ଏ ବିଦ୍ୟା ଶିଖି, ସାଂଗେ ସାଂଗେ ତପସ୍ୟା କରିବାପାଇଁ ବଣକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଗାଂଡୀବ ଆଉ ଅକ୍ଷୟ ତୂଣ ସବୁବେଳେ ତାଂକ ପାଖରେ ଥାଏ । ଅଳ୍ପ ଦିନ ମଧ୍ୟରେ ହିମାଳୟ ଆଉ ଗଂଧମାଦନ ପର୍ବତ ପାରିହୋଇ, ସେ ଇଂଦ୍ରକୀଳ ପର୍ବତରେ ପହଂଚିଲେ । ସେଠାରେ ଜଣେ ତପସ୍ୱୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆସି ତାଂକୁ ବାଧାଦେଇ, ହସି ହସି କହିଲେ, "ତୁମେ କିଏ ? ଏଠାକୁ ଧନୁଶର ଧରି କାହିଁକି ଆସିଛ ? ଧନୁଶର ଏଠାରେ କଣ ହବ ? ସେଗୁଡ଼ିକ ଫିଂଗି ଦିଅ ।" ଅର୍ଜୁନ ସେ କଥା ମାନିଲେ ନାଇ କି ଧନୁଶର ଫିଂଗିଲେ ନାଇ । ସେଥିରୁ ସେ ତପସ୍ୱୀ ସଂତୁଷ୍ଟ ହୋଇ କହିଲେ, "ମୁଁ ଇଂଦ୍ର, ତୁମଠାରେ ମୋର ବଡ଼ ସଂତୋଷ ହେଲା । କି ବର ମାଗୁଛ, ମାଗ ।"

ଅର୍ଜୁନ ପ୍ରଣାମ କରି କହିଲେ, "ମୁଁ ଆପଣଂକଠୁ ଅସ୍ତ୍ର ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆସିଛି । ମୋତେ ଏପରି ବର ଦିଅଂତୁ, ଯହିଁରେ ମୁଁ ଆପଣଂକ ପାଖରୁ ସବୁ ଅସ୍ତ୍ର ଶିଖିପାରିବି ।"

ଇଂଦ୍ର କହିଲେ, "ଆଗ ଶିବଂକୁ ସଂତୁଷ୍ଟ କର । ତା' ପରେ ଅସ୍ତ୍ର ପାଇବ ।" ଇଂଦ୍ର ଏହା କହି, ଚାଲିଗଲେ ।

କିରାତ ରୂପରେ ଶିବ

ଅର୍ଜୁନ ହିମାଳୟକୁ ଆସି, ଶିବଂକ ପାଇଁ ଘୋର ତପସ୍ୟା କରି ବସିଲେ । କ୍ରମାଗତ ଚାରି ମାସ ସେ ଯେଉଁ ତପସ୍ୟା କଲେ, ତାହା ଅତି କଠିନ । ପହିଲା ମାସରେ ତିନିଦିନରେ ଥରେ ଖାଆଂତି । ତା' ପରେ, ଦ୍ୱିତୀୟ ମାସରେ ସପ୍ତାହରେ ଥରେ, ତୃତୀୟ ମାସରେ ପଂଦର ଦିନରେ ଥରେ ଖାଇ, ଚତୁର୍ଥ ମାସକୁ ନିରାହାର ନିରାହାର କଲେ; ପବନ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ଖାଇଲେ ନାଇ । ଖାଲି ଗୋଡ଼ ବୁଢ଼ାଆଂଗୁଠିରେ ଠିଆହୋଇ, ହାତ ଟେକି, ମାସକଯାକ ଶିବଂକୁ ଧ୍ୟାନ କଲେ । ସେ ତପସ୍ୟାର ତେଜରେ ଚାରିଆଡ଼େ, ତାଂକଠୁ ତେଜ ବାହାରି, ବଣଯାକ ବ୍ୟାପିଗଲା । ମୁନି ଋଷିମାନେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ, ଯାଇ ମହାଦେବଂକୁ କହିଲେ, "ହେ ପ୍ରଭୁ, ଅର୍ଜୁନଂକର ତପସ୍ୟାର ତେଜ ଆମେମାନେ ଆଉ ସହି ପାରୁ ନାହୁଁ । ଆପଣ ଶୀଘ୍ର ଏହାଂକୁ ଥଂଡା କରଂତୁ ।"

ଶିବ ସେଠାରୁ କିରାତ (ବ୍ୟାଧ, ଯେଉଁମାନେ ବଣରେ ଜଂତୁ ମାରି ପେଟ ପୋଷଂତି) ରୂପ ଧରି ଅର୍ଜୁନଂକ ତପସ୍ୟା ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ ପହଂଚିଲେ । ଦୁର୍ଗା ତାଂକର ସାଥୀ ହୋଇ, ସାଂଗେ ସାଂଗେ ଅଛଂତି । ଆଉ ଶିବଂକ ଭୂତମାନେ ନାନା ପ୍ରକାର ବେଶ ଧରି ତାଂକ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଛଂତି ।

ଏତିକିବେଳକୁ ଗୋଟାଏ ଦାନବ ବାରୁହା ହୋଇ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ମାରିବାକୁ ଦଉଡ଼ିଛି । ଅର୍ଜୁନ ଗାଂଡୀବରେ ଶର ଚଢାଇ ତାକୁ ମାରିବା ପାଇଁ ବାହାରିଛଂତି । କିରାତରୂପୀ ମହାଦେବ ଆସି ଅର୍ଜୁନଂକୁ କହିଲେ, "ରହ, ରହ, ମୁଁ ତାକୁ ଆଗେ ମାରିବି ବୋଲି ଲକ୍ଷ କରିଛି ।"

ଅର୍ଜୁନ ସେ କଥା ଶୁଣିବେ କାହିଁକି ? କିରାତ ଉପରକୁ ଶର ମାଇଲେ । କିରାତ ବି ଶର ମାଇଲେ । ଦୁହିଁଙ୍କ ଭିତରେ କଳି ଲାଗିଗଲା । ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ମୋ ଶିକାର ମାରିବାକୁ ତୁ କିଏ ? ରହ, ତତେ ଦେଖୁଛି । "କିରାତ କହିଲେ", ମୁଁ ଆଗ ଲକ୍ଷ କରିଥିଲି, ତୁ କାହିଁକି ମାଇଲୁ । ଚାଲ, ତୋର ମୋର ବୁଝାବୁଝି ହେବା ।"

ଅର୍ଜୁନ ଭାରି ରାଗିଯାଇ, କିରାତକୁ ଶର ମାଇଲେ । କିରାତ ଆଉ କିଛି ନ କରି, ଆଁ କରି ଦେଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଶର ମାରୁଥାନ୍ତି, କିରାତ ସେ ଶରସବୁ ହସି ହସି ଗିଳିଦେଉଥାନ୍ତି, ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଯେତେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଭୟାନକ ଅସ୍ତ୍ର ସବୁ ଥିଲା, ସବୁ ସେ ମାଇଲେ । ସବୁତକ କିରାତଙ୍କ ପେଟକୁ ଗଲା । କିରାତ ହସୁଥାନ୍ତି । ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଅକ୍ଷୟ ତୂଣ ଖାଲି ହୋଇ ଆସିଲା । କିରାତ ଖାଲି ଶର ଗିଳୁଚନ୍ତି, ହସୁଚନ୍ତି ।

ଅର୍ଜୁନ ଶେଷକୁ ଗାଣ୍ଡୀବ ଧରି, ପିଟିବାକୁ ଗଲେ । କିରାତ ବାଁ ହାତଟି ବଢ଼ାଇ ହସି ହସି, ଧିରେ କରି ଗାଣ୍ଡୀବଟି ଛଡ଼ାଇ ନେଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଖଣ୍ଡା ଧରି, ଦି'ହାତରେ କିରାତଙ୍କ ମୁଣ୍ଡକୁ ହାଣି ବସିଲେ । ଖଣ୍ଡାଟି ଦି'ଖଣ୍ଡ ହୋଇ ଭାଙ୍ଗିଗଲା । ତା' ଉତ୍ତାରୁ ଅର୍ଜୁନ ଗଛ ଓପାଡ଼ି, ପଥର ଗୋଟେଇ କିରାତ ଉପରେ ଫିଙ୍ଗିଲେ । କିରାତଙ୍କର ଖାତିର ନାଇ, ହସୁଚନ୍ତି ।

ଶେଷକୁ ଅର୍ଜୁନ ଯାଇ, କିରାତଙ୍କୁ ଧରି ପକାଇଲେ । କିରାତ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଧରି, ଟିକିଏ ଚାପି ଦେଲେ । ସେତିକିରେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଚେତା ବୁଡ଼ିଗଲା । ଚେତା ହେଲାରୁ, ଅର୍ଜୁନ ମାଟିରେ ଗୋଟିଏ ଶିବମୂର୍ତ୍ତି ଗଢ଼ି, ପୂଜାକରି, ତା ଉପରେ ଗୋଟିଏ ମାଳ ପକାଇଦେଲେ । ଦେଖିଲାବେଳକୁ ମାଳଟି ଯାଇ କିରାତଙ୍କ ବେକରେ ପଡ଼ିଗଲା ।

ତହୁଁ ଅର୍ଜୁନ ଜାଣି ପାରି, ଲମ୍ବ ହୋଇ କିରାତଙ୍କ ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । କହିଲେ, "ପ୍ରଭୋ ! ନ ଜାଣି ଯୁଦ୍ଧ କରିଚି—କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ।" ମହାଦେବ କହିଲେ, "ଅର୍ଜୁନ, ମୁଁ ବଡ଼ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଛି । ନିଅ ତୁମ ଗାଣ୍ଡୀବ, ତୁମର ତୂଣ ପୁଣି ଅକ୍ଷୟ ହେଉ । ତୁମେ ବାସ୍ତବିକ୍ ଭାରି ପୁରୁଷ । ଏବେ କି ବର ମାଗିବ, ମାଗ ।"

ଅର୍ଜୁନ ମହାଦେବଙ୍କୁ ପାଶୁପତ ଅସ୍ତ୍ର ମାଗିଲେ । ମହାଦେବ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସେ ଅସ୍ତ୍ର ଦେଲେ । ତାକୁ କିପରି ମାରିବାକୁ ହେବ, ତା' ମଧ୍ୟ ଭଲ କରି ଶିଖାଇ ଦେଲେ ।

ମହାଦେବ ଚାଲିଗଲାରୁ ବରୁଣ, କୁବେର, ଯମ, ଇନ୍ଦ୍ର ସମସ୍ତେ ଆସି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଆପଣା ଆପଣାର ଭଲ ଭଲ ଅସ୍ତ୍ରମାନ ଦେଲେ ଏବଂ ଇନ୍ଦ୍ର ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଡାକି ଘେନିଗଲେ ।

ସ୍ୱର୍ଗରେ ଅର୍ଜୁନ ବହୁତ ଆଦର ସମ୍ଭାବନା ପାଇଲେ । କେତେ ନୂଆ କଥା ଶିଖିଲେ । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କଠାରୁ ଯେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରସବୁ ପାଇଥିଲେ, ସେଥିରେ ସେ ନିବାତ କବଚ ବୋଲି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଦୁଷ୍ଟ ଦୈତ୍ୟଙ୍କୁ ମାରି, ଦେବତାମାନଙ୍କର ବହୁତ ଉପକାର କଲେ । ଏହି ନିବାତ କବଚମାନେ ଦେବତାଙ୍କର ଶତ୍ରୁ ହୋଇ, ବଡ଼ ଅକାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ ।

ଚିତ୍ରସେନ ବୋଲି ଜଣେ ଗନ୍ଧର୍ବ ସଙ୍ଗେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଭାରି ଭାବ ହେଲା । ତାଙ୍କଠାରୁ ସଂଗୀତ ଶିଖି, ଅର୍ଜୁନ ସଂଗୀତ-ବିଦ୍ୟାରେ ଭାରି

ଚଂଚଳ ହୋଇଗଲେ । ଏହାପରି ସ୍ୱର୍ଗରେ ଅର୍ଜୁନଂକର ପାଂଚବର୍ଷ ମହାଆନଂଦରେ କଟିଗଲା ।

———

ପାଂଡବମାନେ କ'ଣ କରୁଥିଲେ ?

କାମ୍ୟକ ବନରେ ପାଂଡବମାନେ ଅର୍ଜୁନଂକ କଥା ଭାବି ଭାବି, ବଡ଼ ଦୁଃଖରେ ଥାଂତି । କେତେ ଦିନ ହୋଇଗଲା, ଅର୍ଜୁନ କେବେ ଫେରିବେ, କିପରି ଅଛଂତି, ଏ କଥା ଭାବି, ଦୁଃଖ ହବାରି କଥା । ବେଳେ ବେଳେ କେହି ଜଣେ ଧାର୍ମିକ ମୁନି, ଋଷି ଆସିଲେ, ତାଂକ ସଂଗେ କଥାବାର୍ତ୍ତାରେ କାଳ କଟିଯାଏ । ଥରେ ବୃହଦଶ୍ୱ ମୁନି ଆସି, ତାଂକ ପାଖରେ କିଛି ଦିନ ରହିଲେ । କେତେ ଗଳ୍ପ କଲେ । ବୃହଦଶ୍ୱ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ରକମରେ ପଶା ଖେଳ ଜାଣୁଥିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ତାହା ଜାଣି, ତାଂକଠାରୁ ଭଲ କରି ପଶାଖେଳ ଶିଖିଲେ ।

ତା'ର କିଛି ଦିନ ପରେ ଲୋମଶ ମୁନି ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଅର୍ଜୁନଂକର ଖବର ନେଇଆସି ପହଂଚିଲେ । ତାଂକଠାରୁ ଅର୍ଜୁନଂକ କଥା ଶୁଣି, ପାଂଡବମାନେ ଟିକିଏ ନିର୍ଭୟ ହେଲେ । ଲୋମଶ ମୁନି କହିଲେ, "ପାଂଡବମାନଂକୁ ତୀର୍ଥମାନ ବୁଲି ଦେଖିବା ପାଇଁ ଅର୍ଜୁନ କହି ପଠାଇଛଂତି । ତେଣୁ ସେମାନେ ଲୋମଶ ମୁନିଂକ ସଂଗେ ତୀର୍ଥ ବୁଲି ଦେଖିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଭାରତବର୍ଷ ତମାମ୍ ବୁଲିଲେ, କୌଣସି ତୀର୍ଥ ବାକି ରଖିଲେ ନାଇ । ପ୍ରଭାସ ତୀର୍ଥରେ କୃଷ୍ଣ, ବଳରାମ ପ୍ରଭୃତିଂକ ସଂଗେ ତାଂକର ଦେଖା ହେଲା ।

ଯଦୁବଂଶ ଲୋକେ ପାଂଡବମାନଂକର ଏ ଦଶା ଦେଖି ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ହେଲେ ଏବଂ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ, ସେମାନେ କୌରବମାନଂକୁ ମାରି ପାଂଡବମାନଂକୁ ଯେତେ ଶୀଘ୍ର ପାରିଂତି, ରାଜା କରିବେ । ସେମାନେ ସେହିକ୍ଷଣି ଯୁଦ୍ଧକୁ ବାହାରିବେ ବୋଲି ତିଆରି ଥିଲେ । କିଂତୁ କୃଷ୍ଣ ଜାଣଂତି—ଧାର୍ମିକ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବନବାସ ଶେଷ ନ କରି, ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ କେବେହେଁ ମଂଜିବେ ନାଇ । ସେଥିପାଇଁ କୃଷ୍ଣ ଯଦୁବଂଶ ଲୋକଂକୁ କିଛି ଦିନ ଚକାଇବା ପାଇଁ କହିଲେ ।

ଆଉ ସବୁ ତୀର୍ଥ ଦେଖି ଦେଖି ପାଂଡବମାନେ କୈଳାସ ପର୍ବତ ପାଖରେ ଆସି ପହଂଚିଲେ । ଏ ଅତି ଭୟଂକର ସ୍ଥାନ । ପାହାଡ଼ ପରେ ପାହାଡ଼ ତା'ପରେ ପୁଣି ପାହାଡ଼; ଚାଲିବା ବଡ଼ ଶକ୍ତ । ସେଥିରେ ପୁଣି ଯକ୍ଷ, ରାକ୍ଷସ ସବୁବେଳେ ବୁଲୁଥାଂତି । ପାଂଡବମାନଂକର ବଡ଼ ଭୟ ହେଲା । ଭୀମ ସମସ୍ତଂକୁ କାଂଧରେ ବୋହିନେବି ବୋଲି କହି, ସାହସ ଦେଉଥାଏ ।

ସମସ୍ତେ ଗଂଧମାଦନ ପର୍ବତରେ ଆସି ପହଂଚିଲେ । ସେଠରେ ଭାରି ଝଡ଼ ତୋଫାନ ହେଲା । ସବୁଆଡ଼ ଅଂଧକାର ହୋଇଗଲା । ସୁ ସୁ ପବନ ଗର୍ଜିଲା । ଗଛ ପତ୍ର ସେନି ପର୍ବତସବୁ ଭାଂଗି ପଡ଼ିଲା ପରି ଲାଗିଲା । ସମସ୍ତେ ଭାବିଲେ—ପ୍ରାଣ ଉଡ଼ିଯିବ । ଭୀମ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ଧରି ଗୋଟିଏ ଗଛରେ ଲାଗି ରହିଲେ । ଆଉ ସମସ୍ତେ କିଏ ଗଛ ଧରି, କିଏ ପଥର ଧରି, ପଡ଼ି ଗଲେ । ଆଉ ଉପାୟ ନାଇ ।

ରହୁଁ ରହୁଁ ଦ୍ରୌପଦୀଂକର ଚେତା ବୁଡ଼ିଗଲା । ଭୀମ ଏତିକିବେଳେ ଘଟୋତ୍କଚକୁ ମନେ ପକାଇଲେ । ଘଟୋତ୍କଚ ଆସି ହାଜର ! ଘଟୋତ୍କଚ ଭୀମଂକ ଆଜ୍ଞା ପାଇବା ମାତ୍ରେ ନିଜେ ଦ୍ରୌପଦୀଂକ କାଂଧରେ ବସାଇଲେ । ତା' ସଂଗେ ଆଉ ରାକ୍ଷସମାନେ ଆସିଥିଲେ । ସେମାନେ ପାଂଡବ ଭାଇମାନଂକୁ ଧଇଲେ । ଅନେକ କଠିନ ପର୍ବତ, ଜଂଗଲ ଡେଇଁ, ସମସ୍ତଂକୁ ଆଣି ବଦରୀ ତୀର୍ଥରେ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ।

ଏହି ବଦରୀ ତୀର୍ଥରୁ ଅର୍ଜୁନ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଇଥିଲେ । ସେ ଏହିଠାକୁ ଫେରିବା କଥା । ସେଥିପାଇଁ ପାଣ୍ଡବମାନେ ସେଠାରେ ଚକାଇ ରହିଲେ ।

ଭୀମର ହନୁମାନ୍ ଓ କୁବେରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଦେଖା

ଏ ମଧ୍ୟରେ ଦିନେ ପାଣ୍ଡବମାନେ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ସେଠା ବସିଚନ୍ତି, ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ଅଶ୍ଚର୍ଯ ପଦ୍ମଫୁଲ ଆସି ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ପାଖେ ପଡ଼ିଲା । ସେ ଫୁଲ କି ସୁନ୍ଦର ! ତାର ବାସନା ତହୁଁ ବଳ ? ନାକରେ ବାଜିଗଲେ ପ୍ରାଣ ପୂରିଯାଏ । ଫୁଲଟି ପାଇ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସେହିପରି ଫୁଲ ଆଣିଦେବା ପାଇଁ ଦ୍ରୌପଦୀ କହିଲେ । ଭୀମ ଫୁଲ ଆଣିବାପାଇଁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଈଶାଣ କୁଣରୁ ଫୁଲଟି ଉଡ଼ି ଆସିଥିଲା । ଭୀମ ସେହି ଆଡକୁ ଚାଲିଲେ । ବାଟରେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପୋଖରୀ ପଡ଼ିଲା । ଭୀମ ସେଥିରେ ସ୍ନାନସାରି, ପୁଣି ଫୁଲ ଖୋଜିବାକୁ ଚାଲିଲେ ।

ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଦେଖିଲେ, ଗୋଟିଏ ହନୁମାଙ୍କଡ ବାଟରେ ଶୋଇଛି । ଭୀମ ସେ ମାଙ୍କଡଟିକୁ ତଡ଼ିବା ପାଇଁ ଦୂରରୁ ପାଟି କଲେ; କିନ୍ତୁ ମାଙ୍କଡ ହଲିଲା ନାଇ । ଟିକିଏ ଚାହିଁଲା – ପୁଣି ଶୋଇଲା । ଭୀମ ପୁଣି ପାଟି କରିବାରୁ କହିଲା, "ଅଃ, କାହିଁକି ପାଟି କରୁଚ ? ମୋ ଦେହ ସୁଖ ନାଇ; ଟିକିଏ ଶୋଇଛି ।" ଭୀମ କହିଲେ, "ମୁଁ ପାଣ୍ଡୁଙ୍କ ପୁଅ । ଲୋକେ ମତେ ପବନ ପୁଅ ବୋଲି କହନ୍ତି; ମୋ ନା ଭୀମ; ତୁମେ କିଏ ?" ମାଙ୍କଡ ଟିକିଏ ହସି କହିଲା, "ମୁଁ ବାନର ।" ଭୀମ କହିଲେ, "ବାଟ ଛାଡ଼, ନଇଲେ ଇ'ଲଗେ ତଡ଼ିବ ।"

ବାନର କହିଲା, "ଦେହ ମୋର ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛି, ଉଠି ପାରୁନାଇ । ତୁମେ ଡେଇଁ ଚାଲିଯାଅ ।" ଭୀମ କହିଲେ, "ସବୁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କ ଦେହରେ ଭଗବାନ; ଡେଇଁଲେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅମାନ୍ୟ ହେବ । ମୁଁ ତା' କରି ପାରିବ ନାଇ ।" ବାନର କହିଲା, "ବୁଢ଼ା ହେଲିଣି; ଉଠିପାରୁ ନାଇ । ମୋ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ଟା ଟେକି ଦେଇ, ସେଇ ବାଟେ ଚାଲି ଯାଅ ।"

ଭୀମ ମନେ ମନେ ବିଚାରିଲା, "ସତେ । ହଉ ରହ । ଏଇ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଧରି ତତେ ଧୋବାର ଲୁଗାକରି ଦେଖେଇ ଦଉଚି ।" ଏହା ବିଚାରି ବାଁ ହାତେ ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଧରି ଟେକିଲା । ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ବାଙ୍କିବ କଅଁ ? ଦି'ହାତରେ ଧରି ଭିଡ଼ିଲା । ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଯେଉଁଠାରେ ସେହିଠାରେ । ଟାଣି ଟାଣି ଦିହରୁ ଝାଳ ବୋହିଗଲା । ଲାଙ୍ଗୁଡ଼ ଘୁଞ୍ଚିଲା ନାଇ । ସେଠାରୁ ହାତ ଯୋଡି କହିଲା, "ମହାଶୟ, ମୋର ଅପରାଧ ହୋଇଅଛି । ମୋତେ କ୍ଷମା କରନ୍ତୁ ।"

ବାନର କହିଲା, "ମୁଁ ପବନ ପୁଅ । ମୋ ନା' ହନୁମାନ ।" ଭୀମ ଏ କଥା ଶୁଣି, ହନୁମାନର ଗୋଡ଼ ଧରି ପଡ଼ିଗଲେ । ହନୁମାନ ବଡ଼ ଭାଇ, ଭୀମ ସାନ ଭାଇ । ଦିହେଁ କୁଣ୍ଡିଆକୁଣ୍ଡି ହେଲେ । ଭୀମ କହିଲେ, "ଭାଇ, ଶୁଣିଚି ସମୁଦ୍ର ଡେଇଁଲା ବେଳେ ଆପଣ ପର୍ବତ ପରି ବଡ଼ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ; କମିତି ହୋଇଥିଲେ, ମୁଁ ଟିକିଏ ଦେଖନ୍ତି ।"

ହନୁମାନ ମନାକଲେ, କହିଲେ, "ଦେଖିଲେ ଡର ମାଡ଼ିବ ।" ଭୀମ ଶୁଣିଲେ ନାଇ । ଶେଷକୁ ହନୁମାନ ସେହିପରି ହୋଇ, ଭୀମକୁ ଦେଖାଇଲେ । ମୁଣ୍ଡ ଯାଇ ଆକାଶରେ ବାଜିଲା । ହାତ, ଗୋଡ଼, କୁଆଡ଼େ ଭୀମ କିଛି ଜାଣି ପାରିଲେ ନାଇ । ଆକାଶ ଅନ୍ଧାର ହୋଇଗଲା । ଜଳନ୍ତା ନିଆଁ ପରି ଲୁମ ସବୁ

ଦେଖି, ଭୀମର ଆଖି ବୁଜି ହୋଇଗଲା । ହନୁମାନ କହିଲେ, "ସେତିକି ହଜି ବାପା, ଆଉ ଦେଖିଲେ ଡର ମାଡ଼ିବ ।" ଭୀମ କହିଲେ, "ସତେ ଡର ମାଡ଼ୁଚି, ଭାଇ !"

ହନୁମାନ ଫେରେ ଛୋଟ ହୋଇଗଲେ । ଭୀମକୁ କହିଲେ, "ଏବେ ଘରକୁ ଯାଅ । ଦରକାର ହେଲେ ମୋତେ ମନେ ପକାଇଲେ, ମୁଁ ପହଂଚିବି । ତୁମେ ଯୁଦ୍ଧରେ ସିଂହନାଦ କଲାବେଳେ, ମୁଁ ତାହା ଆଉରି ବଡ଼ କରିଦେବି । ଅର୍ଜୁନଂକ ରଥ ଉପରେ ବସି ମୁଁ ପାଟି କଲେ, ଶତ୍ରୁମାନେ ଡରି ଦରମରା ହୋଇଯିବେ ।" ତା'ପରେ ପଦ୍ମଫୁଲ ଯେଉଁଠାରେ ମିଳିବ, ସେ କଥା ଭୀମକୁ କହି, ହନୁମାନ ସେଠାରୁ ଚାଲିଗଲେ ।

କୈଳାସ ପର୍ବତ ଉପରେ କୁବେରଂକ ସରୋବର (ପୋଖରୀ) ରେ ସେ ଫୁଲ ଫୁଟେ । ଫୁଲଗୁଡ଼ିକ ସୁନା; ଡେଂପଗୁଡ଼ିକ ବୈଦୁର୍ଯ୍ୟ ମଣି । କୁବେରଂକ ଶହ ଶହ ରାକ୍ଷସ ଚାକର ସେ ସରୋବର ଜଗଂତି । ଭୀମ ପହଂଚିବାରୁ, ସେମାନେ ଫୁଲ ତୋଳିବାକୁ ଭୀମଂକୁ ମନା କଲେ । ଭୀମ ସେ କଥା ଶୁଣିବେ କାହିଁକି ? କହିଲେ, "ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଫୁଲ ଫୁଟିଛି । ସେ କିଛି ଏକା କୁବେରଂକର ନୁହେଁ ।"

ଭୀମ ପାଣିରେ ପଶିଲାକ୍ଷଣି, ରାକ୍ଷସମାନେ ଆସି 'ଧର ଧର, ଖା ଖା' କରି ଦୌଡ଼ିଗଲେ । ଭୀମଂକ ଗଦା ଉଠିଲା; ଶହେ ଖଂଡେ ରାକ୍ଷସଂକର ମୁଂଡ ନାକ ଚୂର୍ଣ୍ଣ ଚୂର୍ଣ୍ଣ ଫାଟିଗଲା । ରାକ୍ଷସପାଳ କୁବେରଂକ ପାଖକୁ ଦୌଡ଼ିଲେ । କୁବେର ଭୀମକୁ ଜାଣିଥିଲେ । ସେ ଖୁସିରେ କହିଲେ, "ଫୁଲ ଯେତେ ଇଚ୍ଛା ସେ ନିଅଂତୁ; କିଛି କହ ନାଇ ।" ଭୀମ ବୋଝେ ଫୁଲ ଧରି, ପୋଖରୀରୁ ଉଠିଲେ ।

ପାଂଡବମାନେ ଏଣେ ଭୀମକୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ । ଶେଷକୁ ଘଟୋତ୍କଚକୁ ସ୍ମରଣ କଲେ । ସେ ଆସି ପାଂଡବମାନଂକୁ ସେହି କୁବେରଂକ ପୋଖରୀ ପାଖେ ପହଂଚାଇ ଦେଲା । କୁବେର ପାଂଡବମାନଂକୁ ବହୁତ ଆଦର କଲେ । କିଛି ଦିନ ପରେ ପାଂଡବ-ମାନେ ସମସ୍ତେ ପୁଣି ବଦରିକାଶ୍ରମକୁ ଆସି, ଅର୍ଜୁନ ଆସିବାକୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ ।

ଜଟାସୁର ବଧ
ଅର୍ଜୁନ ଫେରିବା—ଭୀମ ଓ ସାପ କଥା

ଏହି ବଦରିକାଶ୍ରମରେ ଭୀମ ଜଟାସୁର ବୋଲି ଆଉ ଗୋଟାଏ ରାକ୍ଷସ ମାରିଥିଲେ । ଜଟାସୁର ବ୍ରାହ୍ମଣବେଶରେ ଆସି, ପାଂଡବମାନଂକ ସାଂଗେ ରହିଥିଲା । ଦିନେ ବେଳ ଭଂଡି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ନକୁଳ, ସହଦେବ, ଆଉ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ନେଇ ପଳାଉଥିଲା; ସେଥିପାଇଁ ଭୀମ ହାତେ ଠିକ୍ ସଜା ପାଇଲା ।

ସେଠାରୁ ପାଂଡବମାନେ ଗଂଧମାଦନ ପର୍ବତକୁ ଗଲେ । କିଛିଦିନ ପରେ ଅର୍ଜୁନ ଇଂଦ୍ରଂକ ରଥରେ ବସି, ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଆସି ପହଂଚିଲେ । ସମସ୍ତେ ଖୁସି ହେଲେ—ଆନଂଦ ଉତ୍ସବ ଲାଗିଗଲା ।

ପାଂଡବମାନେ ପୁଣି କାମ୍ୟକବନକୁ ଫେରି ଆସିଲେ । ବାଟରେ ଭୀମ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ସାପ ହାବୁଡ଼ିରେ ପଡ଼ି, ଭାରି ହରବର ହୋଇଥିଲେ । ସୁବାହୁ ବୋଲି ଜଣେ କିରାତ ରଜାର ରାଜ୍ୟ ବାଟେ ସମସ୍ତେ ଆସୁଥିଲେ । ସେଠାରେ ଯାମୁନ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ପର୍ବତ ତଳେ ବହୁତ ଶିକାର ମିଳେ । ଭୀମ ଶିକାର କରି ବୁଲୁ ବୁଲୁ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ସାପ ଆସି, ତାଂକୁ ଧଇଲା । ଭୀମ ଯେତେ ଛଟିପିଟି ହେଲେ, ଖସିପାରିଲେ ନାଇ ।

ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ବଂଶରେ ବହୁକାଳ ତଳେ ନହୁଷ ବୋଲି ଜଣେ ରାଜା ଥିଲେ । ଜଣେ ମୁନିଙ୍କ ଶାପରେ ସେ ସାପ ହୋଇଯାଇଥିଲେ । ଏ ସେହି ନହୁଷ । ଭୀମଙ୍କୁ ନିଜ ବଂଶର ବୋଲି ଜାଣିଲେ; ତଥାପି ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ । ଏ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଭୀମଙ୍କୁ ଖୋଜି ଖୋଜି, ସେଠାରେ ପହଂଚିଲେ । ସେ ସାପକୁ ବହୁତ ମିନତି କରି କହିବାରୁ, ସାପ ବଡ଼ ଫାଂଡରେ ପଡ଼ି କେତେଗୁଡ଼ିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲା, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର କଲେ । ସାପ ଖୁସିହୋଇ, ଛାଡ଼ିଦେଲା । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ନ ପହଂଚ ଥିଲେ ଭୀମ ଆଜି ସେଦିନ ପ୍ରାଣ ପାଇ ନ ଥାଂତେ ।

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଆପଣା ଫାଂଦରେ ଆପେ ପଡ଼ିଲେ

ପାଣ୍ଡବମାନେ କାମ୍ୟକ ବନରୁ ପୁଣି ଦ୍ୱୈତ ବନକୁ ଯାଇ, ଗୋଟିଏ ପୋଖରୀ ଉପରେ କୁଡ଼ିଆଘର କରି ରହିଲେ । ଏଣେ କୌରବମାନେ, କିପରି ପାଂଡବଂକର ପୁଣି ଅନିଷ୍ଟ କରିବେ ବୋଲି, ସବୁବେଳେ ଭାବୁଥାଂତି । ପାଂଡବମାନେ ଏତେ ଦୁଃଖରେ ଅଛଂତି; କୌରବମାନେ ଶୁଣି ଦୁଃଖ କରଂତି ଯେ, ସେମାନେ ପାଂଡବଂକ ବଣରେ ରହିବା ମଜାଟା ଦେଖିପାରୁ ନାହାଂତି; ନିଜ ଭାଗ୍ୟଟା ପାଂଡବମାନଂକୁ କିପରି ଦେଖାଇବେ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ସବୁବେଳେ ଛଟପଟ ହେଉଥାଂତି ।

ଦ୍ୱୈତବନକୁ ଗଲେ ତ ସବୁ ହବ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ତ ସହଜରେ ଛାଡ଼ିବେ ନାହିଁ । ଉପାୟ କ'ଣ ?

ଦ୍ୱୈତ ବନରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ଗଉଡ଼ ଗାଈ ରଖିଥାଂତି । ରଜାର ସେ ସବୁ ଦେଖିବାର କଥା । ସେହି ବାହାନା କରି, କହୁ କଷ୍ଟରେ ଦ୍ୱୈତବନକୁ ଯିବାପାଇଁ, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକୁ ହଁନେ ମଂଗାଇ ନେଲେ ।

ଏବେ ମହାଖୁସିରେ ସମସ୍ତେ ବାହାରିଲେ । ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜ ଭାରିଯା କୁଟୁଂବଂକୁ ମଧ୍ୟ ସାଂଗରେ ଧଇଲେ । ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା, ସୈନ୍ୟସାମଂତ ମଧ୍ୟ ସାଂଗରେ ଚାଲିଲେ । ଭାରି ଜାକ୍‌ଜମକ୍‌, ଭାରି ଖୁସି ।

ଗୋରୁଦେଖା କାମଟା ଖାଲି ବାହାନା ଥିଲା ! ଘଡ଼ିକ ଭିତରେ ସରିଗଲା । ସେଠାରୁ ପାଂଡବମାନେ ଯେଉଁ ପୋଖରୀ ପାଖେ ଥିଲେ, ସେହି ପୋଖରୀ ପାଖେ ଯାଇ ସମସ୍ତେ ପହଂଚିଲେ ।

ସେତିକିବେଳକୁ ଗଂଧର୍ବରାଜ ଚିତ୍ରସେନ, ପିଲା-କୁଟୁଂବ ଘେନି, ସେହି ପୋଖରୀକୁ ଗାଧୋଇବାକୁ ଆସିଚଂତି । ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଂକ ଗାଧୋଇବାର ସୁବିଧା ପାଇଁ ପୋଖରୀ ଚାରିପାଖେ ବାଡ଼ ଦିଆ ହୋଇ ବଂଦ ହୋଇଛି ।

ଗଂଧର୍ବର ଚପରାସିମାନେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଲୋକଂକୁ ପୋଖରୀକୁ ଯିବାକୁ ମନାକଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ତାହା ଶୁଣି, ଗଂଧର୍ବମାନଂକୁ ବାଡ଼େଇ ତଡ଼ି ଦେବାକୁ ହୁକୁମ କଲେ । ଦୁଇ ଦଳଂକ ଭିତରେ କଳି କଜିଆ ଲାଗୁ ଲାଗୁ ଯୁଦ୍ଧ ଆରଂଭ ହୋଇଗଲା ।

କୌରବମାନେ ଟିକିଏ ଜାକଜମକରେ ଯାଇଥିଲେ । ବଳ, ସାହସ ବି ଥିଲା । ଆଗ ଆଗ ବେଶ୍‌ ଲଢ଼ିଲେ । ଗଂଧର୍ବମାନେ ଟିକିଏ ଜବତ ବି ହୋଇ-ଥିଲେ । ଶୁଣୁଁ ଶୁଣୁଁ ଚିତ୍ରସେନ ନିଜେ କାହୁଁ ଅନେକ ଗଂଧର୍ବସୈନ୍ୟ ଘେନି ଆସି, ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇ ଦେଲେ । କୌରବଂକ ବୁଦ୍ଧି ହଜିଗଲା । ସୈନ୍ୟମାନେ ଯେ ଯୁଆଡ଼େ ପଳାଇଲେ । ବଡ଼ ଯୋଦ୍ଧା କର୍ଣ୍ଣ, ସେ ବି ସୈନ୍ୟମାନଂକ ସାଂଗେ ବାଟ ଦେଖିଲେ ।

ଶେଷକୁ ରହିଲେ ଦୁର୍ଯୋଧନ । ତାଂକ କଥା ସେ ଦିନ କହିଲେ ନ ସରେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ, ତାଂକ ଶହେ ଭାଇ, ସମସ୍ତଂକ ଭାର୍ଯ୍ୟା, କୁଟୁଂବ, ଆଉ ସବୁ ଜାକ୍‌ଜମକ ଯେତେ ଥିଲା, ସବୁ ଚିତ୍ରସେନଂକ ଗଂଧର୍ବମାନେ ବାଂଧି ନେଇଗଲେ ।

ଯେଉଁମାନେ ପଳାଇଥିଲେ, ସେମାନେ କାଂଦି କାଂଦି ଯାଇ ପାଂଡବମାନଂକ ଆଗେ କୌରବମାନଂକ ଦୁର୍ଦଶାର କଥା କହିଲେ । ଭୀମ ଶୁଣି ଭାରି ଖୁସି । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଗୋଟିଏ ଯଜ୍ଞରେ ବସିଥିଲେ । ଭୀମର ଆନଂଦ ଦେଖି; ତାଂକୁ ସୁଖ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ସେ କହିଲେ, "ଛି ଭୀମ ! ଏତେବେଳେ ଇମିତି କଥା ? କୌରବଂକ ଅପମାନ କ'ଣ ଆମରି ଅପମାନ ନୁହେଁ ! ପୁଣି ତାଂକ ଲୋକେ ଆସି ଆମ ପାଖେ ଶରଣ ନେଉଛଂତି । ତୁମେ ଚାରି ଭାଇଯାକ ଶୀଘ୍ର ଯାଇ, କୌରବମାନଂକୁ ଛଡାଇ ଆଣ । ମୁଁ ଯଜ୍ଞରେ ବସି ନ ଥିଲେ, ନିଜେ ଯାଇଥାଂତି ।"

ଅର୍ଜୁନ, ନକୁଳ, ସହଦେବ ଦଉଡ଼ିକରି ଗଲେ । ଆଗ ସେମାନେ ଗଂଧର୍ବମାନଂକୁ ବୁଝାଇ ସୁଝାଇ କେତେ କହିଲେ, ସେମାନେ ନ ମାନିବାରୁ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଅର୍ଜୁନଂକ ପାଖେ କି ଗଂଧର୍ବମାନେ ଠିକଣା ପଡ଼ିବେ ? ସେମାନେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲେ । ଶେଷକୁ ନିଜେ ଚିତ୍ରସେନ ଆସି ଯୁଝିଲେ । ମହାବୀର ଅର୍ଜୁନଂକୁ ସେ ବା କ'ଣ କରିବେ ? ଘଡ଼ିକେ ତାଂକ କରାମତି ଜଣା ପଡ଼ିଗଲା । ଶେଷକୁ ସେ ଆସି ଅର୍ଜୁନଂକର ବଂଧୁ ଚିତ୍ରସେନ ବୋଲି ଚିହ୍ନାଦେଲେ । ଅର୍ଜୁନ ତାଂକଠାରୁ ସ୍ୱର୍ଗରେ ସଂଗୀତ ଶିଖିଥିଲେ । ଏବେ ଚିହ୍ନିପାରି ଧନୁଶର ରଖିଦେଇ, ଚିତ୍ରସେନଂକୁ କୁଂଢାଇ ପକାଇଲେ । 'କୌରବଂକୁ କାହିଁକି ବାଂଧି ନେଉଛଂତି' ବୋଲି ପଚାରିବାରୁ ଚିତ୍ରସେନ କହିଲେ, "ଏମାନେ ବଢ଼ାଛଡ଼ି କରି ତୁମମାନଂକୁ ଅପମାନ ଦେବାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଇଂଦ୍ରଙ୍କ କଥାରେ ମୁଁ ତାଂକୁ କୁଟୁଂବ ସହିତ ବାଂଧି ନେଇ ଯାଉଛି ।"

ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ସେ କଥା ହବ ନାହିଁ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ତ ଆମମାନଂକର ଭାଇ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଛଂତି, ସେମାନଂକୁ ଛାଡ଼ି ଦିଅଂତୁ ।"

ଚିତ୍ରସେନ ମାନିଲେ ନାହିଁ । ଶେଷକୁ ସମସ୍ତେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । କୌରବମାନେ ମୁକ୍ତି ପାଇଲେ ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦୁର୍ଯୋଧନଂକୁ ଖାଲି କହିଲେ, "ଭାଇ, ଆଉ ଏପରି ସାହସ କରିବ ନାହିଁ । ଏବେ ଯାଅ, ଘରକୁ ଯାଅ ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନ ପାଂଡବମାନଂକୁ ଭାଗ୍ୟ ଦେଖାଇବ ବୋଲି ଆସିଥିଲା । ଏବେ ସେହି ପାଂଡବମାନଂକ ଦୟାରେ ପ୍ରାଣପାଇ, କେଉଁପରି ଘରକୁ ଯାଉଛି, କି ମୁହଁରେ ଘରେ ପଶିବ ? ମରିବା ବରଂ ଭଲ । ସେ ଆଉ ସହଜରେ ଘରକୁ ଫିରିବାକୁ ମଂଜିଲା ନାହିଁ । ଦୁଃଶାସନ ତା ଗୋଡ଼ଧରି କେତେ କାଂଦିଲା । କର୍ଣ୍ଣ, ଶକୁନି କେତେ ବୁଝାଇଲେ । ସମସ୍ତେ ଲାଗି ଦୁଇ ଦିନକାଳ ବୁଝାଇ ବୁଝାଇ, ତାକୁ ଘରକୁ ଆଣିଲେ ।

ଦୁର୍ବାସାଂକ କଥା

ଦୁର୍ଯୋଧନଂକର ଯେପରି ଦଶା ହେଲା, ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକେ ସେହିପରି ଆପଣା କର୍ମରେ ଆପେ ଦଂଡ ପାଆଂତି; କିଂତୁ ତାଂକର ଚେତା ପଶେ ନାହିଁ । ଏବେ ଦୁର୍ଯୋଧନ ପାଂଡବଂକ ଉପରେ ସଂତୁଷ୍ଟହୋଇ ତାଂକର ଭଲ କରିବ କ'ଣ—ତାର ହିଂସା ଆହୁରି ବଢ଼ିଗଲା ।

ଦୁର୍ବାସା ବୋଲି ଜଣେ ମୁନି ଥିଲେ । ଏପରି ବଦ୍‌ରାଗୀ ଲୋକ ଆଉ ଦେଖା ନାଇ, କଥା କଥାକେ ଶାପ ଦେବେ । ସବୁ ଦିନ ପହରେ ଯେବେ ସେ କହିବେ 'ଖାଇବି' ସେହିକ୍ଷଣି ଖାଇବାକୁ ନ ଦେଲେ ଶାପ ଦେଇ ଭସ୍ମ କରିଦେବେ, ପୁଣି ହୁଏତ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ବେଗାବେଗି ଖାଇବା ଜିନିଷ ଆଣି ପହଂଚାଇ ଦେଲାକ୍ଷଣି, ବୋଲିବେ, 'ନା' ଖାଇବି ନାଇ ।' ସାଂଗେ ସାଂଗେ ଦି' ପଦ ଗାଳି ଦବା ମଧ୍ୟ ବିଚିତ୍ର ନୁହେ ।

ଦିନେ ସେହି ଦୁର୍ବାସା ଦଶହଜାର ଶିଷ୍ୟ ନେଇ ହସ୍ତିନାରେ ଆସି ପହଂଚିଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ତାଂକର ଭାରି ସେବା କଲେ । ସେ ଭାରି ତୃପ୍ତି ହୋଇ ଦୁର୍ଯୋଧନକୁ କହିଲେ; "ମତେ ବହୁତ ଖୁସି କରିଚ, ମୁଁ ତୁମର କଣ କରିବି, କହ ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନଂକୁ ସୁବିଧା ମିଳିଲା । ସେ କହିଲେ, "ଆପଣ ଦୟାକରି ଥରେ ଆପଣଂକ ଶିଷ୍ୟମାନଂକୁ ନେଇ, ଦ୍ରୌପଦୀ ଖାଇ ସାରିଲା ପରେ, ବଣରେ ପାଂଡବମାନଂକ ପାଖେ ପହଂଚି, ଭୋଜନ ମାଗିବେ । ସେତିକିରେ ମୋର ବହୁତ କାମ ହବ । ଆଉ କିଛି ଲୋଡ଼ା ନାଇ ।

ଦୁର୍ବାସା ତାହା କରିବେ ବୋଲି କହିଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନର ଭାରି ଆନଂଦ । ଭାବୁଥିଲା, 'ଏ ତ ଦୁର୍ବାସା । ଦ୍ରୌପଦୀ ଖାଇ ସାରିଲା ପରେ ଥାଳୀରେ ତ ଆଉ କିଛି ନ ଥିବ, ଖାଇବାକୁ ଦେଇ ନ ପାରିଲେ ତ ଏକା ଅଭିଶାପକେ ସମସ୍ତେ ଭସ୍ମ ! ଯାଃ, କଂଟା ଗଲା !'

ଦୁର୍ବାସା ଯାଇ, ପାଂଡବମାନଂକ ଆଶ୍ରମରେ, ଝଭକୁ ସଭ ଦଶ ହଜାର ଶିଷ୍ୟ ନେଇ ଅବେଳରେ ହାଜର । ପହଂଚୁ ପହଂଚୁ 'ଖାଇବାକୁ ଦିଅ' । ଦ୍ରୌପଦୀ ତ ଖାଇ ସାରିଚଂତି । ପାଂଡବମାନଂକ ବୁଦ୍ଧି ହଜିଲା ।

ଯାହାହେଉ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଶିଷ୍ୟମାନଂକୁ ନେଇ ସ୍ନାନାହ୍ନିକ କରି ଆସିବା ପାଇଁ, ଦୁର୍ବାସାଂକୁ ପୋଖରୀକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀ ଏଣେ ଆଉ କିଛି ଉପାୟ ନ ଦେଖି କୃଷ୍ଣଂକୁ ସ୍ମରଣ କଲେ । କୃଷ୍ଣ ତ କିଛି ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟ ନୁହଂତି ! ସେ ଦେବତା । ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ମନକଥା ଜାଣି, ସାଂଗେ ସାଂଗେ ଆସି ପହଂଚିଗଲେ । ଆସୁ ଆସୁ କହିଲେ, "ଦ୍ରୌପଦୀ, ଭାରି ଭୋକ କରୁଚି; ମତେ କଣ ଖାଇବାକୁ ଦିଅ ।"

ଲାଜରେ ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ମୁହଁ କଳା ପଡ଼ିଗଲା । ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ସେ କହିଲେ, "ଥାଳୀରେ ତ ଆଉ କିଛି ନାଇଁ । କ'ଣ ଖାଇବାକୁ ଦେବି ?" କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "କିଛି ନାଇ, ଅବଶ୍ୟ କିଛି ଅଛି । ଥାଳୀ ଆଣିଲ ଦେଖି ।" ଦ୍ରୌପଦୀ ଥାଳୀ ନେଇ ଆସି ପହଂଚିଲେ ।

ସେ ଥାଳୀରେ ଗୋଟିଏ ପାଖରେ ଟିକିଏ ଶାଗ ଭାତ ଲାଗିଥିଲା । କୃଷ୍ଣ ସେ ଟିକକ ପାଟିକି ପକାଇ ଗିଳିଦେଇ କହିଲେ, "ଏଥିରେ ହିଁ ବିଶ୍ୱାତ୍ମା (ସମସ୍ତ ସଂସାର) ତୃପ୍ତ ହେଉ ।" ତା'ପରେ ଏଉଡ଼ିଟେ ମାରି, ଭୀମଂକୁ କହିଲେ, "ଯାଅ, ମୁନିମାନଂକୁ ଡାକ ।"

ମୁନିମାନଂକର ସ୍ନାନ, ସଂଧ୍ୟା ସବୁ ସରିଲା ସତ; କିଂତୁ ସମସ୍ତଂକର ପେଟ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ସମସ୍ତେ ମୁହଁ ଭୁଡ଼ାଁଭୁଡ଼ିଁ ହଉଚଂତି । ପେଟରେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ହଜମି ବଟିକା ପଶିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଥାନ ନାଇ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ସମସ୍ତଂକୁ ଲାଜ ମାଡ଼ିଲା । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏ ଅବେଳରେ କେତେ ଯତ୍ନ, କେତେ ପରିଶ୍ରମ କରି, ଖାଇବାକୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିଥିବେ; କିଂତୁ ପେଟରେ ଯେ ଥାନ ନାଇ ! ଦୁର୍ବାସା ଶେଷକୁ କହିଲେ, "ବଡ଼ ବେହିଆ ହେବାକୁ

ପଡ଼ିଲା । ଆଉ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା କ'ଣ ? ଚାଲ, ଏଠାରୁ ଚାଲିଯିବା ।" ପାଣ୍ଡବମାନେ ଏଥର ଏହିପରି ରକ୍ଷା ପାଇଗଲେ ।

ଜୟଦ୍ରଥର ଦ୍ରୌପଦୀ ଚୋରି

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଭଉଣୀ, ଦୁଃଶୀଳା ଯାହାକୁ ବାହା ହୋଇଥିଲା, ତା'ର ନାମ ଜୟଦ୍ରଥ । ସେ ସିଂଧୁ ଦେଶର ରାଜା । ପାଣ୍ଡବମାନେ କାମ୍ୟକ ବନରେ ଥିବାବେଳେ; ସେହି ଜୟଦ୍ରଥ ଦିନେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ଆଶ୍ରମ ପାଖ ବାଟେ ସୈନ୍ୟସାମନ୍ତ ନେଇ ଯାଉଥିଲେ । ପାଣ୍ଡବମାନେ ପାରିଧିକି ଯାଇଛନ୍ତି; ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ପାଖେ ଏକା ଧୌମ୍ୟଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ନାହିଁ । ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଦେଖି; ଜୟଦ୍ରଥ ସୁଖ ଦୁଃଖ ପଚାରି କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଲା । ଦ୍ରୌପଦୀ ଭଦ୍ରଲୋକ ଆସିବାର ଦେଖି ଗୋଡ଼ ଧୋଇବାକୁ ପାଣି ଦେଲେ, ବସିବାକୁ ଆସନ ଦେଲେ, ଖାଇବାପାଇଁ ଫଳମୂଳ ଆଣି ଦେଲେ, କହିଲେ, "ହେଇ, ପାଣ୍ଡବମାନେ ଆସୁଥିବେ; ଆପଣ ଟିକଏ ବସନ୍ତୁ ।" କିନ୍ତୁ ଜୟଦ୍ରଥ ତ ବସିବାପାଇଁ ଆସି ନାହିଁ । ଦୁଷ୍ଟ ଭାବୁଛି, ପାଣ୍ଡବମାନେ ଆସିବା ଆଗରୁ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ନେଇ ଚାଲିଯିବ ।

ସେ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ବହୁତ ମିନତି କଲା, ଲୋଭ ଦେଖାଇଲା; ଶେଷରେ ଭୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଖାଇଲା । ଦ୍ରୌପଦୀ ରାଗରେ, ଭୟରେ, ଘୃଣାରେ ତାକୁ ଗାଳିଦେଇ, ଧୌମ୍ୟଙ୍କୁ ଡାକିଲେ । ଦୁଷ୍ଟ କଥା ନ ଶୁଣି ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଧରିବାକୁ ଗଲା । ଦ୍ରୌପଦୀ ଛୁଇଁବାକୁ ମନା କଲେ, ମାନିଲା ନାହିଁ । ଦ୍ରୌପଦୀ ତାକୁ ରାଗରେ ଟାଣି ତଳେ ପକାଇ ଦେଲେ; କିନ୍ତୁ ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକର ଆଉ ବଳ କେତେ ? ପାପିଷ୍ଠ ଧୌମ୍ୟଙ୍କ ଆଗେ ତାହାଙ୍କୁ ରଥରେ ବସାଇ ରଥ ଚଳାଇଲା । ଧୌମ୍ୟ ପୁରୋହିତ ଲୋକ । କରିବେ କଣ ? ଗାଳି ଦେଇ ଦେଇ, ରଥ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଲେ ।

ଏଣେ କାହିଁକି କେଜାଣି, ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଶିକାର ସୁଖ ଲାଗୁ ନାହିଁ । ମନଟା କିପରି ହୋଇ ଯାଉଛି; କାହିଁ କାହିଁ ଡର ମାଡୁଛି । ସେମାନେ ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ଆଶ୍ରମକୁ ଆସି, ଦେଖିଲେ, ଦାସୀ ଧାତ୍ରେୟିକା କାନ୍ଦୁଛି । କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି, ସେ ସବୁକଥା କହିଲା । ପାଞ୍ଚଭାଇଯାକ ରଥ ଯାଇଥିବା ବାଟେ ଦୌଡ଼ିଲେ ।

ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଧୌମ୍ୟଙ୍କ ପାଟି ଶୁଭିଲା । ସୈନ୍ୟ-ମାନେ ଦେଖାଗଲେ । ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଗଲା । ପାଣ୍ଡବମାନେ କଦଳୀ ବଣରେ ହାତୀ ପଶିଲାପରି, ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଦଳି ଦେଲେ । ନକୁଳ ଆଗରେ ଗୋଟାଏ ହାତୀ ଆସି ଶୁଣ୍ଢ (ଥୋଡ଼ପାହାଡ଼) ଉଠାଇଲା । ନକୁଳ ଏକା ଚୋଟକେ ତାହାର ଦାନ୍ତ ଶୁଣ୍ଢ, ସବୁ କାଟି ଫିଙ୍ଗି ଦେଲେ । ଜୟଦ୍ରଥ ଏହା ଦେଖି, ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ପଳାଇଲା । ଭୀମ ଅର୍ଜୁନ ପଛେ ପଛେ ଦଉଡ଼ିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ବଡ଼ ଭୟ ହେଲା । ସେ ପଛରୁ ଭୀମ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଡାକି, ବଡ଼ ପାଟିକରି କହିଲେ, "ତୁମେମାନେ କେବେ ଜୟଦ୍ରଥକୁ ପ୍ରାଣରେ ମାରିବ ନାହିଁ । ତା' ହେଲେ ଦୁଃଶୀଳା, ଆଉ ଗାନ୍ଧାରୀ ମା'ଙ୍କର ବଡ଼ ଦୁଃଖ ହେବ ।"

ଜୟଦ୍ରଥ ବଣରେ ଲୁଚିଥିଲା । ଭୀମ ଯାଇ, ତା' ଚୁଟି ଧରି ଟେକି ତଳେ କଚାଡ଼ିଲେ । ଉଠିଲା ବେଳକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ଏକ ଗୋଇଠା । ପଡ଼ିଗଲାରୁ ବୁକୁରେ ଆଣ୍ଠୁମାଡ଼ି, ଆଣ୍ଠୁରେ ମୁଣ୍ଡକୁ ଦି' ଚାରିଥର ପିଟିଦେଲେ । ଜୟଦ୍ରଥ କେଁ କେଁ ହୋଇ ପାଟି କରି ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲା । ଏତିକିବେଳେ ଅର୍ଜୁନ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ କଥା ଭୀମଙ୍କୁ ମନେ ପକାଇ ଦେଲେ । ଭୀମ ମାଡ଼

ବନ୍ଦ କଲେ ସତ; କିନ୍ତୁ ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର ବାଣ ମାରି ତା ମୁଣ୍ଡରୁ ଅଧେ ଖିଅର କରି ଦେଲେ; ଆଉ ପାଞ୍ଚ ଜାଗରେ ପାଞ୍ଚୋଟି ଚଇତନ ଚୁଟି କାଢ଼ି ଦେଲେ । ଜୟଦ୍ରଥ ଏବେ ବେଶ ସୁଆଙ୍ଗ ସଜାଡ଼ିଲାପରି ଦିଶିଲା । ଭୀମ କହିଲେ, "ଏବେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଗେ କହିବୁ, ତୁ ଆମରି ଗୋଲାମ୍ ।" ଜୟଦ୍ରଥର ଆଉ ଧରା କ'ଣ—ରାଜି ହେଲା ।

ସେହିପରି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଆଗକୁ ଘେନି ଆସିଲେ । ସମସ୍ତେ ହସିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବି ତାକୁ ଦେଖି ଟିକିଏ ହସି ପକାଇଲେ । ଭୀମ ଜୟଦ୍ରଥକୁ ଛାଡ଼ିବେ କି ନା, ସେଥିପାଇଁ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ପଚାରିବାକୁ କହିଲେ । ଶେଷରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ଯାଅ ଜୟଦ୍ରଥ, ଏପରି କାମ ଆଉ କରିବ ନାଇ ।"

ଜୟଦ୍ରଥ ସେଠାରୁ ଯାଇ, ପାଞ୍ଚ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜିଣିବାକୁ ମହାଦେବଙ୍କ ବର ପାଇବେ ବୋଲି ଭାରି ତପସ୍ୟା କଲେ । ମହାଦେବ ଶେଷରେ ବର ଦେଲାବେଳେ କହିଲେ, "ତୁମେ ଚାରି ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ଜିଣିବ; କିନ୍ତୁ ଅର୍ଜୁନକୁ ଜିଣି ପାରିବ ନାଇ ।"

ଇନ୍ଦ୍ର କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ କୁଣ୍ଡଳ କବଚ ମାଗି ନେଲେ

ଜନ୍ମ ହେଲାବେଳକୁ, କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ କାନରେ ଅମୃତ କୁଣ୍ଡଳ (ଯେଉଁ କୁଣ୍ଡଳ ଥିଲେ ମରନ୍ତି ନାଇ) ଓ ଦେହରେ ଅଭେଦ୍ୟ କବଚ (ଯେଉଁ କବଚରେ ଶର ଫୁଟେ ନାଇ) ଥିଲା । ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଜିଣିବା ଭଳି ଲୋକ କୌରବଙ୍କ ଭିତରେ କେବଳ କର୍ଣ୍ଣ; ପୁଣି ଚିତ୍ରସେନ ଗନ୍ଧର୍ବଙ୍କ ପାଖୁ ମୁକ୍ତ ପାଇ ଦୁର୍ଯୋଧନ ଗଲାବେଳେ, ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ମାରିବେ ବୋଲି କର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲେ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଇନ୍ଦ୍ର ଭାରି ସ୍ନେହ କରିବାର କଥା । ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ମନରେ ବଡ଼ ଭୟ ହେଲା, କୁଣ୍ଡଳ, କବଚ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଘେନି ଯିବାପାଇଁ ଇନ୍ଦ୍ର ବିଚାର କଲେ ।

କର୍ଣ୍ଣ ଭାରି ଦାତା । ଗଙ୍ଗାରେ ସ୍ନାନ ସାରି ସେ ଯେତେବେଳେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ସ୍ତବ କରନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଯେ ଯାହା ମାଗିବ, ତାକୁ ତାହା ଦେବେ ବୋଲି ନିୟମ କରିଥିଲେ । ଇନ୍ଦ୍ର ଦିନେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ରୂପରେ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ପାଖେ ପହଞ୍ଚିଗଲେ ।

ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆଗରୁ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବିଚାର ଜାଣି, କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରି, କୁଣ୍ଡଳ କବଚ ନ ଦେବାପାଇଁ କହିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ କର୍ଣ୍ଣ କହିଲେ, "ପ୍ରାଣ ଯିବ ପଛକେ, ନିୟମ ଭାଙ୍ଗି ପାରିବି ନାଇ ।"

ସୂର୍ଯ୍ୟ କହିଲେ, "ଯେବେ ନିଶ୍ଚୟ କୁଣ୍ଡଳ କବଚ ଦବାର ହବ, ତେବେ ତା' ବଦଳରେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କଠାରୁ ଏକ ପୁରୁଷଘାତିନୀ ଶକ୍ତି ମାଗି ନବ ।"

ଏବେ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ ଦେଖି, କର୍ଣ୍ଣ ସାମାନ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଟିଏ ବୋଲି ବିଚାରି 'କଣ ମାଗୁଚ' ବୋଲି ପଚାରିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣ କୁଣ୍ଡଳ କବଚ ମାଗିଲାରୁ କର୍ଣ୍ଣ ତାହା ବଦଳରେ ବହୁତ ଧନ, ରତ୍ନ, ଗାଈ ଗୋରୁ, ଏମନ୍ତ କି ରାଜ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେବାକୁ କହିଲେ; କିନ୍ତୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସେହି କୁଣ୍ଡଳ, କବଚ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ମାଗିଲେ ନାଇ । କର୍ଣ୍ଣ ବେଶ୍ ବୁଝି ପାରିଲେ, ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ନୁହନ୍ତି । ତହୁଁ ସେ କୁଣ୍ଡଳ କବଚ ବଦଳରେ ଏକପୁରୁଷଘାତିନୀ ଶକ୍ତିଟି ମାଗିଲେ । ଇନ୍ଦ୍ର କହିଲେ, "ଅଚ୍ଛା ହଉ, ଏଇ ମୋର ଏକ ପୁରୁଷଘାତିନୀ ଶକ୍ତି ତୁମେ ନିଅ; କିନ୍ତୁ ଏ ଅସ୍ତ୍ରର ଗୋଟିଏ ନିୟମ ଅଛି ।

ସେଉଁଠାରେ ଆଉ କୌଣସି ଅସ୍ତ୍ର କାଟିବ ନାଇ, ଏ ଅସ୍ତ୍ର ନ ମାଇଲେ ନିଜେ ମରିବାର ମୁକର, କେବଳ ସେହିଠାରେ ଏ ଅସ୍ତ୍ର ମାରିପାର । ଯେ'ଣ୍ଟା ସେଠାରେ ମାରିବାକୁ ଗଲେ, ଏହା ଭୁମ ଉପରେ ପଡ଼ିବ । ଏଥିରେ ଜଣକରୁ ବେଶି ଲୋକ ମରିବ ନାଇ । ଶତ୍ରୁ ଯେତେ ବଡ଼ ଯୋଦ୍ଧା ହୋଇ ଥିଲେ, ତାକୁ ମାରି ମୋର ଏ ଶକ୍ତି ପୁଣି ମୋ ଠାକୁ ଫେରି ଆସିବ ।"

କର୍ଣ୍ଣ ଏଥିରେ ରାଜି ହୋଇ ଶକ୍ତିଟି ନେଲେ ଏବଂ କୁଂଡଳ କବଚ କାଢ଼ି ଇଂଦ୍ରଂକୁ ଦେଲେ ।

ଇଂଦ୍ର କର୍ଣ୍ଣଂକର କୁଂଡଳ କବଚ ମାଗି ନେଲେ, ଏହା ଶୁଣି କୌରବମାନଂକର ଭାରି ଦୁଃଖ ହେଲା । ପାଂଡବମାନେ ଯେ ଏ ଖବର ପାଇ ଖୁସି ହୋଇଥିବେ, ତାହା ଆଉ କହିବା ଦରକାର କ'ଣ ?

ଧର୍ମବକ କଥା

କାଠରେ କାଠ ଘଷିଲେ ନିଆଁ ବାହାରେ । ପୂର୍ବେ ମୁନି ଋଷିମାନେ ଏହିପରି ନିଆଁ ଲଗାଉଥିଲେ । ଯଜ୍ଞ ପାଇଁ ପ୍ରତିଦିନ ନିଆଁ ଦରକାର । ସେଥିପାଇଁ ଘରେ ଦୁଇଖଂଡ ନିଆଁ ଲଗାଇବାର କାଠ ସବୁବେଳେ ଥାଏ । ତାକୁ ଅରଣୀ କହଂତି ।

ପାଂଡବମାନେ ପୁଣି କାମ୍ୟକ ବନରୁ ଯାଇ ଦ୍ୱୈତ ବନରେ ଅଛଂତି । ସେ ବଣରେ ଜଣେ ତପସ୍ୱୀ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଗୋଟିଏ ଗଛରେ ଅରଣୀଟି ରଖି ଦେଇଥିଲେ । ଗୋଟାଏ ହରିଣ ଆସି ସେହି ଗଛରେ ଦେହ କୁଂଡାଇ କୁଂଡାଉ, ଅରଣୀଟି କପରି ତା' ଶିଂଗରେ ଲଗିଗଲା । ହରିଣଟି ଉପରେ ଅରଣୀ ସେନା ପଳାଇଲା ।

ବ୍ରାହ୍ମଣଟି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପାଂଡବମାଂନକୁ କହିବାରୁ, ପାଂଚଭାଇଯାକ ହରିଣ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଲେ । ହରିଣ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇଗଲା । ଏମାନେ ଗୋଡ଼ାଇ ଗୋଡ଼ାଇ ପାଇଲେ ନାଇ । ଶେଷକୁ ଥକା ମାରି, ସମସ୍ତେ ଗୋଟାଏ ଗଛମୂଳେ ବସି ପଡ଼ିଲେ । ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ସେମାନଂକୁ ଭାରି ଶୋଷ କରୁଥିଲା; ନକୁଳଂକୁ ପାଣି ଆଣିବାକୁ ପଠାଇଲେ ।

ପାଖରେ ଗୋଟିଏ ପୋଖରୀ ଥିଲା । ନକୁଳ ପାଣି ଆଣିବା ପାଇଁ ସେଥିରେ ପଶିବାକୁ ଯାଉଥିଲେ, ଏତିକିବେଳେ କାହୁଁ ଆକାଶରୁ କିଏ କହିଲା, "ବାପା ନକୁଳ, ଏ ପାଣି ମୁଁ ଆଗ ଦଖଲ କରିଛି । ମୁଁ ଯାହା ପଚାରିବି, ତା'ର ଉତ୍ତର ଦେଇସାରି ପାଣି ପିଅ ।"

ନକୁଳ ସେ କଥା ନ ଶୁଣି, ଆଂଜୁଳାରେ ପାଣି ଧରି ଯିମିତି ମୁହଁ ଲଗାଇଦେଲେ, ସେହିକ୍ଷଣି ମରି ପଡ଼ିଗଲେ ।

ନକୁଳଂକର ବିଳଂବ ଦେଖି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସହଦେବକୁ ପଠାଇଲେ । ସହଦେବ ଆସି ପାଣିକୂଳରେ ନକୁଳଂକ ଶବ ଦେଖି, ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କାଂଦିଲେ । ତା ପରେ ଶୋଷ ହେବାରୁ ପାଣି ପିଇବାକୁ ଗଲେ । କିଏ ଶୂନ୍ୟରୁ ପୁଣି ସେହିପରି କହିଲା । ସେ କଥା ନ ମାନି, ସେ ମଧ୍ୟ ମରି କରି ପଡ଼ିଗଲେ ।

ଏହିପରି କ୍ରମେ ସହଦେବକୁ ଖୋଜି ଆସି ଅର୍ଜୁନ, ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଖୋଜି ଆସି ଭୀମ, ସେହି ମନା ନ ମାନି, ପାଣି ପିଇ, ସେହିଠାରେ ମରି ପଡ଼ିଲେ ।

ଶେଷକୁ ସମସ୍ତଂକୁ ଖୋଜିବାପାଇଁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଆସିଲେ । ଭାଇମାନେ ମରି ପଡ଼ିଥିବାର ଦେଖି,

ଅନେକ ଶୋକ କରି କାନ୍ଦିଲେ । ତା ପରେ ପାଣିକୁ ଓହ୍ଲାଇଲାବେଳକୁ ଗୋଟାଏ ବଗ ତାଙ୍କୁ ମନା କରି କହିଲା, "ବାପା ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ମୁଁ ତୁମ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ମାରିଛି । ମୋ କଥାର ଉତ୍ତରଦେଇ ତା ଉତ୍ତାରୁ ପାଣି ପିଅ ।"

ବଗର କଥା ଶୁଣି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପଚାରିଲେ, "ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ମହାବୀରଙ୍କୁ ମାରିବା, ବଗପରି ଗୋଟାଏ ଚଢ଼େଇର କାମ ନୁହେଁ । ଆପଣ କିଏ ?" ବୁଢ଼ୁଁ ବୁଢ଼ୁଁ ବଗଟି ଗୋଟିଏ ତାଳଗଛ ପରି ବଡ଼ ହୋଇଗଲା; କହିଲା, "ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଯକ୍ଷ ।" ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଜାଣିଲେ, "ଏ କମ୍ ନୁହେଁ; ଏ ତ ଗୋଟିଏ ଯକ୍ଷ ।" ସେ ଯକ୍ଷ ପୁଣି କହିଲା, "ମୋ କଥା ନ ମାନି ପାଣି ପିଇବାରୁ ଏମାନଙ୍କୁ ମାରିଛି । ତୁମେ ମୋ କଥାର ଉତ୍ତର ଦିଅ, ତା ଉତ୍ତାରୁ ପାଣିପିଅ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ଆପଣ କଣ ପଚାରୁଚନ୍ତି, କହନ୍ତୁ । ଯେତେ ପାରିବି, ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ।"

ଯକ୍ଷ ଅନେକ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲା । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସବୁଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଦେଲେ । ସେଥିରୁ ଗୋଟିଏ ଦିଓଟି ମାତ୍ର କୁହାଯାଉଛି ।

ଯକ୍ଷ ପଚାରିଲା, "ପୃଥିବୀଠାରୁ ଭାରି କିଏ ? ସ୍ୱର୍ଗଠାରୁ ଉଚ୍ଚ କିଏ ? ପବନଠାରୁ ବେଗରେ ଯାଏ କିଏ ? ଘାସଠାରୁ ସଂଖ୍ୟା ବେଶି କାହାର ?

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ମାତା ପୃଥିବୀଠାରୁ ଭାରି, ପିତା ସ୍ୱର୍ଗଠାରୁ ଉଚ୍ଚ, ମନ ପବନଠାରୁ ବେଗରେ ଯାଏ, ଚିନ୍ତାର ସଂଖ୍ୟା ଘାସଠାରୁ ବେଶି ।"

ଯକ୍ଷ ପଚାରିଲା, "କିଏ ଶୋଇଲେ ଆଖିବୁଜେ ନାହିଁ ? କିଏ ଜନ୍ମ ହୋଇ ହଲ୍ ଚଲ୍ ହୁଏ ନାହିଁ ? କାହାର ହୃଦୟ ନାହିଁ ? କିଏ ଆପଣା ବେଗରେ ବଢ଼ି ହୁଏ ?"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ମାଛ ଶୋଇଲେ ଆଖି ବୁଜେ ନାହିଁ, ଅଣ୍ଡା ଜନ୍ମହୋଇ ହଲ୍‌ଚଲ୍ ହୁଏ ନାହିଁ, ପଥରର ହୃଦୟ ନାହିଁ, ନଦୀ ନିଜ ବେଗହାରା ବଢ଼ି ହୁଏ ।"

ଯକ୍ଷ ପଚାରିଲା, "ସଂବାଦ କ'ଣ ? ପନ୍ଥା କ'ଣ ? ସୁଖୀ କିଏ ?"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ସମୟ ଯେପରି କ ପାଚକ (ରାନ୍ଧୁଣିଆ), ସେପରି କ ପ୍ରାଣିମାନଙ୍କୁ ଯେମିତି ବ୍ୟଞ୍ଜନ (ତିଅଣ) ରାନ୍ଧୁଅଛି; ଏହାହିଁ ସଂବାଦ । ପ୍ରତିଦିନ ପ୍ରାଣୀ ମରୁଅଛନ୍ତି, ତଥାପି ସେ ଲୋକେ ଚିରଦିନ ବଞ୍ଚିବେ ବୋଲି ଭାବୁଛନ୍ତି, ଏହାହିଁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ । ମହାପୁରୁଷମାନେ (ଶ୍ରେଷ୍ଠଲୋକେ) ଯେଉଁ ବାଟେ ଯାଆନ୍ତି, ତାହାହିଁ ପନ୍ଥା । ଯାହାର ଋଣ ନାହିଁ, ଆଉ ଯେ ଆପଣା ଘରେ ରହି ନିତି ସଂଧ୍ୟାବେଳକୁ ମୁଠିଏ ଶାଗ ଭାତ ଖାଇବାକୁ ପାଏ, ସେହି ସୁଖୀ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଉତ୍ତରରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ, ଯକ୍ଷ କହିଲା, "ତୁମର ଯାହାକୁ ଇଚ୍ଛା କୁହ, ଗୋଟିଏ ଭାଇକୁ ମୁଁ ବଞ୍ଚାଇ ଦେବି ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ତେବେ ଦୟା କରି ନକୁଳକୁ ବଞ୍ଚାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।" ଯକ୍ଷ ପଚାରିଲା, "ନକୁଳ ତ ତୁମର ସାବତଭାଇ; ଭୀମ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ତୁମେ ନକୁଳକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ କହୁଛ କାହିଁକି ?"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ମା କୁନ୍ତୀଙ୍କ ଗୋଟିଏ ପୁଅ ମୁଁ ବଞ୍ଚିଛି, ନକୁଳ ବଞ୍ଚିଲେ ମାଦ୍ରୀ ମା'ଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପୁଅ ବଞ୍ଚିବ । ସେଥିପାଇଁ ନକୁଳକୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ କହିଲି !"

ଏ କଥାରେ ଯକ୍ଷ ଅତିଶୟ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ, ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ, ନକୁଳ, ସହଦେବ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇ ଦେଲା ଏବଂ ଆପେ ଦେଖା ଦେଇ କହିଲା, 'ବାପ ମୁଁ ଧର୍ମ, ତୁମର ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଖି, ମୋର ବଡ଼ ଆନନ୍ଦ

ହେଲ । ତୁମର ମଂଗଳ ହେଉ । ଏବେ ମୋତେ କି ବର ମାଗୁଛ ମାଗ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ତେବେ ଦୟା କରି ସେହି ବ୍ରାହ୍ମଣଂକ ଅରଣୀଟି ସେ ଯେପରି ପାଇବେ, ତା' କରିଦିଅଂତୁ ।"

ଧର୍ମ କହିଲେ, "ତୁମକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ମୁଁ ଏକେ ହରିଣ ହୋଇ, ଅରଣୀଟି ନେଇ ଆସିଥିଲି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ତାହା ପାଇବେ । ଏବେ ତୁମେ ଆଉ କିଛି ବର ମାଗ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ଆମମାନଂକର ବନବାସ ବାର ବର୍ଷ ସରିଛି; ଏବେ ବର୍ଷେ ଅଜ୍ଞାତବାସ କରିବାକୁ ହେବ; ସେ ସମୟରେ ଯେପରି କେହି ଆମମାନଂକୁ ଚିହ୍ନି ନ ପାରିବେ, ଦୟାକରି ସେହି ବର ଦିଅଂତୁ ।"

ଧର୍ମ କହିଲେ, "ଅଜ୍ଞାତବାସରେ ତୁମକୁ କେହି ଚିହ୍ନିବେ ନାହିଁ । ତୁମେମାନେ ଛଦ୍ମବେଶରେ (ବେଶ ଲୁଚାଇ) ବିରାଟ ନଗରରେ ଯାଇ ରହ । ଏବେ ଏହି ଅରଣୀ ନିଅ; ବ୍ରାହ୍ମଣଂକୁ ଦବ । (ଏହା କହି, ଅରଣୀଟି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ହାତକୁ ଦେଲେ) ଏବେ ତୁମର ଆଉ କି ବର ଲୋଡ଼ା, ମାଗ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ପାପରେ ଯେପରି ମୋର ମତି ନ ହୁଏ, ସର୍ବଦା ଯେପରି ଧର୍ମପଂଥାରେ ଚାଲିବି, ସେହି ବର ଦିଅ ।" ଧର୍ମ କହିଲେ, "ସେ ସବୁ ତ ତୁମର ଅଛି । ଆଚ୍ଛା, ଆହୁରି ଅଧିକ ହେବ ।" ଏହା କହି ଧର୍ମ ଅଂତର୍ଧାନ ହୋଇଗଲେ ।

ବାର ବର୍ଷ ବନବାସ ଶେଷ ହୋଇଗଲା । ତେଣୁ ଏବେ ପାଂଡବମାନେ ପୁରୋହିତ ଧୌମ୍ୟ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବ୍ରାହ୍ମଣଂକୁ ଛାଡ଼ି ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ନେଇ, ଅଜ୍ଞାତବାସ କରିବାକୁ ବିରାଟ ନଗରଆଡ଼କୁ ଯିବାର ଯୋଗାଡ଼ରେ ଲାଗିଲେ ।

ବିରାଟ ପର୍ବ

ପାଂଡବମାନେ ବିରାଟ ନଗରରେ କିପରି ରହିଲେ

ମତ୍ସ୍ୟଦେଶ ରଜାର ନାମ ବିରାଟ । ପାଂଡବମାନେ ସେହି ବିରାଟ ଘରେ ଅଜ୍ଞାତବାସ କରିବେ । ଖୁବ୍ ସାବଧାନରେ ତ ରହିବା ଉଚିତ । କୌରବମାନେ ଟିକିଏ ସୁଦ୍ଧା ଜାଣି ପାରିଲେ, ପୁଣି ବାର ବର୍ଷ ବନବାସ ।

ବିରାଟ ନଗରରେ କିଏ କିପରି ରହିବ, ସେ କଥା ବସି ବିଚାର କଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ମୁଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶରେ ବିରାଟଂକ ସଭାସଦ (ସଭାରେ ବସିବା ଲୋକ) ହୋଇ ରହିବି । କହିବି ମୋ ନାମ କଂକ, ମୁଁ ଖୁବ୍ ପଶା ଖେଳ ଜାଣେ । ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ବଂଧୁ ଥିଲି ବୋଲି ମଧ୍ୟ କହିବି ।"

ଭୀମ କହିଲେ, "ମୁଁ ରାଂଧୁଣିଆ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶରେ ଯିବି । କହିବି, 'ମୋ ନାମ ବଲ୍ଲଭ, ମୁଁ ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ସୁଆର ଥିଲି, ଟିକିଏ ଟିକିଏ ପହେଲଓ୍ୱାନି ବି ଜାଣେ ।' ମୁଁ ବେଶ୍ ଭଲ କରି ରାଂଧିବି, ଆଉ ବଡ଼ ବଡ଼ କାଠ ବୋଝ ବୋହି ଆଣିବି । ସମସ୍ତେ ଖୁସି ହୋଇଯିବେ । ଦରକାର ହେଲେ ମାଲଂକ ସଂଗେ ଲଢ଼ିବି । ବାଘ ହାତୀଂକ ବି ଥଂଡା କରିବି ।"

ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ମୁଁ ରଜାଘର ମାଇକିନିଆ-ମାନଂକୁ ସଂଗୀତ ଶିଖାଇବା କାମ କରିବି । ମାଇପିଂକ ପରି ପୋଷାକ ପିଂଧିବି, ହାତରେ କାଚ ପିଂଧିବି, କାନରେ ନାଉଲ ପିଂଧିବି, ମୁଂଡରେ ଖୋସା ପାରିବି । ମତେ କେହି ଚିହ୍ନିପାରିବେ ନାହିଁ । କହିବି, ମୋ ନାମ ବୃହନ୍ନଳା, ମୁଁ ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ପାଖରେ ଥିଲି ।"

ନକୁଳ କହିଲେ, "ମୁଁ କହିବି, ମୋର ନାମ ଗ୍ରଂଥିକ । ମୁଁ ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ଘୋଡ଼ାଶାଳରେ ସରଦାର ଥିଲି । ମୋ ପରି ଘୋଡ଼ାଂକ କଥା ଆଉ କେହି ଜାଣଂତି ନାଇ ।"

ସହଦେବ କହିଲେ, "ମୁଁ ଗଉଡ଼ ହୋଇ କହିବି, 'ମୋର ନାଁ' ତଂତ୍ରୀପାଳ । ଗୋରୁଂକୁ ରଖିବା, ଜଗିବା ପ୍ରଭୃତି କାମ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଭଲକରି ଶିଖିଛି ।"

ସବୁଶେଷରେ ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ପଚାରିବାରୁ, ସେ କହିଲେ, "ମୁଁ ବିରାଟ ରାଜାଂକ ରାଣୀ ସୁଦେଷ୍ଣାଂକ ପାଖେ କାମ କରିବି । କହିବି, ମୋ ନାମ ସୈରିଂଧ୍ରୀ, (ଯେ ରାଣୀ ଓ ଜେମାମାନଂକୁ ବେଶ କରଂତି) । ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ଘରେ ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ପାଖରେ ମୁଁ ଥିଲି ।"

ଏହିପରି ବିଚାର ଠିକ୍ କରି, ପାଂଡବମାନେ ସଂଗେ ଥିବା ଲୋକମାନଂକୁ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ଜାଗାକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ । ସାରଥି ସୁଆର ଚାକର ଓ ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ଦାସୀମାନଂକୁ ନେଇ, ଧୌମ୍ୟ ଦ୍ରୁପଦ ରାଜାଂକ ଘରକୁ ଗଲେ । ରଥ ପ୍ରଭୃତି ଯାହା ସଂଗରେ ଥିଲା, ତା ସବୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦ୍ୱାରକାକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ । ପାଂଡବମାନେ ଯେ ମତ୍ସ୍ୟଦେଶରେ ବିରାଟଂକ ଘରେ ରହିବେ—ଏ କଥା ଧୌମ୍ୟଂକ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ଜାଣିଲେ ନାଇ ।

ପାଂଡବମାନେ ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ନେଇ, ବଣ ପର୍ବତ ଭିତରେ ଅବାଟରେ ଲୁଚି ଲୁଚି, ଦଶାର୍ଣ୍ଣ, ପଂଚାଳ, ସୁରସେନ ପ୍ରଭୃତି ଦେଶ ପାରି ହୋଇ, ବହୁତ କଷ୍ଟରେ ଯାଇ ବିରାଟଦେଶରେ ପହଂଚିଲେ । ସଂଗରେ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଥିଲା, ତାକୁ ରଖିବା ପାଇଁ, ଜାଗା ଖୋଜି ଖୋଜି, ଗୋଟିଏ ଶ୍ମଶାନ ପାଖେ ଗୋଟିଏ ଶମୀଗଛ ଠିକଣା କଲେ । ନକୁଳ ସେହି ଗଛକୁ ଚଢ଼ି, ସମସ୍ତଂକର ଧନୁ, ତୂଣ, ଶଂଖ, ସାଂଜୁ, ଖଂଡା ପ୍ରଭୃତି ବେଶ୍ କରି ବାଂଧି ରଖିଲେ, ପଛକୁ ସେ ଗଛ ମୂଳରେ ଆଣି ଗୋଟିଏ ମଡ଼ା ବାଂଧି ଦେଲେ; ବିଚାରିଲେ, "ତାହା ହେଲେ, ମଡ଼ାଗଂଧ ଓ ଭୂତ ଭୟରେ ସେ ଗଛ ପାଖକୁ ଆଉ କେହି ଯିବେ ନାଇ ।"

ତା ଉତ୍ତାରୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ଡକାଡକି ହେବା ପାଇଁ, ଗୋଟିଏ ଠାରି ନାମ ଠିକଣା କଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର 'ଜୟ', ଭୀମ 'ଜୟଂତ', ଅର୍ଜୁନ 'ବିଜୟ', ନକୁଳ 'ଜୟତ୍ସେନ' ଓ ସହଦେବ 'ଜୟଦ୍ବଳ' । ଏ ନାମ ଗୁଡ଼ିକ ଆଉ କେହି ଜାଣିଲେ ନାଇ ।

ବିରାଟ ପାତ୍ରମଂତ୍ରୀମାନଂକୁ ନେଇ ସଭାରେ ବସିଚଂତି । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶରେ ହାତରେ ପଶାକାଠି ଧରି, ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ ପହଂଚିଲେ । ଗରିବ ବେଶରେ ମଧ୍ୟ ବିରାଟ ତାଂକୁ ବଡ଼ଲୋକ ବୋଲି ସଂଦେହ କଲେ । ପଚାରିବାରୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ମୋ ନାମ କଂକ, ମୁଁ ଭଲ ପଶାଖେଳ ଜାଣେ, ମୁଁ ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ବଂଧୁ ।"

ବିରାଟ ସେଠାରୁ ଆନଂଦରେ ତାଂକୁ ନିଜ ସଭାରେ ରଖିଲେ । ଏହିପରି ଭୀମ ଆସି, ସୁଆର ଓ ମାଲହୋଇ କାମ ପାଇଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଜେମା ଉତ୍ତରାକୁ ସଂଗୀତ ଶିଖାଇବା ପାଇଁ ରହିଲେ । ନକୁଳ ଓ ସହଦେବ ଘୋଡ଼ା ଓ ଗୋରୁଂକ କାମରେ ସରଦାର ହେଲେ ।

ଦ୍ରୌପଦୀ ସୈରିଂଧ୍ରୀ ବେଶରେ ରାଜଦାଂଡରେ ଗଲାବେଳେ ଲୋକେ ତାଂକ ରୂପ ଦେଖି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, "ତୁମେ କିଏ," ଦ୍ରୌପଦୀ କହିଲେ, "ମୁଁ ଜଣେ ସୈରିଂଧ୍ରୀ, କାମ ଖୋଜି ବୁଲୁଚି ।"

ଲୋକେ ଏକଥା ବିଶ୍ୱାସ କରୁନଥାଂତି । ଏ ମଧ୍ୟରେ ରାଣୀ ସୁଦେଷ୍ଣା ଛାତ ଉପରୁ ତାଂକୁ ଦେଖି ଡକାଇ

ନେଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀ କହିଲେ, "ମୋର ସ୍ୱାମୀ ପାଂଚଜଣ ଗଂଧର୍ବ । ସେମାନେ ଏବେ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରେ ପଡ଼ିଚଂତି । ମୁଁ ସୈରିଂଧ୍ରୀ କାମକରି ଦିନ କାଟୁଚି, ମୁଁ ଆଗେ ସତ୍ୟଭାମା ଆଉ ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ପାଖେ କାମ କରୁଥିଲି । ଏବେ ଆପଣଂକ ପାଖକୁ ଆସିଲି, ଦୟାକରି ଆଶ୍ରା ଦେଲେ ମୋର ବହୁତ କାମ ହେବ ।"

ସୁଦେଷ୍ଣା ଆନଂଦରେ ତାଂକୁ କାମ ଦେଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀ କହିଲେ "ମା, ମୁଁ କେବେ ଅଇଁଠା ଛୁଇଁବି ନାଇ । କୌଣସି ପୁରୁଷଲୋକ କାମ କରିବି ନାଇ । ମୋ ଗଂଧର୍ବ ସ୍ୱାମୀମାନେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରେ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ, ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ମୋର ମାନ ରକ୍ଷା କରିବେ; ଯେ ମୋତେ ଅପମାନ କରିବ, ତାକୁ ମାରି ପକାଇବେ ।"

କ୍ରମେ ଦିନ କଟିଗଲା । ପାଂଡବମାନଂକର କାମରେ ସମସ୍ତେ ଭାରି ସଂତୋଷ ହେଲେ । ଭୀମ ଏ ମଧ୍ୟରେ ଜୀମୂତ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ମାଲକୁ ହଟାଇ, ରଜାଂକଠାରୁ ବହୁତ ପୁରସ୍କାର ପାଇଲେ; ବେଳେ ବେଳେ ରଜାଂକ କଥାରେ ରାଣୀମାନଂକ ଘର ଅଗଣାରେ ଯାଇ ବାଘ ସିଂହଂକ ସାଂଗେ ଲଢ଼ାଇ କରି କୌତୁକ ଦେଖାଂତି । ମୋଟ ଉପରେ ପାଂଡବମାନେ ସମସ୍ତେ ଏକ ପ୍ରକାର ସୁଖରେ ଥାଆଂତି ।

କୀଚକ ବଧ

ଦ୍ରୌପଦୀ କିଂତୁ ବିରାଟ ଘରେ ବଡ଼ ସୁଖରେ ନ ଥାଂତି । ସୁଦେଷ୍ଣା ତାଂକୁ ଭାରି ସୁଖ ପାଉଥାଂତି ସତ, କିନ୍ତୁ ସୁଦେଷ୍ଣାଂକର କୀଚକ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଭାଇ ଥାଏ । ସେ ବିରାଟଂକର ସେନାପତି । ବିରାଟ ନା'କୁ ରଜା । କୀଚକର ରାଜ୍ୟ କହିଲେ ଚଳେ । କୀଚକକୁ ବିରାଟ ଡରଂତି; ଆଉ କେହି କିଛି କହଂତି ନାଇ । ସେହି କୀଚକ ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ଦେଖିଲେ ଅପମାନ କଥା କହେ । ଦ୍ରୌପଦୀ ବେଳେ ବେଳେ ଗାଳି ଦିଅଂତି; କେତେବେଳେ ମିନତି କରଂତି, କେତେବେଳେ ଆପଣା ଗଂଧର୍ବ ପତିଂକ କଥା କହି, ଭୟ ଦେଖାଂତି । ଦୁରାତ୍ମା କୀଚକ କିଂତୁ କାହିଁରେ ଥଂଡା ନ ହୋଇ, ବେଳକୁବେଳ ବେଶି ଅପମାନ ଦେଉଥାଏ ।

ଦିନେ ସୁଦେଷ୍ଣା କିଛି ଖାଇବା ଜିନଷ ଆଣିବା ପାଇଁ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ କୀଚକଘରକୁ ପଠାଇଲେ, ସେ ଦିନ କୀଚକ ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ଏତେ ଅପମାନ କଲା ଯେ, ଦ୍ରୌପଦୀ ରାଗ ସଂଭାଳି ନ ପାରି, ତାକୁ ଧକ୍କାମାରି ତଳେ ପକାଇ ଦେଇ, ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ରାଜସଭାରେ ଯାଇ ପହଂଚଗଲେ । କୀଚକ ତାଂକ ପଛେ ପଛେ, ରାଜସଭା ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଯାଇ, ସେଠାରେ ତାଂକ ଚୁଟି ଧରି ତାଂକୁ ତଳେ ପକାଇ ଗୋଡ଼ାଇ ଦେଲା, ଉଠିଲାବେଳକୁ ପୁଣି ଗୋଇଠାଏ ପକାଇଲା ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଭୀମ ଦୁହେଁ ସେଠାରେ ଥିଲେ; ଏ କଥା ଦେଖିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବୋଧୀ, ଥଂଡା ଲୋକ; କିଂତୁ ରାଗରେ ଭୀମଂକ ଦେହ ଥରିଲା । ସେ ଗୋଟାଏ ଗଛ ଆଡ଼କୁ ଥରକୁ ଥର ଚାହିଁଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ଭୟ ହେଲା—କାଳେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବେ । ସେ ବୁଦ୍ଧି କାଢ଼ି, ହଠାତ୍ ଭୀମକୁ ଚାହିଁ କହିଲେ, "କିଓ ସୁଆର ବ୍ରାହ୍ମଣ, ଜାଳ ପାଇଁ ଗଛ ଆଡ଼କୁ ଚାହୁଁଚ କି ? ବାହାରେ ଯାଇ ଜାଳ ଗଛ ଖୋଜ ।"

ସଭା ଲୋକେ କୀଚକର ବହୁତ ନିଂଦା କଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ପ୍ରଶଂସା କଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ଦୁଃଖ ଦେଖି ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ସୈରିଂଧ୍ରି, ସୁଦେଷ୍ଣାଂକ ପାଖକୁ ଯାଅ । ତୁମ ଗଂଧର୍ବ ସ୍ୱାମୀମାନେ ଏକଥା ବିଚାର କରିବାର ବୁଝ ତ ସମୟ ହୋଇ ନାଇ । ସେମାନେ ସମୟରେ ଏହାର ବିଚାର କରିବେ ।"

ଦ୍ରୌପଦୀ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଘର ଭିତରେ ଯାଇ ସୁଦେଷ୍ଣାଙ୍କୁ ସବୁ କଥା କହିଲେ । ସୁଦେଷ୍ଣା ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ହୋଇ, 'ଭାଇ କୀଚକକୁ ପାଇଲେ, ମାରି ପକାଇବେ' ବୋଲି କହିଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀ କହିଲେ, "ମୋର ଯେଉଁମାନେ ଅଛନ୍ତି, ସେହିମାନେ ତାକୁ ମାରିବେ ।"

ରାତିରେ ଲୁଚି ଲୁଚି ଦ୍ରୌପଦୀ ଯାଇ, ଭୀମଙ୍କ ପାଖେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଭୀମଙ୍କୁ କିଛି କହିବା ଅବଶ୍ୟ ଦରକାର ନ ଥିଲା । ଭୀମ ଆଗରୁ କୀଚକକୁ ମାରିବା-ପାଇଁ ଠିକ୍ ଥାଇ । ଖାଲି ଧରା ପଡ଼ିବା ଭୟରେ କିଛି କରି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । ନିର୍ଜନରେ ତାକୁ ପାଇଲେ, ଠିକ୍ କରି ଦିଅନ୍ତେ ।

ଝିଅମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗୀତଶିକ୍ଷା ଘରଟି ଆଉ ଆଉ ଘରଠାରୁ ଟିକିଏ ଦୂରରେ । ରାତିରେ ସେଠାରେ କେହି ନ ଥାନ୍ତି । ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଭୀମ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ଜାଣିଲେ, ରାତିରେ କୀଚକ ଏକା ସେ ଘରକୁ ଆସିବ ।

ଏହା ଜାଣି, ଭୀମ ଆଗରୁ ଲୁଚି କରି ଯାଇ, ଲୁଗା ଘୋଡ଼ି ହୋଇ, ସେ ଘରେ ଭୁନ ହୋଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ନିଶା ଗର୍ଜିଲା ବେଳକୁ କୀଚକ ଆସି ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ସେ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ଭୀମକୁ ଦଉଡ଼ି ଦେଇ ଦ୍ରୌପଦୀ ବୋଲି ବିଚାରି, ତାମସାରେ କହିଲା, "ସୈରନ୍ଧ୍ରି, ଏଠା ଲୋକେ କହନ୍ତି, ମୋ ପରି ସୁନ୍ଦର ପୁରୁଷ ଆଉ କେହି ନାଇ । ଭୀମ ଉଠି କରି କହିଲେ, "ମୋ ପରି କଅଁଳିଆ ହାତଟିଏ ବି ଏ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡରେ ମିଳିବ ନାଇ ।"

କହୁଁ କହୁଁ ଭୀମଙ୍କ ହାତ ଯାଇ, କୀଚକ ଚୁଟିରେ ପଡ଼ିଗଲା । ତା ପରେ ଯାହା ହେଲା, ଆଉ କହିବା ଦରକାର ନାଇ ।

କୀଚକ କିଛି ସାମାନ୍ୟ ବୀର ନୁହେ । ସେ ବଡ଼ିଏ ଖଣ୍ଡେ ଖୁବ୍ ଲଢ଼ିଲା; କିନ୍ତୁ ଭୀମ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ି ସେ କ'ଣ କରିବ ? ଭୀମଙ୍କ 'କଅଁଳିଆ ହାତରେ ବିଔଟି ଗୋଟିଏ ଗୁଡ଼ା ଖାଇ, ଆଉ ମୁହଁରୁ କଥା ବାହାରିଲା ନାଇ । ତା ପରେ ଭୀମ ହାତ ଗୋଡ଼ ଧରି, ମେଞ୍ଚି କରି କୀଚକକୁ ଦଳି ଦେଲେ; ତା ମୁଣ୍ଡ ପେଟ ଭିତରେ ପଶିଗଲା । ହାତ ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି, କୀଚକ ଗୋଟାଏ ମାଉଁସ ପିଣ୍ଡୁଳା ପରି ହୋଇଗଲା ।

ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ଡାକି, କୀଚକର ସେହି ମାଂସ-ପିଣ୍ଡୁଳାଟି ଦେଖାଇ ଦେଇ, ଭୀମ ଚୁପ୍ ଚୁପ୍ ରୋଷେଇ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କଠାରୁ ଲୋକେ ଜାଣିଲେ ଯେ, ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଗନ୍ଧର୍ବ ସ୍ୱାମୀମାନଙ୍କ ହାତରେ କୀଚକର ଏ ଦଣ୍ଡ ହୋଇଛି ।

କୀଚକର ଶହେ ପାଞ୍ଚ ଭାଇ ଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ଆସି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ କାନ୍ଦିଲେ । ଶେଷକୁ କୀଚକର ଶବ ଧରି, ପୋଡ଼ିବାପାଇଁ ଶ୍ମଶାନ ଆଡ଼କୁ ନେଉଚନ୍ତି, ଏତିକିବେଳେ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଉପରେ ତାଙ୍କ ଆଖି ପଡ଼ିଗଲା । ରାଗରେ ସବୁ ଭାଇମାନେ କହିଉଠିଲେ, "ଏଇ ମାଇକିନିଆଁ ଲାଗି କୀଚକ ମରିଛି । ଧରି ଏ ଅଲକ୍ଷଣୀକି; କୀଚକ ସଙ୍ଗେ ନିଆଁରେ ପକାଇ ପୋଡ଼ି ଦବା ।" ବିରାଟ ମଧ୍ୟ ଭୟରେ ଏ କଥାରେ ରାଜି ହେଲେ ।

ଦୁଷ୍ଟମାନେ ଦ୍ରୌପଦୀ ଦେବୀଙ୍କ ଏପରି ଅପମାନ କରି, ଶବ ସଙ୍ଗେ ପୋଡ଼ିଦେବା ପାଇଁ ନେଇ, ଶ୍ମଶାନ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀ କାନ୍ଦି କରି, ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଥାନ୍ତି, "ଜୟ, ଜୟନ୍ତ, ବିଜୟ, ଜୟତ୍ସେନ, ଜୟଦ୍ବଳ ତୁମେମାନେ କେଉଁଠି ଅଛ, ମତେ ରକ୍ଷା କର ।"

ଭୀମ କୀଚକକୁ ମାରି ସାରି, ସକାଳୁ ଟିକିଏ ଶୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଏ କାଂଡ ତାଂକ କାନରେ ବାଜିଗଲା । ସେ ଧଡ଼ପଡ଼ ହୋଇ ବେଶ ବଦଳାଇ ଗୋଟାଏ ଅବାଟରେ ଲୁଚି ଲୁଚି ଯାଇ, ଶ୍ମଶାନରେ ହାଜର । ସେଠାରେ ପହଁଚିଲା ବେଳକୁ, ତିରିଶ ପଂଚତିରିଶ ହାତ ଲଂବା ଗୋଟାଏ ଗଛ ଥିଲା, ତାକୁ ଉପାଡ଼ି ଗର୍ଜନ କରି, କୀଚକ ଭାଇମାନଂକୁ ଧରି ପିଟିଗଲେ । ଗଛକୁ ଏପରି ବୁଲାଇଲେ ଯେ, କେହି କିଛି ଦେଖି ପାରିଲେ ନାଇ । କୀଚକ ଭାଇମାନେ ଏଣେ ତେଣେ ଅସ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଳାଉ ପଳାଉ, ତାଂକ ଉପରେ ବାଡ଼ିଏ ବାଡ଼ିଏ ବସିଗଲା । ଗୁହୁଁ ଗୁହୁଁ ଶବ୍ଦ ପାଂଚଜଣଯାକ ନପାରୁ । ଆଉ ସମସ୍ତେ ଯେ ଯୁଆଡ଼େ ପଳାଇଲେ । ଏକା ଦ୍ରୌପଦୀ ଠିଆ ହୋଇଥିଲେ । ଭୀମ ତାଂକୁ ବୋଧ ଦେଇ, ପୁଣି ଲୁଚି କରି ଯାଇ ରୋଷେଇ ଶାଳରେ ପହଂଚିଲେ ।

ଗଂଧର୍ବମାନଂକ ଭୟରେ ଦେଶର ଲୋକେ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ରଜା ବିରାଟ ଆସି ରାଣୀଂକୁ କହିଲେ, "ଏ ସୈରିଂଧ୍ରୀକି ଏଠାରେ ରଖିବା ଆଉ ଚଳିବ ନାଇ । ତାକୁ କହ, ସେ ଆଉ କୁଆଡ଼େ ଯାଉ ।" ସୁଦେଷ୍ଣା ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ଏ କଥା କହିବାରୁ, ଦ୍ରୌପଦୀ କହିଲେ, "ମା, ଆଉ ତେରଟି ଦିନ ଯାଉ । ତା'ପରେ ମୋ ପତିମାନଂକ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଖଂଡନ ହେବ । ମୁଁ ଏଠାରୁ ଚାଲିଯିବି ।"

ଦ୍ରୌପଦୀ ହିସାବ କରି ଦେଖିଥିଲେ, ଆଉ ତେର ଦିନରେ ଅଜ୍ଞାତବାସ ବର୍ଷକ ସରିଯିବ ।

ବିରାଟଂକ ଗୋରୁ ଚୋରୀ

ତେଣେ ବର୍ଷକଯାକ ଚର ପଠାଇ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପାଂଡବମାନଂକୁ ଖୋଜୁଛି । ଧରି ପାରିଲେ ପାଂଡବମାନେ ପୁଣି ବାରବର୍ଷ ବନବାସ କରିବେ । ଚରମାନେ ପାଂଡବଂକର କିଛି ଖବର ଠିକଣା କରି ପାରିଲେ ନାଇ । କୌରବମାନେ ଭାରି ଚିଂତାରେ ପଡ଼ିଥାଂନ୍ତି । ଶେଷକୁ ମତ୍ସ୍ୟ ଦେଶରୁ ଫେରିଯାଇ, ଦୂତମାନେ କୀଚକ ମରିବା କଥା କହିଲେ ।

କୌରବ ସଭାରେ ସେତେବେଳେ ତ୍ରିଗର୍ତ୍ତ ଦେଶର ରଜା ସୁଶର୍ମା ଥିଲେ । ଏହି ସୁଶର୍ମାଂକୁ କୀଚକ ବଳରେ ବିରାଟ ବହୁତ ଥର ଯୁଦ୍ଧରେ ହଟାଇଥିଲେ । ସୁଶର୍ମାଂକ ମନରେ ରାଗ ଥାଏ । ଏବେ କୀଚକ ମରିବା କଥା ଶୁଣି ସୁଶର୍ମା ବୁଝିଲେ—ବିରାଟଂକର ଆଉ ବଳ ନାଇ । ଏତିକବେଳେ ତାଂକ ରାଜ୍ୟକୁ ଚଢ଼ାଉ କରି ଧନ, ରତ୍ନ, ଗୋରୁ, ବାଛୁରି (ଗାଈ ବାଛୁରୀ ବିରାଟଂକର ବଡ଼ ଧନ ଥିଲା) ଛଡ଼ାଇ ନେବାର ବେଳ ପଡ଼ିଛି ।

ଏହା ଭାବି, ସୁଶର୍ମା କୌରବମାନଂକୁ ମତାଇଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, ଦୁଃଶାସନ, କର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭୃତି ପରି ଲୋକଂକୁ ଅନ୍ୟାୟ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ମତାଇବା ତ ବଡ଼ ସହଜ କଥା । ସୁଶର୍ମା କହୁଁ କହୁଁ ସମସ୍ତେ ଠିକ୍ କରି ପକାଇଲେ, 'ଚାଲ, ବିରାଂଟକ ଗଉଡ଼ମାନଂକୁ ତଡ଼ିଦେଇ, ତାଂକ ଗୋରୁଯାକ ଘେନି ଆସିବା ।' ତହିଁ ଆରଦିନ କୌରବମାନେ ଦଳବଳ ଘେନି ଏହି ଅସତ୍‌କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯୋଗଦେବା ପାଇଁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ସୁଶର୍ମା ମହା ଆନଂଦରେ ବାହାରିଲେ ।

ବିରାଟ, ସଭାରେ ବସିଚଂନ୍ତି, ଜଣେ ଗଉଡ଼ ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଆସି କହିଲା, "ମହାରାଜ, ତ୍ରିଗର୍ତ୍ତ-ଦେଶର ଲୋକମାନେ ଆସି, ଆମକୁ ତଡ଼ିଦେଇ, ଆମର ହଜାର ହଜାର ଗୋରୁ ନେଇ ଯାଉଚଂନ୍ତି ।"

ଶୁଣିଲାକ୍ଷଣି ନଗରଯାକ ହୁଲସ୍ଥୁଲ ପଡ଼ିଗଲା । ସେନା, ସିପାହୀ, ରଥ, ହାତୀ ଘୋଡ଼ା ସବୁ ଠିକ୍‌ଠାକ୍

ହୋଇଗଲା । ଯୁଦ୍ଧବାଦ୍ୟ ବାଜି ଉଠିଲା—ଝନ୍‌ଝନ୍ ଶବ୍ଦରେ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ସବୁ ସହରତମାମ ଝକ୍‌ଝକ୍ ହୋଇ ଉଠିଲା ।

ବୀରମାନେ ସାଜ୍ ପିନ୍ଧି, ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ । ନିଜେ ବିରାଟ ତାଙ୍କ ଭାଇ ଶତାନିକ, ତାଙ୍କ ବଡ଼ପୁଅ ଶଂଖ ଯୁଦ୍ଧକୁ ବାହାରିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଭୀମ, ନକୁଳ, ସହଦେବଙ୍କୁ ରଜା ଯୁଦ୍ଧ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧାଇ, ଭଲ ଭଲ ଅସ୍ତ୍ର ଦେଇ, ରଥରେ ଚଢ଼ାଇ ସାଙ୍ଗରେ ନେଲେ ।

ବେଳ ବୁଡ଼ିଆସୁଚି, ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲା । କିଂତୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ବିରାଟ ପାରି ଉଠିଲେ ନାହିଁ । ସୁଶର୍ମା ତାଙ୍କ ସାରଥିକୁ ମାରି, ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏଣେତେଣେ ତଡ଼ିଦେଇ, ତାଙ୍କୁ ଆସି ଧରି ନେଇଗଲେ ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ, ତାଙ୍କୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିବା ପାଇଁ ଭୀମକୁ କହିଲେ; ଭୀମ ଗଛ ଉପାଡ଼ିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଧରା ପଡ଼ିବା ଭୟରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମନା କରିବାରୁ, ଗଦାଧରି, ଭୀମ ଯାଇ, ତ୍ରିଗର୍ତ୍ତ ସୈନ୍ୟ-ମାନଙ୍କୁ ମାରିପିଟି ଧ୍ୱସ୍ତ କରିଦେଲେ । ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା ସିପାହୀ, ସବୁ ଭୀମଙ୍କ ଆଗେ ଚୂରମାରି ହୋଇଗଲେ । ଶେଷକୁ ବିରାଟ ସାହସ ବାନ୍ଧି ସୁଶର୍ମାଙ୍କ ସଂଗେ ପୁଣି ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇ ଦେଲେ । ସୁଶର୍ମା ବିରାଟଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପଳାଉ ପଳାଉ ତାଙ୍କ ଚୁଟିଟା ଭୀମହାତେ ପଡ଼ିଗଲା । ଭୀମ ତା'ପରେ ଯାହା କରିଥିବେ, ବୁଝି ହେଉଚି । କିଂତୁ ପ୍ରାଣଟା ବାକି ରଖି, ସୁଶର୍ମାଙ୍କୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ପାଖକୁ ନେଇ ଆସିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସୁଶର୍ମାଙ୍କୁ ଦୁଇ ଚାରିଟା ଉପଦେଶ ଦେଇ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ।

ବିରାଟ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ଉପରେ ଯେ ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ, ଏକଥା କହିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଦୂତମାନେ ଜୟ ଖବର ନେଇ, ବିରାଟ ନଗରକୁ ଦଉଡ଼ିଲେ । ଆଉ ସମସ୍ତେ ସେହି ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ଆନନ୍ଦ ଉତ୍ସବରେ ମାତିଲେ ।

(୨)

ବିରାଟ ନଗରରୁ ସମସ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଯାଇଚନ୍ତି । ଖାଲି ରଜାଙ୍କ ସାନ ପୁଅ ଉତ୍ତର ଓ କେତେ ଜଣ କର୍ମଚାରୀଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ନାହିଁ । ଆଉ ପଂଝାଏ ଗଉଡ଼ ଆସି ଖବରଦେଲେ ଯେ, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ଆଉ ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, କର୍ଣ୍ଣ, କୃପ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା, ଶକୁନି, ଦୁଃଶାସନ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ବୀରମାନଙ୍କୁ ନେଇ, ମତ୍ସ୍ୟ ଦେଶରେ ପଶିଚନ୍ତି, ଗଉଡ଼ମାନଙ୍କୁ ପିଟି ବାହାର କରିଦେଇ, ଗୋରୁସବୁ ନେଇ ଚାଲି ଯାଉଚନ୍ତି ।

ଉତ୍ତର ତ ଏକା ଥିଲେ । ସେ ମାଈପି ମହଲରେ ଯାଇ ବାହାଦୁରୀ କରି କହିଲେ, "କ'ଣ କରିବି, ଜଣେ ସାରଥି ଥାଂତା କି ! ଭଲ ସାରଥିଟେ ଥିଲେ ଭୀଷ୍ମ ଫିଷ୍ମ ମୋର କ'ଣ କରି ପାରିଂତେ ! ଏହିକ୍ଷଣି ଯାଇ ଗୋରୁ ମାନଙ୍କୁ ଛଡ଼େଇ ଆଣନ୍ତି । ଦେଶଟାକୁ ଖାଲି ଦେଖି, କୌରବମାନେ ଗୋରୁ ଚୋରି କରୁଚନ୍ତି । ଜଣେ ଭଲ ସାରଥି ଥିଲେ ତାଙ୍କ ଖବର ଆଜି ବୁଝିଥାନ୍ତି !"

ଅର୍ଜୁନ ଏକଥା ଶୁଣି ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ଇଙ୍ଗିତକରି ଆସି କ'ଣ କହିଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀ ଆସି, ଉତ୍ତରକୁ କହିଲେ, "ରାଜପୁତ୍ର, ଏହି ଯେ ସଂଗୀତଓସ୍ତାଦ ବୃହନ୍ନଳାଟିକୁ ଦେଖୁଚ ଏ କମ୍ ଲୋକ ନୁହଁନ୍ତି । ମୁଁ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ପାଖେ ଥିଲାବେଳେ ଜାଣେ ଏ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସାରଥି ଥିଲେ । ଏ ଭାରି ଭଲ ସାରଥି, ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପରି ଯୁଦ୍ଧ ବି କରି ପାରନ୍ତି ।"

ଉତ୍ତର କହିଲେ, "ହେଲେ କି ମୁଁ ତାଂକୁ ନିଜେ କପଟ ସାରଥି ହେବାକୁ କହିବି ?" ତା ପରେ ଦ୍ରୌପଦୀ ବୁଦ୍ଧି ବତାଇବାରୁ, ଜେମା ଉତ୍ତରା ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଯାଇ ସାରଥି ହେବାପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଜେମାଂକୁ ଝିଅଠୁଁ ବଳି ସୁଖ ପାଆନ୍ତି । ସେ ଏବେ ସାରଥି ହେବାପାଇଁ ରାଜି ହେଲେ ।

ଉତ୍ତର କହିଲେ, "ବୃହନ୍ନଳା, ମୁଁ କୌରବଂକ ହାତରୁ ଗୋରୁ ଛଡ଼ାଇବାକୁ ଯାଉଚି । ତୁମେ ମୋ ସାରଥି ହବ ।"

ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ମୁଁ ତ ଗାଉଣା ବାଜଣା କରିବା ଲୋକ, ସାରଥି ଫାରଥି ହେବା କି ମୋ କାମ । ନାଚିବାକୁ କହିଲେ, ହେଲେ ଚେଷ୍ଟା କରିବି ।"

ଏହିପରି ହସ ଥଟ୍ଟା କରି, ଅର୍ଜୁନ ସାରଥିବେଶ ପିନ୍ଧିଥାଆନ୍ତି । ପିନ୍ଧିଲାବେଳେ କେତେ ଭଂଗି କରୁଥାଆନ୍ତି; କାହାକୁ ଓଲଟା କରି ପିନ୍ଧନ୍ତି;କାଂଧ ଜିନିଷ ଅଂଟାରେ ଲଗାନ୍ତି; ଯେପରି କି, ଜନ୍ମରେ କେବେ ସାଂଜୁ ଦେଖି ନାହାନ୍ତି । ମାଇକିନିଆଁମାନେ ହସି ଉଠୁଥାଆନ୍ତି ।

ଯାହାହେଉ, ଶେଷରେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ବାହାରିଲେ । ଗଲାବେଳେ ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ ହେଉକାଂକର ପୋଷାକ ଗୁଡ଼ିକ ଆଣିଲେ, ଖେଳିବେ ବୋଲି ଉତ୍ତରା ଅଳି କରି କହିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ହସି ହସି କହିଲେ, "ତୁମ ଭାଇ ଯେବେ ସେମାନଂକୁ ହରାଇବେ, ତେବେ ଆଣିବ ।"

ଉତ୍ତର ଭାରି ଉତ୍ସାହରେ ବାହାରିଲେ, ଯେପରିକି କୌରବଂକୁ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ମାରି ଶେଷ କରିଦେବେ । ରଥ ଆସି ଶ୍ମଶାନ ପାଖ ଶମୀଗଛ ମୂଳେ ପହଂଚିଲା । ସେଇଠାରୁ ସମୁଦ୍ର ପରି କୌରବ ସେନା ଦେଖାଗଲା । ତାହା ଦେଖି ଉତ୍ତରଂକର ରହୁଁ ରହୁଁ ସବୁ ସାରିଲା, ସବୁ ବଡ଼ପଣିଆ, କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା । ସେ ରଥ ଫେରାଇବା ପାଇଁ ଅର୍ଜୁନଂକୁ କହିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ନ ମାନିବାରୁ, ସେ ଦଉଡ଼ି—ଘର ଆଡ଼କୁ ।

ଅର୍ଜୁନ ଦେଖିଲେ, ସବୁ ମାଟି ହେଲା । ସେ ମଧ୍ୟ ରଥରୁ ଡେଇଁପଡ଼ି ଉତ୍ତରଂକ ପଛେ ପଛେ ତାଂକୁ ଧରି ଆଣିବାକୁ ଦଉଡ଼ିଲେ । ଅର୍ଜୁନଂକ ଚୂଡ଼ା ଫିଟିଲା । କୌରବ ଲୋକେ ଏ ସବୁ ଦେଖି ଆଗ ହସୁଥିଲେ । ପରେ କେହି କେହି ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଦେଖି ତୋଟୋଚିହ୍ନା କଲେ । ଅର୍ଜୁନ ନ ହେଲେ ଏଡ଼େ ସାହସ କାହାର ?

ରହୁଁ ରହୁଁ ଅର୍ଜୁନ ଯାଇ, ଉତ୍ତରଂକ ଚୁଟି ଧରିଲେ, ଉତ୍ତର ଭେଁ କିନା କାନ୍ଦି ଉଠିଲା—"ହେ ବୃହନ୍ନଳା, ତୁମେ ଘରକୁ ଚାଲ, ତୁମକୁ ମୋହର ଦେବି, ହୀରା ଦେବି, ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା ରଥ ଦେବି ।"

ଅର୍ଜୁନ ତାକୁ ସାହସ ଦେଇ କହିଲେ,"ରାଜପୁତ୍ର, କିଛି ଭୟ ନାଇ । ଯୁଦ୍ଧ ନ କରିବ ତ, ମୋର ସାରଥି ହୁଅ । ମୁଁ ଗୋରୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିବି ।" ଏହିପରି ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଅର୍ଜୁନ ଉତ୍ତରକୁ ରଥରେ ଚଢ଼ାଇଲେ ।

ଏଣେ ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ ଜାଣିଲେଣି, ଅର୍ଜୁନଂକ ହାତେ ଆଉ ରକ୍ଷା ନାଇ । ସେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହଉ ହଉ, କର୍ଣ୍ଣ ଶୁଣି ଅଟ୍ଟାଟ୍ଟାଏ କଲେ; କହିଲେ, "ଅର୍ଜୁନ ପରି ଶହେ ଆମର କ'ଣ କରିବେ ?" ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଶୁଣି ଅଜ୍ଞାତବାସରେ ଅର୍ଜୁନ ଧରାପଡ଼ିବେ ବୋଲି ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ ।

ଏଣେ ଅର୍ଜୁନ ଉତ୍ତରଂକୁ ନେଇ, ଶମୀଗଛ ପାଖକୁ ଗଲେ । ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ଭୂତ ଭୟ ଛଡ଼ାଇ, ଉତ୍ତରକୁ ଗଛରେ ଚଢ଼ାଇ, ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଅଣାଇଲେ । ଉତ୍ତର ସେ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଦେଖି, ଅବାକ୍ ହୋଇ ପଚାରି-ବାରୁ ବହୁ କଷ୍ଟରେ ଅର୍ଜୁନ ତାଂକ ଆଗେ ଚିହ୍ନାଦେଲେ । ସବୁ କଥା ଠିକେ ଠିକେ ତାଂକୁ

କହିଦେଲେ । ଉତ୍ତରଙ୍କୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ କାଳ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିଲା ପରି ଲାଗିଲା । ଉତ୍ତର ସତ ମିଛ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ନିଜର ଦଶଗୋଟିଯାକ ନାମ ବୁଝାଇ କହିବାକୁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ମୁଁ ନିର୍ମଳ କାର୍ଯ୍ୟ କରେ ବୋଲି, ମୋର ନାମ 'ଅର୍ଜୁନ' (ନିର୍ମଳ, ଧଳା) । ଦେଶ ଜିଣି ଧନ ଆଣେ ବୋଲି ମୋ ନାମ 'ଧନଂଜୟ' । ସବୁବେଳେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜିଣେ ବୋଲି ମୋ ନାଁ 'ବିଜୟ' । ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ମୋ ରଥରେ ଧଳା ଘୋଡ଼ା ଲାଗେ ବୋଲି ମୋ ନାମ 'ଶ୍ୱେତବାହନ' । ମୋ ଜନ୍ମଦିନ ଉତ୍ତରା ଫାଲ୍‌ଗୁନି ନକ୍ଷତ୍ର ହୋଇଥିଲା ବୋଲି ମୋର ନାମ 'ଫାଲ୍‌ଗୁନି' । ଦୈତ୍ୟମାନଙ୍କୁ ହଟାଇ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କଠାରୁ କିରୀଟ (ମୁକୁଟ) ପୁରସ୍କାର ପାଇଥିଲି ବୋଲି ମୋର ନାମ 'କିରୀଟୀ' । ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ମୁଁ କେବେ (ନିଷ୍ଠୁର) କାମ ନ କରେ ବୋଲି ମୋର ନାମ 'ବୀଭତ୍ସ' । ମୁଁ (ସବ୍ୟ ଡେବରି, ବାଁ)ହାତରେ ଡାହାଣ ହାତ ପରି ଶର ମାରି ପାରେ ବୋଲି ମୋର ନାମ 'ସବ୍ୟସାଚୀ' । ଭୟାନକ ଶତ୍ରୁକୁ ମଧ୍ୟ ଜୟ କରେ ବୋଲି ମୋର ମୋର ନାମ 'ଜିଷ୍ଣୁ' । କଳା ଅଂଡିରି ପିଲାକୁ ସମସ୍ତେ ସୁଖପାଆନ୍ତି ବୋଲି ପିଲାଦିନେ ସ୍ନେହରେ ମୋ ବାପା ନା ଦେଇଥିଲେ 'କୃଷ୍ଣ' ।"

ଏବେ ଉତ୍ତର ହାତ ଯୋଡ଼ି, ଅପରାଧ ପାଇଁ କ୍ଷମା ଚାହିଁଲା । ଅର୍ଜୁନ ତ ଅସଂତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ନ ଥିଲେ, କ୍ଷମା ବା ଦେବେ କ'ଣ ? ରଥରେ ଅସ୍ତ୍ର ରଖି, ଅର୍ଜୁନ ବୀରବେଶ ସଜାଡ଼ି, ଉତ୍ତରକୁ ସାରଥି କରି, ଠଣ୍ ଠଣ୍ ଗାଂଡୀବରେ ଟଂକାର ଦେଇ ରଥ ଚଳାଇ ଦେଲେ ।

ଗାଂଡୀବର ଟଂକାର, ଦେବଦତ୍ତ ଶଂଖର ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଉତ୍ତର କଂପିଗଲେ । ଅର୍ଜୁନ ତାଂକୁ ଦଂଭ ଦେଇ ପୁଣି ଥଂଡାକଲେ; ମାତ୍ର ସେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଚିହ୍ନିବାଟା କୌରବମାନଂକର ଆଉ ବାକି ରହିଲା ନାଇ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଭାରି ଖୁସି ଯେ, ପାଂଡବମାନେ ଧରା ପଡ଼ିବେ । କର୍ଣ୍ଣର ଭାରି ଆନଂଦ, ସେ ଆଜି ଅର୍ଜୁନକୁ ମାରି ଗୋଟାଏ ବାହାଦୁରି କରିବ ।

ଜାଣିବା ଶୁଣିବା ଧାର୍ମିକ ଲୋକମାନଂକ ମନରେ ଭୟ ହେଲା । ଭୀଷ୍ମ ଦିନ ଗଣି ଦେଖିଲେ, ବର୍ଷକ ଯାଇ ଦିନ ଡେଇଁ ଗଲାଣି ।

ଭୀଷ୍ମଂକ କଥାରେ ସୈନ୍ୟ ଚାରିଭାଗ ହେଲା । ଭାଗେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଂକୁ ଧରି, ତାଂକୁ ବଂଚାଇବା ପାଇଁ, ହସ୍ତିନା ଆଡ଼କୁ ଘେନି ଚାଲିଲେ । ଆଉ ଭାଗେ ଗୋରୁଂକ ସଂଗେ ଗଲେ । ଆଉ ଦୁଇ ଭାଗ ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, କର୍ଣ୍ଣ, କୃପ ହେଉକାଂକ ସଂଗେ, ଅର୍ଜୁନ ସହିତ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ରହିଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ ଆଗ ଦୁଇଟି ବାଣ ମାରି, ଗୁରୁ ଦ୍ରୋଣଂକ ପାଦ ତଳେ ପକାଇ, ଆପଣାର ପ୍ରଣାମ ଜଣାଇଲେ । ତା'ପରେ ଯୋଡ଼ାଏ ଶର କାନ ପାଖକୁ ମାରି, ଭଲ ମଂଦ ପଚାରିବା ଜଣାଇଲେ । ଦ୍ରୋଣ ସବୁ ବୁଝିପାରି ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ କିଂତୁ ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣଂକ ଆଡ଼କୁ ନ ଚାହିଁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଂକୁ ପଳାଇବାର ଦେଖି ତାରି ଆଡ଼କୁ ବେଗେ ରଥ ଚଳାଇଲେ । ଏହା ଦେଖି, କୃପ ଦ୍ରୋଣଂକୁ କହିଲେ, "ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ବଡ଼ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ହେବ । ଆଉ ଗୋରୁ ଫେରୁ ଜଗି ସୈନ୍ୟ ଅଟକାଇଲେ କିଛି ଲାଭ ନାଇ । ସମସ୍ତେ ମିଶି ଅର୍ଜୁନକୁ ଅଟକାଅ ।" ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଅଟକାଇବାକୁ ଶକ୍ତି କାହାର ? ଅର୍ଜୁନଂକ ବାଣରେ କିଏ ମଲା, କିଏ ପଳାଇଲା; କିଏ ମାଡ଼ ଖାଇଲା । ଅର୍ଜୁନଂକ ରଥ ଚାଲିଛି ।

କର୍ଣ୍ଣର ଗୋଟିଏ ଭାଇ ଆସି, ଅର୍ଜୁନଂକ ହାତେ ମଲା । କର୍ଣ୍ଣ ରାଗିକରି ଆସିଲେ । ବଡ଼ ଭୟଂକର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଶେଷରେ ହାତରେ, ଗୋଡରେ, ମୁଂଡରେ ଝାଣୁଆ ଝାଣୁଆ ଶର ବାଜିବାରୁ କର୍ଣ୍ଣ ପଳାଇଲେ । କର୍ଣ୍ଣ ପଳାଇବାରୁ କୃପ, କୃପ ପଳାଇବାରୁ ଦ୍ରୋଣ ଆସିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଦ୍ରୋଣଂକୁ ଆଗ ଶର ମାରିଲେ ନାହିଁ; କିଂତୁ ଦ୍ରୋଣ ଆଗ ଶର ମାରିବାରୁ ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଲା । ଦ୍ରୋଣଂକର ତ ବଦନ ସୁଖ ହୋଇଗଲା । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଆସି ପହଂଚ ଯିବାରୁ, ଦ୍ରୋଣ ପଳାଇ ଯାଇ ରକ୍ଷା ପାଇଲେ । କର୍ଣ୍ଣ ପୁଣି ଆସିଲେ; ଏ ଥର ଛାତିରେ ବାଣ ବାଜିବାରୁ, ସେ ଏକାବେଳେକେ ଅଜ୍ଞାନ । ତା'ପରେ ଉଠି ପଳାଇଲେ ।

ଏହାପରେ ଅର୍ଜୁନଂକ ହାତେ ସମସ୍ତେ ଥଂଡା ହେଲେ । ଅର୍ଜୁନ କୁରୁ ସୈନ୍ୟମାନଂକୁ ଏକାବେଳେକେ ମଂଥି ପକାଇଲେ । ନିଜେ ଭୀଷ୍ମ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ; ତାଂକ ସାରଥି ରଥ ଘେନି ଚାଲିଗଲେ ।

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଆସି, ଅର୍ଜୁନଂକ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ପରାସ୍ତ ହୋଇ ପଳାଇବା ବେଳେ ଅର୍ଜୁନ ତାଂକୁ ଥଟ୍ଟା କରିବାରୁ, ରାଗରେ ପୁଣି ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଆସିଲେ ।

ଏଥର ଭୀଷ୍ମ ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ତେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଂକୁ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ସମସ୍ତେ ଏକାବେଳକେ ଅର୍ଜୁନଂକ ଉପରେ ଶ୍ରାବଣ ମାସ ବର୍ଷା ପରି ଶର ବୃଷ୍ଟି କଲେ । ଅର୍ଜୁନ ତ କେତେ ବିଦ୍ୟା ଜାଣଂତି; କେତେ ବିଦ୍ୟା ଶିଖିଚଂତି; ତାଂକୁ ପୁଣି ଜିଣିବ କିଏ ? ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ବହୁତ ବେଳ ଲାଗିବ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଗୋଟିଏ ଚମତ୍କାର ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ିଲେ ।

ସେ ଅସ୍ତ୍ରର ନାମ ସମ୍ମୋହନ ଅସ୍ତ୍ର । ଅସ୍ତ୍ର ମାରି ଶଂଖ ବଜାଇ ଦେଲେ ସମସ୍ତଂକର ମୋହ ହୋଇଯାଏ । କୌରବମାନେ ଏବେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ଶୋଇଲା ପରି ପଡ଼ିଗଲେ । ଏତିକିବେଳେ ଉତ୍ତରାଂକ କଥା ଅର୍ଜୁନଂକ ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଅର୍ଜୁନ ଉତ୍ତରଂକୁ କହିଲେ, "ଯାଅ ବେଗେ ଯାଇ ଦ୍ରୋଣ, କୃପ, କର୍ଣ୍ଣ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଆଉ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଂକ ଦେହରୁ ଅଳଂକାର, ଲୁଗାଗୁଡ଼ିକୁ କାଢ଼ିଆଣ; କିଂତୁ ସାବଧାନ, ଭୀଷ୍ମଂକ ପାଖକୁ ଯିବ ନାହିଁ । ସେ ଏ ଅସ୍ତ୍ର ବଂଦ କରିବାର ଉପାୟ ଜାଣଂତି । ହୁଏତ ସେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ନାହାଂତି ।"

ସତକୁ ସତ, ଉତ୍ତର ଠିକ୍ ଲୁଗା, ଅଳଂକାର ନେଇ ଅର୍ଜୁନଂକ ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିଲା ବେଳକୁ, ଭୀଷ୍ମ ଉଠି ପୁଣି ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇ ଦେଲେ; କିଂତୁ ଅର୍ଜୁନର ଦଶଗୋଟି ବାଣ ଖାଇ, ପୁଣି ବୁଢ଼ାଂକର ବୁଦ୍ଧି ହଜିଲା । ସେ ଆଉ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ନାହିଁ ।

ଏଣେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ମୋହରୁ ଉଠି, ସମସ୍ତଂକ ଉପରକୁ ବିରକ୍ତହୋଇ କହିଲେ, "ଅର୍ଜୁନକୁ ଏଡ଼େ ସହଜରେ ଛାଡ଼ିଦେବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ; ତା' ବେକ ମୋଡ଼ି ଦିଅ ।"

ଭୀଷ୍ମ ହସି ହସି କହିଲେ, "ବାପା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, ତୁମର ଏ ବୁଦ୍ଧି ଏତେବେଳଯାଏ କେଉଁଠାରେ ଥିଲା ? ଏଇ ତ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲ । ଚାହିଁଥିଲେ ତ ଅର୍ଜୁନ ଏକା ଚୋଟକେ କାମ ଶେଷ କରିଥାଂତା ! ସେ ବଡ଼ ଧାର୍ମିକ ଲୋକ । ଦୟାକରି ଛାଡ଼ି ଦେଲା । ବହୁତ ହୋଇଚି । ଏବେ ପ୍ରାଣ ନେଇ ଚାଲ ।"

ଲାଜରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ମୁହଁ କଳା ପଡ଼ିଗଲା । ସେ ମୁଂଡ ନୁଆଇଁ ଦେଲା । ଏଣେ ଅର୍ଜୁନ ଶର ଦ୍ୱାରା ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, କୃପ ପ୍ରଭୃତିଂକୁ ନମସ୍କାର କରି ଆଉ ଗୋଟିଏ ଶରରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ମୁକୁଟଟି ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ କରି କାଟିଦେଇ, ଗୋରୁ ନେଇ, ଶଂଖ ବଜାଇ ବଜାଇ, ବିରାଟଂକ ଘର ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ ।

———

ବିରାଟ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିଲେ

ଘରକୁ ଫେରିଲା ବେଳେ, ପାଣ୍ଡବଙ୍କ କଥା କାହାକୁ କିଛି ନ କହିବା ପାଇଁ ଅର୍ଜୁନ ଉତ୍ତରକୁ ସାବଧାନ କରିଦେଲେ । ତା'ପରେ ସେଇ ଶମୀ ଗଛ ପାଖକୁ ଆସି, ପୁଣି ଅର୍ଜୁନ ବୃହନ୍ନଳା ବେଶରେ ସାରଥି ହୋଇ ବସିଲେ । ଏ ମଧ୍ୟରେ ଗଉଡ଼ମାନେ ରଜାଘରେ ଖବର ଦେଲେ—ଯୁଦ୍ଧ ଜିତା ହେଲା । ଗୋରୁ ଫେରିଆସିଲେ ।

ରାଜା ବିରାଟ ଆସି ଶୁଣିଲେ—ଉତ୍ତର ଏକାରେ କୌରବ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଯାଇଚନ୍ତି ! ସେଥିରେ ପୁଣି ବୃହନ୍ନଳା ସାରଥି ! ତାଙ୍କ ମନ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଚି । ଉତ୍ତରକୁ ଫେରାଇ ଆଣିବାପାଇଁ ଲୋକ ପଠାଇବାକୁ କହୁଚନ୍ତି । ଉତ୍ତର ଯେ ଆଉ ବଞ୍ଚି କରି ଫେରିବେ—ଏ କଥା ତାଙ୍କୁ ପସନ୍ଦ ଲାଗୁ ନାଇ । ତାଙ୍କୁ ବ୍ୟସ୍ତ ହେବାର ଦେଖି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ମହାରାଜ, କିଛି ଭୟ କର ନାଇ, ଯେତେବେଳେ ବୃହନ୍ନଳା ସାରଥି ଅଛି, ସେତେବେଳେ, ଦେବ, ଦାନବ, ଯକ୍ଷ ସମସ୍ତେ ମିଶି ମଧ୍ୟ ଉତ୍ତରଙ୍କୁ କିଛି କରି ପାରିବେ ନାଇ ।"

ଏତିକିବେଳେ ଖବର ଆସିଲା—ଯୁଦ୍ଧରେ ଜିତା ହୋଇଚି; ଗୋରୁ ଫେରିଚନ୍ତି । ଏହା ଶୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପୁଣି କହିଲେ, "ବୃହନ୍ନଳା ଯାହାର ସାରଥି, ତା'ର ତ ଜୟ ହେବାର କଥା ।"

ବିରାଟ ତ ଜୟ ଖବର ଶୁଣି ଆନନ୍ଦରେ ଅଥୟ, ଯେ ଖବର ଆଣିଲା ତାକୁ ପୁରସ୍କାର ଦେଲେ । ଲୋକଙ୍କୁ ଉତ୍ସବ କରିବାପାଇଁ କହି ଦେଲେ । ସୈରିନ୍ଧ୍ରୀଙ୍କ ଡାକି କହିଲେ, "ପଶା ଆଣେ, ମୁଁ କଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପଶା ଖେଳିବି ।"

ପଶା ଖେଳୁ ଖେଳୁ, ପୁଣି ଆନନ୍ଦରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ କହିଲେ, "କଙ୍କ, ଆଜି ମୋ ପୁଅ କୌରବଙ୍କୁ ହଟାଇ ଦେଲା ।" ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ବୃହନ୍ନଳା ଯାହାର ସାରଥି, ତା'ର ତ ଜୟ ହୁଅନ୍ତା !"

ଏ କଥା ଶୁଣି ରାଜା ଭାରି ରାଗିଗଲେ—"କଣ ? ମୋ ପୁଅ କ'ଣ ତାଙ୍କୁ ହଟାଇ ପାରନ୍ତା ନାଇ ? ତୁମେ ତ ଥରକୁ ଥର ଖାଲି 'ବୃହନ୍ନଳା' କହୁଚ ! ଖବରଦାର, ପ୍ରାଣକୁ ଆଶା ଅଛି ତ, ଏପରି ଆଉ କହ ନାଇ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, କର୍ଣ୍ଣ, ଏ ସବୁ ବୀରଙ୍କୁ ବୃହନ୍ନଳା ଛଡ଼ା କି ଆଉ କେହି ହଟାଇ ପାରେ ?"

ରାଜା ଏହାଶୁଣି, ଆଉ ରାଗ ସଂଭାଳି ପାରିଲେ ନାଇ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ମୁହଁକୁ କରି ପଶାକାଠି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଲେ, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡିଆ ହୋଇ ରକ୍ତ ବୋହି ସେହି ରକ୍ତରେ ତାଙ୍କ ନିଜ ଅଞ୍ଜୁଳା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ଦ୍ରୌପଦୀ ଦୌଡ଼ିଯାଇ ସୁନା କୁଣ୍ଡରେ ପାଣି ଆଣି, ତାଙ୍କ ସେବାରେ ଲାଗିଗଲେ ।

ଦାସୀ ଆସି ଜଣାଇଲା—"ରାଜକୁମାର ଉତ୍ତର ବୃହନ୍ନଳାଙ୍କ ସଂଗେ ଆସି, ଦାରରେ ପହଂଚିଚନ୍ତି ।" ରାଜା କହିଲେ, "ବେଗେ ଏଠାକୁ ଡାକିଆଣ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦେଖିଲେ, 'ବଡ଼ ବିଷମ ହେଲା', ଅର୍ଜୁନ ଆସି ଏ କଥା ଦେଖିଲେ, ଆଉ ତ ବିରାଟଙ୍କ ରକ୍ଷା ରହିବ ନାଇ । ସେ ତୁନି କରି ଦାସୀହାତେ ବୃହନ୍ନଳାଙ୍କୁ ମନା କରି ପଠାଇଲେ । ଏକା ଉତ୍ତର ଆସିଲେ ।

ଉତ୍ତର ଆସି ଦେଖିଲେ, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ଝରି ଝରି ରକ୍ତ ପଡ଼ୁଚି । ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଚାରିଲେ,

"ବାପା, ଏ ଅନ୍ୟାୟ କିଏ କଲା ? ଏହାଂକୁ କିଏ ମାଇଲା ?"

ବିରାଟ କହିଲେ, "ମୁଁ କରିଚି, ମୁଁ ଯେତେ ତୋ'ର ପ୍ରଶଂସା କରେ, ସେତିକି ଏ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଖାଲି ବୃହନ୍ନଳା କଥା କହେ । ଶେଷରେ ମୁଁ ଯାକୁ ମାଇଲି ।"

ଉତ୍ତର କହିଲେ, "ବ୍ରାହ୍ମଣ ରାଗିଲେ ଯେ ସର୍ବନାଶ ହେବ । ଶୀଘ୍ର ତାଂକୁ ସଂତୋଷ କରଂତୁ ବାବା ।"

ରାଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ କ୍ଷମା ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ତ ଜମା ରାଗି ନ ଥିଲେ । କହିଲେ, "ମୁଁ ଆଗରୁ କ୍ଷମା କରି ସାରିଚି ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ରକ୍ତ ବଂଦ ହେବାରୁ, ବୃହନ୍ନଳା ସେଠାକୁ ଆସି ରାଜାଂକୁ ନମସ୍କାର କଲେ । ରାଜା ସେଠାରୁ ଉତ୍ତରଂକୁ କହିଲେ, 'ବାବା, ତୁ ମୋର ନାଁ ରଖିଚୁ । ଏତେ ମହାବୀରଂକ ସଂଗେ କିପରି ଯୁଦ୍ଧ କଲୁ ?"

ଉତ୍ତର କହିଲେ, "ବାପା, ମତେ କିଛି କରିବାକୁ ପଡ଼ି ନାଇ; ଗୋଟିଏ ଦେବତା ଆସି ମୋ ପାଇଁ ସବୁ କରିଦେଲେ । ସେଇ କୌରବମାନଂକୁ ମାରି, ଗୋରୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିଚଂତି ।"

ରାଜା କହିଲେ, "ସେ ଦେବତା କିଏ ? କାହାଂତି ? ତାଂକୁ ପୂଜା କରିବାକୁ ହବ ?"

ଉତ୍ତର କହିଲେ, "ସେ କାଲି ପଅରି ଦିନ ଆସିବେ ।"

ଯୁଦ୍ଧ ସଂବାଦରେ ସମସ୍ତେ ଖୁସି ହେଲେ । ଉତ୍ତରା ଲୁଗା, ଅଳଂକାରଗୁଡ଼ିକ ପାଇ, ଖେଳରେ ଲାଗିଗଲେ ।

ଏଣିକରି ଅଜ୍ଞାତବାସ ଶେଷ ହେଲା । ପାଁଚ ଭାଇଯାକ ଉତ୍ତରଂକୁ ନେଇ ବିଚାର କଲେ ଆଉ ଦୁଇ ଦିନ ପରେ ଚିହ୍ନା ଦେବେ । କିପରି ଚିହ୍ନା ଦେବେ, ତା' ବି ଠିକ୍ ହୋଇଗଲା ।

ଯେଉଁ ଦିନ ଚିହ୍ନା ଦେବେ, ସେ ଦିନ ପାଂଡବ-ମାନେ ସ୍ନାନ କରି, ପୋଷାକ, ଅଳଂକାର ପିଂଧି, ଲଂବେ ଲଂବେ ଯାଇ, ବିରାଟଂକ ସିଂହାସନରେ ବସିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସିଂହାସନରେ ବସିଚଂତି, କିଏ ଛତା ଧରିଚି, କିଏ ଚଅଁର ପକାଉଚି ।

ବିରାଟ ଆସି ଦେଖି ତାଜବ ହୋଇଗଲେ । ପଚାରିଲେ; "କହୋ କଂକ ! ମୋ ସିଂହାସନରେ ଯାଇ ବସିଲ କାହିଁକି ?"

ଅର୍ଜୁନ ହସି ହସି କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଖୋଦ ଇଂଦ୍ରଂକ ସିଂହାସନରେ ବସିପାରଂତି; ଆପଣଂକ ସିଂହାସନରେ ବସିଲେ ଅନ୍ୟାୟ କ'ଣ ହେଲା ?"

ବିରାଟ କହିଲେ, "ଏ ଯଦି ରାଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ତେବେ ଏହାଂକ ଭାଇମାନେ, ଆଉ ଦ୍ରୌପଦୀ କାହାଂତି ?' ଅର୍ଜୁନ ସେଠାରୁ ଜଣ ଜଣକରି ସମସ୍ତଂକୁ ଚିହ୍ନାଇ ଦେଲେ । ଉତ୍ତର ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଦେଖାଇ କହିଲେ, "ଯେଉଁ ଦେବତା ଆମର ଯୁଦ୍ଧ ଜିଣିଥିଲେ, ଏ ସେହି ବୃହନ୍ନଳା, ଅର୍ଜୁନ ।"

ବିରାଟ ସବୁ ଶୁଣି, ଆହୁରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ତାଂକ ମନରେ ଭାରି ଆଂନଦ ହେଲା । ପାଂଡବ-ମାନଂକୁ କେତେ ଯେ ଆଦର ଯତ୍ନ କଲେ ତାହା କିଏ କହିବ ? ଖାଲି କହିଲେ, "ମୋର କି ସୌଭାଗ୍ୟ ! କି ସୌଭାଗ୍ୟ !" ବିଶେଷରେ ଅର୍ଜୁନଂକ ପ୍ରତି ତାଂକର ଭାରି ସ୍ନେହ ହୋଇଗଲା । ତାଂକ

ଇଚ୍ଛା ହେଲା—ଜେମା ଉତ୍ତରାଙ୍କୁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସଂଗେ ବିଭା କରି ଦେବେ । ଅର୍ଜୁନ କପରି ସେଥିରେ ରାଜି ହୁଅନ୍ତେ ? ସେ କହିଲେ, "ମୁଁ ଉତ୍ତରାର ଗୁରୁ । ସେ ମୋ ଝିଅ ପରି । ସେ ବି ମତେ ବାପ ପରି ଭକ୍ତି କରନ୍ତି । ମୋ ପୁଅ ଅଭିମନ୍ୟୁ ଅଛି—ତା'ର ସଂଗେ ଉତ୍ତରାର ବିଭାଘର ହଉ ।"

ଅଭିମନ୍ୟୁ ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ ପୁଅ, କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଭଣଜା । କଥା ଅଛି, ଦିନେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ଚନ୍ଦ୍ର, ନିଜ ପୁତ୍ର ବର୍ଚସଙ୍କୁ ଆଜ୍ଞା କରିଥିଲେ, "ତୁମେ ଯାଇ ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମହୁଅ । ଷୋଳବର୍ଷ ସେଠାରେ ରହି, କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଯୁଦ୍ଧରେ ପୃଥିବୀ ଛାଡ଼ି, ପୁଣି ଆସିବ ।" ସେ ବର୍ଚସ ଅଭିମନ୍ୟୁ ହୋଇ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ।

ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କ ସଂଗେ ଉତ୍ତରାର ବିଭାଘର କଥା ଶୁଣି, ସମସ୍ତେ ରାଜି ହୋଇଗଲେ । ରୂପ, ଗୁଣ, ବିଦ୍ୟା, ବୁଦ୍ଧିରେ ଅଭିମନ୍ୟୁ ପରି ସୁପାତ୍ର ଆଉ ମିଳିବା ସହଜ ନୁହେଁ । ଦିନ ଗୁଣି ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କ ସଂଗେ ଉତ୍ତରାର ବିବାହ ହୋଇଗଲା । ପାଣ୍ଡବ ଓ ବିରାଟଙ୍କର ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ, ରାଜା, ବଡ଼ ଲୋକମାନେ ଆସିଲେ । କୃଷ୍ଣ, ବଳରାମ, ଦ୍ରୁପଦ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ, ସମସ୍ତେ ଏ ବିଭାଘରକୁ ଆସିଥିଲେ ।

ଉଦ୍‌ଯୋଗ ପର୍ବ

ଯୁଦ୍ଧ ବିଚାର

ବିବାହ ଉତ୍ସବ ଲାଗି ଅନେକ ରାଜା ବିରାଟଙ୍କ ଘରକୁ ଆସିଥିଲେ; ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ସୁଖ ପାଆନ୍ତି । ଏବେ ବାର ବର୍ଷ ବନବାସ ଓ ବର୍ଷକ ଅଜ୍ଞାତ ବନବାସ ଶେଷ ହେଲା । ପାଣ୍ଡବମାନେ ଧର୍ମ ପାଳିଲେ । ତାଙ୍କର ଅଧେ ରାଜ୍ୟ, ଦୁର୍ଯୋଧନ ବର୍ତ୍ତମାନ ଫେରାଇ ଦେବାର କଥା । ଏ ମଧ୍ୟରେ ବରଷକ ଶେଷ ନ ହେଉଣୁ, ପାଣ୍ଡବମାନେ ଚିହ୍ନା ପଡ଼ିଚନ୍ତି ବୋଲି, ଦୁର୍ଯୋଧନ ବାହାନା ଧରିବାର ମଧ୍ୟ ଶୁଣାଗଲା । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ବଡ଼ ଭାଇ ବଳରାମ, ଦୂତ ପଠାଇ ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କୁ ପଚାରିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଲେ । ଯଦୁବଂଶର ସାତ୍ୟକି କହିଲେ, "ଏପରି ଦୁରାତ୍ମାକୁ ଖୋସାମଦ୍ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଶୀଘ୍ର ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ କରାଯାଉ । ଦୂତ ନ ପଠାଇ ଦୁର୍ଯୋଧନ ପାଖକୁ ଶର ପଠାଇବା ଉଚିତ ।"

ଯାହାହେଉ, ଗୋଟିଏ ଦୂତ ପଠାଇବାର ସ୍ଥିର ହେଲା । ତେଣେ ଦୁର୍ଯୋଧନ ଚାରିଆଡ଼େ ଲୋକ ପଠାଇ, ଯୁଦ୍ଧପାଇଁ ରାଜାମାନଙ୍କୁ, ବଡ଼ ବଡ଼ ବୀରମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବାରେ ଲାଗିଗଲା । ସେଥିପାଇଁ ଦୂତ ପଠାଇଲେ । ପାଣ୍ଡବମାନେ ମଧ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧପାଇଁ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବାର ଯୋଗାଡ଼ କଲେ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ନିମନ୍ତ୍ରଣ

ସେକାଳେ ଗୋଟିଏ ବିଧି ଥିଲା, କୌଣସି ରାଜାଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ଯେ ଆଗ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବ, ସେ ତାକୁ ନାଇ କରି ପାରିବ ନାଇ । ନାଇ କଲେ ଅଧର୍ମ ହେବ ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଓ ଅର୍ଜୁନ ଦୁହେଁ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ପାଇଁ ଦ୍ୱାରକା ଗଲେ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପାଇବା କମ୍ କଥା ନୁହେଁ । ଦୁହେଁ ପ୍ରାୟ ଏକାବେଳକେ ଦ୍ୱାରକାକୁ ଯାଇ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଘରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଅବଶ୍ୟ ଟିକିଏ ଆଗରୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ, କୃଷ୍ଣ ଶୋଇଚନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ଭଲ ଆସନ ପଡ଼ିଚି । ଦୁର୍ଯୋଧନ ରାଜା; ସେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଯାଇ, ସେହି ଆସନରେ ବସି କୃଷ୍ଣ ଉଠିବାକୁ

ଘୁଞ୍ଚି ରହିଲେ । ତା'ପରେ ଅର୍ଜୁନ ସେ ଘରେ ପଶି କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଗୋଡ଼ ପାଖେ ବସିଲେ ।

କୃଷ୍ଣ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବା ମାତ୍ରକେ ହଠାତ୍ ଉଠି ବସିପଡ଼ିଲେ ଏବଂ ପ୍ରଥମେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିଲେ । ପଚାରିଲେ, "ତୁମେମାନେ କାହିଁକି ଆସିଛ ?"

ଦୁର୍ଯୋଧନ ହସି ହସି କହିଲେ, "ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ଆପଣଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ ଆସିଛି । ମୁଁ ଆଗେ ଆସିଛି । ଆପଣ ଆମ ଆଡ଼େ ରହି ଯୁଦ୍ଧରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।"

କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "ହଁ, ତୁମେ ଆଗ ଆସିଛ ସତ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଆଗେ ଦେଖିଛି । ତୁମେ ଯେଉଁ କାମରେ ଆସିଛ, ଅର୍ଜୁନ ମଧ୍ୟ ସେହି କାମରେ ଆସିଛନ୍ତି । ମତେ ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ ।"

"ଆଚ୍ଛା, ମୋର ନାରାୟଣ ସୈନ୍ୟ ବୋଲି ଭାରି ଯୋଦ୍ଧା ଏକ ଅର୍ବୁଦ ସୈନ୍ୟ ଅଛନ୍ତି; ଜଣେ ତାଙ୍କୁ ନିଅ । ଆଉ ମୁଁ କହୁଛି ମୁଁ ଅସ୍ତ୍ର ଧରି ଯୁଦ୍ଧ କରିବି ନାଇ । ମତେ ଜଣେ ନିଅ । ତୁମ ଦୁହିଁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯାହାର ଯାହା ଇଚ୍ଛା ବାଛି ନିଅ, ଅର୍ଜୁନ ଆଗ ବାଛନ୍ତୁ ।"

ଅର୍ଜୁନ କଲେ, "ମୋର ସୈନ୍ୟ ଦରକାର ନାଇ, ମୁଁ ତୁମକୁ ନେବି ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଭାରି ଖୁସି । କୃଷ୍ଣ ଅସ୍ତ୍ର ଧରିବେ ନାଇ । ତାଙ୍କଠାରୁ କାମ କ'ଣ ? ଏକ ଅର୍ବୁଦ 'ନାରାୟଣ ସେନା', କମ୍ ନୁହେ ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ ବଳରାମଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ । ବଳରାମ କହିଲେ, "ସେ ଯୁଦ୍ଧରେ କାହାରିପକ୍ଷ ହେବେନାଇ — ତୀର୍ଥଯାତ୍ରା କରିଯିବେ ।"

କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ଦୁହେଁ ବିଚାର କରି ଠିକ୍ କଲେ ଯେ, କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ସାରଥି ହେବେ ।

ଶଲ୍ୟ ଦୁର୍ଯୋଧନର ହେଲେ

ମଦ୍ର ଦେଶର ରାଜା ଶଲ୍ୟ—ମାଦ୍ରୀଙ୍କ ଭାଇ; ନକୁଳ ସହଦେବଙ୍କ ସୋଦର ମାମୁଁ । ସେ ଜଣେ ବଡ଼ ବୀର । ବହୁତ ସୈନ୍ୟସାମନ୍ତ ଘେନି ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ବୋଲି ଆସୁଥିଲେ । ବାଟରେ ଦୁର୍ଯୋଧନ ତାଙ୍କର ଭାରି ଚର୍ଚ୍ଚାର ଯୋଗାଡ଼ କରିଥିଲା । ବୈଠକଖାନାମାନଙ୍କରେ ଭାରି ସାଜସଜ୍ଜା, ଲୋକବାକ, ସାମଗ୍ରୀ, ସରଞ୍ଜାମ । ଶଲ୍ୟ ଭାରି ଖୁସି ହେଉଥାନ୍ତି, ଭାବୁଥାନ୍ତି ପାଣ୍ଡବମାନେ ଏସବୁ ଯୋଗାଡ଼ କରିଛନ୍ତି ।

ଦିନେ ଖୁସି ହୋଇ, ସେ ଘରର କାରିଗରକୁ ବକସିସ୍ ଦେବେ ବୋଲି ଡକାଇଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ନିଜେ କାରିଗର ହୋଇ ଯାଇ, ମାଗିଲେ, "ମାମୁଁ, ଆପଣ ଆମ ଦଳରେ ଆସି ସେନାପତି ହୁଅନ୍ତୁ ।"

ସେକାଳ ଲୋକେ ବଡ଼ ଖାଣ୍ଟି ଲୋକ ଥିଲେ । ଶଲ୍ୟ ଆଉ କରିବେ କ'ଣ ? କହିଲେ, "ହଉ ହେବେ, ମୁଁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ସଂଗେ ଟିକିଏ ଦେଖା କରି ଆସିବି ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ, ଶଲ୍ୟ ଆଶୀର୍ବାଦ କଲେ । "ତୁମର ଦୁଃଖ ଶେଷ ହୋଇଛି; ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ମାରି ଏବେ ସୁଖରେ ରାଜ୍ୟ କର ।" ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମଧ୍ୟ ଶଲ୍ୟଙ୍କ କଥା ଶୁଣି କହିଲେ, "ମାମୁଁ, ଆପଣ ଆପଣଙ୍କ କଥା ରଖି ଭଲ କରିଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଆମମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ କଥାରେ ଟିକିଏ ସାହା ହେବେ ।

କର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଂକର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲେ, ଆପଣ କର୍ଣ୍ଣଂକର ସାରଥି ହେବେ ଏବଂ ଏପରି ଉପାୟ କରିବେ, ଯହିଁରେ କର୍ଣ୍ଣଂକର ତେଜ କମିଯିବ ।" ଶଲ୍ୟ ସେଥିରେ 'ହଁ' କଲେ ।

ଦୁଇ ପକ୍ଷର ସେନା

ଏହିପରି ବଡ଼ ବଡ଼ ବୀରମାନେ କ୍ରମେ ଦୁଇ ପକ୍ଷରେ ବାଂଟି ହୋଇଗଲେ ।

ପାଂଡବମାନଂକ ପକ୍ଷରେ ଯଦୁବଂଶର ସାତ୍ୟକି, ଚେଦି ଦେଶର ରାଜା ଧୃଷ୍ଟକେତୁ, ମଗଧ ରାଜା ଜରାସଂଧ ପୁଅ ଜୟତ୍ସେନ, ପାଂଡ୍ୟ—ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଏକ ଏକ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସେନା ଘେନି ଆସି ପହଂଚିଲେ ।

ଦ୍ରୁପଦ, ବିରାଟ ପ୍ରଭୃତି ପାଂଡବଂକ ବଂଧୁମାନେ ବହୁତ ସୈନ୍ୟ ଯୋଗାଡ଼ କରି ଆସି ପାଂଡବମାନଂକ ପକ୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ମିଳିଲେ । ଏହିପରି ପାଂଡବମାନଂକର ସାତ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସେନା ହେଲା ।

ଅକ୍ଷୌହିଣୀ କହିଲେ କେତେ, ଏ କଥା ଅନେକ ବୁଝି ପାରୁ ନ ଥିବେ । ଏକ ହାତୀ, ଏକ ରଥ, ତିନି ଘୋଡ଼ା, ପାଂଚ ପଦାତିରେ ଏକ ପତ୍ତି; ତିନି ପତ୍ତିରେ ଏକ ସେନାମୁଖ; ତିନି ସେନାମୁଖରେ ଏକ ଗୁଲ୍ମ, ତିନି ଗୁଲ୍ମରେ ଏକ ଗଣ; ତିନି ଗଣରେ ଏକ ବାହିନୀ; ତିନି ବାହିନୀରେ ଏକ ପୃତନା; ତିନି ପୃତନାରେ ଏକ ଚମୂ; ତିନି ଚମୂରେ ଏକ ଅନୀକିନୀ; ଦଶ ଅନୀକିନୀରେ (ଅର୍ଥାତ୍ ଏକୋଇଶି ହଜାର ଅଠଶହ ସତୁରି ହାତୀ, ଏକୋଇଶି ହଜାର ଆଠଶ ସତୁରି ରଥ, ପଂଚଷଠି ହଜାର ଛଅଶ ଦଶ ଘୋଡ଼ା, ଏକ ଲକ୍ଷ ନ ହଜାର ତିନିଶହ ପଚାଶ ପଦାତିରେ) ଏକ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସେନା ହୁଏ ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଦଳରେ ଭଗଦତ୍ତ ଓ ଭୂରିଶ୍ରବା, ଶଲ୍ୟ, କୃତବର୍ମା, ଜୟଦ୍ରଥ, କାଂବୋଜ ସୁଦକ୍ଷିଣ—ଏମାନେ ଏକ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ଲେଖାଏଁ ସେନା ଘେନି ମିଳିଲେ । ଏହାଛଡ଼ା ଦକ୍ଷିଣାପଥ, ଅବଂତୀ ନାନାଦେଶରୁ ଆଉ ପାଂଚ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ଆସିଲେ । ଏହିପରି ଦୁର୍ଯୋଧନ ଦଳରେ ଏଗାର ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସେନା ଯୁଦ୍ଧପାଇଁ ତିଆରି ହେଲେ ।

ସମାଧାନ ଚେଷ୍ଟା

ଏବେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିବାର ଠିକ୍ । ଜଣେ ଲୋକ ଲୋଭୀ ହେଲା, ସେଥିପାଇଁ ଦେଶଯାକ ମଣିଷ ହଣାହଣି, କଟାକଟି ହୋଇ ମରିବେ । କିଚାଂଳ ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକ ନ ହେଲେ, ଏ କଥା ସୁଖ ଲାଗେ କାହାକୁ ?

ପାଂଡବମାନଂକୁ ଏ କଥା ସୁଖ ଲାଗିଲା ନାଇ । ସେମାନେ କହିଥିଲେ, "ଦୁର୍ଯୋଧନ ଆମକୁ ରାଜ୍ୟ ଫେରାଇ ନ ଦେବେ ତ, ଆମେ ଆପଣା ହାତରେ ଯେତିକି ଜିଣିଥିଲୁ , ସେତିକି ଦେଲେ ଢେର୍ ହେଲା । ତା ନ ଦେବେ ତ, ପାଂଚଟି ଭାଇଂକି ପାଂଚଟି ଗାଁ ଦେଲେ ମଧ୍ୟ, ଆମେ ଖୁବ୍ ସୁଖରେ ରହିବୁ, ରାଜ୍ୟ ଲୋଡ଼ା-ନାଇ ।"

କିଂତୁ ଦୁଷ୍ଟ ଲୋକେ ଲୋଭରେ ପଡ଼ିଲେ, ଅଂଧ ପରି ହୁଅଂତି । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଏ କଥା ଶୁଣିଲେ ନାଇ । ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, ବିଦୁର, ସଂଜୟ ପ୍ରଭୃତି ଭଲ ଭଲ ଲୋକ ଦୁର୍ଯୋଧନକୁ ବହୁତ ବୁଝାଇଲେ; କିଂତୁ କର୍ଣ୍ଣ, ଶକୁନି ପ୍ରଭୃତି ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ମତାଉଥାଂତି । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଖାଲିମୁହଁରେ ଦୁର୍ଯୋଧନକୁ ଟିକିଏ ଗାଳିଦେଇ, ପାଂଡବଂକୁ ଭଲ ବୋଲି କହୁଥାଂତି ସିନା; କିଂତୁ ଟାଣୁଆ କରି ଖାଂଟି କଥା କହୁ ନ ଥାଂତି ।

ସଭା ଶେଷକୁ କୃଷ୍ଣ ପାଂଡବମାନଂକ ପକ୍ଷରୁ ଦୁଇ ଚାରି କଥା କହିଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ତାଂକ କଥା ତ ଶୁଣିଲା ନାଇ; ତାଂକୁ ଅପମାନ ବି ଦେଲା । ଶେଷକୁ କୃଷ୍ଣ ପାଂଚ ଭାଇଂକ ପାଇଁ ପାଂଚଖଂଡ ଗାଁ ମାଗିଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଅଟ୍ଠା କରି କହିଲେ, "ପାଂଚୋଟି ଗାଁ କଥା ଛାଡ଼ କୃଷ୍ଣ, ଛୁଂଚୀ ମୁନରେ ଯେତେ ଜମି ସଂଭେଇବ, ସେଥିରୁ ଅଧେ ସୁଦ୍ଧା ମୁଁ ବିନା ଯୁଦ୍ଧରେ ଦେବି ନାଇ ।"

ଏହା ପରେ ଦୁର୍ଯୋଧନ ପ୍ରଭୃତି କୃଷ୍ଣଂକୁ ବାଂଧି ରଖିବେ ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ କରିଥିଲେ; କିଂତୁ କୃଷ୍ଣଂକ ଧମକ ଶୁଣି, ଚେହେରା ଦେଖି ତାଂକର ସାହସ ହେଲା ନାଇ । କୃଷ୍ଣଂକ କଥା ନ ଶୁଣିବାରୁ, ଭୀଷ୍ମ ପ୍ରଭୃତି ଉତ୍ତମ ଲୋକେ ଦୁର୍ଯୋଧନଂକ ଉପରେ ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ହେଲେ । କିଛି ଫଳ ହେଲା ନାଇ ଦେଖି, କୃଷ୍ଣ ଉଠି, ବିଦୁରଂକ ଘରକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

କର୍ଣଂକୁ ହାତ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା

କୃଷ୍ଣ ପାଂଡବଂକ ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବା ପୂର୍ବରୁ କର୍ଣଂକ ସଂଗେ ଦେଖା କଲେ; "କର୍ଣ, ତୁମେ ବୋଧହୁଏ ଜାଣ ନାଇ, ତୁମେ ପାଂଡବଂକ ଭାଇ; ପାଂଡବମାନେ ଜାଣଂତି ନାଇ ଯେ ତୁମେ ତାଂକ ଭାଇ ।" ଏହା କହି କର୍ଣଂକ ଜନ୍ମବୃତ୍ତାଂତ ତାଂକୁ ବୁଝାଇ ଦେଲେ; କହିଲେ; "ତୁମେ ପାଂଡବମାନଂକ ପାଖକୁ ଚାଲ, ପରିଚୟ ପାଇଲେ ଭାଇମାନେ ତୁମକୁ ମୁଂଡରେ ମୁଂଡାଇବେ । ତୁମେ ରାଜା ହେବ, ପାଂଡବମାନେ ତୁମର ଆଜ୍ଞା ପାଳନ କରିବେ ।"

କର୍ଣ କହିଲେ, "କୃଷ୍ଣ, ତୁମେ ଯାହା କହୁଚ ସତ; କିଂତୁ ଦୁର୍ଯୋଧନ ମୋରି ଭରସାରେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ବାହାରିଚ । ମୁଁ ଏତେବେଳେ ତାକୁ ଛାଡ଼ିପିବି କପରି ? ପାଂଡବମାନେ ମୋର ଭାଇ ହେଲେ ବା କ'ଣ ହେଲା ? ସମସ୍ତେ ତ ମୋତେ ଅଧିରଥ ସାରଥିର ପୁଅ ବୋଲି ଜାଣଂତି । ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗି ଆସିଲାଣି । ଏତେବେଳେ ଭାଇ ବୋଲି ମୁଁ ପାଂଡବମାନଂକ ପାଖେ ପଶିଲେ, ଲୋକେ କ'ଣ କହିବେ ? ମୁଁ କାପୁରୁଷ ନୁହେ । ଆପଣଂକ କଥା ମୁଁ ରଖି ପାରିବି ନାଇ ।"

ପାଂଡବମାନେ ବଣକୁ ଗଲାବେଳେ କୁଂତୀଂକୁ ବିଦୁରଂକ ଘରେ ରଖି ଯାଇଥିଲେ । କୃଷ୍ଣ ଦୁର୍ଯୋଧନଂକଠାରୁ ଫେରି ବିଦୁରଂକ ଘରେ ରହିଲାବେଳେ କୁଂତୀ ସବୁ କଥା ତାଂକଠାରୁ ଶୁଣିଲେ । ତାଂକ ମନ ବଡ଼ ଘାଂଟି ହେଲା । ପାଂଡବମାନେ ତାଂକର ପୁଅ, କର୍ଣ ବି ତାଂକର ପୁଅ । ସେ ଆଉ ସଂଭାଳି ନ ପାରି, କର୍ଣକୁ କହିବାକୁ ଗଲେ ।

କର୍ଣ ଗଂଗାସ୍ନାନ କରି, ସୂର୍ଯଂକ ସ୍ତବ କଲାବେଳେ କୁଂତୀ ସେଠାରେ ପହଂଚିଲେ; ତାଂକୁ ତାଂକ ନିଜର ଜନ୍ମକଥା କହି ଭାଇ ପାଂଡବମାନଂକ ସଂଗେ ମିଶିଯିବା ପାଇଁ ଅନୁରୋଧ କଲେ ।

କର୍ଣ କହିଲେ, "ତୁଂଭର ଏ କଥା ଏତେବେଳେ ଶୁଣିବାକୁ ଆଉ ସୁଖ ଲାଗୁ ନାଇ । ତୁଂଭେ ମୋର ମା' ହୋଇ, ମତେ ଜନ୍ମକରି, ଫିଂଗି ଦେଇଚ; ଏବେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିଚ, ପାଂଚ ପୁଅଂକର ଉପକାର କରିବା ପାଇଁ । ମୁଁ ତୁମ କଥାରେ ଦୁର୍ଯୋଧନକୁ ଛାଡ଼ି ପାରିବି ନାଇ । ତୁମେ ମୋର ମା ! ଏତେ କଷ୍ଟ ପାଇ ଆସିଚ; ମୁଁ କହୁଚି ଯୁଦ୍ଧରେ ଅର୍ଜୁନ ଛଡ଼ା, ଆଉ କାହାକୁ ମାରିବି ନାଇ; ମୁଁ ଅର୍ଜୁନକୁ ମାରିବି, ନ ହେଲେ ଆପେ ମରିବି । ଲୋକେ ଜାଣଂତି ତୁମର ପାଂଚ

ପୁଅ; ସେ ପାଂଚଟି ପୁଅ ରହିବେ । ଆଉ ଅଧିକ ରହିବା ଭଲ ନୁହେ ।”

କର୍ଣ୍ଣ ଏହା କହି ଚାଲିଗଲେ, କୁଂତୀ କାଂନ୍ଦି କାଂନ୍ଦି ଘରକୁ ଫେରିଲେ ।

କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ସଜ୍ଜା

ଯୁଦ୍ଧ ତ ଆଉ ବଂଦ ହବାର ନୁହେ । ଦ୍ଧିମରେ ତା'ର ଯୋଗାଡ଼ ଚାଲିଲା । କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରର ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାଂଡ ପଡ଼ିଆରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାର ସ୍ଥାନ ଠିକ ହେଲା । କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଭିତରେ ହିରଣ୍ୱତୀ ନଦୀ ବହି ଯାଉଚି । ସେଇ ନଈ କୂଳେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ନିଜ ସୈନ୍ୟ ସଜାଇ ରଖିଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଂକ ଲୋକେ ମଧ୍ଯ ତାଂକ ଆଗରେ ଶିବିର (ତଂବୁ) ତିଆରି କଲେ । ଧୂଢ଼ି ଧୂଢ଼ି ପଡ଼ିଆଟି ସହର ହୋଇଗଲା । ଧାଡ଼ି ଧାଡ଼ି ହୋଇ ଖଡ଼ା ପର୍ବତ ପରି ଶିବିରମାଳା ସବୁ ଦେଖାଗଲା । ଖାଲ ଢିପ ସବୁ ସମାନ ହୋଇଗଲା । ମିସ୍ତ୍ରି ମୂଲିଆ, କବିରାଜ ଡାକ୍ତର, ଘାରୁଆ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଜମା ହୋଇଗଲେ । ଗାଡ଼ିମାନଂକରେ ବୋଝେଇ ହୋଇ, ଡାଲି, ଚାଉଳ, ଅଟା, ଘିଅ, ଔଷଧ, କାଠ, କେତେ ଆସିଲା ।

ସାଧାରଣ ସୈନ୍ୟମାନଂକ ପାଇଁ ଅସ୍ତ୍ର, ଶସ୍ତ୍ର ଆସି ଜମା ହୋଇଗଲା । ମଣିଷ ମାରିବା ପାଇଁ, ମଣିଷ ବୁଦ୍ଧିରେ ଯେତେ ପ୍ରକାର ଜିନଷ ତିଆରି ହୋଇପାରେ, ସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ । କୁଡ କୁଡ଼ ହୋଇ ତୋମର (ବାଡ଼ି-ମୁଂଡରେ ଲୁହାକଂଟା) ଜମାହେଲା । ଏଥିରେ ପିଟିବା, ଫୋପାଡ଼ିବା ଦୁଇ'କାମ ହେବ । ଶକ୍ତି (ଲୁହାର ବଲମ) ବହୁତ ଆସିଲା । ପାଶ (ଫାଶ)ର ସୀମା ନାଇ । ଏହାକୁ ଶତ୍ରୁର ବେକରେ ପକାଇ ଓଟାରିବାକୁ ହୁଏ । ଶତ୍ରୁର ବାଳରେ ଲଗାଇ, ଭୋସାରିବାକୁ ଅନେକ କଚଗ୍ରହବିକ୍ଷେପ (ଲଂବବାଡ଼ି ଅଗରେ ଅଠା) ଓ କରଗ୍ରହ ବିକ୍ଷେପ (ଏହା ଅଂକୁଡ଼ି ପରି ହାତରେ ବା ବେକରେ ଲଗାଇ ଟାଣିବାକୁ ହୁଏ) କୁଡ଼ା ହେଲା । ତାଲି, ତେଲ, ପାଣିଆ ଗୁଡ଼, ଆସି ଜମାହେଲା । ଏ ସବୁ ତତାଇ ଶତ୍ରୁ ଉପରେ ଦୂରରୁ ଅଜାଡ଼ି ଦେବାକୁ ହୁଏ । ଅଜାଡ଼ିବା ପାଇଁ ବହୁତ ଅଣକ ଆସି ରଖା ହୋଇଚି । ଚଂପ, ନାଗସାପ ସବୁ ହାଂଡିରେ ମୁହଁ ବଂଧାହୋଇ ଆସିଚଂନ୍ତି; ଶତ୍ରୁ ଉପରେ ଛାଡ଼ି ଦେବାକୁ ହବ । ଜଉ, ଝୁଣା, ଲାଖ ତତାଇ ଅଜାଡ଼ିବା ପାଇଁ ବହୁତ ଆସିଚି । ଶତ୍ରୁର ପେଟରେ ଫୋଡ଼ି ଭିଡ଼ିବା ପାଇଁ ଅଂକୁଶ, ତୋମର (ବଂକା କଂଟା ଲଗା ବାଡ଼ି) ବହୁତ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ।

ଏହା ଛଡ଼ା ଢାଲ, ତଲୱାର, ଖଂଡା, ବର୍ଚ୍ଛା, ଠେଂଗା, ଗଦା, ଶର, ଧନୁ ପ୍ରଭୃତି ସାଧାରଣ ଅସ୍ତ୍ର ଯେ କେତେ ଅଛି, ତାହା କହିବା ସଂଭବ ନୁହେ । ଦା', କୁରାଢ଼ି, ଟାଂଗିଆ, ଖଣତି, ସାବଳ, ଏପରିକି ଘସଲୁହା ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଆସି କୁଡ଼ା ହୋଇଚି, ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ କାମରେ ଆସିବ ।

ଏସବୁ ସାଧାରଣ ସୈନ୍ୟଂକ ପାଇଁ । ବଡ଼ ବଡ଼ ବୀରମାନେ ନିତାଂତ ଦରକାର ନ ପଡ଼ିଲେ, ଏସବୁ ଅସ୍ତ୍ର ବ୍ୟବହାର କରଂନ୍ତି ନାଇ । ସେମାନଂକର ସାଂଗେ ସାଂଗେ ଭଲ ଭଲ ଅସ୍ତ୍ରସବୁ ଥାଏ ।

ଦୁଇ ପକ୍ଷର ସେନାପତି

ସବୁ ଆୟୋଜନ ଶେଷ ହେଲାରୁ, ଦୁର୍ଯୋଧନ ଆସି, ହାତ ଯୋଡ଼ି ଭୀଷ୍ମଂକୁ କୌରବମାନଂକର ସେନାପତି ହେବାକୁ କହିଲେ । ଭୀଷ୍ମ ଯେପରି

ଚଳାଇବେ, ସମସ୍ତେ ସେହିପରି ଚଳିବେ । ଭୀଷ୍ମ ସେଥିରେ ରାଜି ହେଲେ; କିଂତୁ କହିଲେ, "ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, ତୁମ ପକ୍ଷରେ ମୁଁ ଅଛି, ତୁମର ହୋଇ ମୁଁ ପ୍ରାଣପଣେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବି; କିଂତୁ ମତେ ତୁମେମାନେ ଯେପରି, ପାଂଡବମାନେ ସେହିପରି, ମୁଁ ପାଂଡବମାନଂକୁ ପ୍ରାଣରେ ମାରି ପାରିବି ନାଇ; କିଂତୁ ତା ଛଡ଼ା ପାଂଡବମାନଂକ ପକ୍ଷରୁ ପ୍ରତିଦିନ ଦଶ ହଜାର ରଥୀ ମାରିବି ।"

କର୍ଣ ସବୁବେଳେ ବଡ଼ ଘଟାଟୋପ କରି କଥା କହଂତି । ଭୀଷ୍ମଂକୁ ସେକଥା ସୁଖ ଲାଗେ ନାଇ । ଭୀଷ୍ମ ପୁଣି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପକ୍ଷର ରଥୀ, ମହାରଥୀମାନଂକୁ ଗଣିଲାବେଳେ କର୍ଣଂକୁ ଅର୍ଦ୍ଧରଥ (ଅଧାରଥୀ) ବୋଲି କହିବାରୁ, କର୍ଣ ଖାରି ରାଗି ଯାଇଚଂତି । ଏବେ ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ, "କର୍ଣଂକୁ ସାଂଗରେ ରଖି ସେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ପାରିବେ ନାଇ ।" କର୍ଣ ଏହା ଶୁଣି କହିଲେ, "ଭୀଷ୍ମ ନ ମଲେ ସେ ଯୁଦ୍ଧରେ ହାତ ଦେବେ ନାଇ । ଭୀଷ୍ମ ମଲେ, ସେ ଅର୍ଜୁନ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ ।"

ଯାହା ହେଉ, ଭୀଷ୍ମ ସେନାପତି ହେଲେ । ଆଉ ସମସ୍ତେ ତାଂକୁ ମାନି ଚଳିବେ ବୋଲି ରାଜି ହେଲେ ।

ପାଂଡବମାନଂକ ପକ୍ଷରେ ଦ୍ରୁପଦ, ବିରାଟ, ସାତ୍ୟକି, ଧୃଷ୍ଟକେତୁ, ଶିଖଂଡି, ଜୟତ୍ସେନ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ଏଇ ସାତଜଣଂକୁ ସେନାପତି କରାଗଲା । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ଏମାନଂକ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଧାନ ସେନାପତି ହେଲେ । ସମସ୍ତଂକ ଉପରେ ବଡ଼ ସେନାପତି ହୋଇ ରହିଲେ— ଅର୍ଜୁନ ।

———

ଶିଖଂଡି କଥା

ସବୁ ଠିକ୍ ହୋଇଯିବାରୁ, ଭୀଷ୍ମ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଂକୁ ଡାକି, ଦୁଇ ପକ୍ଷରେ କିଏ କିପରି ବୀର, ଏ କଥା ଭଲକରି ବୁଝାଇ ଦେଇ ସାରି, କହିଲେ, "ତୁମପାଇଁ ମୁଁ ପାଂଡବମାନଂକ ସାଂଗେ ପ୍ରାଣପଣେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବି । କୃଷ୍ଣ ହୁଅଂତୁ, ଅର୍ଜୁନ ହୁଅଂତୁ କାହାକୁ ସହଜରେ ଛାଡ଼ିବି ନାଇ । କିଂତୁ ଗୋଟିଏ କଥା, ଶିଖଂଡିକି ମୁଁ ଶର ମାରି ପାରିବି ନାଇ ।"

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଏ କଥାରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଭୀଷ୍ମଂକୁ ପଚାରିବାରୁ ସେ କହିଲେ, "ବିଚିତ୍ରବୀର୍ଯ୍ୟଂକୁ ବାହା କରାଇବାପାଇଁ ପୂର୍ବେ ମୁଁ ଅଂବା, ଅଂବିକା ଓ ଅଂବାଲିକା ବୋଲି କାଶୀ ରାଜାଂକର ତିନୋଟି ଝିଅଂକୁ ସ୍ୱୟଂବର ସଭାରୁ ଜୋର କରି ନେଇ ଆସିଥିଲି । ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଅଂବା ପୂର୍ବରୁ ଶାଲ୍ୱ ରାଜାଂକୁ ବରଣ କରିଚି ବୋଲି କହିବାରୁ ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲି । ମୁଁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିବାରୁ, ଅପମାନରେ ଶାଲ୍ୱରାଜା ମଧ୍ୟ ତାକୁ ନେଲେ ନାଇ । ସେ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ, ମତେ ଆପଣାର ସବୁ ଅନିଷ୍ଟର କାରଣ ବିଚାରି ମତେ ଦଂଡ ଦେବା ପାଇଁ ବହୁତ ମୁନି ଋଷିଂକ ପାଖେ ବୁଲିଲା । ଶେଷକୁ ମୋର ଗୁରୁ ପର୍ଶୁରାମ ତାକୁ ଦୟା କରି, ମୋ ସଂଗେ ଆସି ଯୁଝି, ହାରିଗଲେ । ପର୍ଶୁରାମ ମଧ୍ୟ କିଛି କରି ନ ପାରିବାରୁ, ଅଂବା ବହୁତ ତପସ୍ୟା କରି, ଶିବଂକ ଠାରୁ ବର ପାଇ, ଏବେ ଶିଖଂଡି ହୋଇ ଜନ୍ମ ହୋଇଅଛି । ମୁଁ ଜାଣେ, ଏ ଶିଖଂଡି ସେହି ଅଂବା—ସେ ପୁରୁଷ ନୁହେ—ମୁଁ ତାକୁ ଅସ୍ତ୍ର ମାରି ପାରିବି ନାଇ ।"

———

କାହାର କେତେ କ୍ଷମତା

ଯୁଦ୍ଧ ଆଗରୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଭୀଷ୍ମଂକୁ ପଚାରିଲେ, "ଆପଣ ଯଦି ପାରୁ ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଲାଗି ଯୁଦ୍ଧ କରଂତି, ତେବେ କେତେ ଦିନରେ ପାଂଡବମାନଂକର ସବୁ ସୈନ୍ୟସାକ ମାରି ନିକାଶ କରିପାରିବେ ?"

ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ, "ମୁଁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର ସବୁ ସେନା ମାସକେ ମାରି ଦେଇ ପାରେ ।"

ଏ କଥା ଦ୍ରୋଣ, କୃପ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଓ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଜଣ ଜଣ କରି ପଚରା ଗଲା । ଦ୍ରୋଣ କହିଲେ "ସେ ମଧ୍ୟ ମାସକେ ପାରିବେ ।" କୃପ କହିଲେ, "ଦୁଇମାସ" ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା କହିଲେ "ଦଶ ଦିନ ।" କର୍ଣ୍ଣ କହିଲେ— "ମୁଁ ପାଞ୍ଚ ଦିନରେ ସବୁ ପାଣ୍ଡବ ସୈନ୍ୟ ମାରି ଶେଷ କରି ପାରେ ।"

କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଭୀଷ୍ମ ହସି ହସି କହିଲେ, "ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଦେଖା ହୋଇ ନାଇଁ କି ନା ସେଇଥିପାଇଁ ଏପରି କଥା କହୁଚ ?"

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଚରମାନେ ଏ କଥା ଆସି ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ଶିବିରରେ କହିବାରୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, "ଅର୍ଜୁନ, ତୁମେ କେତେ ସମୟରେ କୌରବସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ମାରି ଶେଷ କରି ପାରିବ ?"

ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "କୃଷ୍ଣ ସାହା ଥିଲେ, ମୁଁ ନିମିଷକେ ସବୁ ଶେଷ କରି ପାରିବି । ଶିବ ମୋତେ ଯେଉଁ ପାଶୁପତ ଅସ୍ତ୍ର ଦେଇଥିଲେ, ତାହା ମୋ ପାଖେ ଅଛି । ଏହି ଅସ୍ତ୍ରରେ ଶିବ ପ୍ରଳୟବେଳେ ସୃଷ୍ଟି ନାଶ କରନ୍ତି । ଏ ଅସ୍ତ୍ର କଥା ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, କୃପ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା କେହି ଜାଣନ୍ତି ନାଇଁ; କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅସ୍ତ୍ର ସାଧାରଣ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲଗାଇବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଆମ୍ଭେମାନେ ସାଧାରଣ ଯୁଦ୍ଧ କରି ମଧ୍ୟ ଜିଣିବା ।"

ଯୁଦ୍ଧ ଦିନ ପହଞ୍ଚିଲା । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଦଳର ଲୋକେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କଲେ । କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରର ପଶ୍ଚିମ ଅଧିକରେ ସେମାନେ ଠିକ୍ ଠାକ୍ ହୋଇ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଚାହିଁ ରହିଲେ । କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରର ପୂର୍ବ ପାଖରେ ପଶ୍ଚିମମୁହାଁ ହୋଇ ପାଣ୍ଡବମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ଠିଆ ହେଲେ । ହଜାର ହଜାର ଶଙ୍ଖ ବାଜି ଉଠିଲା । ଯୁଦ୍ଧ ବାଦ୍ୟ ବାଜିବାରୁ, ଘୋର ଶବ୍ଦରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ବଢ଼ିଗଲା । ଏବେ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେବ ।

ସେ କାଳର ଯୁଦ୍ଧ ନିୟମ

ସେତେ କାଳେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ନିୟମ ଥିଲା । ସେ ନିୟମ ଭାଙ୍ଗିଲେ, ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅଧର୍ମ ହେଉଥିଲା । ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଲୁଚାଇ, ଠକି, ଶତ୍ରୁକୁ ମାରିବା ରୀତି ସେ କାଳେ ନ ଥିଲା । ବୀରମାନେ ଖାଣ୍ଟି ଲୋକ ଥିଲେ, କଥା ଅନୁସାରେ କାମ କରୁଥିଲେ ।

ଯେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଅସ୍ତ୍ର ଫିଙ୍ଗି ଦେଇଚି, ଯେ ଶରଣ ପଶିଚି ବା ଆଶ୍ରୟ ମାଗୁଚି, କିମ୍ବା ଯେ ଆଉ କାହା ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧକରୁଚି, ସେପରି ଲୋକକୁ କେହି ମାରିବେ ନାଇଁ ।

ଯୁଦ୍ଧ କରିବାବେଳେ ଦୁଇଦଳ ଆପଣା ଆପଣାର ଶତ୍ରୁ; ଯୁଦ୍ଧ ସରିଲେ ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବ ପରି ଖାଇବା, ପିଇବା, ବସିବା, ହସିବା, କାହିଁରେ କିଛି ଆପତ୍ତି ନାଇଁ । କେହି ଗାଳିଦେଲେ, ତାକୁ ଗାଳି ଦେବାକୁ ହେବ, ଅସ୍ତ୍ର ମାରିବାକୁ ମନା ।

ଯୁଦ୍ଧଭୂମି ଛାଡ଼ି କେହି ଚାଲିଗଲେ, ତାକୁ କେହି ମାରିବେ ନାଇଁ । ରଥୀ ସଙ୍ଗେ ରଥୀ, ହାତୀ ସଙ୍ଗେ ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା ସଙ୍ଗେ ଘୋଡ଼ା ଓ ପଦାତି ସଙ୍ଗେ ପଦାତି (ପାଇକ) ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ ।

ମାରିବା ପୂର୍ବରୁ ସତର୍କ କରି ଦେବେ । ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲେ ଶତ୍ରୁକୁ ମାରିବେ ନାଇଁ କିମ୍ବା ସାରଥି, ସଇସ, ଅସ୍ତ୍ର ବହିବା ଲୋକ, ବାଦ୍ୟ ବଜାଇବା ଲୋକ —ଏମାନଙ୍କୁ କେହି କେବେ ମାରିବେ ନାଇଁ ।

କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରର ମହାଯୁଦ୍ଧ ଏହିଭଳି ନିୟମରେ ହୋଇଥିଲା । ଅନ୍ୟାୟ ଯୁଦ୍ଧ ସାଧାରଣତଃ କେହି କରୁ ନ ଥିଲେ ।

ସେନାପତିମାନେ ବ୍ୟୂହ ବାନ୍ଧି ଯୁଦ୍ଧ କରୁଥିଲେ । ସୈନ୍ୟମାନେ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଯେଝା ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ଚାଲିଲେ, ଆଉ କାମ କଲେ, ହୋଇ ପାରିବ କିପରି ? ସେଥିପାଇଁ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ନିୟମରେ ଏକାଠି କରି ଏକ ଭାବରେ ଛିଡ଼ା କରାଇ, ଚଳାଇବାକୁ ହୁଏ । ଏହିପରି ଏକତ୍ର କରି ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ରଖିବାର ନାମ ବ୍ୟୂହ । ଏକ ଏକ ରକମ ବ୍ୟୂହର ଏକ ଏକ ପ୍ରକାର ନାମ । ଯେପରି କି ଚକ୍ରବ୍ୟୂହ, ପଦ୍ମବ୍ୟୂହ, ଗରୁଡ଼ବ୍ୟୂହ, ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ରବ୍ୟୂହ ଇତ୍ୟାଦି । କେଉଁ ବ୍ୟୂହରେ ଚକ୍ର ପରି, କେଉଁ ବ୍ୟୂହରେ ପଦ୍ମପରି, କେଉଁ ବ୍ୟୂହରେ ପକ୍ଷୀପରି, କେଉଁ ବ୍ୟୂହରେ ଅଷ୍ଟମୀ ଚନ୍ଦ୍ର ପରି, ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସଜାଡ଼ି ରଖିବାକୁହୁଏ । ଏଥିପାଇଁ ଏସବୁ ନାମ ହୋଇଅଛି ।

ଭୀଷ୍ମ ପର୍ବ

ବ୍ୟାସଙ୍କ ବରରେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଯୁଦ୍ଧ କଥା ଜାଣିଲେ

କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ମହାଯୁଦ୍ଧ ନିଶ୍ଚୟ ହବାର ଜାଣି, ବ୍ୟାସଦେବ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ । ପୁଅମାନଙ୍କ ଗୁଣ, ଆଉ ଯୁଦ୍ଧର ଫଳ ଭାଳି ଭାଳି, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ହଜି ଯାଉଛି । ବ୍ୟାସ ଆସି କହିଲେ, "ଯାହା ତ ହବାର ହବ; ଦୁଃଖ କରି କି ଲାଭ ? ଯେବେ ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖିବାକୁ ମନକରିଚ, ତାହାହେଲେ, ମୁଁ ତୁମଙ୍କୁ ଦିବ୍ୟ ଚକ୍ଷୁ ଦେଉଅଛି । ତୁମେ ସେହି ଦିବ୍ୟ ଚକ୍ଷୁ ଯୋଗେ, ଅନ୍ଧ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଏହିଠାରେ ବସି, ଆପଣା ଆଖିରେ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର ଦେଖି ପାରିବ ।"

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ, "ଆତ୍ମୀୟ ଲୋକମାନଙ୍କର ମରଣ ଆପଣା ଆଖିରେ ଦେଖି, ମୋର କିଛି ସୁଖ ହେବ ନାଇ । ଯେବେ ଅନୁଗ୍ରହ କଲେ, ତେବେ ମୁଁ ଯେପରି ଯୁଦ୍ଧ କଥା ସବୁ ଜାଣି ପାରିବି, ସେହିପରି କିଛି କରି ଦିଅନ୍ତୁ ।"

ବ୍ୟାସଦେବ ତହୁଁ ସଞ୍ଜୟଙ୍କୁ ଦିବ୍ୟଚକ୍ଷୁ ଦେଇ କହିଲେ, "ଏ ସଞ୍ଜୟଙ୍କଠାରୁ ତୁମେ ସବୁ କଥା ଜାଣି ପାରିବ । ମୋ ବରରେ ଯୁଦ୍ଧର କୌଣସି କଥା ଏହାଙ୍କୁ ଅଜଣା ରହିବ ନାଇ । ଏ ତୁମକୁ ସବୁ କହିବେ । ଯୁଦ୍ଧ ଭିତରକୁ ଗଲେ ମଧ୍ୟ, ଅସ୍ତ୍ରରେ ଏହାଙ୍କର କିଛି ଅନିଷ୍ଟ ହେବ ନାଇ ।"

ତା'ଉତ୍ତାରୁ ବ୍ୟାସଦେବ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ କେତେ ବୁଝାଇ କହିଲେ; "କହିଲେ, ଏ କାମ ଭଲ ହେଉ ନାଇ; ରାଜ୍ୟଲୋଭରେ ଏ ଯୁଦ୍ଧରେ ମାତ ନାଇ । ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ରାଜ୍ୟ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ଦେଇ ପକାଅ ।"

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ, "ମୁଁ କ'ଣ ନାଇ କଲି ? ଅଧର୍ମ କରିବାକୁ ତ ମୋର ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ମୋ କଥା ତ କେହି ଶୁଣୁ ନାହାନ୍ତି ।"

ଏହିପରି କେତେକ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହୋଇ ବ୍ୟାସଦେବ ଚାଲିଗଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ ସୈନ୍ୟ ଦେଖିଲେ

ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ବ୍ୟୂହ ଦେଖି, ଦୁର୍ଯୋଧନ ଦ୍ରୋଣଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଗୁରୁଦେବ, ଦେଖନ୍ତୁ, ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର କେତେ ସେନା, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟୂହ ତିଆରି କରିଚି । ସେମାନଙ୍କ ଦଳରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ବୀର ଅଛନ୍ତି । ଆମ୍ଭମାନଙ୍କଦଳରେ ତା'ଠାରୁ

ବଡ଼ ବଡ଼ ବୀର ଅଛଂତି ସତ, କିଂତୁ ଆଂଭମାନଂକର ସୈନ୍ୟଠାରୁ ସେମାନଂକର ସୈନ୍ୟ ଅଳ୍ପ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ମତେ ଲାଗୁଚି,ଆଂଭମାନଂକର ସେନା ଯଥେଷ୍ଟ ନୁହଂତି । ଏଇ ଦେଖଂତୁ, ଭୀଷ୍ମ ଆଂଭମାନଂକର ସେନାପତି ହୋଇ ମଝିରେ ଅଛଂତି । ଆପଣମାନେ ସମସ୍ତେ ଭୀଷ୍ମଂକୁ ରକ୍ଷା କରଂତୁ ।”

ଭୀଷ୍ମଂକର ପାଂଡବମାନଂକ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଥିବାର କଥା ଶୁଣିଲା ବେଳୁ ଦୁର୍ଯୋଧନର ମନ, ବୋଧହୁଏ, କପରି କପରି ହେଲାଣି । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଦ୍ରୋଣଂକୁ ଆସି ଏପରି କହିଲା । ସଂଗେ ସଂଗେ ଭୀଷ୍ମ ସିଂହନାଦରେ ଶଂଖ ବଜାଇଦେଲେ । ସେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି, କୌରବମାନଂକ ଦଳରେ ହଜାର ହଜାର ଶଂଖ, ଶିଂଘା ପ୍ରଭୃତି ବାଜିଉଠିଲା । ରଣସ୍ଥଳରେ ମହା ହୁଲସ୍ଥୂଲ ପଡ଼ିଗଲା ।

ଏହାର ଉତ୍ତରରେ ପାଂଡବମାନଂକ ପକ୍ଷରୁ କୃଷ୍ଣଂକ ‘ପାଂଚଜନ୍ୟ’, ଅର୍ଜୁନଂକର ‘ଦେବଦତ୍ତ’, ଭୀମର ‘ପୌଂଡ୍ର’, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ‘ଅନଂତବିଜୟ’, ନକୁଳର ‘ସୁଘୋଷ’, ସହଦେବର ‘ମଣିପୁଷ୍ପକ’ ନାମକ ଶଂଖମାନେ ମହାଶବ୍ଦରେ ବାଜି ଉଠିଲେ । ଦ୍ରୁପଦ, ବିରାଟ, ସାତ୍ୟକି, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ, ଶିଖଂଡି ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ତଂକର ଶଂଖ ଶବ୍ଦ ସେଥିରେ ମିଶି, ଆକାଶପାତାଳ କଂପାଇ ଦେଲା । କୌରବମାନେ ଥରହର ହୋଇଗଲେ ।

ସେଠାରୁ ଅର୍ଜୁନ କୃଷ୍ଣଂକୁ କହିଲେ, “ଏବେ ଦୁଇଦଳ ମଝିରେ ରଥ ରଖଂତୁ । କିଏ କିଏ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଆସିଚଂତି, ମୁଁ ଟିକିଏ ଦେଖେଁ ।”

କୃଷ୍ଣ ଦୁଇଦଳ ମଝିରେ ନେଇ ରଥ ରଖିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଦେଖିଲେ ଯେ, ଭାଇ, ପୁଅ, ପୁତୁରା, ବଂଧୁ, ମାମୁଁ, ଶଶୁର, ବଡ଼ବାପା, କକା, ଦାଦା ପ୍ରଭୃତି ଯେଉଁମାନଂକୁ ଭକ୍ତି, ମାନ୍ୟ, ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିବାର କଥା, ସେହିମାନେ ସମସ୍ତେ ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ନିମଂତେ ହଣାହଣି ହୋଇ ମରିବା ପାଇଁ ଆସିଚଂତି ।

ଦୁଃଖରେ ଅର୍ଜୁନଂକୁ କୃଷ୍ଣ ବୋଧ ଦେଲେ

ଏହା ଦେଖି ଦୁଃଖରେ ଅର୍ଜୁନଂକ ଛାତି ଫାଟିଗଲା ପରି ଲାଗିଲା । ସେ କାଂଦି କାଂଦି କୃଷ୍ଣଂକୁ କହିଲେ, “ମୁଁ କାହାକୁ ମାରି, ରାଜ୍ୟ ଭୋଗକରିବି ବୋଲି ଆସିଚି ? ଯାହାଂକ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ କରଂତି, ସେ ସବୁ ତ ମରିବେ ବୋଲି ଆସି ଏଠାରେ ଜମା ହୋଇଚଂତି; ରାଜ୍ୟରୁ ମୋର ଲାଭ କ'ଣ ? ଏପରି ଘୋର ପାପ ମୁଁ କରିବି ନାଇ । ମୁଁ ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ି ବସିଚି, ଶତ୍ରୁମାନେ ମୋତେ ମାରଂତୁ, ସେ ମୋର ମଂଗଳ । ଏପରି ଆପଣା ଲୋକଂକ ରକ୍ତରେ ଲିପି, ରାଜ୍ୟ ଜିଣି ଭୋଗ କରିବାଠାରୁ ଭିକ ମାଗି ଖାଇବା କୋଟିଗୁଣେ ଭଲ ।”

ଏହା କହି, ଅର୍ଜୁନ ଗାଂଡୀବ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇ ବସିଲେ । ତାଂକର ମଥା ଘୂରିଗଲା, ରୋମ ଟାଂକୁରି ଗଲା, ଚାରିଆଡ଼େ ସବୁ ଅଲକ୍ଷଣ ଦିଶିଲା ।

କୃଷ୍ଣ ନ ଥିଲେ, ସେ ଦିନ ଅର୍ଜୁନଂକର ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ସେଇଠାରେ ବୋଧହୁଏ ଶେଷ ହୋଇଥାଂତା । କୃଷ୍ଣ ତାଂକୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ, “ଦେଖ ଅର୍ଜୁନ, ଯାହା କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ତା କରିବା ଉଚିତ; ସେଥିରେ ଭାଇ, ପୁଅ, ପୁତୁରା ବୋଲି ସ୍ନେହ କରି କାମ ଛାଡ଼ି ଦେବା ଅଧର୍ମ । ଭାଇ, ପୁଅ, ପୁତୁରାଂକୁ ସମସ୍ତେ ସ୍ନେହ କରଂତି; ମାତ୍ର ସେ ସ୍ନେହରେ ଭୁଲିଯାଇ, ବଡ଼ ବଡ଼ କାମରେ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ନ କରିବାହିଁ କୃପା । ସେ କୃପାର ଅଧୀନ ହେଲେ ମନୁଷ୍ୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରି ପାରେ ନାଇ—ପାପ କରେ । ଆପଣାର ବୋଲି, ସ୍ନେହ କରିବା ପୁଣି ଗୋଟିଏ ମୋହ । ଦେଶପାଇଁ ବା ଦଶ ପାଇଁ ଯେଉଁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅଛି, ତାହା କଲାବେଳେ ଆପଣାର ବୋଲି ଭାବିଲେ, ସେହି ମୋହ ମନୁଷ୍ୟକୁ ନାଶ କରେ । ସେ କୃପା—ସେ ମୋହ ଛାଡ଼ି, କାମ କର; ତା ନ ହେଲେ ଲୋକେ ନିଂଦା କରିବେ; ତୁଂଭର ଅଧର୍ମ ହେବ ।”

ଏହାପରେ ଅର୍ଜୁନ ପଚାରୁଥାଂନ୍ତି; କୃଷ୍ଣ ବୁଝାଉଥାଂନ୍ତି । "ଆତ୍ମା ମରେ ନାହିଁ; କେହି କାହାକୁ ମାରୁନାହିଁ । କର୍ମ କରିବା ମନୁଷ୍ୟର ଉଚିତ । କ୍ଷମା ଲୋକ କାହାକୁ ମାରୁଛି ବୋଲି ବଡ଼ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଛାଡ଼ିଦେବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ"—ପ୍ରଭୃତି କହୁକହୁ କୃଷ୍ଣ ଅନେକ ତତ୍ତ୍ୱ କଥା ସବୁ ବୁଝାଇଗଲେ । ଏ ସବୁକଥା 'ମହାଭାରତ ଭୀଷ୍ମ ପର୍ବ'ରେ ଅଠର ଅଧ୍ୟାୟରେ ଲେଖା ହୋଇଛି । ଏହି ଅଠର ଅଧ୍ୟାୟକୁ 'ଭଗବଦ୍‌ଗୀତା' ବୋଲି କହନ୍ତି ।

'ଭଗବଦ୍‌ଗୀତା' ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଉଚ୍ଚ ଦରର ଧର୍ମ, କର୍ମ ଓ ଜ୍ଞାନ ଉପଦେଶ ଗ୍ରଂଥ; ସମସ୍ତଂକର ପଢ଼ିବା ଉଚିତ ।

ଏହାପରେ କୃଷ୍ଣଂକର ଉପଦେଶମାନ ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନ ସବୁ ବୁଝିଗଲେ; ପୁଣି ତାଂକର ଯୁଦ୍ଧରେ ଉତ୍ସାହ ଆସିଲା ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ପୂଜ୍ୟପୂଜା

ଏତିକିବେଳେ ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ି, ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ, ଲଂବେ ଲଂବେ ଭୀଷ୍ମଂକ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ । ଅର୍ଜୁନ, ଭୀମ, ନକୁଳ, ସହଦେବ ଦେଖିଲା ସମସ୍ତେ କିଛି ନ ବୁଝି ପାରି, ତାଂକ ପିଛା ଧରିଲେ । ଭାଇମାନେ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ; କିଂତୁ କୃଷ୍ଣ ବୁଝିପାରି, ସମସ୍ତଂକୁ କହିଦେଲେ ଯେ, "ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଗୁରୁଜନମାନଂକୁ ପ୍ରଣାମ କରିବାକୁ ଯାଉଚଂନ୍ତି; ସେଥିରେ ତାଂକର ମଂଗଳ ହେବ ।"

କୌରବମାନେ କିଂତୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଏପରି ଦେଖି ଥଟ୍ଟା, ପରିହାସ, ଉପହାସ ଲଗାଇଦେଲେ । କିଏ କହିଲା, "ବା ପୁରୁଷ—ଡରିଗଲା ।" କିଏ କହିଲା, "ଭୀଷ୍ମଂକ ଗୋଡ଼ ଧରିବାକୁ ଯାଉଚି ।" କିଏ ବା କହିଲା, "ଏଡ଼େ ଏଡ଼େ ବୀର ଭାଇମାନେ ଥାଉ ଥାଉ, ଏ କି ବୁଦ୍ଧି ! ଛିଃ ।" ଯୁଧିଷ୍ଠିର କାହାକୁ ନ ଚାହିଁ, ଭୀଷ୍ମଂକ ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ି, କହିଲେ, "ଆପଣ ମୋର ପିତାର ପିତା । ଆପଣଂକ ସଂଗେ କପରି ଯୁଦ୍ଧ କରିବି ? ଆଜ୍ଞା କରଂନ୍ତୁ, ଆଶୀର୍ବାଦ ଦିଅଂନ୍ତୁ ।"

ଭୀଷ୍ମ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି କହିଲେ, "ମୋର ଯାହା ବା ଭାଗ ଥାଂନ୍ତା ତୁମର ଏ ସଦ୍‌ଭାବ ଦେଖି, ଆଉ କିଛି ନାହିଁ; ବଡ଼ ସୁଖୀ ହେଲି । ବାବୁ ମନୁଷ୍ୟ ଟଂକା ପାଇଲେ, ସବୁ କରେ । ମୁଁ ଦୁର୍ଯୋଧନର ଖାଏଁ, ସେହି ହେତୁରୁ ତାର ହୋଇ ତୁମକୁ ମାରିବାକୁ ଆସିଛି । କହ ତୁମର କି ଦରକାର ?"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, 'କହଂନ୍ତୁ, ଆମେମାନେ କପରି ଆପଣଂକୁ ପରାସ୍ତ କରିବୁ ।" ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ, "ମତେ ପରାସ୍ତ କରିବ ଏ ସାଧ୍ୟ କାହାରି ନାହିଁ । ଏବେ ମୋର ମରିବାର ସମୟ ହୋଇ ନାହିଁ । ତୁମେ ଆଉ ଥରେ ମୋ ପାଖକୁ ଆସିବ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପୁଣି ଦ୍ରୋଣଂକ ପାଖକୁ ଗଲେ । ସେହିପରି ପ୍ରଣାମ କରି ତାଂକୁ ମଧ୍ୟ ସେହି କଥା ପଚାରିଲେ । ସେ କହିଲେ, "କଂଣଥାଇ ସେ ପରାସ୍ତ ହେବେ ନାହିଁ । କୌଣସି ସତ୍ୟବାଦୀ ଲୋକ ତାଂକ ଆଗେ ନିତାଂନ୍ତ ଅଶୁଭ ଖବର ଦେଲେ, ସେ ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ି ଦେବେ; ସେତିକିବେଳେ ମାରିବାର ସୁବିଧା ।"

ତା'ପରେ କୃପଂକ ପାଖେ ସେହି କଥା । ସେ କିଂତୁ ଅମର; ତଥାପି ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ଜୟ କାମନା କରି ଆଶୀର୍ବାଦ କଲେ ।

ତା'ପରେ ଶଲ୍ୟଂକ ପାଖକୁ ଯାଇ, ଯୁଦ୍ଧବେଳେ କର୍ଣ୍ଣଂକ ତେଜ, କମାଇଦେବା କଥା ପୁଣି ତାଂକୁ ମନେ ପକାଇ ଦେଲେ ।

ଏ ମଧ୍ୟରେ ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ରାଗରେ କର୍ଣ୍ଣ ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ିଥିବାର କଥା ଜାଣି, କୃଷ୍ଣ ଭୀଷ୍ମ ଥିବାଯାଏ ପାଣ୍ଡବ ପକ୍ଷରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାପାଇଁ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କଲେ । କର୍ଣ୍ଣ କିନ୍ତୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଅନିଷ୍ଟ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି କହିଲେ ।

କୌରବ ପକ୍ଷରୁ ଫେରି ଆସିଲାବେଳେ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବଡ଼ ପାଟି କରି କହିଲେ, "ଏଠାରେ ଯଦି ମୋର କେହି ବନ୍ଧୁ ଥାଆନ୍ତି, ତେବେ ସେ ଆସନ୍ତୁ । ଆମେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଆଦରରେ ନେବୁ ।" ଏକଥା ଶୁଣି, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ପୁଅ ଯୁଯୁତ୍ସୁ ଆନନ୍ଦରେ ଧର୍ମପକ୍ଷ ବୋଲି ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଆସିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସ୍ନେହରେ ତାଙ୍କୁ କୁଣ୍ଢାଇପକାଇ, ନେଇ, ଆପଣା ପକ୍ଷକୁ ଚାଲି ଆସିଲେ ।

ଭୀଷ୍ମଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ

ପ୍ରଥମ ଦିନ

ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଶ୍ରାବଣ ମାସରେ ବରଷା ପାଣିର ଧାର ପଡ଼ିଲା ପରି, ଦୁଇ ଦଳରେ ବୀରମାନଙ୍କର ଶର ପଡ଼ିଲା । ବତାସରେ ଫଳ ପଡ଼ିଲା ପରି, ଲୋକଙ୍କ କଟା ମୁଣ୍ଡସବୁ ତଳେ ପଡ଼ିଲା; ପାହାଡ଼ ପରି ଶବ, ନଦୀ ପରି ରକ୍ତଧାର ବୋହିଗଲା । ମରିବା ଲୋକେ ଭୟଙ୍କର ଶବ୍ଦ କଲେ, ଶୁଣିଲେ ଡର ମାଡ଼ିବ ।

ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, ଅର୍ଜୁନ, ଭୀମ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖି, ଦେବତାମାନେ ତାଜୁବ୍ ହୋଇଗଲେ । ଏଥିରୁ ଜଣେ ଜଣେ ଭାଗି ଠିଆ ହେଲେ, ଶହ ଶହ ବୀର ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ପାରୁ ନ ଥାନ୍ତି । ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଶରରେ, ଭୀମଙ୍କ ଗଦାର ବାଡ଼ି ବାଡ଼ିକେ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ହାତୀ ଏକାବେଳକେ ମରିଯାଆନ୍ତି ।

ପାଞ୍ଚ ପାଣ୍ଡବଙ୍କର ପାଞ୍ଚୋଟି ପୁଅ ମହାବୀର, ଏମାନେ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ପୁତ୍ର । ସୁଭଦ୍ରାଙ୍କ ପୁଅ ଅଭିମନ୍ୟୁ ଚନ୍ଦ୍ର ବଳ । ଭୀଷ୍ମ ପ୍ରଭୃତି ଅଭିମନ୍ୟୁର ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖି କହିଲେ, 'ଏ ତ ସାକ୍ଷାତ ଅର୍ଜୁନ ପରି' । ଭୀଷ୍ମ ଅଭିମନ୍ୟୁକୁ ଅଟକାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଅଭିମନ୍ୟୁ ତାଙ୍କର ଶର କାଟି, ରଥର ପତାକା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାଟି ଫିଙ୍ଗିଦେଲା ।

ଆହା ! ବିରାଟ ପୁଅ ଉତ୍ତର ବଡ଼ସ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଯାଉ ଯାଉ ଶଲ୍ୟ ତାହାଙ୍କୁ ମାରିଦେଲେ । ତାଙ୍କ ବଡ଼ ଭାଇ ଶ୍ୱେତ ରାଗରେ ଶଲ୍ୟଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ଥରେ ଶଲ୍ୟଙ୍କ ବାଣରେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲେ, ପରେ ପୁଣି ଫେରିଆସି, ଶଲ୍ୟଙ୍କୁ ଏପରି ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କଲେ ଯେ, ଭୀଷ୍ମ ପ୍ରଭୃତି ସାହାଯ୍ୟ କରି ନ ଥିଲେ, ଶଲ୍ୟ ରକ୍ଷା ପାଇ ନ ଥାନ୍ତେ । ଭୀଷ୍ମ ଆସିବାରୁ ଯୁଦ୍ଧ ଆହୁରି ଭୟାନକ ହେଲା । ଶ୍ୱେତଙ୍କ ତେଜ ସହି ନ ପାରି ସୈନ୍ୟମାନେ ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ପାଖେ ଆଉଜିଗଲେ । ଭୀଷ୍ମ ମଧ୍ୟ ଶ୍ୱେତଙ୍କ ହାତେ ଥରେ ଅଧେ ଜବତୁ ହେଲେ । ଭୀଷ୍ମଙ୍କର ରାଗ ହେଲା । ତାଙ୍କର ଧନୁ କଟିଗଲା । ରହିଁ ରହିଁ ଭୀଷ୍ମ ଶ୍ୱେତଙ୍କ ରଥ, ଘୋଡ଼ା, ଧ୍ୱଜ ସାରଥି ସବୁ ଚୂରମାର କରିଦେଲେ । ଦୁହେଁ ରଥରୁ ଡେଇଁପଡ଼ି ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ।

ଦ୍ରୋଣ, କୃପ, ଶଲ୍ୟ, ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ଆସି ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ସାତ୍ୟକି, ଭୀମ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ, ଶ୍ୱେତଙ୍କ ପାଖେ ପହଞ୍ଚି ଗଲେ । ଭାରି ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଶେଷକୁ ଭୀଷ୍ମଙ୍କର ଗୋଟିଏ ବାଣ ଏକାବେଳକେ ଶ୍ୱେତଙ୍କ ଛାତିକୁ ଫୁଟାଇ ଭୂଇଁରେ ପଶିଗଲା ।

ଶ୍ୱେତ ମଲା ପରେ ପାଂଡବମାନଂକ ଉତ୍ସାହ ଭାଂଗିଗଲା । ଭୀଷ୍ମ କାଳାଂତକ ଯମ ପରି ପାଂଡବସେନା ନାଶ କଲେ । ଭାଗ୍ୟକୁ ସଂଧ୍ୟା ହୋଇଯିବାରୁ ସେଦିନ ଯୁଦ୍ଧ ବଂଦ ହେଲା ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ମନରେ ଆଜି ଭାରି ଦୁଃଖ । ସେ ଭାଇରେ କହିଲେ, "ଭଲ କରି ଯୁଦ୍ଧ କର—ତା ନ ହେଲେ ବନ୍ଧୁବାଂଧବଂକର ଏପରି ମରଣ ଦେଖି, ଆଉ ଦେହ ସହୁ ନାଇ ।"

ଦ୍ୱିତୀୟ ଦିନ

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ କଥାରେ ସମସ୍ତେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଦିନ ଭାରି ଉତ୍ସାହରେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲାଗିଲେ । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ କ୍ରୌଂଚାରୁଣ ବ୍ୟୂହରେ ସୈନ୍ୟ ସଜାଡ଼ି ଦେଲେ । ସେ ଦିନ ଅର୍ଜୁନଂକ ଯୁଦ୍ଧରେ କୌରବମାନେ ଅଥୟ ହୋଇପଡ଼ିଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଦୁଃଖ କରି ଭୀଷ୍ମଂକୁ କହିବାରୁ ଭୀଷ୍ମ ଅର୍ଜୁନଂକ ଭିତରେ ମହାଯୁଦ୍ଧ ମାଚି ଉଠିଲା । ସମସ୍ତଂକ ଉତ୍ସାହ ବଢ଼ିଗଲା ।

ଦ୍ରୋଣ ଓ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ଦୁଇଟା ମତ୍ତହସ୍ତୀ (ମତୁଆଲ ହାତୀ) ପରି ଲାଗିଗଲେ । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଂକର ସାରଥି, ଘୋଡ଼ା, ଧନୁ, ଦ୍ରୋଣ କାଟିଦେଲେ । ଗଦା ଧରି ସେ ଦ୍ରୋଣଂକୁ ମାରିବା ପାଇଁ ରଥରୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲାବେଳକୁ, ଗଦାଟି କଟିଗଲା । ତା'ପରେ ଢାଲ, ଖଂଡା; କିନ୍ତୁ ଦ୍ରୋଣଂକ ପାଖକୁ ଯିବା ସହଜ ନୁହେଁ ।

ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଂକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ, ଭୀମ ଆସି ପହଂଚିଲେ । କଳିଂଗ ଏବଂ ତାଂକ ପୁଅ ଶକ୍ରଦେବ କିଛି କାଳ ଭୀମଂକ ସାଂଗରେ ଖୁବ୍ ଲଗିଲେ । ଶକ୍ରଦେବ ଭୀମଂକ ଘୋଡ଼ା ପର୍ଯ୍ୟଂତ ମାଇଲେ ।

ଭୀମଙ୍କଂକର ଶେଷକୁ ଗଦା ବାହାରିଲା । ସେ ଗଦା ପାଖେ ଶକ୍ରଦେବ କେତେ ମାତ୍ର ! ଏକା ବାଡ଼ିକେ ଶକ୍ରଦେବ ସାରଥି ସଂଗେ ଯମଦ୍ୱାର ଦେଖିଲେ ।

ତହୁଁ ଭାନୁମାନ୍ ଆସି ଭୀମଂକୁ ଭେଟିଲେ । ଭାନୁମାନ୍ ହାତୀ ଉପରେ; ଭୀମ ତଳେ । ସୁହୁଁ ସୁହୁଁ ଖଂଡା ଧରି, ହାତୀ ଉପରକୁ ଡେଇଁପଡ଼ି, ଏକା ଚୋଟକେ ଭାନୁମାନ୍ ଓ ହାତୀ ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଭୀମ ଶେଷ କଲେ । ତା'ପରି ସେହି ଖଂଡା ଧରି ପ୍ରସ୍ତେ କୁରୁସୈନ୍ୟ ଦଳି ଦେଲେ । ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଆଂଠୁଆ ମାରି, ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଯୋଦ୍ଧାକୁ ରକ୍ତ ବାଂନ୍ତି କରାଇ, ତଳେ ପକାଇ ଦେଲେ । କଳିଂଗ, କେତୁମାନ, ଏ ମଧ୍ୟରେ ଭୀମଂକ ହାତେ ମଲେ ।

ଆଉଠାଏ ଦୁର୍ଯୋଧନ ଅନେକ ସେନା ଧରି ଅଭିମନ୍ୟୁଂକୁ ଘେରିଥିଲେ । ଅଭିମନ୍ୟୁଂକର ସେଥିରେ ଖାତିର ନ ଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଅର୍ଜୁନ ଦୂରରୁ ଦେଖି, ଆସି ପହଂଚିଲେ । ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଦେଖି ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ବୀରମାନେ ଦୁର୍ଯୋଧନଂକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସିଲେ । ଅର୍ଜୁନଂକ ତେଜ ଆଜି ସହେ କିଏ ? ଚାରିଆଡ଼େ ଖାଲି କୌରବ ସେନାଂକ ମୁଂଡ ଛିଡ଼ି ପଡ଼ୁଛି । ଆଉ କିଛି ଦେଖା ଯାଉନାଇ । ସଂଧ୍ୟା ହୋଇ ଯାଉଥିବାରୁ, ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣଂକ ସଂଗେ ବିଚାର କରି, ଯୁଦ୍ଧ ବଂଦ କରିଦେଲେ ।

ତୃତୀୟ ଦିନ

ତହିଁଆରଦିନ କୌରବମାନେ ଅର୍ଦ୍ଧଚଂଦ୍ର ବ୍ୟୂହରେ ସେନ୍ୟ ସଜାଡିଲେ । ସେ ଦିନ ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, ଅର୍ଜୁନ, ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ପାଂଚ ପୁଅ, ଭୀମ, ଘଟୋତ୍କଚ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ନକୁଳ, ସହଦେବ ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ତେ ଖୁବ୍ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଓ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ

ଏପରି ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ଯେ, ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, ଦୁହେଁ ମିଶି ମଧ୍ଯ ତାଙ୍କୁ ବନ୍ଦ କରି ପାରିଲେ ନାଇ । ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ ଦୁହେଁ ପାଟିକରି ମନା କରୁଥାନ୍ତି, କିନ୍ତୁ କୌରବ ସୈନ୍ୟମାନେ ଭୟରେ ପଳାଇଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ କହିଲେ, "ବୋଧହୁଏ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ଉପକାର କରିବା ଆପଣଙ୍କ ଇଚ୍ଛା । ଏହା ଜାଣିଥିଲେ ମୁଁ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଆସି ନଥାନ୍ତି । ତା'ନହେଲେ, ଆପଣ ଥାଉ ଥାଉ, ସୈନ୍ୟମାନେ ଏପରି ପଳାନ୍ତେ ।"

ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ, "ପାଣ୍ଡବମାନେ କେଡ଼େ ବୀର, ସେକଥା ମୁଁ ତୁମକୁ କେତେ ଥର କହିଛି । ମୁଁ ତ ବୁଢ଼ା ହେଲଣି । ହଉ, ଏବେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଛି, ଦେଖ ।"

ଭୀଷ୍ମଙ୍କର ରାଗ ବଢ଼ିଗଲା । କାହାର ସାଧ୍ୟ, ତାଙ୍କ ଆଗେ ଛିଡ଼ା ହେବ । ପାଣ୍ଡବ ସୈନ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ହାହାକାର ପଡ଼ିଗଲା । ନା ଧରି ଧରି, ଗୋଟି ଗୋଟି କରି, ବୁଢ଼ା ମୁଣ୍ଡ କାଟି ଦେଉଥାନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ଶର ଖାଲି ଦେଖୁଥାନ୍ତି । ସେ ନିଜେ ରଥରେ କେଉଁ ବାଟେ କେତେବେଳେ ବୁଲୁଥାନ୍ତି, କେହି ଦେଖି ପାରିଲେ ନାଇ ।

କୃଷ୍ଣ ଏହା ଦେଖି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ଦେଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ, କିନ୍ତୁ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଅଟକାଇ ପାରିଲେ ନାଇ । ବୁଢ଼ା ଭୀଷ୍ମ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି, ହସୁଥାନ୍ତି ।

କୃଷ୍ଣ ନିଜେ ଅସ୍ତ୍ର ଧରି ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ ନାଇ ବୋଲି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲେ । ଏବେ ଦେଖିଲେ ଅମଙ୍ଗଳ ହେଲା । ଚକ୍ ଚକ୍ ସୁଦର୍ଶନ ଚକ୍ର ଧରି, ହୁହୁଁ ହୁହୁଁ ରଥରୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଲେ । ଭୀଷ୍ମଙ୍କର ଭାରି ଆନନ୍ଦ । ସେ ନମସ୍କାର କରି କହିଲେ, "ହେ ଦେବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ! ତୁମ୍ଭର ସୁଦର୍ଶନ ଚକ୍ରରେ ଏ ପ୍ରାଣ ଗଲେ, ମର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରଶଂସା ପାଇବି; ସ୍ୱର୍ଗରେ ସୁଖରେ ରହିବି । ଆସ, ମତେ କାଟ ।"

ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଲାଜ ମାଡ଼ିଲା, ପ୍ରତିଜ୍ଞା ମନେ ପକାଇ ଦେଇ, ସେ କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଫେରାଇଲେ ଏବଂ ତା' ପରେ ରାଗିକରି ଗାଣ୍ଡୀବ ଧରି, ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଇନ୍ଦ୍ର ଅସ୍ତ୍ର ଏବଂ ଅଗ୍ନିପରି ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆଉ ଅନେକ ବାଣ ମାଇଲେ । ଧାନ କଟା ହେଲା ପରି, କୌରବ ସୈନ୍ୟମାନେ ପଡ଼ି ଯାଉଥାନ୍ତି । ଭୀଷ୍ମ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ବୀରମାନେ ଏବେ ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦେଲେ । କୌରବ ସୈନ୍ୟମାନେ ଶିବିର ଆଡ଼କୁ ପଳାଇଲେ ।

ଚତୁର୍ଥ ଦିନ

ଆଉଦିନ ପୁଣି ଭୀଷଣ ଯୁଦ୍ଧ । ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ, ଅଭିମନ୍ୟୁ ଭାରି ତେଜରେ ଯୁଝିଲେ । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ସଂଯମନୀ ପୁଅଙ୍କୁ ଏକା ଗଦା ବାଡ଼ିକେ ଶେଷ କଲେ ।

ଭୀମ ସେ ଦିନ ଅଦ୍ଭୁତ କାଣ୍ଡ ଲଗାଇ ଦେଲେ । ଗଦା ହାତରେ ଧରି ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା, ରଥୀ, ପଦାତି କାହାକୁ ବାକି ରଖିଲେ ନାଇ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ପଠାଇଲେ; ଭୀମ ସବୁ ମାରି ଗୁଣ୍ଡା କଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ସଙ୍ଗେ ଶେଷକୁ ମୁହାଁମୁହିଁ ହେଲା । ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କ ଶରରେ ଭୀମ ଥରେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲେ । ପୁଣି ଉଠି, ଦୁର୍ଯୋଧନ ଓ ଶଲ୍ୟଙ୍କୁ ଏପରି ଶର ମାଇଲେ ଯେ, ଶଲ୍ୟ ଏକାବେଳକେ ପଛଘୁଞ୍ଚା ଦେଲେ ।

ତା'ପରେ ସେନାପତି, ସୁଷେଣ, ଜଳସନ୍ଧ, ସୁଲୋଚନ, ଉଗ୍ର, ଭୀମରଥ, ଭୀମ, ବୀରବାହୁ, ଆଲୋଲୁପ, ଦୁର୍ମୁଖ, ଦୁଷ୍ପ୍ରଧର୍ଷ, ବିବିତ୍ସୁ, ବିକଟ ଓ ସମ—ଦୁର୍ଯୋଧନର ଏହି ଚଉଦ ଭାଇ, ଏକାବେଳକେ

ଭୀମଙ୍କୁ ଆସି ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ଭୀମର କି ଆନଂଦ ! ଦେଖୁ ଦେଖୁ ସାତୋଟି ଭାଇଂକ କାମ ସରିଗଲା । ବାକି ସାତୋଟି ପଳାଇ ପ୍ରାଣ ରଖିଲେ ।

ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ—ଟୋକାଗୁଡ଼ାକ ନ ଜାଣି ଭୀମ ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିଗଲେ । କେହି ଦେଖିଲ ନାଇ, ସବୁ ସାରଯାକ କଣ କରୁଚ ? "ଏବେ ଭୀମଙ୍କୁ ଉଗାଳ ।" ଏହିପରି ଭୀଷ୍ମଂକ ଉତ୍ସାହ କଥା ଶୁଣି, ଭଗଦତ୍ତ ଭୀମଂକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ଭୀମ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲେ । ସଂଗେ ସଂଗେ ଘଟୋତ୍କଚ, ରାକ୍ଷସ ସୈନ୍ୟ ଧରି, ଭୟଂକର ବେଶରେ ଆସି ଉପସ୍ଥିତ । କୌରବମାନେ ଭଗଦତ୍ତଙ୍କୁ ବଂଚାଇବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ । ସଂଧ୍ୟା ହୋଇ ଆସିଥିଲା । ଭୀଷ୍ମ ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ କରି ଘଟୋତ୍କଚ ହାତରୁ କୌରବମାନଂକୁ ରକ୍ଷା କଲେ ।

ପଂଚମ ଦିନ

ପରଦିନ ସକାଳେ କୌରବଂକର ମକରବ୍ୟୂହ ଓ ପାଂଡବଂକର ଶ୍ୟେନବ୍ୟୂହରେ ସୈନ୍ୟସଜ୍ଜା ହେଲା । ପ୍ରଥମେ ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ ଓ ଭୀଷ୍ମଂକର ଯୁଦ୍ଧହେଲା । ତା'ପରେ ଦ୍ରୋଣ ସାତ୍ୟକ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ଭୀମ ଦ୍ରୋଣଂକୁ ବାଣ ମାରି, ସାତ୍ୟକଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ । ତହୁଁ ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ ଓ ଶଲ୍ୟ, ଶିଖଂଡୀ ଆସି ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣଂକ ଆଗେ ପହଂଚିଲେ । ଭୀଷ୍ମ ତ ଶିଖଂଡୀ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ ନାଇ; କିଂତୁ ଦ୍ରୋଣ ଥିବାରୁ ଶିଖଂଡୀ କିଛି କରି ପାରିଲେ ନାଇ ।

ଦିନଯାକ ଭାରି ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଲା । ସାତ୍ୟକ ଉପରଉଳ ଅନେକ କୌରବସେନା ମାରିଦେଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଦଶ ହଜାର ସୈନ୍ୟ ପଠାଇ ଦେଲେ; କିଂତୁ ସମସ୍ତେ ସାତ୍ୟକ ହାତେ ମଲେ ।

ଭୂରିଶ୍ରବା ଆସି ସାତ୍ୟକଂକ ଭେଟିଲେ । ପାଂଡବ ସୈନ୍ୟମାନେ ସାତ୍ୟକଂକୁ ଛାଡ଼ି ପଳାଇଲେ । ସାତ୍ୟକର ଦଶ ପୁଅ ଆସି, ଭୂରିଶ୍ରବାକଂର ବଜ୍ରପରି ଶରରେ ଏକାବେଳକେ ଚୂରି ହୋଇଗଲେ । ଆଉ ଦିନ ଅଳ୍ପ ଥିଲା । ଅର୍ଜୁନ ଗୃହୁଁ ଗୃହୁଁ ରାଗିଯାଇ, ପଚଶ ହଜାର ରଥୀ କାଟି ତଳେ ପକାଇ ଦେଲେ । ଭୀଷ୍ମ ଏବେ ଯୁଦ୍ଧ ବଂଦ କଲେ ।

ଷଷ୍ଠ ଦିନ

ଆଜି ପାଂଡବମାନଂକର ମକରବ୍ୟୂହ ଓ କୌରବମାନଂକର କ୍ରୌଂଚବ୍ୟୂହ । ଭୀମ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଂକ ଯୁଦ୍ଧର ତୁଳନା ନାଇ । ଦୁଃଶାସନ ଆପଣାର ବାଛିଟି ଭାଇଂକ ଡାକ ହଜାର ହଜାର ରଥୀ ନେଇ ଭୀମଂକୁ ଭେଟିଲେ । ଭୀମଂକର ଖାତିର୍ ନାଇ; କହିଲେ, 'ଆଗ ରଥୀଗୁଡ଼ାକ ଶେଷ କରିଦେବି ।'

ଗଦା ଧରି ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ, ଗୋଟିଏ ଆଡ଼ୁ ପିଟି ପିଟି ଆସିଲେ । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ କଂଦ କରି କରି, ସେଠାରେ ଆସି ପହଂଚ ଦେଖିଲେ, ଭୀମଂକର ଖାଲି ରଥ । ତାଂକ ମନରେ ବଡ଼ ଭୟ, ଆଉ ଦୁଃଖ ହୋଇଗଲା, ପରେ ଜାଣିଲେ, ଭୀମ ଗଦା ଧରି ରଥୀ ମାରୁଚଂତି । ବାଟରେ ହାତୀଗୁଡ଼ାକ ମରି ପଡ଼ିଥିଲେ । ସେହି ବାଟେ ଖୋଜି ଖୋଜି ଭୀମଂକୁ ଦେଖିଲେ । ଏବେ ଛୋଟ ଛୋଟ ସୈନ୍ୟଂକୁ ଶେଷ କରି, ଭୀମ ରାଜା ମାରିବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ମଧ୍ୟ ସେହିଠାରେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲାଗିଗଲେ ।

ଦୁର୍ଯୋଧନଂକ ଭାଇଗୁଡ଼ିଂକୁ ଗୃହୁଁ ଗୃହୁଁ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ସମ୍ମୋହନ ଅସ୍ତ୍ରରେ ଅଜ୍ଞାନ କରି ଦେଲେ । ଆହା ! ବିଚରାଗୁଡ଼ିକ ଆଉ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ କ'ଣ? ସେ ଦିନ ଭୀମଂକ ଗଦା ସୁଦ୍ଧା ତାଂକୁ ଦେଖି ପାରିଲା ନାଇ ।

ଦ୍ରୋଣ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଂକର ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଗଲା । ପାଂଡବମାନେ ଅସ୍ଥିର ହେଲେ । ଭୀଷ୍ମ, ଅର୍ଜୁନଂକର

ମଧ୍ୟ ଭୟାନକ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଯାହା ହେଉ, ସେ ଦିନ ଆଉ କିଛି ବିଶେଷ ବଡ଼ ଘଟଣା ହୋଇ ନାହିଁ । ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲାରୁ, ସମସ୍ତେ ଆନନ୍ଦରେ ଶିବିରକୁ ଗଲେ ।

ସପ୍ତମ ଦିନ

ଏ ଦିନ କୌରବଙ୍କର ମଣ୍ଡଳ ଓ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର ବଜ୍ର ବ୍ୟୂହ । ସକାଳୁ ଆଗ ବିରାଟଙ୍କ ପୁଅ ଶଂଖ ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ହାତେ ମଲେ । କୌରବଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅଲମ୍ବୁଷ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ରାକ୍ଷସ ଥିଲା । ସେ ଭାରି ମାୟା ଜାଣେ । ସାତ୍ୟକି ତା' ସଂଗେ ଲଗିଥିଲେ । ସାତ୍ୟକି ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ । ମାୟାରେ ଭୁଲିବାର ଜନ୍ତୁ ସେ ନୁହନ୍ତି । ଇନ୍ଦ୍ର ଅସ୍ତ୍ରରେ ସେ ରାକ୍ଷସ ମାୟା ଉଡ଼ାଇ ଦେଲେ । ଅସୁର ପୁଅର, ଆଉ ଉପାୟ କ'ଣ ? ପଛଘୁଞ୍ଚି ଦେଇ, ଦେ ଦଉଡ଼ ।

ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପୁଅ ଇରାବାନ, ବିନ୍ଦ ଓ ଅନୁବିନ୍ଦଙ୍କ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ତାଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କଲେ । ଘଟୋତ୍କଚ ଭଗଦତ୍ତଙ୍କ ସଂଗେ ଲଗିଗଲେ । ଭଗଦତ୍ତ ବଡ଼ ବୀର । ଘଟୋତ୍କଚ କିଛିକାଳ ଭାରି ତେଜରେ ଯୁଝି ଶେଷକୁ ଆଉ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଶଲ୍ୟ ସେ ଦିନ ନକୁଳ, ସହଦେବଙ୍କ ସଂଗେ ଭେଟା ଭେଟି ହୋଇଗଲେ । ନକୁଳ ସହଦେବ ତାଙ୍କର ନିଜ ଭଣଜା । ସୁହୁଁ ସୁହୁଁ ସହଦେବ ଶର ମାରି ଶଲ୍ୟଙ୍କୁ ଏକାବେଳକେ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଇଲେ । ଶଲ୍ୟ ଅପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଖୁସି ହେଲେ; ଶେଷକୁ ଆଉ ବସି ରହିପାରିଲେ ନାହିଁ, ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ । ସାରଥି ରଥ ଘେନି ଚାଲିଗଲା ।

ଓ' ପଟରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ସଂଗେ ଶ୍ରୁତାୟୁର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଶ୍ରୁତାୟୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଳାଇଲେ । ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, ଅର୍ଜୁନ ଭାରି ଯୁଦ୍ଧ କରି ହଜାର ହଜାର ସୈନ୍ୟ କଦଳୀଗଛ ପରି କାଟୁଥାନ୍ତି । ଯାହା ହେଉ ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଗଲା । ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ କରି ସମସ୍ତେ ଶିବିରକୁ ଗଲେ ।

ଅଷ୍ଟମ ଦିନ

ସକାଳୁ କୌରବମାନେ ସମୁଦ୍ର ପରି ଭୟାନକ ବ୍ୟୂହ ତିଆରି କଲେ । ତା' ଦେଖି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଶୃଙ୍ଗାଟକ ବ୍ୟୂହ ତିଆରି କରିବା ପାଇଁ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କୁ କହିଲେ ।

ଭୀଷ୍ମ ଅସାଧାରଣ ତେଜରେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ତାଙ୍କୁ ଭେଟିବା ପାଇଁ ଭୀମ ଛଡ଼ା ସେଠାରେ ଆଉ କେହି ନ ଥିଲେ । ଭୀମ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ନିଜ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ଘେନି ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କଲେ । ଭୀମ ଆଗ ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ସାରଥିକି ମାରିଦେଲେ । ଘୋଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ରଥ ଘେନି, ଏଣେ ତେଣେ ଦୌଡ଼ିଲେ ।

ଭୀମଙ୍କୁ ବେଳ ମିଳିଗଲା । ଦେଖିଲା ବେଳକୁ ସେ ଦୁର୍ଯୋଧନ ଭାଇ ସୁନାଭଙ୍କ ମୁଣ୍ଡଟି କାଟି ପକାଇଚନ୍ତି । ସୁନାଭ ମରିବାର ଦେଖି, ଆଦିତ୍ୟକେତୁ, ବହ୍ୱାଶୀ, କୁଣ୍ଡଧାର, ମହୋଦର, ଅପରାଜିତ, ପଣ୍ଡିତ ଓ ବିଶାଳାକ୍ଷ ନାମକ ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କର ସାତଟି ଭାଇ ରାଗ ହୋଇ, ଭୀମଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ଆସିଲେ । ଭୀମଙ୍କର ଭାରି ଆନନ୍ଦ ! ସୁହୁଁ ସୁହୁଁ ସାତଟି ଯାକ ନିପାତ । ଦୁର୍ଯୋଧନ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ଆସି କହିଲେ, ଆପଣ କିଛି କରୁନାହାନ୍ତି ।

ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ, "କେତେ ତ କହିଲି, ଶୁଣିଲ ନାହିଁ । ଭୀମ କି ତୁମମାନଙ୍କୁ ପାଇଲେ, ଛାଡ଼ିବ ? ମୁଁ ଆଉ ଦ୍ରୋଣ ପ୍ରାଣପଣେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଛୁ ଓ କରିବୁ ।"

ଅର୍ଜୁନଂକ ପୁଅ ଇରାବାନ୍ ସେ ଦିନ ଖୁବ୍ ବୀରତ୍ୱ ଦେଖାଇଥିଲେ । ଶକୁନି ନିଜର ଛ ଭାଇଂକ ଧରି, ଚାରିଆଡ଼ୁ ଇରାବାନଂକୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କଲେ । ଦେହରୁ ଝର ଝର ରକ୍ତ ପଡ଼ୁଛି । ଇରାବାନ୍ ରାଗରେ ଅସି ଚର୍ମ (ଖଂଡା ଢାଲ) ଧରି, ରଥରୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ି ଶତ୍ରୁମାନଂକ ଭିତରେ ପଶିଲେ । ଶତ୍ରୁମାନେ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ, ମାରିବାକୁ ଆସୁ ଆସୁ ଶକୁନି ଛଡ଼ା ବାକି ଛଅଟି ଭାଇଂକ ମୁଂଡ ଗଂଡିରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ଯାଇଛି ।

ଶକୁନି ପଳାଇବାରୁ, ଦୁର୍ଯୋଧନ ଆର୍ଯଶୃଂଗ ବୋଲି ଗୋଟିଏ ଭୟଂକର ରାକ୍ଷସକୁ ଇରାବାନଂକୁ ଭେଟିବାକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ । ରାକ୍ଷସ ମାୟାରେ ଦୁଇ ହଜାର ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ବାହାର କରି ପକାଇଲା; ସେମାନେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁ କରୁ, ନିଜେ ଆକାଶକୁ ଉଡ଼ିଗଲା । ଇରାବାନ୍ ବି ମାୟା ଜାଣଂତି । ସେ ନିଜେ ନାଗ ଦେଶର ଲୋକ । ନାଗମାନେ ତାଂକର ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସିଲେ । ରାକ୍ଷସ ଗରୁଡ଼ ପାଲଟି, ନାଗମାନଂକୁ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ଗିଳି ବସିଲା । ଇରାବାନ୍ ତାଟକା ହୋଇ ଚାହିଁ ରହିଲେ । ରାକ୍ଷସ ଏତିକିବେଳେ ସୁବିଧା ପାଇ ତାଂକ ମୁଂଡଟି କାଟି ଦେଲା ।

ଅର୍ଜୁନ ଦୂରରେ ଥିଲେ, ଜାଣି ପାରିଲେ ନାଇ । ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ, ଭୀମ, ଦ୍ରୁପଦ ପ୍ରଭୃତି ହଜାର ହଜାର ସୈନ୍ୟ କାଟୁଛଂତି । ଭୟାନକ ଯୁଦ୍ଧ—ସମସ୍ତେ ଉତ୍ସାହରେ ପାଗଳ ।

ଘଟୋତ୍କଚ ଝଂଜାପବନ ପରି ସୈନ୍ୟ ଦଳି ପକାଉଛି । ତାକୁ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଆତଂକରେ ପଳାଉଛଂତି ।

ଦୁର୍ଯୋଧନଂକ ଭାଇମାନେ ଉତ୍ସାହରେ ଦ୍ରୋଣଂକ ସଂଗେ ଭୀମଂକୁ ଆସି ଭେଟିଲେ । ଭୀମର ଆଉ ଦ୍ରୋଣଂକୁ ଖାତିର୍ ନାଇ । ଭୀମକୁ ଭୋଜି ମିଳିଗଲା ପରି ଲାଗିଲା । ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ବ୍ୟୂଢ଼ୋରସ୍କ, କୁଂଡଳୀ, ଅନାଧୃଷ୍ୟ, କୁଂଡଭେଦୀ, ବୈରାଟ, ବିଶାଳାକ୍ଷ, ଦୀର୍ଘବାହୁ, ସୁବାହୁ କନକଧ୍ୱଜ—ଏହି ନଅଟିଂକର ମୁଂଡ ଭୀମ କାଟିଦେଲେ । ଆଉଗୁଡ଼ିକ ଭୀମଂକୁ ସାକ୍ଷାତ୍ ଯମ ବୋଲି ଭାବି ପଳାଇଲେ ।

ଭୀମ ଭାରି ଉତ୍ସାହରେ ମାତିଗଲେ । ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ ଭଗଦତ୍ତ, କୃପ, ସମସ୍ତେ ଏବେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ । ସେ ଦିନ ଯୁଦ୍ଧ ହେଉ ହେଉ, ସଂଧ୍ୟା ବୁଡ଼ିଗଲା । ଖୁବ୍ ଅଂଧାର ହେବାରୁ ସମସ୍ତେ ଶିବିରକୁ ଗଲେ ।

ରାତିରେ ଦୁର୍ଯୋଧନ, କର୍ଣ୍ଣ ଆଉ ଶକୁନିଂକୁ କହିଲେ, "ପାଂଡବମାନଂକୁ ତ କେହି ମାରିଲେ ନାଇ । ମୋ ମନରେ ବଡ଼ ଭୟ ହେଉଛି ।"

କର୍ଣ୍ଣ ଏ କଥା ଶୁଣି କହିଲେ, "ଭୀଷ୍ମଂକର ଖାଲି ମୁହଁ ବଡ଼; ତାଂକୁ କହ, ଅସ୍ତ୍ର ଥୁଉଂତୁ, ଦି'ଦିନରେ ମୁଁ ସବୁ ଠିକ୍ କରିଦେବି ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଭୀଷ୍ମଂକ ପାଖକୁ ଯାଇ, ପ୍ରଣାମ କରି କହିଲେ, "ପାଂଡବମାନଂକୁ ମାରିବାରେ ଢିଲା କରୁଛଂତି କାହିଁକି ? ଆପଣଂକର ଯେବେ ଇଚ୍ଛା ନାଇ, ତେବେ କର୍ଣ୍ଣଂକୁ ଥରେ କହଂତୁ ନା ! ସେ ପାଂଡବମାନଂକୁ ପରାସ୍ତ କରିବେ ।"

ଭୀଷ୍ମଂକୁ ବଡ ଅପମାନ ଲାଗିଲା । ସେ ଟିକିଏ ଆଖି ବୁଜି ତୁନି ହୋଇ ରହିଲେ । ତା'ପରେ କହିଲେ, "ମୁଁ ତ ପ୍ରାଣପଣେ ତୁମର ଉପକାର କରୁଛି, ତଥାପି ଏପରି କୁକଥା କାହିଁକି କହୁଚ ? ଯେଉଁ ପାଂଡବମାନେ ଖାଂଡବ ଦାହ କରିଥିଲେ; ନିବାତକବଚମାନଂକୁ ମାରିଥିଲେ; ତୁମକୁ ଗଂଧର୍ବ ହାତରୁ ବଂଚାଇଥିଲେ; ବିରାଟ ନଗରରେ ତୁମମାନଂକୁ ଜିଣି ଗୋରୁ ଛଡ଼ାଇଥିଲେ; ଆଉ ତୁମମାନଂକ ପୋଷାକ କାଢ଼ି ନେଇ ଉତ୍ତରର କୁଂଡାଇ ଖେଳ ପାଇଁ

ଦେଇଥିଲେ; ସେମାନେ ଏଇ କଥାରେ ହାର ଯିବା ଲୋକ ନୁହଁନ୍ତି । ଯାହାହେଉ କାଲି ମୁଁ ଏପରି ଯୁଦ୍ଧ କରିବି ଯେ, ସେ ଯୁଦ୍ଧ କଥା ଲୋକେ କାଳ କାଳକୁ ମନେ ରଖିବେ ।”

ନବମ ଦିନ

ଆରଦିନ ଭାରି ଭୟାନକ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ସକାଳୁ ଅଭିମନ୍ୟୁ ଆଉ ଦ୍ରୌପଦୀର ପାଂଚପୁଅଙ୍କୁ ଆସି, ରାକ୍ଷସ ଅଳଂବୁଷ ଖୁବ୍ ଯାତନା ପାଇଲେ । ତାଂକ ପରେ ଦ୍ରୋଣ, ଅର୍ଜୁନ, ସାତ୍ୟକ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ପ୍ରଭୃତି କେତେକାଳ ଯୁଝିଲେ । ଦି’ପହରଠାରୁ ଭାରି ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଗଲା ।

ଅର୍ଜୁନଂକ ତେଜରେ କୌରବ ସୈନ୍ୟ ପଳାଇବାକୁ ବାଟ ପାଇଲେ ନାଇ; କିଂତୁ ଶେଷ ବେଳକୁ ଭୀଷ୍ମ ଏକାରେ ପାଂଡବମାଂନଙ୍କୁ ଅସ୍ଥିର କରି ପକାଇଲେ । ଶର ବୃଷ୍ଟି; ସେ ଶର ପୁଣି ବଜ୍ର ପରି ଅସାଧ ! ପାଂଡବସେନା ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ, ଏଣେ-ତେଣେ ପଳାଇଲେ । କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଏହା ଦେଖାଇ, ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ କହିଲେ । ଭୀଷ୍ମଂକୁ ମାରିବାକୁ ବାସ୍ତବିକ୍ ଅର୍ଜୁନଂକର କେବେ ହାତ ଯାଏ ନାଇ । ସେ ଭୀଷ୍ମକୁ ଚିହ୍ନି କାଂଦ କାଂଦ ହୋଇଗଲେ; ପଛକୁ କୃଷ୍ଣଂକ କଥା ମାନି ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ଆଗକୁ ଆସିଲେ ।

ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଲା; କିଂତୁ ଅର୍ଜୁନ ପାରୁ ନ ଥାଂନ୍ତି । କୃଷ୍ଣ ଦେଖିଲେ ଆଉ ଉପାୟ ନାଇ; ଘୋଡ଼ା ଚାବୁକ ଧରି, ପୁଣି ଭୀଷ୍ମଂକୁ ମାରିବାକୁ ରଥରୁ ଡେଇଁଲେ; ଅର୍ଜୁନ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ, କୃଷ୍ଣଂକୁ ଫେରାଇ ଉତ୍ସାହରେ ଯୁଝିଲେ ସତ, କିଂତୁ ଭୀଷ୍ମ କାଳାନଳ (ପ୍ରଳୟ କାଳର ଅଗ୍ନି) ପରି, ପାଂଡବ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଶେଷ କରିବାକୁ ବସିଲେ । ଆଉ ରକ୍ଷା ନାଇ ।

ଯାହାହେଉ, ସଂଧ୍ୟା ଆସି ସୈନ୍ୟମାନଂକୁ ବଂଚାଇ ଦେଲା ।

ରାତିରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଭୀଷ୍ମଂକ କଥା ଭାବି, ବଡ଼ ଦୁଃଖିତ ହେଲେ । କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, “ମୁଁ ତେବେ ଭୀଷ୍ମଂକୁ ମାରିବି, କିଛି ଭୟ ନାଇ ।” ଯୁଧିଷ୍ଠିର କୃଷ୍ଣଂକୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ, “ଆପଣ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଭାଂଗିବେ କିପରି ? ଆଚ୍ଛା, ଭୀଷ୍ମ ନିଜେ ମରିବାର ଉପାୟ କହି ଦେବେ ବୋଲି ମତେ କହିଥିଲେ । ମୁଁ ଯାଇ, ତାଂକୁ ପଚାରିବି; କିଂତୁ ଭାଗ୍ୟରେ ଏଇ କଥା ଥିଲା ? ପିଲାଦିନୁ ଆମର ବାପ ନାଇ; ସେଥିପାଇଁ ଭୀଷ୍ମଂକ କୋଳରେ କେତେ ଗୋଇଠା ମାରିଚୁ । ତାଂକ ଦେହରେ କେତେ ଧୂଳି ବୋଳିଚୁ ! ଏବେ ତାଂକୁ ମାରିବାକୁ ଆମର ଉଦ୍ୟମ ! ଏ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଧର୍ମକୁ ଧିକ୍, କୃଷ୍ଣ !”

ଯାହାହେଉ, ଶେଷରେ ବିଚାର କରି, କୃଷ୍ଣଂକୁ ଧରି ପାଂଚ ଭାଇଯାକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ି, ଭୀଷ୍ମଂକ ପାଖେ ଯାଇ ପହଂଚିଲେ । ଭୀଷ୍ମଂକୁ ପ୍ରଣାମ କରି ପଚାରିବାରୁ, ସେ କହିଲେ, “ବାବୁମାନେ, ମୁଁ ବଂଚି ଥାଉଁ ଥାଉଁ, ତୁମେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଜିଣି ପାରିବ ନାଇ । ମୋ ହାତରେ ଧନୁଶର ଥିବାଯାଏ, ଦେବତା ଅସୁରମାନେ ମଧ୍ୟ ମତେ କିଛି କରିପାରିବେ ନାଇ ! ସ୍ତ୍ରୀ କିଂବା ଶରଣ ନେଇଥିବା ଲୋକଂକ ସଂଗେ ମୁଁ ଯୁଦ୍ଧ କରିବି ନାଇ । ତୁଂଭ ସୈନ୍ୟମଧ୍ୟରେ ଶିଖଂଡୀ ବୋଲି ଯେଉଁ ମହାରଥୀ ଅଛଂନ୍ତି, ତୁମେ ଜାଣ, ସେ ପୂର୍ବେ ସ୍ତ୍ରୀ ଥିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ତାଂକୁ ଆଗରେ ରଖି ଯୁଦ୍ଧ କରଂନ୍ତୁ । ମୁଁ ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ି ଦେବି । ତା’ହେଲେ ଅର୍ଜୁନ ମତେ ମାରିପାରିବେ ।”

ଅର୍ଜୁନ ଏ କଥା ଶୁଣି ଲଜ୍ଜିତ ହେଲେ; ତାଂକର ବଡ଼ ଶୋକ ମଧ୍ୟ ହେଲା । ପିଲାଦିନ କଥା, କେତେ ଅଳି, କେତେ ଧୂଳି ଖେଳ, ମନେ ପକାଇ ଅର୍ଜୁନ କାଂଦିଲେ । କହିଲେ, “ପିଲାଦିନେ ଧୂଳି ଖେଳୁ ଖେଳୁ,

ତାଂକ ଉପରେ ପଡ଼ଯାଇ, ତାଂକ ଦେହରେ କେତେ ଧୂଳ ବୋଳଦିଏ । ତାଂକ ପେଟରେ ବସି, ତାଂକୁ ବାପା ବୋଲି ଡାକଲେ, ସେ ଆଉଁଷି ଆଉଁଷି କହଂତ, 'ମୁଁ ତୁମ ବାପା ନୁହେଁ; ତୁମର ବାପାର ବାପା ।' ଆହା ସେହି ଭୀଷ୍ମ—ସେହି ମୋର ବାପର ବାପ, ତାଂକୁ କପରି ମାରିବ ? ମୁଁ ତା ପାରିବ ନାଇ । ମୁଁ ମଲେ ମଧ୍ୟ, ମୋର ଦୁଃଖ ନାଇ ।"

ଯାହାହେଉ, କୃଷ୍ଣ ବହୁତ ବୁଝାଇ ସୁଝାଇ ଦେବାରୁ ଅର୍ଜୁନଂକ ଦୁଃଖ ଗୃଲଗଲା । ଅର୍ଜୁନ କୌରବମାନଂକୁ ମାରବାକୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରଚଂତ । ଭୀଷ୍ମଂକୁ ନ ମାଇଲେ, ନ ଚଳେ । କ୍ଷତ୍ରିୟ ଧର୍ମ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଭୀଷ୍ମଂକୁ ମାରିବାକୁ ହେବ । ଆଉ ଉପାୟ କଣ ?

ଦଶମ ଦନ

ସକାଳୁ ପାଂଡବମାନେ ରଣବାଦ୍ୟ ବଜାଇ, ଯୁଦ୍ଧକୁ ବାହାରିଲେ । ଆଜ ସମସ୍ତଂକ ଆଗରେ ଶିଖଂଡୀ ।

ଏଣେ ଭୀଷ୍ମ ଗୋଟିଏ ଆଡୁ ପାଂଡବ ସେନା ଶେଷ କରି ଆସୁଚଂତ । ଶିଖଂଡୀ ଶର ମାରୁଚଂତ ସତ, ଭୀଷ୍ମଂକର ଖାତର ନାଇ । ଭୀଷ୍ମଂକ ଦେହରେ ସେ ବାଣ ବାଜୁଚ; ସେ ହସି ହସି କହୁଚଂତ, "ଯାହା ଖୁସି କରିପାଅ, ମୁଁ ତୁଂଭ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବ ନାଇ । ଶିଖଂଡୀ କହିଲେ,, "ଯୁଦ୍ଧ କର ନ କର, ମୋ ହାତେ ଆଜ ତୁଂଭର ରକ୍ଷା ନାଇ ।"

ଭୀଷ୍ମ ସେ କଥା ନ ଶୁଣି, ପାଂଡବସୈନ୍ୟ ଶେଷ କରି ଯାଉଚଂତ । ଅର୍ଜୁନ ମଧ୍ୟ ଏହା ଦେଖି ରାଗରେ କୌରବ ସୈନ୍ୟ ମାରିବା ଆରଂଭ କଲେ ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ, ଭଲ କରି ଯୁଦ୍ଧ କରିବାପାଇଁ ଭୀଷ୍ମଂକୁ ଆସି କହିଲେ । ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ, "ମୁଁ ପ୍ରତଦନ ଦଶହଜାର ବୀର କ୍ଷତ୍ରିୟଂକୁ ମାରିବ ବୋଲି ତୁମକୁ କହିଥିଲି; ତା' ମୁଁ କର ଆସୁଚ । ତୁମର ଅନ୍ନ ଖାଇଚ; ଦେଖ, ଆଜ ପ୍ରାଣ ଦେଇ ସେ ଋଣ ଶୁଝାଇବ ।"

ଭୀଷ୍ମ ପ୍ରାଣପଣେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲାଗିଗଲେ । ଶିଖଂଡୀ ଶର ମାରୁଥାଂତ । ଅର୍ଜୁନ ବେଳେ ବେଳେ ଶିଖଂଡୀକ ଉତ୍ସାହ ଦେଉଥାଂତ । ଦୁଃଶାସନ ଆସି ଏ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଭେଟିଲେ; କଂତୁ ବେଶି ବେଳ ନୁହେଁ । ଶେଷକୁ ଯାଇ ସେ ଭୀଷ୍ମଂକ ପାଖେ ଆଶ୍ରା ନେଲେ ।

ତେଣେ ଭଗଦତ୍ତ, କୃପ, ଶଲ୍ୟ, କୃତବର୍ମା, ବିଂଦ ଅନୁବିଂଦ, ଜୟଦ୍ରଥ, ଚିତ୍ରସେନ, ବିକର୍ଣ୍ଣ, ଦୁର୍ମର୍ଷଣ— ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଭୀମଂକୁ ଘେରିଯାଇ ମଧ୍ୟ ତାଂକୁ କିଛି କରିପାରୁ ନାହାଂତ ।

ଭୀମ ସେମାନଂକୁ ଅସ୍ଥିର କଲେଣି । ଅର୍ଜୁନ ଆସି ଭୀମଂକ ସଂଗେ ମିଶିଲେ । ଭୀଷ୍ମ, ଦୁର୍ଯୋଧନ, ବୃହଦ୍‌ବଳ ପ୍ରଭୃତ ସମସ୍ତେ ସେଠାକୁ ଆସିଲେ । ଭୟାନକ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଗଲା ।

ଶିଖଂଡୀ କିଂତୁ ସବୁ ଛାଡ଼ି, କେବଳ ଉଂତ ଭୀଷ୍ମଂକୁ ମାରୁଥାଂତ । ଯୁଦ୍ଧ ଭିତରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଥରେ ଭୀଷ୍ମଂକ ପାଖାପାଖି ହୋଇଗଲେ । ଭୀଷ୍ମ ତାଂକୁ କହିଲେ, "ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଅନେକ ପ୍ରାଣୀ ମାରିଚ । ଆଉ ଦେହ ରଖିବାକୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ହେଉ ନାଇ । ମତେ ଯଦ ସୁଖୀ କରିବାକୁ ଗୃହଁ, ତେବେ ଶୀଘ୍ର ଅର୍ଜୁନକୁ ଡାକ ମତେ ବଧ କର ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଭୀଷ୍ମଂକ ମନ ଭାବ ବୁଝି ପାରିଲେ । ଏହା ପରେ ଶିଖଂଡୀକ ଆଗରେ ରଖି, ଭୀଷ୍ମଂକୁ ମାରିବାକୁ ପାଂଡବମାନେ ଲାଗିଗଲେ । କୌରବମାନେ ଘୋର ବାଧା ଦେଲେ । ସେ ଯେଉଁ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା, କଏ ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବ ।

ଭୀଷ୍ମଙ୍କର କିନ୍ତୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା, 'ଆଜି ମରିବି' । ଧର୍ମଯୁଦ୍ଧ କରୁ କରୁ ମରି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବାପାଇଁ, ସେ ନିଶ୍ଚୟ କରିଛନ୍ତି । ସେ ସୁଯୋଗ ଆଜି ମିଳିଛି । ସେ ମରିବା ପାଇଁ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଛନ୍ତି, ଚାହିଁ ଚାହିଁ ସୋମକ ବୋଲି ପାଣ୍ଡବଙ୍କର ଦଳେ ସୈନ୍ୟ ଶେଷ କରି ସାରିଲେଣି ।

ମେଘ ଗର୍ଜନ ପରି ତାଙ୍କର ଧନୁଷ୍ଟଙ୍କାର (ଧନୁରେ ଶର ବସାଇ ଟାଣିବାର ଶବ୍ଦ) ଆକାଶ ପାତାଳ କମ୍ପାଇ ଦେଉଛି । ଶିଖଣ୍ଡୀ ବାଣ ମାରୁଛନ୍ତି; ଅର୍ଜୁନ ଶିଖଣ୍ଡୀଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହ ଦେଉଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ମହାପୁରୁଷ ଭୀଷ୍ମଙ୍କର ଭ୍ରୂଭଙ୍ଗ ନାଇ । ସେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ଅଟକାଇ, ପାଣ୍ଡବସେନା ନିପାତ କରୁଛନ୍ତି ।

ଦୁଃଶାସନ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରି, ଏ ଦିନ ଭାରି ବୀରତ୍ୱ ଦେଖାଇଥିଲେ; ଅର୍ଜୁନ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ତାଙ୍କୁ ପାରିଲେ ନାଇ । ଶିଖଣ୍ଡୀ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ମାରୁଛନ୍ତି । ଭୀଷ୍ମ ହସି ହସି ପାଣ୍ଡବ ସେନା କାଟି ଯାଉଛନ୍ତି । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦଳର ସମସ୍ତେ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରୁ କରୁ, ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ତେଜରେ ଅସ୍ତ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଛନ୍ତି । ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ହଜାର ହଜାର ଶର ଆସି କୌରବ ସୈନ୍ୟରେ ପ୍ରଳୟ ପକାଇ ଦେଲଣି । କୃପ, ଶଲ୍ୟ, ଦୁଃଶାସନ, ବିକର୍ଣ୍ଣ, ବିଂଶତି ସମସ୍ତେ ପଳାଇଗଲେ ।

ଶବ ଦେହ ପଡ଼ି ପଡ଼ି, ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିରେ ଆଉ ମାଟି ଦିଶୁନାଇ; କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ପଳାଇଲେ ମଧ୍ୟ, ଭୀଷ୍ମଙ୍କର ଖାତିର୍ ନାଇ । ପାଣ୍ଡବ ପକ୍ଷରେ ଯେତେ ରଜା ଥିଲେ, ଭୀଷ୍ମ ସେମାନଙ୍କୁ ପ୍ରାୟ ଶେଷ କରିଦେଲେ । ଦଶ ହଜାର ହାତୀ, ଚଉଦ ହଜାର ପଦାତି, ଦଶ ହଜାର ଘୋଡ଼ା, ସାତ ଜଣ ମହାରଥୀ, ବିରାଟଙ୍କ ଭାଇ ଶତାନୀକ ପ୍ରଭୃତି ହଜାର ହଜାର ବୀର, ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ବାଣରେ ମରି ପଡ଼ିଗଲେଣି ।

କୃଷ୍ଣ, ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଦେବାରୁ, ଅର୍ଜୁନ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ବାଣ ମାରିଲେ । ତା' ପରେ ଭୀମ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ, ଅଭିମନ୍ୟୁ, ସାତ୍ୟକି, ଘଟୋତ୍କଚ ସମସ୍ତେ ଅସ୍ଥିର ହେଲେ । ଅର୍ଜୁନ ସେମାନଙ୍କୁ ରକ୍ଷାକଲେ ।

ଶିଖଣ୍ଡୀ ବାଣ ମାରୁଛନ୍ତି; ଏଣେ ଅର୍ଜୁନ ତାଙ୍କର ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛନ୍ତି । ସାତ୍ୟକି, ଚେକିତାନ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ, ବିରାଟ, ଦ୍ରୁପଦ, ନକୁଳ, ସହଦେବ, ଅଭିମନ୍ୟୁ ଓ ଦ୍ରୌପଦୀ-ପୁତ୍ର ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ତେ ମିଶି ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ଉପରେ ବାଣ ବୃଷ୍ଟି କରୁଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଭୀଷ୍ମ ଟିକିଏ ଘୁଞ୍ଚୁ ନାହାଁନ୍ତି; ତାଙ୍କ ଯୁଦ୍ଧ ସମାନ ଚାଲିଛି ।

ଅର୍ଜୁନ ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ଧନୁ କାଟି ଦେଲେ । ଦୁଇ ପକ୍ଷରୁ ସବୁ ବୀରମାନେ ଆସି ସଂଗେ ସଂଗେ ଭେଟାଭେଟି ହୋଇଗଲେ । ଏଣେ ଶିଖଣ୍ଡୀ ବାଣରେ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ଏକ ପ୍ରକାର ଘୋଡ଼ାଇ ସାରିଲଣି । ଭୀଷ୍ମ ଧନୁ ଧରିଲେଇ, ଅର୍ଜୁନ ଥରକୁ ଥର କାଟି ଦେଉଛନ୍ତି । ଭୀଷ୍ମ ଏକ ଶକ୍ତି ଛାଡ଼ିଲେ, ଅର୍ଜୁନ କାଟିଦେଲେ ।

ଭୀଷ୍ମ ଶରଶଯ୍ୟା କଲେ

ଭୀଷ୍ମ ଦେଖିଲେ, କୃଷ୍ଣ ନ ଥିଲେ ସେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ମାରିପାରନ୍ତେ; କିନ୍ତୁ ସେ ତାହା କରିବେ ନାଇ, କିମ୍ବା ଶିଖଣ୍ଡୀ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ ନାଇ । କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖି ଏବେ ମରିବାକୁ ସେ ଠିକ୍ କଲେ ।

ବସୁମାନେ ଆକାଶରୁ ଜୟଧ୍ୱନି କରି, ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ଆଉ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ମନା କଲେ । ସ୍ୱର୍ଗରେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ବାଜିଲା । ଦେବତାମାନେ ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ଉପରେ ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି କଲେ । ଭୀଷ୍ମ ଯୁଦ୍ଧର ଚେଷ୍ଟା ଛାଡ଼ି ଦେଲେ, ଅର୍ଜୁନ ଗାଣ୍ଡୀବ ଧନୁରେ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ବାଣମାନ ବସାଇଦେଲେ ।

ଭୀଷ୍ମ ଏତିକିବେଳେ ଦୁଃଶାସନକୁ କହିଲେ, "ଦୁଃଶାସନ, ଏ ସବୁ ତ ଶିଖଂଡୀର ବାଣ ନୁହେଁ, ଏ ତ ନିଶ୍ଚୟ ଅର୍ଜୁନର । ଦେଖ ଏ ସବୁ ମୋର ବର୍ମ (ସାଜ) ଫୁଟାଇ, ଉପର ଦେହ ଭିତରେ ପଶି ଯାଉଚି ।"

ଏତିକିବେଳେ ଭୀଷ୍ମ ଗୋଟାଏ ଶକ୍ତି ମାଇଲେ । ଅର୍ଜୁନ କାଟି ଦେଲାରୁ ଭୀଷ୍ମ ଖଂଡା ଧରି ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇବେ ବୋଲି ବସିଚଂତି ଅର୍ଜୁନ ଖଂଡାଟି କାଟି ଖଂଡ ଖଂଡ କରିଦେଲେ । କୌରବମାନେ ଭୀଷ୍ମଂକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ କେତେ ଉଦ୍ୟମ କଲେ, କିଛି ହେଲା ନାଇ ।

ଭୀଷ୍ମଂକ ଦେହଯାକ ଶର ବସିଗଲା । ଆଉ ଆଂଗୁଳେ ହେଲେ ଥାନ ନାଇ । ବେଳ ବୁଡ଼ିବାକୁ ଆଉ ଟିକିଏ ବାକି ଅଛି, ଭୀଷ୍ମ ରଥ ଉପରୁ ଖସି ପଡ଼ିଲେ । ଦେବତାମାନେ 'ଆହା ! ଆହା !' କଲେ; ପୃଥିବୀ କଂପିଗଲା । ଯୋଦ୍ଧାମାନେ କାଂଦି ଉଠିଲେ ।

ଭୀଷ୍ମ ପଡ଼ିଯାଇ, ତଳେ ଲାଗିଲେ ନାଇ । ଶର ମୁନ ଉପରେ ଯେପରି କି ଶୋଇ ରହିଲେ, ମୁଂଡଟି ଖାଲି ଝୁଲି ପଡ଼ୁଥାଏ । ଲୋକେ ମଲାବେଳେ ଶେଯରେ ଶୋଇଲା ପରି, ଭୀଷ୍ମ ଏବେ ଶର ଶେଯରେ ଶୋଇଲେ ।

ଭୀଷ୍ମ ପଡ଼ିଗଲାକ୍ଷଣି, ଆକାଶରୁ ଦେବତାମାନେ ପଚାରିଲେ, "ହେ ମହାବୀର, ହେ ମହାପୁରୁଷ, ସୂର୍ଯ୍ୟ ଏବେ ଆକାଶର ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗରେ ଅଛଂତି । ମହାପୁରୁଷମାନଂକର ମରିବାର ଏ ସମୟ ନୁହେଁ । ତୁମେ କ'ଣ ଏଇ ସମୟରେ ମରିବ ?" ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ, "ମୁଁ ତ ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ି ନାଇ ।"

ହିମାଳୟ ଉତ୍ତରରେ ମାନସରୋବର । ସେଠାରୁ ହଂସମାନେ ଉଡ଼ି ଯାଉଥିଲେ । ସେମାନେ କହିଲେ, "ସୂର୍ଯ୍ୟ ଦେବ ଆକାଶର ଦକ୍ଷିଣ ଭାଗରେ ଅଛଂତି; ମହାତ୍ମା ଭୀଷ୍ମ କ'ଣ ଏତେବେଳେ ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିବେ ?" ଭୀଷ୍ମଦେବ ସେ ହଂସମାନଂକୁ ଦେଖି, ଟିକିଏ ଚିଂତା କରି, ଜାଣି ପାରିଲେ ଯେ, ତାଂକର ମା' ଗଂଗାଦେବୀ ଋଷିମାନଂକୁ ସେହି ହଂସ ରୂପରେ ପଠାଇଚଂତି ।

ସେ କହିଲେ, "ହେ ହଂସଗଣ, ପିତାଂକ ବରରେ ମୁଁ ଇଚ୍ଛା ନ କଲେ, ମୋର ମରଣ ହେବ ନାଇ । ସତ୍ୟ କହୁଚି, ସୂର୍ଯ୍ୟଦେବ ଆକାଶର ଉତ୍ତର ଭାଗକୁ ନ ଆସିଲେ, ମୁଁ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିବ ନାଇ ।

ଶର-ଶଯ୍ୟାରେ ଭୀଷ୍ମ

ଭୀଷ୍ମ ପଡ଼ିଯିବା ସଂଗେ ସଂଗେ ସେ ଦିନର ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହେଲା । ପାଂଡବ ଦଳରେ ଶଂଖ ବାଜିଲା । ଭୀମ ଆନଂଦରେ ନାଚିଗଲେ । ଦ୍ରୋଣ ଏ ଖବର ପାଇ, ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ, ରଥରୁ ପଡ଼ିଗଲେ । ଯୋଦ୍ଧାମାନେ କବଚ ଛାଡ଼ି, ଦୁଃଖରେ ହାତ ଯୋଡ଼ି, ଭୀଷ୍ମଂକ ପାଖେ ଆସି ପହଂଚିଲେ ।

ଭୀଷ୍ମଂକ ମୁଂଡ ଝୁଲି ପଡ଼ିଥିଲା । ରାଜାମାନଂକୁ ଦେଖି, ଆଶୀର୍ବାଦ କରି, ସେ ମୁଂଡ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ତକିଆ ମାଗିଲେ । ରାଜାମାନେ ସୁଂଦର ରେସମ ମଖମଲ ତକିଆମାନ ଆଣି ହାଜର କଲେ । ଭୀଷ୍ମ ତା' ଦେଖି ହସିଲେ ଏବଂ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଡାକିବାକୁ କହିଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ ଆସିବାରୁ ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ, "ମୋର ଶେଯ ହେଲା; ତକିଆ ଦିଅ ।" ଅର୍ଜୁନ ଭୀଷ୍ମଂକୁ ଦେଖି କାଂଦୁଥିଲେ । ଏ କଥା ଶୁଣି ତିନୋଟି ବାଣ ମାରି ମୁଂଡତଳେ ଲଗାଇ, ମୁଂଡଟି ଉଚ୍ଚ କରିଦେଲେ । ଭୀଷ୍ମ ସଂତୋଷରେ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ କଲେ ।

ତା'ପରେ କହିଲେ, "ଯେତେ ଦିନ ଉତ୍ତରାୟଣ ହୋଇ ନାହିଁ (ସୂର୍ଯ୍ୟ ଆକାଶରେ ଉତ୍ତର ଦିଗକୁ ଯାଇ ନାହାଁନ୍ତି), ସେତେଦିନ ମୁଁ ଏହିପରି ରହିବି । ତା'ପରେ ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିବି । ତୁମେମାନେ ମୋ ଚାରିପାଖେ ପରିଖା (ଖାଲ) ଖୋଳି ଦିଅ । ଆଜି ତୁମେମାନେ ଶତ୍ରୁ ସ୍ୱଭାବ ଛାଡ଼ି ଏ ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ କର ।"

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ସେଠାରୁ କେତେ ଭଲ ଭଲ ଚିକିତ୍ସକ ଆଣି ଚିକିତ୍ସା କରାଇବେ ବୋଲି କହିଲେ । ଭୀଷ୍ମ ହସି ହସି ମନା କଲେ । ଚିକିତ୍ସକମାନେ ଔଷଧ ନେଇ ଫେରିଗଲେ ।

ରାତି ହେବାରୁ, ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ପାଖେ ପହରା ରଖାଇ, ସମସ୍ତେ ଶିବିରକୁ ଗଲେ ।

ସକାଳ ହେଲା । ସ୍ତ୍ରୀ, ବାଳକ, ବୃଦ୍ଧ, ବୀର, ସମସ୍ତେ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଲେ । ଝିଅଗୁଡ଼ିକ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଫୁଲମାଳ, କର୍ପୂର, ଚନ୍ଦନ ଦେଇ, ଲିଆ ବାଣ୍ଟିଲେ । ତାଙ୍କ ପାଖେ ବାଦ୍ୟ ବାଜିଲା—ନାଚ ହେଲା; ରାଜାମାନେ ହାତ ଯୋଡ଼ି ତାଙ୍କୁ ଘେରି ବସିଲେ । ଅତି ସୁନ୍ଦର ଶୋଭା ଦିଶିଲା ।

ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ଶୋଷ କରିବାରୁ ସେ ପାଣି ମାଗିଲେ । ରାଜାମାନେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣକୁମ୍ଭ (ସୁନାଗରା)ରେ ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ ପାଣି ଆଣି ହାଜର କଲେ । ଭୀଷ୍ମ ଟିକିଏ ହସି ପୁଣି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଡକାଇଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ ଆସିଲାରୁ ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ, "ଶେଯ ଦେଇଚ, ତକିଆ ଦେଇଚ, ଏବେ ମୁନ୍ଦାଏ ପାଣି ଦିଅ ।" ଅର୍ଜୁନ ବୁଝି ପାରି, ଗାଣ୍ଡୀବରେ ପର୍ଜନ୍ୟାସ୍ତ୍ର ବସାଇଲେ । ଅସ୍ତ୍ର ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ମୁହଁର ଡାହାଣ ପାଖେ ପୃଥିବୀ ଫୁଟାଇ ଦେଲା । ଗୋଟାଏ ପାଣିର ଝର ବାହାରି ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ମୁହଁରେ ପଡ଼ିଲା ।

ଭୀଷ୍ମ ତହୁଁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବହୁତ ଆଶୀର୍ବାଦ କରି କହିଲେ, "ତୁମ ପରି ଧନୁର୍ଦ୍ଧର ଏ ଜଗତରେ ନାହିଁ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଆମମାନଙ୍କ କଥା ଶୁଣିଲା ନାହିଁ । ସେ ନିଶ୍ଚୟ ନଷ୍ଟ ହେବ ।"

ପାଖରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଥିଲେ । ଏ କଥା ଶୁଣି ତାଙ୍କ ମୁହଁ ଶୁଖିଗଲା । ଭୀଷ୍ମ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କୁ ବହୁତ ବୁଝାଇଲେ, କହିଲେ, "ଅର୍ଜୁନ ଆଉ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପରି ବୀର ନାହିଁ । ଏତେ ଅସ୍ତ୍ର କଥା ଆଉ କାହାକୁ ଜଣା-ନାହିଁ । ଏବେ ବେଳ ଅଛି । ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ସନ୍ଧି (ସମାଧାନ) କର । ମୋର ମୃତ୍ୟୁରେ ଏ ଯୁଦ୍ଧ ଶେଷ ହେଉ । ଠିକ୍ କହୁଚି, ମୋ କଥା ନ ଶୁଣିଲେ ତୁମେ ନଷ୍ଟ ହେବ ।"

ଭୀଷ୍ମ ତୁନି ହେଲେ । ସମସ୍ତେ କ୍ରମେ ଶିବିରକୁ ଗଲେ । ପରେ କର୍ଣ୍ଣ ଏକାରେ ଆସି, କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି କହିଲେ, "ହେ କୁରୁଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଯେ ତୁମକୁ ବରାବର ବିରକ୍ତ କରେ, ମୁଁ ସେଇ ରାଧେୟ (ରାଧାର ପୁଅ) ।" ଭୀଷ୍ମ ଆଖିପତା ଟେକି ଚାହିଁଲେ; ସେଠାରେ ପହରାବାଲାଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ନ ଥିଲେ । ପହରାବାଲାଙ୍କୁ ଦୂରକୁ ଯିବାକୁ କହି, କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ କହିଲେ, "କର୍ଣ୍ଣ ଆସିଲ, ଭଲ କଲ । ମୁଁ ବ୍ୟାସ ନାରଦଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିଚି, ତୁମେ ରାଧାପୁଅ ନୁହଁ, ତୁମେ କୁନ୍ତୀ ପୁଅ । ଦୁଷ୍ଟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପଡ଼ି, ପାଣ୍ଡବ-ମାନଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା କର ବୋଲି, ମୁଁ ତୁମକୁ କଟୁ କଥା କହେ; କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତୁମର ମନ୍ଦ ବାଞ୍ଛୁ ନାହିଁ । ତୁମ ପରି ଧାର୍ମିକ, ଦାତା ଓ ବୀର କମ୍ ଅଛନ୍ତି । ଏବେ ତୁମେ ଭାଇମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମିଳିଯାଅ, ମୋର ମୃତ୍ୟୁରେ ଏ ଯୁଦ୍ଧ ଶାନ୍ତ ହେଉ ।"

କର୍ଣ୍ଣ କହିଲେ, "ମୁଁ ଆଉ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର ଶତ୍ରୁତା ଛାଡ଼ି ପାରିବି ନାହିଁ । ଆଜ୍ଞା ଦିଅନ୍ତୁ, ମୁଁ

ଯୁଦ୍ଧ କରିବି । ଆପଣଙ୍କ ପାଖେ ଯେବେ କିଛି ଅପରାଧ କରିଥିବି, ମୋତେ କ୍ଷମା ଦିଅନ୍ତୁ । ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ, "ଯେବେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବ, ରାଗ ଛାଡ଼, ଧର୍ମ ପାଇଁ ଯୁଦ୍ଧ କର । କ୍ଷତ୍ରିୟ ଧର୍ମରେ ରହି ସ୍ୱର୍ଗଲାଭ କର ।"

ତା ଉତ୍ତାରୁ କର୍ଣ୍ଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ । ଭୀଷ୍ମ ଆଖି ବୁଜି, ସେଠାରେ ପଡ଼ି ରହିଲେ ।

ଦ୍ରୋଣ ପର୍ବ

ଦ୍ରୋଣ ସେନାପତି ହେଲେ

ଏବେ ଦଶ ଦିନ ପରେ ଭୀଷ୍ମ ମରିବାରୁ, କର୍ଣ୍ଣ ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ବାହାରିଲେ । ଏବେ ସେନାପତି ହେବ କିଏ ? କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ଫଟାଟୋପ କଥାରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ମନ ଭଲ ଯାଇଛି, ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖି କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ଉପରେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ସେନାପତି ହେବାକୁ କହିଲେ । କର୍ଣ୍ଣ କହିଲେ, "ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ରୋଣ ଥାଉଁ ଥାଉଁ, ମୁଁ ନିଜେ ସେନାପତି ହେବା ଠିକ୍ ହେବ ନାଇ ।"

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦ୍ରୋଣଙ୍କୁ ଯାଇ, ସେନାପତି ହୋଇ କୌରବଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ, ପ୍ରାର୍ଥନା କଲେ । ଦ୍ରୋଣ 'ହଁ' କଲେ; ମାତ୍ର କହିଲେ, "ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ମୋତେ ମାରିବାକୁ ଜନ୍ମ ହୋଇଛି । ତା'କୁ ମୁଁ ମାରି ପାରିବି ନାଇ ।"

ଦ୍ରୋଣଙ୍କୁ ସେନାପତି କରି, ସମସ୍ତଙ୍କର ଭାରି ଉତ୍ସାହ । ଦ୍ରୋଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ବର ମାଗିବା ପାଇଁ କହିଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କହିଲେ, "ଗୁରୁଦେବ, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଧରି ଦିଅନ୍ତୁ ।" ଦ୍ରୋଣ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ ବିଚାରିଲେ, ଭଲ ବୋଲି ଦୟାକରି, ମାରିବାକୁ ନ କହି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଧରିବାକୁ କହୁଚନ୍ତି ।

କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ଏତେ ସରଳ ହେବ କାହିଁ ? ସେ କ୍ରମେ କଥାବାର୍ତ୍ତା ହେଉ ହେଉ, କହି ପକାଇଲେ, "ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ମାରିଲେ, ଅର୍ଜୁନ ଏ ସଂସାର ରଖିବ ନାଇ । ଧରି ଆଣିଲେ, ପୁଣି ପଶା ଖେଳକୁ ଡାକି ବଣକୁ ପଠାଇଦେବା ।"

ଦ୍ରୋଣ କିନ୍ତୁ କହିଲେ, "ଅର୍ଜୁନ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ମୁଁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଧରି ପାରିବି ନାଇ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଅଲଗା କରିପାରିଲେ ମୁଁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଧରି ଆଣିବି ।"

ଚରମାନେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଏ ଖବର ଦେଲେ । ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର ଭୟ ହେଲା । ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ମୁଁ ବଂଚି ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଆପଣଙ୍କୁ କେହି ଧରି ପାରିବେ ନାଇ ।"

ଏକାଦଶ ଦିନ ଯୁଦ୍ଧ

ପୁଣି ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଲା ! ଦ୍ରୋଣ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରି, ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ମାରିଲେ । ଭାରି ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଗଲା । ହାର୍ଦ୍ଦିକ୍ୟ ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ; ପ୍ରଥମରୁ ଟିକିଏ ବଳ ଦେଖାଇଲେ; କିନ୍ତୁ ଶେଷକୁ ଅଭିମନ୍ୟୁ ହାତରେ ତାଙ୍କ ଚୁଟିମୁଠାଟା ପଡ଼ିଲା । ଅଭିମନ୍ୟୁ ତାକୁ ଦି' ଥେର ବୁଲାଇ, ଦୂରକୁ ଗୁଞ୍ଚି ଦେଲେ ।

ହାର୍ଦ୍ଦିକ୍ୟର ହେସ୍ତ ଦେଖି, ଜୟଦ୍ରଥ ଆସିଲେ । ତାଙ୍କ ଦଶା ବି ସେହିପରି ହେଲା । ଶଲ୍ୟ ଆସିଲେ, ତାଙ୍କ ସାରଥି ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କ ହାତରେ ମଲେ । ସେ ନିଜେ ଗଦା ଧରି ବାହାରିବାରୁ, ଅଭିମନ୍ୟୁ ବି ଗଦା ଧରି ଡାକିଲେ । ଏ ମଧ୍ୟରେ ଭୀମ ଆସି ଶଲ୍ୟଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଲଢ଼ିଲେ । ଗଦାରେ ଗଦା ବାଜି, ଝିକ୍ ଝିକ୍ ନିଆଁ ବାହାରିଲା । ଦୁହେଁ ପଡ଼ିଗଲେ । ଭୀମ ଉଠିଲେ, ଶଲ୍ୟ କିନ୍ତୁ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ି ରହିଲେ ।

ଦୁଇପକ୍ଷ ବୀରମାନେ ଏବେ ମହାଯୁଦ୍ଧରେ ମାତିଲେ । କୌରବ ସୈନ୍ୟମାନେ ହାହାକାର କରି ପଳାଇଲେ । ଦ୍ରୋଣ କୌଣସିମତେ ତାଙ୍କୁ ସଂଖ୍ୟାଳ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଧରିବାକୁ ଗଲେ । ଶିଖଣ୍ଡୀ, ଉତ୍ତମୌଜା, ନକୁଳ, ସହଦେବ ପ୍ରଭୃତି କେହି ଠିକଣା ପଡ଼ିଲେ ନାହିଁ ।

ଏଇ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଧରା ପଡ଼ିଲା ପରି । ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳକୁ ବିରାଟ, ଦ୍ରୁପଦ, କୈକୟଗଣ, ସାତ୍ୟକି, ଶିବି, ବ୍ୟାଘ୍ରଦତ୍ତ, ସିଂହସେନ ପ୍ରଭୃତି ଦଉଡ଼ି ଆସି ବାଟ ଓଗାଳିଲେ । ହୁହୁଁ ହୁହୁଁ ବ୍ୟାଘ୍ରଦତ୍ତ; ସିଂହସେନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ତଳେ ପଡ଼ିଲା ଏବଂ ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ରଥ ଯାଇ, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ରଥ ପାଖେ ପହଞ୍ଚିଲା । ପାଣ୍ଡବମାନେ ହାହାକାର କଲେ; କୌରବମାନେ ତାଳି ମାରିଲେ ।

ଏଇ ଦେଖ, ବଜ୍ରକୁଳ ପରି ସୈନ୍ୟ କାଟି କାଟି ଅର୍ଜୁନ ଆସି ହାଜର ଏବେ, ଆଉ ଧନୁ ଧରେ କିଏ ? ଅର୍ଜୁନ ବାଣରେ ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧାର କଲେ । ପୃଥିବୀ ଆକାଶ ଏକ ହୋଇଗଲା ।

ସଂଧ୍ୟା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା । ଦ୍ରୋଣ ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଆଉ ସେ ଦିନ ଧରା ହେଲେ ନାହିଁ ।

— ——

ସଂଶପ୍ତକ ସେନା

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଧରିବାକୁ ହେଲେ, ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ପାଖରୁ ଅଲଗା କରିବା ଦରକାର । ଦ୍ରୋଣ କହିଲେ, "ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଡାକ, ଦୂରକୁ ନେଇଗଲେ, ସେ କେବେ ଯୁଦ୍ଧ ନ ସାରି, ଡାକିବା ଲୋକକୁ ପରାସ୍ତ ନ କରି ଫେରିବେ ନାହିଁ । ସେତିକିବେଳେ ମୁଁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଧରି ଆଣିବି ।"

ଏହା ଶୁଣି ସୁଶର୍ମା, ସତ୍ୟରଥ, ସତ୍ୟଧର୍ମା, ସତ୍ୟବ୍ରତ, ସତ୍ୟେଷୁ, ସତ୍ୟକର୍ମା ପ୍ରଭୃତି ବୀରମାନେ ପଚାଶ ହଜାର ସୈନ୍ୟ ସହିତ ଅଗ୍ନି ସାକ୍ଷୀ କରି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ, "କାଲି ଆମେମାନେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ନ ମାରି ଯୁଦ୍ଧରୁ ଫେରିବୁ ନାହିଁ; ଫେରିଲେ ମହାପାପ ଫଳରେ ନରକ ଭୋଗ କରିବୁଁ ।"

ଏହିପରି ଯେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରେ, ତାକୁ କହନ୍ତି, 'ସଂଶପ୍ତକ' ।

ଦ୍ୱାଦଶ ଦିନ

ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେବା ମାତ୍ରେ, ସଂଶପ୍ତକମାନେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଡାକିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ସତ୍ୟଜିତଙ୍କୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ପାଖେ ରଖି, ସଂଶପ୍ତକଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଗଲେ । ସଂଶପ୍ତକମାନେ ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ମରୁଥାନ୍ତି, ପୁଣି ଦଳ ଦଳ ହୋଇ ଆସି ପଡ଼ୁଥାନ୍ତି । ଏପରି ଭୟାନକ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ; ନାରାୟଣୀ ସେନା ମଧ୍ୟ ଆସି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଘେରିଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ ଏବେ 'ତ୍ୱାଷ୍ଟ୍ର' ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ିଲେ । ସେ ଅସ୍ତ୍ରର ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଫଳ । ତାହାର ଫଳରେ ଶତ୍ରୁମାନେ ଆପଣା ଆପଣାକୁ ଅର୍ଜୁନ ବୋଲି ଭାବିକରି କାଟିଲେ; ତଥାପି ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଛି । ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ହୁହୁଁ ହୁହୁଁ ଲଳିତ୍ଥ, ମାଳବ, ମାବେଲ୍ଲକ ପ୍ରଭୃତି ଯୋଦ୍ଧାମାନେ ଆସି ବାଣରେ ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧାର କରି ଦେଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ ବାୟବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରରେ ସବୁ ଉଡ଼ାଇ ଦେଲେ । ଅସ୍ତ୍ର ତ ଉଡ଼ିଗଲା; ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା, ରଜା ସଂଶପ୍ତକ ସେନା, ସମସ୍ତେ ଶୁଖିଲା ପତ୍ର ପରି ଉଡ଼ି ଉଡ଼ି ଅଥୟ ।

ତେଣେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଧରିବା ପାଇଁ ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ମରିପଡ଼ି ଲାଗିଛନ୍ତି । ପାଣ୍ଡବପକ୍ଷର ବୃକ, ସତ୍ୟଜିତ, ଦୃଢ଼ସେନ, କ୍ଷେମ, ବସୁଦାନ ପ୍ରଭୃତି ବଡ଼ ବଡ଼ ବୀରମାନେ ମଲେଣି । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଦ୍ରୋଣ

ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଝଡ଼ ତୋଫାନ ପରି ମାଡ଼ି ଆସୁଛନ୍ତି । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏବେ ସେ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଅନେକ ହାତୀ ନେଇ, ଭୀମକୁ ଭେଟିଲେ । ସେ ହାତୀଗୁଡ଼ିକ ମାରିବା ପାଇଁ ଭୀମଙ୍କୁ ବହୁତ ବେଳ ଲାଗିଲା ନାହିଁ । ଅଙ୍ଗ ଦେଶର ମ୍ଲେଚ୍ଛ ରାଜା, ହାତୀ ଚଢ଼ି ଆସି ମଲେ । ତା'ପରେ ଆସିଲେ ଭଗଦତ୍ତ; ସେ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ବନ୍ଧୁ ଓ ଭାରି ବୀର । ସେ ହାତୀ ଚଢ଼ି ଆସିଥିଲେ । ସେ ହାତୀ ଏକ ବିଷମ ହାତୀ । ଭୀମଙ୍କର ବଳ ପହଞ୍ଚିଲା ନାହିଁ । ଭୀମ ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ରକ୍ଷା ପାଇଲେ । ଏ ମଧ୍ୟରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ପ୍ରଭୃତି ଆସି ପହଞ୍ଚି ଗଲେ । ଦଶାର୍ଣ୍ଣ ରାଜା ଭଗଦତ୍ତଙ୍କ ହାତରେ ମଲେ । ଭଗଦତ୍ତଙ୍କ ହାତୀ ସାତ୍ୟକିର ରଥ ଛେଚି, ଗୁଣ୍ଡା କରିଦେଲା । ସାତ୍ୟକି ଓ ତାର ସାରଥି ଡେଇଁପଡ଼ି ରକ୍ଷା ପାଇଲେ । ଏବେ ହାତୀଟି ରାଜାମାନଙ୍କ ଭିତରେ ପଶି କଦଳୀ କିଆରିରେ ବୁଲିଲା ପରି ବୁଲିଲା; ଭାରି କୋଳାହଳ ଉଠିଲା । ଅର୍ଜୁନ ସେ କୋଳାହଳ ଶୁଣି, କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସେହି ଆଡ଼କୁ ରଥ ଚଳାଇବାକୁ କହିଲେ; କିନ୍ତୁ ଚଉଦ ହଜାର ସଂଶପ୍ତକ ଆସି ପୁଣି ହାଜର୍ । ତାଙ୍କୁ ମାରି ଆସିଲା ବେଳକୁ, ସୁଶର୍ମା ଛଅଟି ଭାଇ ନେଇ ଆସି ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ଛ ଭାଇଙ୍କ ମାରି, ସୁଶର୍ମାକୁ ଅଜ୍ଞାନ କରି, ଅର୍ଜୁନ ଆସି ଦେଖିଲେ, ଭଗଦତ୍ତଙ୍କ ହାତୀ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ କଦଳୀ ବଣ କରିଛି ।

ଦୁହେଁ ଭେଟାଭେଟି ହୋଇଗଲେ । ଅର୍ଜୁନ ରଥରେ, ଭଗଦତ୍ତ ହାତୀରେ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ରଥ ତ ଆଉ ଯୁଦ୍ଧ କରି ଜାଣେ ନାହିଁ, ହାତୀ ସେ ଯୁଦ୍ଧ ଶିକ୍ଷିତ ! ଥରକୁ ଥର ହାତୀ ରଥକୁ ଧରି ଗୁଣ୍ଡା କଲା ବେଳକୁ, କୃଷ୍ଣ କୌଶଳରେ ରଥ ଚଳାଇଦିଅନ୍ତି ।

କ୍ରମେ ଅର୍ଜୁନ ଭଗଦତ୍ତଙ୍କୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରି, ତାଙ୍କୁ ସତୁରିଟି ଶର ମାରିଲେ । ସେ ରାଗି ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଉପରକୁ ବୈଷ୍ଣବ ଅଙ୍କୁଶ ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ିଲେ । କୃଷ୍ଣ ତାହା ଦେଖି, ହଠାତ୍ ଛାତି ଦେଖାଇଦେଲେ । ଅସ୍ତ୍ରଟି ଫୁଲମାଳପରି କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଛାତିରେ ପଡ଼ିଗଲା । କୃଷ୍ଣ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ ନାହିଁ ବୋଲି କଥା ଦେଇ ଏପରି କରୁଛନ୍ତି ଦେଖି, ଅର୍ଜୁନ ଟିକିଏ ଦୁଃଖିତ ହେଲେ । କୃଷ୍ଣ ବୁଝାଇ ଦେଲେ (ସ୍ୱୟଂ ନିଜେ) ବିଷ୍ଣୁଙ୍କ ଛଡ଼ା, ଆଉ କେହି ଏ ଅସ୍ତ୍ର ସହି ପାରିବେ ନାହିଁ । କୃଷ୍ଣ ତ ନିଜେ ବିଷ୍ଣୁ । ଅର୍ଜୁନ ଆଉ କଷ୍ଟ କରିବେ କାହିଁକି ? ଭଗଦତ୍ତଙ୍କର ଭଲ ଅସ୍ତ୍ରଟି ତ ଗଲା ! ସେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ହାତରେ ଆଉ କେତେକ୍ଷଣ ! ଭଗଦତ୍ତଙ୍କ ଆଗରୁ, ତାଙ୍କ ହାତୀଟି ମଧ୍ୟ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ହାତରେ ମଲା ।

ତା'ପରେ ଅଚଳ, ବୃଷକ ବୋଲି ଶକୁନିର ଦୁଇ ଭାଇଙ୍କୁ ମାରି, ଅର୍ଜୁନ ଖୋଦ ଶକୁନି ସଙ୍ଗେ ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇ ଦେଲେ । ଶକୁନି ବହୁତ ମାୟା ଜାଣନ୍ତି, ସେ କେତେ ଭୟଙ୍କର ଜନ୍ତୁ; ରାକ୍ଷସ, ଅସ୍ତ୍ରସବୁ ମାୟାରେ ବାହାର କଲେ; କିନ୍ତୁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସେସବୁ କେତେ ମାତ୍ର ? ଶକୁନି ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧକାର କରିଦେଲେ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଜ୍ୟୋତିଷ୍କ ଅସ୍ତ୍ରରେ ସବୁ ପୁଣି ଆଲୁଅ ହୋଇଗଲା । ଶକୁନି ନଈବଢ଼ି କରାଇଲେ, ଅର୍ଜୁନ ଆଦିତ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରରେ ଜଳ ଶୁଖାଇ ଦେଲେ । ଶେଷକୁ ଶକୁନି ପରାସ୍ତ ହୋଇ ପଳାଇଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ କୌରବସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କଲେ । ଦ୍ରୋଣ ଭାରି ରାଗି ଗଲେ । ହଜାର ହଜାର ସୈନ୍ୟ ମାରିଲେ । ଏତିକିବେଳକୁ ଆଉ ଦଳେ ସଂଶପ୍ତକ ଆସି, ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଡାକି ନେଲେ ।

ଭୀମ ଆସି ପାଣ୍ଡବସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହ ଦେଲେ । ଅର୍ଜୁନ ସଂଶପ୍ତକମାନଙ୍କୁ ମାରି, ପୁଣି ଫେରି ଆସି, ଏପରି ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ଯେ, କୌରବମାନେ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି, 'କର୍ଣ୍ଣ' 'କର୍ଣ୍ଣ' ବୋଲି ପାଟି କଲେ ।

କର୍ଣ୍ଣ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ତିନୋଟି ଭାଇ ମଧ୍ୟ ସେ ସାଙ୍ଗରେ ଆସିଥିଲେ । ଭାଇ ତିନୋଟି ତ ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ ହାତରେ ମଲେ । ନିଜେ କର୍ଣ୍ଣ ବି ସାତ୍ୟକିର ବାଣ ଖାଇ, ଜର୍ଜର ହେଲେ ।

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, ଦ୍ରୋଣ, ଜୟଦ୍ରଥ ଆସି କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କଲେ । ସନ୍ଧ୍ୟା ଯାଏ ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଲା । ସନ୍ଧ୍ୟା ଉତ୍ତାରୁ ସମସ୍ତେ ଶିବିରକୁ ଗଲେ ।

ଅଭିମନ୍ୟୁ ବଧ

ତ୍ରୟୋଦଶ ଦିନ

ଆରଦିନ ସଂଶପ୍ତକମାନେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କୁ ଡାକି ନେଲେ । ଏଣେ ଦ୍ରୋଣ ଭୟାନକ ଚକ୍ରବ୍ୟୂହରେ ସୈନ୍ୟ ସଜାଡ଼ି ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇ ଦେଲେ ।

ଅର୍ଜ୍ଜୁନଙ୍କ ଛଡ଼ା ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଆଉ କେହି ଚକ୍ରବ୍ୟୂହରେ ପଶିବା, ବାହାରିବା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଏବେ ଉପାୟ କଣ ? ଏକା ଅଭିମନ୍ୟୁ ପଶି ଜାଣନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ବାହାରିବା ତାଙ୍କୁ ଜଣା ନାହିଁ ।

ଶେଷକୁ ଅଭିମନ୍ୟୁ ପଶିବାର ହେଲା । ପାଣ୍ଡବ ଚାରି ଭାଇ, ତା'ପରେ ପଛେ ଯାଇ, ବ୍ୟୂହ ଫିଟାଇବାର ଠିକ୍ କଲେ ।

ଏଡ଼େ କଠିନ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସାରଥି ସୁମିତ୍ର ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କୁ ମନା କଲେ; କିନ୍ତୁ ଅଭିମନ୍ୟୁ ସେ କଥା ନ ମାନି କହିଲେ, "ନିଜେ ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବତାଙ୍କୁ ଘେନି ଆସିଲେ ମଧ୍ୟ, ମୁଁ ଆଜି ନିଶ୍ଚୟ ଯୁଦ୍ଧ କରିବି ।"

ଅଠର ବର୍ଷର ଅଭିମନ୍ୟୁ ଏବେ ଚକ୍ରବ୍ୟୂହରେ ପଶିଲେ । ହରିଣପିଲା ଦେଖିଲେ ବାଘ ଯେପରି ମାଡ଼ିଆସେ, ସେହିପରି କୌରବ ଯୋଦ୍ଧାମାନେ ବାଳକ ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କୁ ଘେରିଗଲେ; କିନ୍ତୁ ପିଲା ହେଲେ କଣ ହେବ, ସେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ପୁଅ । ବାଣ ମାରି, କୌରବ-ସେନାଙ୍କୁ ଏକାବେଳକେ ଦଳି ଦେଲେ । ଅଶ୍ମକେଶର ବାଣରେ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଅଜ୍ଞାନ କଲେ । ଶଲ୍ୟଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଅଜ୍ଞାନ କଲେ । ଶଲ୍ୟଙ୍କ ଭାଇ ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କ ହାତରେ ମଲେ—ଆଉ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଯୋଦ୍ଧାଙ୍କ କଥା କହିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

ଦ୍ରୋଣ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କୁ ବଡ଼ ବିମୁଖ ଲାଗିଲା । ସେ କହିଲେ, "ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ପୁଅ ବୋଲି, ଦ୍ରୋଣ ତାକୁ ମାରୁ ନାହାନ୍ତି । ଆସ, ଆମେ ସମସ୍ତେ ମିଶି ତାକୁ ମାରିବା ।"

ଦୁଃଶାସନ କହିଲେ, "ଏହାକୁ ମାରିଲେ, ଅର୍ଜ୍ଜୁନ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ମରିଯିବ । ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ମରିଗଲେ ପାଣ୍ଡବମାନେ ବି ମରିବେ । ଆଚ୍ଛା, ମୁଁ ଏହାକୁ ଏହିକ୍ଷଣି ମାରି ଆସୁଛି ।" ଦୁଃଶାସନ ଭାବିଥିଲେ ବଡ଼ ସହଜ କଥା । ଘୁଞ୍ଚୁଁ ଘୁଞ୍ଚୁଁ ତାଙ୍କ ରଥ ଫେରିଲା—ଦେଖାଗଲା, ସେ ରଥ ଉପରେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଛନ୍ତି ।

କର୍ଣ୍ଣ ଆଉଥରେ ଆସିଲେ । କୌରବଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଭାଇ ମଲା । ସେ ନିଜେ ପଳାଇଲେ ।

କିନ୍ତୁ ଏଣେ ଅଭିମନ୍ୟୁ ପଶିଲା ଉତ୍ତାରୁ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଭୀମ, ନକୁଳ, ସହଦେବ ଯେତେ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ ବ୍ୟୂହ ଭିତରେ ପଶି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଆଉ ଯେତେ ଯେତେ ଯାଇ ଥିଲେ, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ କେହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏକା ଜୟଦ୍ରଥ ବ୍ୟୂହଦ୍ୱାରରେ ଠିଆ ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ହଟାଇ ଦେଲା ।

ପୂର୍ବେ ଭୀମ ହାତରେ ପରାସ୍ତ ହୋଇ, ତପସ୍ୟା କରି, ସେ ଯେ ଅର୍ଜ୍ଜୁନ ଛଡ଼ା ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଜିଣିବ ବୋଲି ବର ପାଇଥିଲା, ସେହି ବର ଆଜି ତାର କାମ ଦେଖାଇଲା ।

ଏଣେ ଅଭିମନ୍ୟୁ କେତେ ବୀରଂକୁ ପରାସ୍ତ କଲେ, କେତେ ତାଂକ ହାତେ ମଲେ । ଶେଷକୁ ସମସ୍ତେ ଆସି ଯୁଟିଲେ । ଗାଂଧର୍ବ ଅସ୍ତ୍ରରେ ଅଜ୍ଞାନ କରି, ସେମାନଂକ ମଧ୍ୟରୁ କେତେ ମାଇଲେ । କେହି ଆଉ ଦେହଟାପାକ ନଷ୍ଟ ଭୟରେ ଅଭିମନ୍ୟୁଂକ ପାଖରୁ ଫେରିଲା ନାହିଁ । ବୃହଦ୍‌ବଳ, ଦ୍ରୋଣ, କୃପ, କର୍ଣ୍ଣ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା, କୃତବର୍ମା, ଏ ଛ'ଜଣ ଏକାବେଳକେ ଆକ୍ରମଣ କରି ପରାସ୍ତ ହେଲେ । ଜାଥଂକ ପୁଅ ଆସି, ଅଭିମନ୍ୟୁଂକ ହାତେ ମଲେ । ତା ପରେ ପୁଣି ସେହି ଛଅଜଣ ଆସି ପରାସ୍ତ ହୋଇ ଫେରିଲେ । ତା ପରେ ବୃଷାରକ ଓ ବୃହଦ୍‌ବଳ ମଲେ । ଏହିପରି କେତେ ମଲେ, କେତେ ପଳାଇଲେ । ସମସ୍ତେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ । ଆଜି ଆଉ ଅଭିମନ୍ୟୁ ହାତେ ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ଉପାୟ କ'ଣ ?

ଶକୁନି କହିଲେ, "ଚାଲ ଛଅଜଣ ଏକାବେଳକେ ମାରିବା !"

କର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ ଅଭିମନ୍ୟୁକୁ ମାରିବା ପାଇଁ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ । ଦ୍ରୋଣ କହିଲେ, "ଅଭିମନ୍ୟୁର କବଚ ଶରରେ ଫୁଟାଇବା ସହଜ ନୁହେ । ତା' ହାତରେ ଧନୁଶର ଥିଲେ, ଦେବତାମାନେ ମଧ୍ୟ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଆଗେ ତା' ଧନୁ କାଟ । ତା ପରେ ତାକୁ ମାରିବା ସହଜ ହେବ ।"

ଏ ଛଅ ଜଣ ଯାକ ଚାରିଆଡ଼ୁ ବାଧ ଘେରି ମିଶିଗଲେ । କର୍ଣ୍ଣ ହଠାତ୍ ତାର ଧନୁ କାଟି ଦେଲେ । ଭୋଜ ଘୋଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ମାରିଦେଲେ । କୃପ ସାରଥିକୁ ବଧ କଲେ ।

ଅଭିମନ୍ୟୁର ଏବେ ରଥ ନାହିଁ । ସାରଥି ନାହିଁ, ଧନୁ ନାହିଁ, ତଥାପି ଛଅଜଣଯାକ ଏକାବେଳକେ ବେଢ଼ିଚଂତି । ଖଂଡା ଢାଲ ଘେନି, ଅଭିମନ୍ୟୁ ବାହାରିଲେ । ଦ୍ରୋଣ, କର୍ଣ୍ଣ ତାହା ମଧ୍ୟ କାଟିଦେଲେ । ସେ ଚକ ଧରିଲେ । ଚାରିଆଡ଼ୁ ସମସ୍ତେ ବାଣ ମାରି, ତାକୁ ଖଂଡ ଖଂଡ କରିଦେଲେ । ତା' ପରେ ଗଦା ଧରି, ଅଭିମନ୍ୟୁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଲା । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଡେଇଁପଡ଼ି ପଳାଇଲେ । ସେତେବେଳକୁ ଚାରିଆଡ଼ୁ ଶର ଫୁଟି, ଅଭିମନ୍ୟୁର ଦେହ ଝିଂକ ଦେହ ପରି ହୋଇଗଲାଣି, ସେ କଂପୁ ଗଦା ଧରି କାଳକେୟ ଓ ତାର ସତୁରିଜଣ ସଂଗୀ, ଆଉ ସତର ଜଣ ରଥୀ ଓ ଦଶଟି ହାତୀ ମାରି ଦୁଃଶାସନ ପୁଅର ରଥ ଘୋଡ଼ା ସବୁ ଛତୁ କରିଦେଲେ ।

ଦୁଃଶାସନ ପୁଅ ଗଦା ଧରି, ଲାଗିଗଲେ । ଏଣେ ଛଅଜଣଯାକ ମିଶି ଅଭିମନ୍ୟୁ ଦେହକୁ ବାଣ ମାରୁଚଂତି; ଅଭିମନ୍ୟୁ ଗଦା ଯୁଦ୍ଧରେ ଦୁଃଶାସନ ପୁଅ ବୃଷକେତୁକୁ ତଳେ ପକାଇ ଦେଇ, ଆପେ ଆଉ ସଂଭାଳି ନ ପାରି ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ ।

ଦୁଃଶାସନ ପୁଅ ଆଗ ଉଠି, ଗଦାରେ ଅଜ୍ଞାନ ଥିବାବେଳେ ଅଭିମନ୍ୟୁର ମୁଂଡ ଛେଚି ଛତୁ କରିଦେଲେ । ଆକାଶରୁ ଦେବତାମାନେ କହିଲେ, "ଏ ବଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ ହେଲା । ଛଅ ମହାବୀର, ମହାରଥୀ, ଗୋଟିଏ ବାଳକକୁ ମାରିବା ବଡ଼ ଅଧର୍ମ ।"

କୌରବମାନେ ଏ ପାପ କାମ ଶେଷ କରି, ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । ପାଂଡବମାନଂକ ଦୁଃଖ କଥା କିଏ କହି ପାରିବ ? ପାଡଂବ ସୈନ୍ୟମାନେ ଅଭିମନ୍ୟୁ ମରି ଯିବାରୁ ଭୟରେ ପଳାଉଥିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସମସ୍ତଂକୁ ଡାକିଲେ । ସମସ୍ତେ ଭୁଜ ହୋଇ, ମୁଂଡ ପୋତି ବସିଲେ ।

———

ଅର୍ଜୁନର ପ୍ରତିଜ୍ଞା

ଅର୍ଜୁନ ସଂଶପ୍ତମାନଙ୍କୁ ମାରି, ଫେରିଲାବେଳେ, କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଆଜି କାହିଁକି ମୋ ମନ ଛଟ୍‌ପଟ୍ ହେଉଛି । ମୋ ଦେହ ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ ଲାଗୁଛି । ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର କିଛି ଅମଙ୍ଗଳ ହେଲା କି ?"

ଶିବିରକୁ ପଶି ସେଠି ଦେଖିଲେ ସବୁ ଅନ୍ଧାର; କାହାରି ତୁଣ୍ଡ ମୁଣ୍ଡ ଶୁଭୁନାହିଁ । ସବୁଦିନ ଆସିଲାକ୍ଷଣି ଅଭିମନ୍ୟୁ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ନେଇ, ହସି ହସି ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି । ଆଜି ସେ ଅଭିମନ୍ୟୁ ବା କାହିଁ ?

ବେଶି କହିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ଅଭିମନ୍ୟୁର ମୃତ୍ୟୁ ସମ୍ବାଦ ଶୁଣି, ଅର୍ଜୁନଙ୍କର କ'ଣ ହୋଇଥିବ, ତାହା କହିବ କିଏ ? ସେହି ରାତିରେ ସେ କଠିନ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ, "ଜୟଦ୍ରଥ ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରିବାରୁ, ଏହା ହେଲା । କାଲି ମୁଁ ନିଶ୍ଚେ ଜୟଦ୍ରଥକୁ ମାରିବି । ଯେବେ କାଲି ସେ ପାପାତ୍ମା ଜୀଇ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ବୁଡ଼େ, ତେବେ ମୁଁ ସେହିଠାରେ ନିଆଁ ଜାଳି, ସେଥିରେ ପଶି ମରିବି ।"

ଚରମାନେ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଏ ଖବର ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କ ଶିବିରରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଲେ । ଜୟଦ୍ରଥ ଶୁଣି, ତା ପ୍ରାଣ ଶୁଖିଗଲା । ସେ ପଳାଇବାକୁ ବସିଥିଲା । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ତାଙ୍କୁ ଦମ୍ଭ ଦେଇ କହିଲେ; "ଏତେ ଲୋକ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ଭୟ କ'ଣ ? ସମସ୍ତେ ତୁମକୁ ରକ୍ଷା କରିବେ ।"

ଜୟଦ୍ରଥ ଦ୍ରୋଣଙ୍କୁ ଯାଇ ପଚାରିଲେ । ଦ୍ରୋଣ ପୁଣି ଭରସା ଦେଇ କହିଲେ, "ଏପରି ବ୍ୟୂହ ରଚନା କରିବି ଯେ ଅର୍ଜୁନ ତାହା ପାର ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ପୁଣି ଅର୍ଜୁନ ଯଦି ତୁମକୁ ମାରେ, ତା ହେଲେ ତୁମର ସ୍ୱର୍ଗଲାଭ ହେବ—ଭୟ କଣ ?"

ଏ କଥା ଚରମାନେ ପାଣ୍ଡବ ଶିବିରରେ କହିବାରୁ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଲାଗି ବଡ ଚିନ୍ତାରେ ପଡ଼ିଲେ ।

— ——

ଜୟଦ୍ରଥ ବଧ

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଦିନ

ଦ୍ରୋଣ ଯେ ବ୍ୟୂହ ରଚନା କଲେ, ତା ବଡ଼ ଅଦ୍ଭୁତ । ଏ ବ୍ୟୂହର ଆଗ ଶଗଡ଼ ପରି, ପଛ ଚକ୍ର ବା ପଦ୍ମ ପରି; ଚବିଶ କୋଶ ଲମ୍ବ; ପଛରେ ଦଶ କୋଶ ବିସ୍ତାର । ଏ ବଡ ବ୍ୟୂହ ଭିତରେ, ସଭି ମଝିରେ ସୂଚୀ ବୋଲି ଲୁଚାଇ କରି, ଗୋଟିଏ ବ୍ୟୂହ କଲେ । ସେଇ ସୂଚୀବ୍ୟୂହରେ କୃତବର୍ମା, କାମ୍ବୋଜ, ଜଳସନ୍ଧ, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, କର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭୃତି ବୀରମାନେ ଜୟଦ୍ରଥକୁ ପଛରେ ରଖି, ଲୁଚିକରି ରହିଲେ । ବଡ଼ ବ୍ୟୂହ ମୁହଁରେ ଦ୍ରୋଣ, ତାଙ୍କ ପଛକୁ ଭୋଜ ଜଗି ରହିଲେ ।

ସେ ଦିନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ବିଚିତ୍ର ଯୁଦ୍ଧ । ସମସ୍ତେ ଚକିତ ହୋଇ ଚାହିଁଲେ । ବିଜୁଳି ପରି କେତେବେଳେ ରଥ ଚାଲି ଯାଉଛି—କେହି ଦେଖି ପାରୁ ନାହାନ୍ତି । କୌରବ ସୈନ୍ୟମାନେ ଯୁଆଡ଼େ ଚାହୁଁଚନ୍ତି, ଖାଲି ଅର୍ଜୁନ ଦେଖୁଚନ୍ତି ।

ଦୁଃଶାସନ ଦଳେ ହାତୀ ନେଇ ଆସିଥିଲା । ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ସବୁ ହାତୀ ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କହିବାରୁ ଦ୍ରୋଣ ଆସି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଅଟକାଇଲେ । ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଗଲା । ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ବେଳ କାହିଁ ? ସେ କେବଳ ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ପାଖ କାଟି, ରଥ

ଚଳାଇ ଦେଇ ଚାଲିଗଲେ । ଦ୍ରୋଣ କହିଲେ, "କି ହୋ ଅର୍ଜୁନ, ତୁମେ ଯେ ଶତ୍ରୁକୁ ପରାସ୍ତ ନ କରି ଛାଡ଼ ନାଇଁ । ଆଜି ତୁମର ଏ କି କଥା ?"

ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ଆପଣ ତ ମୋର ଶତ୍ରୁ ନୁହଁନ୍ତି, ଆପଣ ମୋର ଗୁରୁ । ଆପଣଙ୍କର ପୁଅ ପରି ଶିଷ୍ୟ । ପୁଣି ଆପଣଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ କିଏ ହରାଇ ପାରିବ ?"

କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ା କି ଛାଡ଼ିବା ଲୋକ ? ଅର୍ଜୁନ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇଲେ । ଅର୍ଜୁନ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଲେ । ଏବେ ଭୋଜଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାକୁ ହେବ । ବାଟରେ କୃତବର୍ମା ଆଗୋଳିଲେ । ସେ ଅଜ୍ଞାନ ହେଲେ । ତା'ପରେ ଶ୍ରୁତାୟୁଧ ।

ଶ୍ରୁତାୟୁଧକୁ ବରୁଣ ଗୋଟିଏ ଗଦା ଦେଇଥିଲେ । ତାକୁ ଅଟକାଇବାର କାହାରି ସାଧ ନାଇଁ; କିନ୍ତୁ ଯେ ଯୁଦ୍ଧ ନ କରୁଥାଏ, ସେ ଗଦା ତାକୁ ମାରିଲେ, ସେ ଗଦା ଆସି ମାରିବା ଲୋକର ମୁଣ୍ଡରେ ବାଜେ । ଶ୍ରୁତାୟୁଧ ଆସି କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଉପରେ ସେ ଗଦା ମାରି-ବସିଲେ । ବେଶ୍ ଆଉ କହିବା ଦରକାର ନାଇଁ ।

ଶ୍ରୁତାୟୁଧ ପରେ ସୁଦକ୍ଷିଣ, ତା'ପରେ ଶ୍ରୁତାୟୁ ଓ ଅଚ୍ୟୁତ । ତା'ପରେ ତାଙ୍କର ପୁଅ ନିୟୁତାୟୁ ଓ ଦୀର୍ଘାୟୁ । ତା'ପରେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଅଙ୍ଗ ଦେଶର ଗଜାରୋହୀ (ହାତୀରେ ଚଢ଼ିଥିବା) ସୈନ୍ୟ । ତା'ପରେ ବିକଟାକାର (ଦେଖିବାକୁ ଭୟଙ୍କର) ଅସଂଖ୍ୟ ଯବନ, ପାରଦ ଓ ଶକ । ଏହିପରି କେତେ ଯୋଦ୍ଧା ମଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଦେଖି, ରାଗିଗଲେ, ଦ୍ରୋଣଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଆପଣ ଆମର ଖାଇବେ, ଆଉ ଅନିଷ୍ଟ କରିବେ, ଆପଣଙ୍କୁ ଲଜ୍ଜା ନ ଥିଲା । ଯାହାହେଉ, ଏବେ ଜୟଦ୍ରଥଙ୍କୁ ବଂଚାଇବାର ଉପାୟ କରନ୍ତୁ ।"

ଦ୍ରୋଣ କହିଲେ, "ବୁଢ଼ା ଲୋକ, ମୁଁ କଣ କରିବି, ଏତେ ଦୌଡ଼ି ପାରୁ ନାଇଁ । ଅର୍ଜୁନ ତ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ନ ରହି, ରଥ ଚଳାଇ ଦେଉଛି, ଆଉ କୃଷ୍ଣ ତ ହୁହୁଁ ହୁହୁଁ ଏତେ ବେଗେ ରଥ ନେଉଛନ୍ତି ସେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ବାଣ ସୁଦ୍ଧା କୋଶେ ପଛରେ ପଡ଼ି ଯାଉଛି । ତୁମେ ସମସ୍ତେ ମିଶି, ଥରେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଦେଖ ନା ? ମୁଁ ତୁମଙ୍କୁ ଏହି କବଚ ଦେଉଛି । କୌଣସି ଅସ୍ତ୍ର ଏହାକୁ କାଟି ପାରିବ ନାଇଁ ।"

ଦ୍ରୋଣ ମନ୍ତ୍ର ପଢ଼ି, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କୁ କବଚ ପିନ୍ଧାଇଦେଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଗଲେ ।

ଏ ମଧ୍ୟରେ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ପ୍ରଭୃତି ପାଣ୍ଡବ ପକ୍ଷର ଲୋକେ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । କୌରବ ସୈନ୍ୟମାନେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ, ତିନି ଭାଗ ହେଲେ । ଦ୍ରୋଣ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କରି ମଧ୍ୟ ଅଟକାଇ ପାରିଲେ ନାଇଁ । ଭୟାନକ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଆଉ ଉପାୟ ନାଇଁ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା, କର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭୃତି ଜୟଦ୍ରଥଙ୍କୁ ପଛରେ ରଖି, ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଆସିଲେ ।

ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ସଂଗେ ଦ୍ରୋଣଙ୍କର ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ସାତ୍ୟକି ଆସି ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କଲେ । ସାତ୍ୟକି ଓ ଦ୍ରୋଣ ଲାଗିଲେ । ଦୁଇଦଳର ବଡ଼ ବଡ଼ ଯୋଦ୍ଧା-ମାନେ ଆସି ମିଶିଗଲେ । ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ମାଡ଼ି ଉଠିଲା ।

ବେଳ ବୁଡ଼ି ଆସିଲାଣି । ଅର୍ଜୁନ କଣ କରୁଛନ୍ତି ? ଜୟଦ୍ରଥଙ୍କୁ ପାଇବା ସହଜ ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ ରଥ ଚଳାଇ ଚାଲିଛନ୍ତି । ଅର୍ଜୁନ ସେନା କାଟି ବାଟ ସଫା କରୁଛନ୍ତି; କୃଷ୍ଣ ବିଜୁଳି ପରି ଘୋଡ଼ା ଚଳାଉଛନ୍ତି । ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ବାଣ ତଳେ ପଡ଼ିବାକୁ ଯେତିକିବେଳ, ସେତିକିବେଳ ଭିତରେ କୃଷ୍ଣ ରଥ ଚଳାନ୍ତି । ଆଉ କୋଶେ,ଦମେ, ଘୋଡ଼ାଗୁଡ଼ିକୁ ଟିକିଏ ଫୁରୁସତ ନ ଦେଲେ ନ ଚଳେ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କର

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷମତା; ସେ ସେତିକିବେଳେ ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ, ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିରେ ଶର ମାରି, ଗୋଟିଏ ଘର କରିଦେଲେ, ଗୋଟିଏ ପୋଖରୀ ଖୋଳିଦେଲେ । ସେ କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପୋଖରୀ ! ସେଥିରେ ହଂସ ଖେଳୁଛନ୍ତି, ପଦ୍ମ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଫୁଟିଛି ।

ଅର୍ଜୁନ ଓହ୍ଲାଇବାର ଦେଖି, ଶତ୍ରୁମାନେ ମିଶି ଆସିଲେ; କିନ୍ତୁ ସେ ସମସ୍ତେ ବା ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କରିବେ କଣ ? ଘୋଡ଼ାମାନେ ଫୁରୁସତ୍ ପାଇ ତାଜା ହେଲେ, ଫେରେ କୃଷ୍ଣ ରଥ ଚଳାଇଲେ ।

ଜୟଦ୍ରଥଙ୍କୁ ଭେଟିବା ଆସି ନିକଟ ହୋଇଗଲା । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କବଚ ପିନ୍ଧି ସେନା ଘେନି, ଆସି ଭେଟିଲେ । ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, କବଚ ଫୁଟାଇବା କଠିନ । କବଚ ସୁଦ୍ଧା ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କୁ ହଟାଇ ଦେଲେ ଯାଏ; କିନ୍ତୁ ଅର୍ଜୁନର ବାଣ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପାଖେ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ପ୍ରଭୃତି ତାହା କାଟି ଦିଅନ୍ତି ।

କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଉପରକୁ ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ବାଣ ମାରିଲା । ଶେଷକୁ ଅର୍ଜୁନ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ଦୁଇ ହାତ ଖାଲି ଦେଖି, ସେଇଠାକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଶର ମାରିଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପ୍ରାଣ ଘେନି ପଳାଇଲେ ।

ତା'ପରେ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ । ଗାଣ୍ଡୀବର ଟଙ୍କାର ଓ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପାଞ୍ଚଜନ୍ୟ ଶଙ୍ଖର ଗମ୍ଭୀର ଶବ୍ଦରେ ଲୋକେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲେ । ବଡ଼ ବଡ଼ ରଥୀମାନେ ଆସି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଘେରିଗଲେ; କିନ୍ତୁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପାଖେ ପାରି ଉଠିବା ସହଜ ନୁହେଁ ।

ଏଣେ ଦ୍ରୋଣ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ଅନେକ ବେଳଯାଏ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଲା । କେହି କାହାରିକୁ କମ୍ ନୁହନ୍ତି । ଦୁହେଁ ସମାନ ବୀର । ଶେଷକୁ ଦ୍ରୋଣ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଘୋଡ଼ା ସାରଥି ମାରିଦେଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଚାଲେ ଛାଡ଼ି ହେବାରୁ, ଦ୍ରୋଣ ଆନନ୍ଦରେ ତାଙ୍କୁ ଧରିବାକୁ ଦଉଡ଼ିଲେ । ଭାଗ୍ୟକୁ ସହଦେବଙ୍କ ରଥ ଆସି ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ନ ଥିଲେ, ସେ ଦିନ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ଏଣେ ଅଲମ୍ବୁଷ ରାକ୍ଷସ ଭାରି ଗୋଳମାଳ କରୁଥିଲା । ଭୀମ ତାକୁ ଜବତ କଲେ । ସେ ପଳାଇ ଅନ୍ୟଠାରେ ପୁଣି ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ କଲା, ଘଟୋତ୍କଚ ତାକୁ ଠିକ୍ କରିଦେଲେ । ତା'ପରେ ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କର ବହୁତ ବେଳ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଲା ।

ଏ ମଧ୍ୟରେ ଅର୍ଜୁନ ଦୂରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଗାଣ୍ଡୀବ ଟଙ୍କାର ଆଉ ଶୁଣାଗଲା ନାହିଁ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସାତ୍ୟକିଙ୍କୁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପାଖକୁ ପଠାଇଦେଲେ । ସାତ୍ୟକି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ନ ଯିବା ପାଇଁ, ଅର୍ଜୁନ କହିଥିଲେ । ସେ ଯିବାକୁ ମଙ୍ଗୁ ନ ଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପାଇଁ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ । ସାତ୍ୟକିଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ମଧ୍ୟ ଭୀମକୁ ପଠାଉଥିଲେ । ସାତ୍ୟକି ବହୁତ କହି, ଭୀମଙ୍କୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ପାଖେ ରଖାଇ, ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଗଲେ ।

ଦ୍ରୋଣ ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଇଲେ; କିନ୍ତୁ ସେ ତ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଶିଷ୍ୟ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ପରି, ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ପାଖ କାଟି ଖସିଗଲେ । ସାତ୍ୟକି କି ଜିନିଷ, ତାହା କୌରବମାନେ ଆଜି ଜାଣିଲେ, ବୀର ପରେ ବୀର ଆସି କିଏ ଅଜ୍ଞାନ ହେଲା, କିଏ ପଳାଇଲା । ନିଜେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପଳାଇଲେ । କୃତବର୍ମା ଅଜ୍ଞାନ ହେଲେ । ଦ୍ରୋଣ ସାତ୍ୟକିଙ୍କର ପୁଣି ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଦ୍ରୋଣ ବି ହଟିଗଲେ । ତାପରେ ସାତ୍ୟକି, କାମ୍ବୋଜ, ଶକ ଓ ଯବନ ସେନାମାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିବାକୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ପୁଣି ଆସି, ଆଚ୍ଛା ଚାଟେ ପାଇଲେ । ବିକଟାକାର ପାର୍ବତୀୟ (ପର୍ବତଭୂମିର) ସେନାମାନେ ବଡ଼ ବଡ଼

ପଥର ଦେଳା ଯୁଦ୍ଧକୁ ଆସିଲେ । ସାତ୍ୟକ ତାହା ଖଂଡ ଖଂଡ କଲେ ।

କୌରବମାନେ ଏବେ ଉପୃବେ ଅଥସ୍ତ ହେଲେ । ଏ ମଧ୍ୟରେ ଦ୍ରୋଣଂକ ହାତେ ସାରକେତୁ, ସୁଧନ୍ୱା, ଚିତ୍ରକେତୁ, ଚିତ୍ରବର୍ମା ଓ ଚିତ୍ରରଥ ନାମକ ପଂଚାଳ ରାଜାଂକ ପାଂଚ ପୁଅ ମଲେ । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ମନ ଦୁଃଖରେ ରାଗି ଯାଇ, ଦ୍ରୋଣଂକ ସଂଗେ ଲଢ଼ିଲେ; କିଂତୁ ପାରିଲେ ନାଇ ।

ଏଣେ ସାତ୍ୟକ ଲୋକ ମାରି, ଦଳି, ପ୍ରଳୟ କାଂଡ କରି ଦେଲେଣି । ଦ୍ରୋଣ ରାଗି କରି, ବୃହତ୍‌କ୍ଷେତ୍ର, ଧୃଷ୍ଟକେତୁ, ଚେଦିରାଜପୁତ୍ର, ଜରାସଂଧ ପୁତ୍ର ଓ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ପୁତ୍ର କ୍ଷତ୍ରଧର୍ମା ପ୍ରଭୃତି କେତେ ଲୋକଂକୁ ମାରି, ପାଂଡବପକ୍ଷ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କଲେଣି । ସେ ପଂଚାଅଶୀ ବର୍ଷର ବୁଢ଼ା ହୋଇ ମଧ୍ୟ, ଷୋଳ ବର୍ଷର ଯୁବା ପରି ଦଉଡ଼ା ଦଉଡ଼ି କରୁଥାଂତି ।

ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସାତ୍ୟକ ପାଇଁ ପୁଣି ବ୍ୟସ୍ତହୋଇ ଭୀମଂକୁ ପଠାଇଲେ । ଭୀମ ଆସି ଦ୍ରୋଣଂକୁ ଭେଟିଲେ । ଦ୍ରୋଣ କହିଲେ, ଅର୍ଜୁନକୁ ଛାଡ଼ିଚି; କିଂତୁ ତୁମକୁ ଛାଡ଼ିବି ନାଇ ।” ଭୀମ କହିଲେ, “ମହାଶୟ, ଅର୍ଜୁନକୁ ଆପଣ ଦୟାକରି ଛାଡ଼ିଚଂତି ବୋଲି ବୋଧ ହେଉନାଇ । ସେ ହୁଏତ ଆପଣଂକ ମାନ ରଖି ଯାଇଚି । ମାତ୍ର ଆପଣ ତ ଜାଣଂତି, ମୁଁ ଅର୍ଜୁନ ପରି ଭଲ ମଣିଷ ନୁହେ । ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଆସି, ଗୁରୁ ବୋଲି ମାନ ରଖି ପାରିବି ନାଇ ।”

ଏହା କହୁ କହୁ, ବଜ୍ରପରି ଗଦା ଦ୍ରୋଣଂକ ଉପରେ ପଡ଼ିଲା । ଦ୍ରୋଣ ‘ବାପ ରେ’, ବୋଲି କହି ରଥରୁ ଡେଇଁ ଦେ ଦଉଡ଼ି । ଭୀମ ଏଣେ ବୁଢ଼ାଂକ ଘୋଡ଼ା, ସାରଥି ସବୁ ଚୂନା କରିଦେଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଭାଇମାନେ ଆସି ଭୀମକୁ ବେଢ଼ି ଗଲେ । ସେଥିରୁ ସାତ ଜଣ ମାତ୍ର ମାରିଦେଇ ଭୀମ ପୁଣି ଚାଲିଲେ ।

ଭୀମ ଯାହାକୁ ଆଗରେ ପାଂଂତି, ସେ ଆଉ ରହେ ନାଇ ।

ଏଣେ ଦ୍ରୋଣ ପାଂଡବସୈନ୍ୟଂକୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରିବାର ଦେଖି ପୁଣି ଭୀମ ବୁଲି ପଡ଼ିଲେ । ଦ୍ରୋଣ ଶର ମାରୁଚଂତି; ଭୀମ ଆଖି ବୁଜି ବୁଜି, ଗଦା ଧରି, ଦ୍ରୋଣଂକର ରଥ ପାଖେ ହାଜର୍ । ବୁଢ଼ାର ମଝିବୁଦ୍ ହାଡ଼ ଗୁଡ଼ିଖଂଡ ଖାଲି ରକ୍ଷା ପାଇଗଲା । ନ ହେଲେ, ବାକି ରଥ, ଘୋଡ଼ା, ସବୁ ଚୂନା ।

ତା’ ପରେ ଭୀମ ସାତ୍ୟକଂକ ଦେଖିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଗଲେ, ଭୀମ ଘୋର ସିଂହନାଦ କଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦୂରରେ ତାହା ଶୁଣି, ବଡ଼ ଆନଂଦ ହେଲେ ।

କର୍ଣ୍ଣ ଭୀମଂକୁ ଅଟକାଇବାକୁ ଆସିଲେ; କିଂତୁ ଘଡ଼ିଏଁ ଘଡ଼ିଏଁ ତାଂକ ରଥ, ଘୋଡ଼ା, ଧନୁ, ସବୁ ଗଲା । ସେ ବୃଷସେନ ରଥରେ ଆଶ୍ରା ନେଲେ । ପୁଣି ସେ ଆସିଲେ; କିଂତୁ ପଳାଇ ନ ଥିଲେ, ରକ୍ଷା ପାଇ ନ ଥାଂତେ ।

ତଥାପି କର୍ଣ୍ଣର ଲଜ୍ଜା ନାଇ । ପୁଣି ଆସି, ମୁହୂର୍ତ୍ତକେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ କର୍ଣ୍ଣକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଦୁର୍ଜୟକୁ ପଠାଇଲେ; କିଂତୁ ସେ ବପୁରା ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସମୟ ପାଇଲା ନାଇ; ଆସୁ ଆସୁ, ଭୀମ ହାତେ ମଲା ।

କର୍ଣ୍ଣ ପୁଣି ଭୀମଂକ ସଂଗେ ଲାଗିଲେ । ଏଥର ତାଂକ ଘୋଡ଼ା, ସାରଥି ସବୁ କଟି ଗଲାରୁ, ଦୁର୍ମୁଖ ତାଂକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସି, ଏକ ପ୍ରକାର ବେଶ ସାହାଯ୍ୟ କଲେ, କାହିଁକି ନା, ସେ ହତଭାଗ୍ୟ ମରିଯାଇ, ରଥ ଖାଲି କରିଦେଇ ନ ଥିଲେ କର୍ଣ୍ଣଂକର ଆଉ ପଳାଇବାର ଉପାୟ ନ ଥାଂତା ।

ଭୀମ, ଦୁର୍ଯୋଧନର ଆଉ ପାଂଚୋଟି ଭାଇ ମାରିଲେ । କର୍ଣ୍ଣ ପୁଣି ଆସିଲେ । ପୁଣି ସେଇ ଦଶା । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଆଉ ସାତୋଟି ଭାଇ ପଠାଇଲେ, ଭୀମଂକ ହାତରେ ସେମାନେ ବି ମଲେ । କର୍ଣ୍ଣ ପୁଣି ଆସିଲେ । ଏଥର କର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହେବାରୁ, ଦୁର୍ଯୋଧନ ପୁଣି ସାତୋଟି ଭାଇଂକ ଡାକି କହିଲେ, "ତୁଂମେମାନେ ଶୀଘ୍ର ଯାଇ କର୍ଣ୍ଣଂକୁ ବଂଚାଇବ ।" ଆହା କିଏ କାହାକୁ ବଂଚାଇବ ? ସାତ ଭାଇ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ହେଲେ ବେଳ ପାଇ ନାହାଂନ୍ତି ମଲେ ।

କର୍ଣ୍ଣଂକ ମୁଂଣ୍ଡ ଘୂରିଗଲା । ସେ ପଛକୁ ବାହୁଡ଼ା ପରି ଭୁଲରେ କୌରବମାନଂକୁ ମାରିବାକୁ ଆରଂଭ କରିଦେଲେ ।

କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ, କର୍ଣ୍ଣ ପୁଣି ତାଜା ହୋଇ, ଭୀମଂକ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଆସିଲେ । ଏଥର ଭୀମ ଟିକିଏ ଜବତ ହେଲେ । ଭୀମଂକର ରଥ ଗଲା, ଧନୁ ଗଲା । ସେ ଖଂଡା ଘେନି ବାହାରିଲେ; ଖଂଡା ବି କର୍ଣ୍ଣ କାଟି ଦେଲେ । କର୍ଣ୍ଣଂକ ରଥକୁ ସେ ଡେଇଁପଡ଼ିଲେ, କର୍ଣ୍ଣ ରଥ ତଳେ ହଠାତ୍ ଲୁଚି ଯିବାରୁ ଧରି ପାରିଲେ ନାଇ ।

ତା' ପରେ ଭୀମ ଖାଲି ହାତରେ ଆଉ କଣ କରିବେ ? କେତେଗୁଡ଼ିଏ ହାତୀଂକ ପଛେ ଲୁଚିଲେ । ହାତୀମାନଂକୁ ଖଂଡ ଖଂଡ କରିବା କର୍ଣ୍ଣଂକୁ କଷ୍ଟ କଥା ନୁହେଁ ।

ତା' ଉତ୍ତାରୁ ଭୀମ ରଥଚକ, ହାତୀ ମୁଂଣ୍ଡ ଧରି କର୍ଣ୍ଣଂକ ଉପରକୁ ଫିଂଗିଲେ । ସେଥିରେ କର୍ଣ୍ଣଂକର ହବ କ'ଣ ? ଶେଷକୁ ଏକ ମୁଥ ଉଠାଇ କର୍ଣ୍ଣଂକ ରଥକୁ ଉଠିଲେ । ସେତିକିବେଳେ ମନେ ପଡ଼ିଗଲା, କର୍ଣ୍ଣଂକୁ ମାରିବାକୁ ଅର୍ଜୁନ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଚଂନ୍ତି । କର୍ଣ୍ଣଂକର ମଧ୍ୟ ମନେ ପଡ଼ିଲା, ଅର୍ଜୁନ ଛଡ଼ା ଆଉ କାହାକୁ ମାରିବେ ନାଇ ବୋଲି ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଚଂନ୍ତି । କର୍ଣ୍ଣ କିଛି ନ କରି ଭୀମକୁ ଧନୁରେ ବାଡ଼ିଏ ପିଟିଲେ । ଭୀମ ସେ ଧନୁ ଛଡ଼ାଇ ନେଇ, ମାଡ଼ ଶୁଝି ଦେବାକୁ ସାନ ନୁହଂନ୍ତି ।

କର୍ଣ୍ଣ ସେଠାରୁ ଭୀମଂକୁ ବହୁତ ଗାଳିଦେଲେ । ଭୀମ ମଧ୍ୟ ମିଠାକଡ଼ା କରି ଗୁରୁପଦ ଉତ୍ତର ଶୁଣାଇ ଦେଇ ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଡାକିଲେ । ଭୀମଂକ ସଂଗେ ମଲ୍ଲଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ କି କର୍ଣ୍ଣ ପାରେ ?

କର୍ଣ୍ଣ ସେଠାରୁ ଅର୍ଜୁନଂକ ପାଖକୁ ଗଲେ । ଭୀମଂକୁ ପରାସ୍ତ କରିଚଂନ୍ତି ବୋଲି, ମନରେ ବଡ଼ ଅହଂକାର ଥିଲା । ଅର୍ଜୁନଂକ ବାଣରେ କିଂଭୁ ସେ ଅହଂକାର ଭାଂଗିଗଲା । କର୍ଣ୍ଣ ଦେଖିଲେ, ଲଢ଼ିବାଠାରୁ ପଳାଇବାରେ ବେଶି ଲାଭ ହେବ ।

ଏଣେ ଅର୍ଜୁନ ସାତ୍ୟକିଂକ ଦେଖି ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ପାଖେ ଆଉ କେହି ନାଇ, ଭାବି, ତାଂକର କଷ୍ଟ ହେଲା । ଏଣେ ସାତ୍ୟକିଂକର ମଧ୍ୟ ସବୁ ଅସ୍ତ୍ର ସରିଗଲା । ତାଂକର ଧନୁ ନାଇ, ରଥ ନାଇ; ସେ ଏକେ ଖଂଡାରେ ଭୂରିଶ୍ରବାଂକ ସାଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଚଂନ୍ତି । କୃଷ୍ଣ ଦେଖିଲେ, ସାତ୍ୟକି ଆଉ ପାରିବେ ନାଇ; ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଠାରି ଦେଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଦୂରରୁ ଏକ ଶର ମାରି ଭୂରିଶ୍ରବାଂକ ହାତଟି ଭାଂଗି-ଦେଲେ । ସେ ହାତରେ ଯେଉଁ ଖଂଡା ଥିଲା, ସେ ଆଉ ସାତ୍ୟକିଂକ ଉପରେ ପଡ଼ି ପାରିଲା ନାଇ ।

ଭୂରିଶ୍ରବା ଅର୍ଜୁନଂକୁ ନିଂଦା କଲେ । ଏତେ ଦୂରରୁ ଆଉ ଜଣଂକ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଥିବା ଲୋକକୁ ମାରିବା ଅଜ୍ଞାନର କାମ ବୋଲି କହିଲେ । ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ଆପଣାର ଶିଷ୍ୟ ଆତ୍ମୀୟ ସାତ୍ୟକିଙ୍କ ରକ୍ଷା କରିବା କିଛି ଅନ୍ୟାୟ ନୁହେ ।" ତା ପରେ ଭୂରିଶ୍ରବା ପ୍ରାୟୋପବେଶନ (ନ ଖାଇ ମରିବା) କରିବେ ବୋଲି

ଠିକ୍ କରି, ଶରଶଯ୍ୟା କରି ଶୋଇଲେ । କୌରବମାନେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଅନ୍ୟାୟ ଯୁଦ୍ଧ କଥା କହି, ନିନ୍ଦା କରି, କୋଳାହଳ କଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ଭୂରିଶ୍ରବା, ମୋର ପକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କୁ ମରଣରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ମୁଁ ସେହି କଥା କରିଛି । କିନ୍ତୁ କହ ଦେଖି, ତୁମ୍ଭେମାନେ ଯେ ଛ' ଜଣ ମିଶି ବାଳକ ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କୁ ମାରିଥିଲ, ସେ ତୁମମାନଙ୍କର କିପରି କାମ ?"

ଭୂରିଶ୍ରବା ମୁଣ୍ଡଟି ପୋତି ଦେଲେ । ଏତିକିବେଳେ ସାତ୍ୟକି ଆଉ ରାଗ ସମ୍ଭାଳି ନ ପାରି, ଯାଇ, ଚୁଟି ଧରି, ଭୂରିଶ୍ରବାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡଟି କାଟି ଦେଲେ ।

ଜୟଦ୍ରଥଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ହେବ । ମହାବୀରମାନେ ତାଙ୍କୁ ପଛକୁ ରଖି, ଜଗିଛନ୍ତି — ଉପାୟ କଣ ? ଅର୍ଜୁନ ପ୍ରାଣପଣେ ଯୁଦ୍ଧ କରି, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କଲେଣି । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କଲେ ମଧ୍ୟ, ଜୟଦ୍ରଥଙ୍କୁ ପାଉ ନାହାଁନ୍ତି । ଜଣେ ପରାସ୍ତ ହେଲେ, ଆଉ ଜଣେ, ପୁଣି ସେ ପରାସ୍ତ ହେଲେ, ଆଉ ଜଣେ ମାଡ଼ି ଆସୁଛି । ବେଳ ବୁଡ଼ି ଆସିଲା । ରୁଗ କଣ ? କୃଷ୍ଣ ଏତିକିବେଳେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସଂଗେ ବିଚାର କରି, ମାୟାରେ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଲେ । ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ, ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇଗଲା । ଅର୍ଜୁନ ଏବେ ନିଆଁ ଜାଳି, ସେଥିରେ ପଶିବେ । ଜୟଦ୍ରଥ ଭାରି ଖୁସି, ଏବେ ନିଜେ ଆସି ଦେଖା ଦେଲେ ।

ଜୟଦ୍ରଥ ବେକ ଟେକି, ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ଏତିକିବେଳେ କୃଷ୍ଣ ଠାରି ଦେଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଅର୍ଦ୍ଧଚନ୍ଦ୍ର ବାଣ ବସାଇ ସଂଗେ ସଂଗେ ଜୟଦ୍ରଥ ମୁଣ୍ଡଟି କାଟି ପକାଇଲେ ।

ଜୟଦ୍ରଥଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ

ଜୟଦ୍ରଥଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ବଡ଼ ସହଜ ଜିନିଷ ନୁହେଁ । ଜୟଦ୍ରଥ ଜନ୍ମବେଳେ ଦେବତାମାନେ କହିଥିଲେ ଯେ, "ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଣେ ମହାବୀର ଏହାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ କାଟିବେ ।" ସେଥିରୁ ଜୟଦ୍ରଥଙ୍କ ବାପ ବୃଦ୍ଧକ୍ଷତ୍ର ଅଭିଶାପ ଦେଲେ ଯେ, "ଯେ ଲୋକ ମୋ ପୁଅର ମୁଣ୍ଡ କାଟି ତଳେ ପକାଇବ, ତା'ର ସେହିକ୍ଷଣି ମୁଣ୍ଡ ଫାଟି ପ୍ରାଣ ଯିବ ।" ଏହା କହି ବୃଦ୍ଧକ୍ଷତ୍ର ବଣକୁ ଯାଇ ତପସ୍ୟା କଲେ ।

ଏବେ ସେ ସମନ୍ତପଞ୍ଚକ ନାମକ ତୀର୍ଥରେ ତପସ୍ୟା କରୁଥିଲେ । କୃଷ୍ଣ ଏ ସବୁ କଥା ଜାଣି, ଆଗରୁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ସାବଧାନ କରି ଦେଇଥିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଗୋଟିଏ ଶରରେ ଜୟଦ୍ରଥଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ କାଟିଲେ କିନ୍ତୁ ତଳେ ପକାଇଲେ ନାହିଁ । ଶର ପରେ ଶର, ତା' ପରେ ଶର, ଏହିପରି ଶର ମାରି ମାରି, ମୁଣ୍ଡଟିକୁ ଉଡ଼ାଇ ଉଡ଼ାଇ, ସମନ୍ତପଞ୍ଚକ ତୀର୍ଥରେ ଜୟଦ୍ରଥଙ୍କ ବାପଙ୍କ କୋଳରେ ଅଂଜୁଳା ଭିତରେ ନେଇ ପକାଇଦେଲେ । ବୃଦ୍ଧକ୍ଷତ୍ର ହଠାତ୍ ତାହା ତଳକୁ ପକାଇ ଦେବାରୁ, ତାଙ୍କ ନିଜର ମୁଣ୍ଡ ଫାଟି ପ୍ରାଣ ଗଲା । ଏହା ଦେଖି, ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ।

ତା'ପରେ କୃଷ୍ଣ ଅନ୍ଧକାର କାଢ଼ିନେଲେ । ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ, ଦିନ ଅଛି । ପୁଣି ଭାରି ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଗଲା ।

ଘଟୋତ୍କଚ ବଧ

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ଦିନ ରାତି

ସେ ଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟା ହେଲା; ମାତ୍ର କେହି ଶିବିରକୁ ଗଲେ ନାହିଁ । ମଶାଲ ଜାଳି, ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଲା । ଅର୍ଜୁନଙ୍କର

ଭାରି ଇଚ୍ଛା ଥିଲା, ସେ ଦିନ କର୍ଣ୍ଣ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧକରିବେ; କିଂନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ ଚତୁର, ସେ ତାହା କରାଇ ଦେଲେ ନାଇ ।

ସାତ୍ୟକିଙ୍କ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି, କର୍ଣ୍ଣ ପରାଜିତ ହେଲେ । ତା'ପରେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା, କୃତବର୍ମା ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ବୀର, ସାତ୍ୟକିଂକ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି, ହାରିଲେ । ଏଣେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଏସବୁ ଦେଖି, ଦ୍ରୋଣଂକୁ ଖାଲି ଗାଳି ଦେଲେ । ଦ୍ରୋଣ ନିତାଂତ ଦୁଃଖିତ ହୋଇ କହିଲେ, "ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, କାହିଁକି ବୃଥା ମତେ କଷ୍ଟ ଦେଉଚ ? ମୁଁ ତ ବରାବର କହୁଚି, ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଜୟ କରିବା ଅସଂଭବ । ପାପ ତ କମ୍ କରିନାହଁ । ଏବେ ଫଳଭୋଗ କଲାବେଳକୁ ଦୁଃଖ କାହିଁକି ?"

ଏହା କହି, ଦ୍ରୋଣ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ଆରଂଭ କରିଦେଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଣପଣେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲାଗିଗଲେ, କେତେକ ସୈନ୍ୟ ମାରିଲେ; କିଂନ୍ତୁ ଶେଷରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ତାଂକୁ ଜବତ କଲେ ।

ଦ୍ରୋଣ ନିଜେ କେକୟଗଣ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଂକ ପୁତ୍ରଗଣ ଓ ଶିବିଂକୁ ବିନାଶ କଲେ । ଭୀମଂକର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିଧାରେ କଳିଂଗ ରାଜାଂକ ପୁତ୍ର ଓ ଧ୍ରୁବ ଶେଷ ହେଲେ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗୋଇଠାରେ ଦୁର୍ମଦ ଓ ଦୁଷ୍କର୍ଣ୍ଣ ମଲେ ।

ଘଟୋତ୍କଚ ଓ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକର ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଲା । ଘଟୋତ୍କଚ ରାକ୍ଷସ । ରାତିରେ ରାକ୍ଷସଂକର ବଳ ବଢ଼େ । ସେମାନେ କେତେ ମାୟା ଜାଣଂତି । ପୁଣି ଘଟୋତ୍କଚ ଭାରି ବୀର । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଖୁବ୍ ବିପଦରେ ପଡ଼ିଲେ; କିଂନ୍ତୁ ଘଟୋତ୍କଚର ମାୟା, ସେ ଶର ମାରି ନଷ୍ଟ କରି ଦେଲେ ।

ଘଟୋତ୍କଚ ପୁଅ ଅଂଜନପର୍ବା ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକୁ ଭେଟି, ମଲେ । ଘଟୋତ୍କଚ ରାଗିଯାଇ, ଖୁବ୍ ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇ ଦେଲେ; ଶେଷକୁ ଗୋଟାଏ ଅଦ୍ଭୁତ ପାହାଡ଼ ଆଣି, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକ ଉପରେ ଧରିଲେ । ସେ ପାହାଡ଼ର ଝରଣାରୁ ଶେଳ, ମୁଦ୍‌ଗର, ମୂଷଳ, ଗଦା ବରାବର ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକ ଉପରେ ପଡ଼ୁଚି । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ବାଣରେ ତାହା ଚୂରି ଧୂଳି କରି ଦେଲେ । ତା'ପରେ ଘଟୋତ୍କଚ ମେଘରୂପ ଧରି, ପଥର ବରଷିଲେ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାର ବାୟବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରରେ ସେ ମେଘ ଉଡ଼ିଗଲା । ତା'ପରେ କେତେ ରାକ୍ଷସ ଆସିଲେ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଶର ମାରି ସବୁ କାଟି ଦେଲେ । ତା'ପରେ ଘଟୋତ୍କଚ ଗୋଟାଏ ବଜ୍ର ମାରିଲେ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ସେ ବଜ୍ର ଛଡ଼ାଇ ନେଇ, ସେଥିରେ ଘଟୋତ୍କଚ ଘୋଡ଼ା, ସାରଥି ପତାକା ସବୁ ଚୂନା କରିଦେଲେ ।

ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ଘଟୋତ୍କଚଂକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବାକୁ ଆସି ପରାସ୍ତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ପଳାଇଲେ ।

ଏ ମଧ୍ୟରେ ଭୀମ ପରିଘ ମାରି, ସୋମଦତ୍ତଂକୁ ଅଜ୍ଞାନ କରିବାରୁ, ସୋମଦତ୍ତଂକ ବାପ ବାହ୍ଲୀକ ଏକ ଶକ୍ତି ମାରିଲେ । ସେଥିରେ ଭୀମ ଟିକିଏ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପୁଣି ଉଠି, ଗଦା ଧରି ବାହ୍ଲୀକଂକୁ ଏକାବେଳକେ ଗୁଂଡା କରିଦେଲେ ।

ତା'ପରେ ଭୀମ, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର ନଅଟି ଭାଇ, କର୍ଣ୍ଣର ଗୋଟିଏ ଭାଇ, ଶକୁନିର ଗୋଟିଏ ଭାଇ ଓ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକର ସାତୋଟି ଶଳାଂକୁ ସଂହାର କଲେ ।

ଆଉ ଏକ ଜାଗାରେ ଦ୍ରୋଣ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଲା । ଶେଷକୁ ଦ୍ରୋଣ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ପ୍ରୟୋଗ କଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ଜଣା । ଦ୍ରୋଣ ଆଉ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ପରାସ୍ତ କରି ପାରିଲେ ନାଇ ।

କର୍ଣ୍ଣ ଏହି ସମୟରେ ପାଣ୍ଡବ ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭାରି ହୁଲସ୍ଥୁଲ ପକାଇ ଦେଲେ । ତାଙ୍କ ବାଣ ସହି ନ ପାରି, ପାଣ୍ଡବସେନା ହାହାକାର କରି ଏଣେ ତେଣେ ପଳାଇବାକୁ ବସିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଆସି କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଭେଟି ଗଲେ । କର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ଧନୁ ଗଲା, ରଥ ଗଲା, ଦେହଯାକ ଶର ଫୁଟି, ଝିଙ୍କପରି ହୋଇଗଲା । କୃପଙ୍କ ରଥରେ ବସି ସେ ପଳାଇଲେ ।

ସାତ୍ୟକି ସୋମଦତ୍ତଙ୍କୁ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧରେ ସଂହାର କଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ସଂଗେ ଏପରି ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ଯେ, ଦ୍ରୋଣ ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ପାଇଁ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲେ । କୃଷ୍ଣ ଏହା ଦେଖି, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଆପଣଙ୍କୁ ଧରିବା ପାଇଁ ଦ୍ରୋଣଙ୍କର ସବୁବେଳେ ଯତ୍ନ । ଏହାଙ୍କ ସଂଗେ ଆପଣଙ୍କର ଯୁଦ୍ଧ ନ କରିବାହିଁ ଭଲ ।"

ତାପରେ କୃତବର୍ମାଙ୍କ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଯାଇ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଆଉ ଲୋକେ ଆସି ତାଙ୍କୁ ସେଠାରୁ ଘେନିଗଲେ ।

ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଘଟୋତ୍କଚର ପୁଣି ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ପୁଣି ଜିଣିଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଯୁଦ୍ଧରେ ଭୀମଙ୍କୁ ବ୍ୟସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କଲେ । ଭୀମ ଶେଷକୁ ଗଦା ଧରି, ଏକା ବାଡ଼କେ ତାଙ୍କର ରଥ ଘୋଡ଼ା ସବୁ ଚୂନା କରିଦେଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ନନ୍ଦକଙ୍କର ରଥରେ ପଳାଇଗଲେ ।

ସହଦେବ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ପରାସ୍ତ ହେଲେ; କିନ୍ତୁ କର୍ଣ୍ଣ କୁନ୍ତୀଙ୍କ କଥା ସ୍ମରଣ କରି ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ଶକୁନି ନକୁଳଙ୍କ ହାତେ, ଶିଖଣ୍ଡୀ କୃପଙ୍କ ହାତେ ଖୁବ୍ ସଜା ପାଇଲେ ।

ଏହିପରି କେତେ ବୀରଙ୍କର କେତେ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଅର୍ଜୁନ କିନ୍ତୁ କାଳାନ୍ତକ ଯମପରି ସ୍ଥଳରେ କୌରବସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଭାରି ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କଲେ । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କ ଆଗରୁ ପଳାଇବାକୁ ବସିଲେ । ଶେଷକୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କଠାରୁ ଦକା ଖାଇ, ଦ୍ରୋଣ ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣ ପାଣ୍ଡବ ସୈନ୍ୟଙ୍କୁ ଭାରି ବେଗରେ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଅସ୍ଥିର ହେଲେ ।

କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ନିକଟକୁ ରଥ ନେବାପାଇଁ ଅର୍ଜୁନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କହିଲେ । କୃଷ୍ଣ ମନାକଲେ; କହିଲେ, "ତୁମକୁ ମାରିବା ପାଇଁ କର୍ଣ୍ଣ ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କର ସେହି 'ପୁରୁଷଘାତିନୀ ଶକ୍ତି' ରଖି ଦେଇଛି । ଏବେ ତୁମେ ତା' ପାଖକୁ ଯାଅ ନାଇ । ଘଟୋତ୍କଚକୁ ପଠାଅ ।"

ଘଟୋତ୍କଚ, ଅର୍ଜୁନଙ୍କ କଥାରେ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଯାଇ ଭେଟିଲେ । ଏଣେ ଜଟାସୁର ପୁଅ ଅଳମ୍ବୁଷ ଯାଇ, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ପାଣ୍ଡବ-ମାନେ ମୋ ବାପକୁ ମାରିଛନ୍ତି । ମତେ କହନ୍ତୁ, ମୁଁ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଖାଇପିବି ।"

ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କାହିଁକି ନାଇ କରିବେ ? ଫଳରେ ଘଟୋତ୍କଚ, ଅଳମ୍ବୁଷ, ଦୁଇ ରାକ୍ଷସଙ୍କର ଅଦ୍ଭୁତ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଆଗ ମରାମରି, ପିଟାପିଟି କେତେ ସରିଗଲା । ତା' ଉତ୍ତାରୁ ମାୟାଯୁଦ୍ଧ । ଜଣେ ନିଆଁ ହେଲାବେଳକୁ ଆଉ ଜଣେ ପାଣି, ଜଣେ ତକ୍ଷକ ହେଲାବେଳକୁ ଆଉ ଜଣେ ଗରୁଡ଼ । ଏ ମେଘ ହେଲେ, ସେ ପବନ; ଏ ପର୍ବତ ହେଲେ ସେ ବଜ୍ର । ପର୍ବତ ହାତୀ ହେଲେ, ବଜ୍ର ବାଘ; ହାତୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ବାଘକୁ ପୋଡ଼ିଲା ବେଳକୁ, ବାଘ ରାହୁ ହୋଇ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କୁ ଗିଳିବାକୁ ଆସିଲା । ଏହିପରି ଅଦ୍ଭୁତ ଯୁଦ୍ଧ; ଶେଷରେ, ଘଟୋତ୍କଚ ହାତେ ଅଳମ୍ବୁଷର ମୁଣ୍ଡଟି ପଡ଼ିଗଲା । ସେହିଠାରେ ଶେଷ ।

ତା'ପରେ ଘଟୋତ୍କଚ କର୍ଣ୍ଣର ଭେଟାଭେଟି । ଦୁହେଁ ମହାବୀର । ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଲା । ଦୁହିଙ୍କର

ଦେହରୁ ଝର ଝର ରକ୍ତ ବହିଲା । ତଥାପି ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଚି । ଘଟୋତ୍କଚର ରଥ ଗଲା, ଧନୁ ଗଲା । ଶେଷକୁ କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! କର୍ଣ୍ଣ ଶର ମାରୁଚି; ଘଟୋତ୍କଚ ଆଁ କରି ଗିଳି ଯାଉଚି । କେତେବେଳେ ସେ ବୁଢ଼ା ଆଂଗୁଠିପରି ସାନ ହୁଏ; କେତେବେଳେ ପୁଣି ପର୍ବତ ପରି ବଡ଼; କେତେବେଳେ ତାର ଶହେମୁଂଡ, କେତେବେଳେ ସେ ଆଦୌ ଦିଶେ ନାଇ । ଏହିପରି ଘଟୋତ୍କଚ ବହୁତ ଯୁଦ୍ଧ କଲା; କିଂତୁ କର୍ଣ୍ଣ ହଟିବା ଲୋକ ନୁହଂତି ।

ଏ ମଧ୍ୟରେ ଅଳାୟୁଧ ବୋଲି ସେହି ବକ ରାକ୍ଷସର ଜଣେ ଭାଇ ଆସି, ଭୀମଂକ ସଂଗେ ଲାଗିଗଲା । ଘଟୋତ୍କଚ ବହୁତ କଷ୍ଟରେ ତାକୁ ମାରିଲେ । ଯୁଝୁଁ ଯୁଝୁଁ ପୁଣି କର୍ଣ୍ଣର ଘୋଡ଼ା, ସାରଥିଂକ ମାରି ଘଟୋତ୍କଚ ଅଂତର୍ଧାନ ।

ତା ପରେ ଘଟୋତ୍କଚ ଯେ ମାୟା ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇ ଦେଲେ, ସେ କଥା କହି ହେବ ନାଇ । ଅଗ୍ନି ପରି ମେଘମାନେ, ଆକାଶରୁ ବଜ୍ର, ଉଲ୍‌କା, ଗଦା, ଶୂଳ ଶତଘ୍ନୀମାନ ଶ୍ରାବଣ ମାସ ପାଣିପରି ବୁଣି ଦେଲେ । ଶହ ଶହ ରାକ୍ଷସ ଆସି, କୌରବମାନଂକୁ ଗିଳି ପକାଇଲେ । ଚାରିଆଡ଼େ ହୁଲସ୍ଥୁଲ ପଡ଼ିଗଲା । କର୍ଣ୍ଣ ବହୁତ ବାଣ ମାରିଲେ, କିଛି ହେଲା ନାଇ ।

କୌରବମାନେ ଅସ୍ଥିର ହେଲେ, ଦେଖିଲେ, ଘଟୋତ୍କଚକୁ ନ ମାରିଲେ, କୌରବସେନାର ଆଉ ରକ୍ଷା ନାଇ । ସମସ୍ତେ ଆସି କର୍ଣ୍ଣକୁ କହିଲେ, "ଆଉ ଦେଖିବାକୁ ବେଳ ନାଇ, ଇଂଦ୍ର ତୁଂଭଂକୁ ଯେଉଁ "ଏକ ପୁରୁଷଘାତିନୀ" ଶକ୍ତି ଦେଇଚଂତି, ସେଥିରେ ଏ ରାକ୍ଷସକୁ ମାର ।"

କର୍ଣ୍ଣଂକର ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲା; କିଂତୁ ସେ ଦେଖିଲେ, ଆଉ ଉପାୟ ନାଇ ।

ସେହି ଶକ୍ତି ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି, ଘଟୋତ୍କଚ ନିଜ ଦେହକୁ ପର୍ବତ ପରି କରି, ଦଉଡ଼ ପଳାଇବାକୁ ବସିଲା । ଶାବଜଂତୁମାନ ଚିତ୍କାର କଲେ, ଝଂଜା ବୋହିଲା, ବଜ୍ରପାତ ହେଲା । ସେହି ମହାଶକ୍ତି କର୍ଣ୍ଣଂକ ହାତରୁ ଯାଇ, ଘଟୋତ୍କଚ ବୁକୁ ଫୁଟାଇ, ଆକାଶଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲା ।

ଘଟୋତ୍କଚ ପଡ଼ିଲା ବେଳେ ଏକ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ କୌରବସେନା ତା ତଳେ ଚାପି ହୋଇଗଲେ । ପାଂଡବମାନଂକର ଭାରି ଶୋକ ହୋଇଗଲା; କିଂତୁ କୃଷ୍ଣ, ରଥ ଉପରେ ଅର୍ଜୁନଂକୁ କୁଂଢ଼ାଇ, ଆନଂଦରେ ନାଚିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଟିକିଏ ଦୁଃଖିତ ହୋଇ, କୃଷ୍ଣଂକୁ ପଚାରିବାରୁ, ସେ ବୁଝାଇ ଦେଲେ, "ଆଉ କର୍ଣ୍ଣଂକୁ ଭୟ ନାଇ । ଘଟୋତ୍କଚ ମରିବାରେ, ତୁମ ଦଶା କଟିଗଲା । ଏବେ ଆନଂଦରେ କର୍ଣ୍ଣ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି ତାକୁ ମାରି ପାରିବ ।"

ଘଟୋତ୍କଚ ଜନ୍ମରୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ହେଲେ ନିଜ ସୁଖ ଦେଖି ନାଇ । ସବୁବେଳେ ପାଂଡବମାନଂକ ସେବା କରେ । ସେ ସବୁ କଥା ମନରେ ପକାଇ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଓ ପାଂଡବମାନେ ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଗରେ କର୍ଣ୍ଣଂକୁ ମାରିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଭୀମ ତ ଏକ ଆଡ଼ୁ କୌରବମାନଂକୁ ମାରି ମାରି ଆସୁଚଂତି । ସେ ଆଉ ଶାଂତ ହେଲେ ନାଇ । ଭାରି ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଗଲା ।

ଏ ମଧ୍ୟରେ ବ୍ୟାସ ଆସି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ବୁଝାଇ କହିଲେ, "ଦୁଃଖ କର ନାଇ । କର୍ଣ୍ଣର ପୁରୁଷଘାତିନୀ ଶକ୍ତି, ଏବେ ଗଲା । ଅର୍ଜୁନର କର୍ଣ୍ଣକୁ ଆଉ ଭୟ ନାଇ । ଯାହା ହୋଇଚି, ମଂଗଳ ପାଇଁ ହୋଇଚି ।" ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏହା ଶୁଣି ଟିକିଏ ଥଂଡା ହେଲେ ।

ରାତି ଅନେକ ହେବାରୁ, ଅର୍ଜୁନ ସମସ୍ତଂକୁ ବିଶ୍ରାମ କରିବାକୁ କହିଲେ । ସେହି ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ସମସ୍ତେ ଶୋଇଲେ ।

ଦ୍ରୋଣ ବଧ

ପଂଚଦଶ ଦିନ

ରାତି ନ ପାହୁଣୁଁ ପୁଣି ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଗଲା । ସକାଳୁ ଦ୍ରୁପଦ, ବିରାଟ ଓ ବିରାଟଂକର ତିନୋଟି ନାତି ଦ୍ରୋଣଂକ ହାତେ ମଲେ । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ଶୋକରେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ, ସେହି ଦିନ ଦ୍ରୋଣଂକୁ ମାରିବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ । ତହୁଁ ସେ ଭୀମଂକୁ ସଂଗେ ନେଇ, ଦ୍ରୋଣଂକ ସୈନ୍ୟ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଗଲା । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଓ ଦୁଃଶାସନ, ନକୁଳ, ସହଦେବ ସଂଗେ, କର୍ଣ୍ଣ ଭୀମ ସଂଗେ, ଦ୍ରୋଣ ଅର୍ଜୁନ ସଂଗେ, ଏପରି ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ଯେ, ଲୋକେ ଦେଖି ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲେ ।

ଦ୍ରୋଣ ଅର୍ଜୁନଂକ ଯୁଦ୍ଧ ଅତି ଆଶ୍ଚର୍ଯ । ରଥ ବିଜୁଳି ପରି ବୁଲୁଛି । ଚମତ୍କାର ଅସ୍ତ୍ରସବୁ ଚକ୍ ଚକ୍ ଆକାଶରେ ବୁଲୁଛି । ଦ୍ରୋଣ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅସ୍ତ୍ର ମାରିଲେ; ଅର୍ଜୁନ ସବୁ କାଟିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଯେତେ କାଟଂତି ଦ୍ରୋଣଂକର ସେତେ ଆନଂଦ । ସେ ଭାବୁଥାଂତି, 'ଆହା' ମୁଁ ଯାହା ଶିଖାଇଥିଲି, ଅର୍ଜୁନ ତାହା କେଡ଼େ ସୁଂଦର ଶିଖିଛି ।'

ସେ ଦିନ ଅନେକ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା; କିଂତୁ ଦ୍ରୋଣ ଯେପରି ପାଣ୍ଡବସେନା ମାରୁଥିଲେ, ପାଂଡବମାନେ ସେପରି କୌରବସେନା ମାରି ପାରିଲେ ନାଇ । ଦ୍ରୋଣଂକ ପରାକ୍ରମ ଦେଖି ପାଂଡବମାନଂକର ଆତଂକ (ପ୍ରାଣଭୟ) ହେଲା ।

କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଂକୁ କହିଲେ, "ଅର୍ଜୁନ, ଦ୍ରୋଣଂକର ହାତେ ଅସ୍ତ୍ର ଥାଉ ଥାଉ ଦେବତାମାନେ ମଧ୍ୟ ତାଂକୁ ମାରି ପାରିବେ ନାଇ । ସେ ଯେପରି ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ିବେ, ସେ ଉପାୟ କରିବାକୁ ହେବ । କେହି ଯଦି ଯାଇ ତାଂକ ଆଗେ କହେ, 'ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ମରି ଗଲାଣି', ସେ ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ି ଦେବେ । ଅର୍ଜୁନ କେବେ ଏ କଥାରେ ମଂଗିଲେ ନାଇ । ଶେଷକୁ ସବୁ ଯୋଦ୍ଧାମାନେ ମିଶି, ବୁଝାଇ ସୁଝାଇ, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ କୌଣସିମତେ 'ହଁ' କରାଇଲେ ।

ପାଂଡବ ପକ୍ଷ ଇଂଦ୍ରବର୍ମାଂକର ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ବୋଲି ଗୋଟିଏ ହାତୀ ଥିଲା । ଭୀମ ଯାଇ ଗଦାରେ ସେ ହାତୀକୁ ପିଟି ମାରିଦେଇ, ଲଜ୍ଜିତ ହେଲା ପରି ଆସି ଦ୍ରୋଣଂକ ଆଗେ ଠିଆ ହୋଇ, କହିଲେ, "ଆହା ! ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ମରିଗଲା ?"

କଥାଟି ଶୁଣି, ଦ୍ରୋଣ ବଡ଼ କାତର ହେଲେ; ପୁଣି ଭାବିଲେ, 'ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଅମର, ସେ କି ମରିବ ?' କିଂତୁ ମନ ପୁଣି ଛଟପଟ ହେଲା । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଡାକି ପଚାରିଲେ,"ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ମରିଗଲା ?"

ଦ୍ରୋଣ ଜାଣଂତି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର କେବେ ହେଲେ ମିଛ କହିବେ ନାଇ; କିଂତୁ କୃଷ୍ଣଂକ ଚକ୍ରକୁ ପାରିବ କିଏ ? କୃଷ୍ଣ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଶିଖାଇ ଠିକ୍ କରିଚଂତି । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ହାତୀ ତ ମରିଛି । କଥାଟା ତ ବିଲକୁଲ ମିଛ ନୁହେଁ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ,"ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ମରିଗଲା —ହାତୀ"; ହାତୀକଥାଟି ଟିକିଏ ଲୁନକରି କହିଦେଲେ । ଦ୍ରୋଣ ତାହା ଶୁଣି ପାରିଲେ ନାଇ ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପରମ ଧାର୍ମିକ । ତାଂକ ରଥ ମାଟିରେ ଲାଗେନାଇ; କିଂତୁ ଏ ମିଛ କହିଲା ପରେ ତାଂକ ରଥ ମାଟିରେ ଲାଗିଲା ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକଠାରୁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ମଲାଣି ବୋଲି ଶୁଣି ଦ୍ରୋଣ କାତର ହେଲେ । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ତାଂକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ତାଂକର ଆଉ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହ ନାଇ । ତଥାପି, ସେ କେତେକାଳ ଯୁଝିଲେ । ଭୀମ ଆସି ପୁଣି କହିଲେ, "ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ତ ମଲାଣି, ଯୁଦ୍ଧ ଆଉ କାହିଁକି କରୁଛ ?"

ଦ୍ରୋଣ ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ିଦେଇ, ଭଗବାନଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ କଲେ । ଏତିକିବେଳେ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ଖଣ୍ଡାଧରି, ବୁଢ଼ାର ମୁଣ୍ଡ କାଟିବାକୁ ରଥରେ ଉଠିଲେ । ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଚାହିଁଛନ୍ତି । କେତେ ଲୋକ ମନା କରୁଛନ୍ତି । ଅର୍ଜୁନ ମନା କରିବାପାଇଁ ରଥଛାଡ଼ି ଦଉଡ଼ୁଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ କିଛି ହେଲାନାହିଁ । ଅର୍ଜୁନ ପହଞ୍ଚିବା ପୂର୍ବରୁ, ନିଷ୍ଠୁର ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ କରି ପକାଇଲା ।

ଦ୍ରୋଣ ମରିଯିବାରୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ, କର୍ଣ୍ଣ, ଶଲ୍ୟ, କୃପ କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ଯୁଦ୍ଧଭୂମି ଛାଡ଼ି ପଳାଇଲେ । କାହାରିକି ଆଉ କିଛି ବୁଦ୍ଧି ଦେଖାଗଲା ନାହିଁ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଅନ୍ୟଠାରେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଥିଲେ । ସମସ୍ତେ ପଳାଇବାର ଦେଖି, ପଚାରି ଜାଣିଲେ, 'ଦ୍ରୋଣାଚାର୍ଯ୍ୟ ମରିଛନ୍ତି । ଶୋକରେ ତାଙ୍କ ବୁଦ୍ଧି ହଜିଗଲା । ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ, "ଆଜି ନିଶ୍ଚେ ପାଣ୍ଡବପକ୍ଷର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମାରିବି ।"

ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା କ'ଣ କଲେ ?

ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଙ୍କ ପାଖେ ନାରାୟଣଅସ୍ତ୍ର ବୋଲି ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ଭୟଙ୍କର ଅସ୍ତ୍ର ଥିଲା । ସେ ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ିଲେ କାହା'ରି ରକ୍ଷା ନାହିଁ । ନିଜେ ନାରାୟଣ ଏ ଅସ୍ତ୍ର ଦ୍ରୋଣଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲେ । ଦ୍ରୋଣଙ୍କଠାରୁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଏ ଅସ୍ତ୍ର ପାଇଛନ୍ତି । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଏବେ ସେହିଅସ୍ତ୍ର ଧନୁରେ ବସାଇ ଦେଲେ ।

ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ିଲାକ୍ଷଣି, ବର୍ଷା, ପବନ, ବଜ୍ରପାତ, ଭୂମିକମ୍ପ ହେଲା । ଚାରିଆଡ଼ ଅନ୍ଧାର ହୋଇଗଲା । ସମୁଦ୍ର ଗର୍ଜି ଉଠି ନଈ ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା । ଅସ୍ତ୍ର ଅଗ୍ନିପରି ଦକ୍‌ଦକ୍‌ ହୋଇ ଜଳି ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଆସିଲା । ସମସ୍ତେ ବୁଝିଲେ, ପାଣ୍ଡବମାନେ ନିପାତ ଯିବେ ।

କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସବୁ ଉପାୟ ଜଣା । କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "ସମସ୍ତେ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ତଳେ ଠିଆ ହୁଅ । ତା' ହେଲେ ଏ ଅସ୍ତ୍ର କିଛି କରିବ ନାହିଁ ।"

ସମସ୍ତେ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ି, ହାତୀ ଘୋଡ଼ା ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ, ଭୂଇଁରେ ଠିଆ ହେଲେ । ଭୀମ ହୁଣ୍ଡା ଆଦ୍‌ମୀ; ସେ କହିଲା, "ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ିବି କାହିଁକି ? ଏ ଗଦାରେ ନାରାୟଣଅସ୍ତ୍ରକୁ ପେଷିଦେବି ।"

ବଡ଼ ବିପଦ ! ଭୀମ ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ; ଗଦା ଧରି ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାକୁ ମାରିବାକୁ ଦଉଡ଼ିଲେ । ନାରାୟଣ-ଅସ୍ତ୍ର ନିଆଁ ପରି ଦକ୍ ଦକ୍ ହୋଇ ତାଙ୍କ ରଥ ଚାରି-ପଟେ ଜଳିଲା । କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ଦୁହେଁ ଦଉଡ଼ି ଯାଇ, ଭୀମକୁ ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ, ତଳେ ଠିଆ କରାଇ ଦେଲେ, ଗଦା ବାହାର କରିଦେଲେ । ନ ହେଲେ ସେହିଦିନ ଭୀମଙ୍କର ଦଫା ରଫା ହୋଇଥାନ୍ତା ।

ଭୀମ ବଞ୍ଚିଗଲେ ସତ; କିନ୍ତୁ ରାଗରେ ସାପପରି ଖାଲି ଫଁ ଫଁ ହେଉଥାନ୍ତି । ନାରାୟଣଅସ୍ତ୍ର ବୃଥା ଗଲା । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ବି ରାଗରେ ଜଳିଗଲେ; ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଲା । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ, ସାତ୍ୟକି, ଭୀମ କେହି ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଆଗେ ଠିଆ ହୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ତା ପରେ ଅର୍ଜୁନ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାକୁ ଭେଟିଲେ । ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଯୁଦ୍ଧୁଁ ଯୁଦ୍ଧୁଁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଏକ ଭୟଙ୍କର ଆଗ୍ନେୟାସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ି ଦେଲା । ଚାରିଆଡ଼େ ନିଆଁ ବରଷିଲା, ପ୍ରଳୟ କାଳ ପରି ଲାଗିଲା, ସମସ୍ତେ ବୁଝିଲେ, ଆଉ ପାଣ୍ଡବମାନେ ବଞ୍ଚିରହି ପାରିବେ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଅର୍ଜୁନ ତାକୁ କାଟିବା ପାଇଁ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ିଦେଲେ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାର ମନ ଏକାବେଳକେ ଖରାପ ହୋଇଗଲା । ସେ ଦୁଃଖିତ ଓ ବିରକ୍ତ ହୋଇ, ଯୁଦ୍ଧଭୂମି ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲା ।

ବାଟରେ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ବ୍ୟାସଂକୁ ଭେଟିଲେ । ତାଂକଠାରୁ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଂକ ମହିମା ଶୁଣି, ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ କରିବାପାଇଁ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଆଦେଶ ଦେଲେ ।

ତା' ପରେ ଅର୍ଜୁନ ବ୍ୟାସଦେବଂକୁ ଦେଖିଲେ; ଦେଖି ପଚାରିଲେ, "ଦେବ, ମୋ ରଥ ଆଗେ ଆଗେ କଏ ଜଣେ ଦିବ୍ୟ ପୁରୁଷ ସବୁବେଳେ ରହୁଛଂତି ! ମୁଁ ଯାହାକୁ ଶର ମାରେ, ତା'କୁ ସେ ବଧ କରଂତି । ସେ ଦିବ୍ୟପୁରୁଷ କଏ ?" ବ୍ୟାସ କହିଲେ, "ସେ ପୁରୁଷ ପରମେଶ୍ୱର ମହାଦେବ ।" ଏହା କହି ଅର୍ଜୁନଂକ ଆଗେ କାଳରୂପୀ ମହାଦେବଂକର କେତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ମହିମା ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ ।

କର୍ଣ୍ଣ ପର୍ବ

ଷୋଡ଼ଶ ଦିନ

ଦ୍ରୋଣ ମରିଯିବା ପରେ କୌରବମାନେ ଏକ ପ୍ରକାର ହତାଶ ହୋଇଗଲେ । ସେହିଦିନ ରାତିରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକ ସଂଗେ ବିଚାର କରି, କର୍ଣ୍ଣକୁ ସେନାପତି କରିବା ପାଇଁ ଠିକ୍ କଲେ । କର୍ଣ୍ଣଂକୁ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ସେନାପତି ହେବାକୁ କହିବାରୁ, କର୍ଣ୍ଣ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ମୁଁ ତ ପାଂଡବମାନଂକୁ ପରାଜୟ କରିବି ବୋଲି ପୂର୍ବରୁ କହିଛି । ମୁଁ ଏବେ ତୁଂଭର ସେନାପତି ହେଲି । ଜାଣ, ପାଂଡବମାନେ ହାରିଲେ, ଆଉ ପାଂଡବମାନଂକୁ କେହି ରଖି ପାରିବେ ନାଇ ।"

ଭାରି ଧୂମ୍‌ଧାମ୍ ଲାଗିଗଲା । କୌରବମାନଂକର ପୁଣି ଉତ୍ସାହ ବଢ଼ିଗଲା । ଭୀଷ୍ମ, ଦ୍ରୋଣ ସ୍ନେହ କରି ପାଂଡବମାନଂକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଉଥିଲେ । ଏଥର କର୍ଣ୍ଣଂକ ହାତେ ଆଉ ପାଂଡବମାନଂକର ବାସ୍ତବିକ୍ ରକ୍ଷା ନାଇ, ଏ କଥା ଭାବି, କୌରବମାନେ ପୁଣି ମାତି ଉଠିଲେ ।

ଯୁଦ୍ଧ ଆରଂଭରେ ଭୀମଂକର କ୍ଷେମମୂର୍ତ୍ତି ସଂଗେ ଭାରି ଯୁଦ୍ଧହେଲା; ଦୁହେଁ ହାତୀ ଉପରେ । ଦୁହେଁ ବଡ଼ ବୀର । କ୍ଷେମମୂର୍ତ୍ତି ଭୀମର ହାତୀଟି ମାରିଦେବାରୁ, ଭୀମ ଗୋଟାଏ ଗୋଇଠା ମାରି, କ୍ଷେମମୂର୍ତ୍ତିଂକ ହାତୀକି ଏକାବେଳକେ ମାଟିରେ ପୋତି ଦେଲେ । କ୍ଷେମମୂର୍ତ୍ତି ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଠିଆ ହେଲାରୁ, ଏକା ଗଦାବାଡ଼ିକେ ତାଂକ ପ୍ରାଣ ଗଲା ।

ତହୁଁ ଭୀମଂକ ସଂଗେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଦୁହେଁ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଯିବାରୁ ସାରଥିମାନେ ରଥ ଫେରାଇଲେ ।

ଏଣେ ଅର୍ଜୁନ ବାକି ସଂଶପ୍ତକମାନଂକ ସହିତ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ କରୁଚଂତି, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଯାଇ ତାଂକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଥରେ ହାରି ପୁଣି ଆସିଲେ । ଏଥର ଏକାବେଳକେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହେବାରୁ ତାଂକ ସାରଥି ରଥନେଇ, ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମି ଛାଡ଼ି ପଳାଇଲେ ।

ତା'ପରେ ଦଂଡ ଓ ଦଂଡଧର ବୋଲି ଦୁଇ ଭାଇ ଅର୍ଜୁନଂକ ହାତେ ମଲେ ଏବଂ ସଂଶପ୍ତକମାନଂକ ସହିତ ବରାବର ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଲା ।

ପାଂଡ୍ୟଂକୁ ମାରି, କର୍ଣ୍ଣ ଭାରି ଯୁଦ୍ଧ କରୁଥିଲେ; ନକୁଳଂକ ସଂଗେ ଭେଟିଲେ । ନକୁଳଂକର ଭାରି ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଶେଷକୁ ନକୁଳଂକର ସାରଥି, ଘୋଡ଼ା କର୍ଣ୍ଣ କାଟିଦେଲେ; ରଥ ଭାଂଗି ଦେଲେ; ନକୁଳ ପଳାଇ ଯାଉଥିଲେ । କର୍ଣ୍ଣ ଗୋଡ଼ାଇ, ତାଂକୁ ଧନୁଗୁଣରେ ଧରି ଟାଣିଲେ । ଏତିକିବେଳେ କୁଂତୀଂକ କଥା ତାଂକ ମନେ ପଡ଼ିବାରୁ, ସେ ନକୁଳଂକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ କହିଲେ, "ଯାଅ, ଏପରି ବଡ଼ ବଡ଼ କୌରବଂକ ସଂଗେ ଆଉ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଆସିବ ନାଇ ।"

କୃପ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଂକର ଆଉଠାଏ ଭାରି ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଲା । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ । ଶେଷକୁ ତାଂକ ସାରଥି ରଥ ନେଇ ଚାଲିଗଲା ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ଭୟାନକ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଶେଷକୁ ଦୁର୍ଯୋଧନ ରଥ ଉପରେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ଏତିକିବେଳେ ଭୀମ ଆସି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କୁ ମୁଁ ମାରିବି ବୋଲି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଛି, ଆପଣ ତାଙ୍କୁ ମାରନ୍ତୁ ନାହିଁ ।" ଏହା ଶୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ।

ସେ ଦିନ ଯୁଦ୍ଧ, କର୍ଣ୍ଣ ଆଉ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର । କର୍ଣ୍ଣ ପାଣ୍ଡବ ପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରିବାରୁ ଅର୍ଜୁନ ଅତି ଭୟାନକ ଓ ଅଦ୍ଭୁତ ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ କଲେ । କୌରବମାନେ ତାହା ସହି ନପାରି ହାହାକାର କରି ପଳାଇବାରେ ଲାଗିଲେ । ଭାଗ୍ୟକୁ ସନ୍ଧ୍ୟା ଆସି ପହଞ୍ଚିଗଲା । ତେଣୁ କୌରବମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ବନ୍ଦ କରିଦେଲେ ।

କର୍ଣ୍ଣ ବଡ଼ ପଟାଟୋପ କରି କଥା କହନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଆଜି ଅର୍ଜୁନ ହାତେ ଏପରି ଅବସ୍ଥା ପାଇ, ତାଙ୍କୁ ଲାଜ ମାଡ଼ିଲା । ସେ କହିଲେ, "କାଲି ନିଶ୍ଚେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଠିକ୍ କରିବି ।"

ଶଲ୍ୟ ସାରଥି ହେଲେ

ସପ୍ତଦଶ ଦିନ

ସକାଳୁ କର୍ଣ୍ଣ ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଆଜି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ମାରିବି, ନହେଲେ ତା ହାତେ ମରିବି । କିନ୍ତୁ ମୋର ଗୋଟିଏ ଭଲ ସାରଥି ଦରକାର । ବିଜୟ ବୋଲି ମୋର ଗୋଟିଏ ଧନୁ ଅଛି । ବିଶ୍ୱକର୍ମା ସେ ଧନୁ ତିଆରି କରିଥିଲେ । ସେ ଗାଣ୍ଡୀବଠାରୁ କମ୍ ନୁହେଁ । କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପରି ଗୋଟିଏ ସାରଥି ପାଇଲେ, ସହଜରେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଜିଣି ପାରିବି । ମଦ୍ରରାଜ ଶଲ୍ୟ ଯଦି ମୋ ସାରଥି ହୁଅନ୍ତି, ତା ହେଲେ ଅର୍ଜୁନ ନିଶ୍ଚୟ ପରାସ୍ତ ହେବ । ମହାବୀର ଶଲ୍ୟ, କୃଷ୍ଣଙ୍କଠାରୁ ଭଲ ସାରଥି । ଆଉ ମୁଁ ତ ଜାଣି ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନଠାରୁ ବଡ଼ ଯୋଦ୍ଧା । ଶଲ୍ୟ ସାରଥି ହେଲେ, ଦେବାସୁରମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋ ହାତେ ବର୍ତ୍ତିବେ ନାହିଁ ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଆସି ଶଲ୍ୟଙ୍କୁ ସାରଥି ହେବାକୁ କହିବାରୁ ଶଲ୍ୟ ପ୍ରଥମେ ରାଗିଗଲେ । ସୂତପୁତ୍ର (ସାରଥି ପୁଅ) ର ସାରଥି ହେବା କଥାଟା ତାଙ୍କୁ ବଡ଼ ଅପମାନ ଲାଗିଲା । ସେ ନିଜେ ବଡ଼ ବୀର । ସେ କାହିଁକି କର୍ଣ୍ଣର ସାରଥି ହେବେ ? ଦୁର୍ଯୋଧନ କିନ୍ତୁ କହିଲେ, "କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ସାରଥି । କର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କଠାରୁ ବଡ଼ ବୀର । ଆପଣ ତାଙ୍କର ସାରଥି ହେଲେ, କୃଷ୍ଣଙ୍କଠାରୁ ବଡ଼ ହେବେ ।" ଶଲ୍ୟ ଏ କଥାରେ ଭୁଲି ସାରଥି ହେବା ପାଇଁ ହଁ କଲେ ଏବଂ କହିଲେ, "ମୁଁ ସାରଥି ହେବି ସତ; କିନ୍ତୁ ମୋର ଯାହା ଖୁସି ମୁଁ ତାହା କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ କହିବି ।" କର୍ଣ୍ଣ ସେଥିରେ ରାଜିହେଲେ ଏବଂ ଖୁସିହୋଇ କହିଲେ, "ତେବେ ରଥ ଚଳାଅ, ମୁଁ ଏହିକ୍ଷଣି ଅର୍ଜୁନ, ଭୀମ, ନକୁଳ, ସହଦେବ ଓ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ସଂହାର କରିବି ।"

ଶଲ୍ୟ କହିଲେ, "ସୂତପୁତ୍ର, ଇନ୍ଦ୍ର ବି ଯାହାଙ୍କୁ ଭୟ କରନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ସଂହାର କରିବା ଏଡ଼େ ସହଜ କଥା ନୁହେଁ । ଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ ହେଲେ ତୁମ ମୁହଁରୁ ଏକଥା ବୋଧହୁଏ ଆଉ ବାହାରିବ ନାହିଁ ।"

କର୍ଣ୍ଣ କହିଲେ, "ଆଜି ଯେବେ ଇନ୍ଦ୍ର, ଯମ, ବରୁଣ, କୁବେର ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ସେନା ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆସନ୍ତି, ତେବେ ସୁଦ୍ଧା ଅର୍ଜୁନର ରକ୍ଷା ନାହିଁ ।" ଶଲ୍ୟ କହିଲେ, "ତୁମର କ୍ଷମତା ଅଛି ସତ, କିନ୍ତୁ କଥାର ପଟାଟୋପ ବହୁତ ବେଶି । ତୁମେ କେବେ ଅର୍ଜୁନର ସମାନ ନୁହଁ; ଯୁଦ୍ଧରୁ ନ ପଳାଇଲେ ଆଜି ଅର୍ଜୁନ ହାତେ ତୁମ ପ୍ରାଣଟି ଯିବ, ଦେଖୁଛ ।"

କର୍ଣ୍ଣ କହିଲେ, "ଆଚ୍ଛା, ଅର୍ଜୁନ ମତେ ପରାସ୍ତ କଲେ, ସେତେବେଳେ ଏ କଥା କହିବ ଯେ ସୁଂଦର ହବ ।" ଶଲ୍ୟ—"ହଉ ତେବେ, ବେଶ୍ କଥା ।"

ଶଲ୍ୟ ରଥ ଚଳାଇଲେ । କର୍ଣ୍ଣ ପାଂଡବମାନଂକୁ ଦେଖିଲାକ୍ଷଣି କହିଲେ, "ତୁମଂଭମାନଂକ ମଧ୍ୟରୁ ଯେ ଆଜ ମତେ ଅର୍ଜୁନକୁ ଦେଖାଇବ, ତାଂକୁ ଡନ ହାଂଡି ରତ୍ନ ଦେବି, ହାତୀ ଦେବି, ରଥ ଦେବି ଏବଂ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ମାରି ତାଂକ ଧନ ସାକ ଦେବି ।"

ଶଲ୍ୟ କହିଲେ, "ଏତେ ଧନରତ୍ନ, ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା ଦେବା ଦରକାର ନାଇ; କିନ୍ତୁ ନଦେଇ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଏଇଲାଗେ ଦେଖିବ ।"

ଏ କଥା ଶୁଣି କର୍ଣ୍ଣଂକର ରାଗ ହୋଇଗଲା । ସେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, "ତୁମେ ମୂର୍ଖ, କିଛି ଜାଣ ନାଇ । ଚୁପ୍ କର । ତୁମ ପରି ଶହେ ଜଣ ଆସି ଏପରି ପ୍ରାର୍ଥି କଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଡରିବି ନାଇ ।" ଶଲ୍ୟ କହିଲେ, "ସତେ; ତୁମ ମୁଂଡ ତେବେ ବିଗିଡ଼ି ଗଲଣି, ଚିକିତ୍ସା ଦରକାର ।"

ଏହିପରି କଥା କହି କହି ଶଲ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣଂକ ମନ ଖୁବ୍ ଖରାପ କରିଦେଲେ ।

କର୍ଣ୍ଣଂକ ତେଜ ଯୁଦ୍ଧବେଳେ କମାଇ ଦେବେ ବୋଲି ଶଲ୍ୟ ପୂର୍ବେ ପାଂଡବମାନଂକ ପାଖେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲେ । ଏବେ ସୁବିଧା ପାଇ ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ଖୁବ୍ ପାଳନ କଲେ । ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ପ୍ରଶଂସା ଓ କର୍ଣ୍ଣଂକୁ ନିଂଦା କରି କର୍ଣ୍ଣଂକୁ ଆହୁରି ବ୍ୟସ୍ତ କରୁଥାଂତି ।

ତଥାପି, କର୍ଣ୍ଣ ଅଦ୍ଭୁତ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଯେପରି କୌରବ ସୈନ୍ୟ ନିପାତ କରୁଥାଂତି, କର୍ଣ୍ଣ ତାଠାରୁ କମ୍ ପାଂଡବ ସୈନ୍ୟ ମାରୁ ନ ଥାଂତି । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ, ଦ୍ରୌପଦୀର ପୁତ୍ରମାନେ, ସାତ୍ୟକି, ଭୀମ, ସହଦେବ, ଶିଖଂଡୀ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ହଟିଗଲେ ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ସଂଗେ କର୍ଣ୍ଣଂକର ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । କର୍ଣ୍ଣ ଥରେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲେ, କିଂତୁ ପୁଣି ଉଠି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରିଦେଲେ । ସାତ୍ୟକି, ଚେକିତାନ, ଯୁଯୁତ୍ସୁ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ଯୋଦ୍ଧା ଆସି ଏବେ କର୍ଣ୍ଣଂକୁ ବେଢ଼ିଗଲେ । କର୍ଣ୍ଣ ଖାତିର ନ କରି, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ଧନୁ ଓ ଢାଲ କାଟି ଦେଲେ । ତା'ପରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଶକ୍ତି ଓ ତୋମର ମାରି, କର୍ଣ୍ଣଂକୁ ଖୁବ୍ ହଇରାଣ କଲେ ସତ, କିଂତୁ କର୍ଣ୍ଣ ତଥାପି ତାଂକର ଧ୍ୱଜ, ତୂଣ, ରଥ ପ୍ରଭୃତି ଚୂନା କରି ବାଣ ମାରି, ତାଂକୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କଲେ । କର୍ଣ୍ଣ ନିଜେ ଯାଇ ଏବେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଧରିବା ପାଇଁ ତାଂକ ଦେହରେ ହାତ ଦେଲେ; କିନ୍ତୁ ଶଲ୍ୟ କହିଲେ, "କଣ କରୁଚ ସୂତ ପୁଅ ? ଏହାଂକୁ ଧଇଲେ, ଏ ତୁମକୁ ଭସ୍ମ କରିଦେବେ ।" ଏଣେ ପୁଣି କୁଂତୀଂକ କଥା କର୍ଣ୍ଣଂକର ମନେ ଥିଲା । ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଗାଲି ଗାଳିଦେଇ ଛାଡ଼ିଦେଲେ ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ପରାଜୟ ଦେଖି, ଭୀମ, ସାତ୍ୟକି ପ୍ରଭୃତି ବୀରମାନେ କୌରବମାନଂକୁ ମାରି ଧ୍ୱସ୍ତ କଲେ । କୌରବମାନେ ହା ହା କାର କରି ପଳାଇଲେ ।

ଭୀମ କର୍ଣ୍ଣଂକର ଭେଟାଭେଟି ହେଲା । ଶଲ୍ୟ କହିଲେ, "ଦେଖ କର୍ଣ୍ଣ, ଭୀମ ଆଜ ତୁମ ଉପରେ କହୁଦିନର ରାଗ ସାଧିବ ।" ଦୁହିଂକର ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଭୀମ ଏକ ଭୟଂକର ବାଣ ମାଇଲେ । କର୍ଣ୍ଣ ସେଥିରେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲେ । ଶଲ୍ୟ ସେଠାରୁ ରଥ ଘେନିଯାଇ କର୍ଣ୍ଣଂକ ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷା କଲେ ।

ଏତିକିବେଳେ ଦୁର୍ଯୋଧନ କର୍ଣ୍ଣର ସାହାଯ୍ୟ ପାଇଁ ନିଜର ଭାଇମାନଂକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ । ଭୀମଂକ

ଗଦାରେ ସାଂଗେ ସାଂଗେ ଛଅଟି ଶେଷ । ଆଉ ଗୁଡ଼ିକ ପଳାଇଯିବାରୁ ବଂଚିଗଲେ । ପୁଣି କର୍ଣ୍ଣ ଭୀମଂକର ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଲା । କର୍ଣ୍ଣ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ, ଶେଷକୁ ରାଗରେ ଭୀମଂକର ଧନୁ, ରଥ ଚୂନା କରିଦେଲେ । ଭୀମ ଏକ ହାତରେ ଗଦା ଧରି, କୌରବଂକ ଭିତରେ ପଶିଗଲେ । ଗୁହୁଁ ଗୁହୁଁ ସାତ ଶହ ହାତୀ ଭୀମଂକର ଗଦାରେ ଚୂରମାର୍ ।

କର୍ଣ୍ଣ ପୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ପାଇ ବଡ଼ କାତର କଲେ । ଭୀମ ଦଉଡ଼ି ଆସି, କର୍ଣ୍ଣଂକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । କୃପ, ଅଶ୍ବତ୍ଥାମା, କୃତବର୍ମା ପ୍ରଭୃତି କର୍ଣ୍ଣଂକ ପାଖେ ଆସି ପହଂଚିଗଲେ । ଭୟାନକ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା ।

ଅର୍ଜୁନ ଏଣେ ସଂଶପ୍ତକ ଓ ନାରାୟଣୀ ସୈନ୍ୟଂକ ସଂଗେ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧରେ ବ୍ୟସ୍ତ । ଏମାନଂକ ମଧ୍ୟରେ ସୁଶର୍ମା ଅର୍ଜୁନଂକ ସଂଗେ ଭୟାନକ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଥରେ ଅଜ୍ଞାନ ମଧ୍ୟ କରିଦେଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଶେଷରେ ଐନ୍ଦ୍ରାସ୍ତ୍ର ମାରି ସମସ୍ତଂକୁ ଜବତ କରିଦେଲେ ।

ଅଶ୍ବତ୍ଥାମା, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ବହୁତ ବେଳ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ସାତ୍ୟକ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ବେଳେ ବେଳେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ; ଶେଷରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବହୁତ ବାଣ ଖାଇ, ସେଠାରୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲେ ।

ଅଶ୍ବତ୍ଥାମା ମଧ୍ୟ ଅର୍ଜୁନ ସଂଗେ ସେଦିନ ଖୁବ୍ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ । ଏପରି କି କୃଷ୍ଣ ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ କହିଲେ, "ଅର୍ଜୁନ, ଆଜି କାହିଁକି ତୁମ ତେଜ ଊଣା ହୋଇଛି ? ତୁମ ହାତରେ କ'ଣ ଗାଂଡୀବ ନାହିଁ ?" ଯାହାହେଉ ଶେଷକୁ ଅର୍ଜୁନ ଅଶ୍ବତ୍ଥାମାଂକୁ ଜବତ୍ କରି ସେଠାରୁ ଘୁଞ୍ଚିଗଲେ ।

ଅଶ୍ବତ୍ଥାମା ପରେ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଂକୁ ଆକ୍ରମଣ କରି ଅତ୍ୟନ୍ତ କ୍ଷତବିକ୍ଷତ କଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଆସି ପହଁଚି ଯିବାରୁ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଂକ ପ୍ରାଣରକ୍ଷା ହେଲା ।

କର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଭୃତି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଧରିବାକୁ ପୁଣି ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଭାରି ତେଜରେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । କୌରବମାନେ ହାହାକାର କଲେ; କିଂତୁ ଶେଷକୁ ସେ ଆଉ କର୍ଣ୍ଣର ବାଣ ସହି ନ ପାରି, ରଥ ସେଠାରୁ ନେଇ ଯିବାକୁ ସାରଥିକୁ କହିଲେ ।

କୌରବ ସୈନ୍ୟମାନେ ତାଂକ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇଥିଲେ । କିଂତୁ ପାଂଡବସୈନ୍ୟ ଆସି, ସମୁଦ୍ରପରି ତାଂକ ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲେ ।

ଏଣେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବାଣରେ ନିତାଂତ କାତର ହୋଇ, ନକୁଳ ସହଦେବଂକୁ ନେଇ ଶିବିରକୁ ଗଲାବେଳେ କର୍ଣ୍ଣ ଆସି ପୁଣି ଓଗାଳିଲେ । ତିନିହେଁ ମିଳି କର୍ଣ୍ଣଂକର କିଛି କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । କର୍ଣ୍ଣ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ଘୋଡ଼ା, ନକୁଳର ଘୋଡ଼ା, ଧନୁ କାଟିଦେଲେ ।

ଏତିକିବେଳେ ଶଲ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣଂକୁ କହିଲେ, "ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ନେଇ ଏତେ ବ୍ୟସ୍ତ କାହିଁକି ? ଅର୍ଜୁନ ସଂଗେ କେତେବେଳେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବ ? ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ମାରି ଫଳ କ'ଣ ? ଆଗ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ମାର । ଏଣେ ଦେଖ, ଭୀମଂକ ହାତେ ପଡ଼ି ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନର କି ଦୁର୍ଦଶା । ଆଗ ତାଂକୁ ବଂଚାଅ ।"

କର୍ଣ୍ଣ ଏ କଥା ଶୁଣି, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଂକ ଆଡ଼କୁ ଗଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ବେଦନା ଏତେ ହୋଇଥିଲା ଯେ, ସେ ଏବେ ଶିବିରରେ ପଶି, ଶେଯରେ ଯାଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ ।

ଏଣେ ଅର୍ଜୁନ ଅଶ୍ବତ୍ଥାମାଂକର ପୁଣି ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଲା । ଅଶ୍ବତ୍ଥାମା ପ୍ରଥମେ ଖୁବ୍ ତେଜରେ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ମଧ୍ୟ, ଶେଷକୁ ରଣଭୂମିରୁ ପଳାଇଲେ । କୌରବମାନେ ଏବେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ, ଛତଭଂଗ ଦବା (ଯୁଦ୍ଧଭୂମି ଛାଡ଼ି ପଳାଇବାକୁ) ବସିଲେ । ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ କର୍ଣ୍ଣଂକୁ ଆସି କହିଲେ,

"ଦେଖ, ତୁମେ ଥାଉଁ ଥାଉଁ ସୈନ୍ୟମାନେ ତୁଂଭଂକୁ ଡାକ ଡାକ ପଳାଉଛଂନ୍ତି !"

କର୍ଣ ଏହା ଶୁଣି, ନିଜ ବିଜୟ ଧନୁରେ ଭାର୍ଗବ ଅସ୍ତ୍ର ବସାଇ ଛାଡ଼ିଲେ । ବଣରେ ନିଆଁ ଲାଗିଲେ ଯେପରି ପକ୍ଷୀମାନେ ଶବ୍ଦ କରଂନ୍ତି, ପାଂଡବସୈନ୍ୟ ଭିତରେ ସେହିପରି ଗୋଳମାଳ ଲାଗିଗଲା । ଅର୍ଜୁନ ସେ ଶବ୍ଦ ଶୁଣି, କୃଷ୍ଣଂକୁ କହିଲେ, କୃଷ୍ଣ କଂଗୁ ଦେଖିଲେ, କର୍ଣ୍ଣ ଆଉ ଟିକଏ ଯୁଦ୍ଧ କରି କ୍ଳାଂତ ହେଲେ, ଅର୍ଜୁନ ତାଂକୁ ଭେଟିବା ଭଲ ହେବ; ସେଥିପାଇଁ ସେ ଅର୍ଜୁନଂକୁ କହିଲେ, "ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ମାଇଚଂନ୍ତି । ତାଂକୁ ଆଗ ଦେଖି ଆସିବା । ପରେ କର୍ଣ୍ଣକୁ ମାରିବାକୁ ବେଳ ହବ ଯେ ।"

ଦୁଃଶାସନ ବଧ

ଅର୍ଜୁନ ନ ଥିଲାବେଳେ ଯୁଦ୍ଧର ଭାର ଭୀମଂକ ଉପରେ ଥିଲା । ଭୀମଂକୁ ଆଜ ଯୁଦ୍ଧରେ ଭାରି ଆନଂଦ ଲାଗୁଚି । ସେ କ୍ଷଣେ ହେଲେ ଉହ୍ଲପାଉ ନାହାଂନ୍ତି । ଏବେ ସାରଥି ବିଶୋକକୁ ଡାକ ପଚାରିଲେ, "ବିଶୋକ ମତେ ଆଜ ଭାରି ଉତ୍ସାହ ଲାଗୁଚି । ଆନଂଦରେ, କେଉଁ ରଥ ଶତ୍ରୁର କଏ ଆମର, ମୁଁ କିଛି ବୁଝିପାରୁ ନାଇଁ । ଟିକଏ ସାବଧାନ ଥାଅ । ଶତ୍ରୁ ବୋଲି ମୁଁ ଯେପରି ଆପଣା ଲୋକକୁ ମାରି ନ ପକାଏ । ଆଜ ମନବୋଧ କରି ଶତ୍ରୁ ମାରିବି । ଦେଖ ତ, ଅସ୍ତ୍ର କ'ଣ ଅଛି ।"

ବିଶୋକ କହିଲେ, "ଏବେ ମଧ୍ୟ ଦଶ ହଜାର ଶର, ଦଶ ହଜାର ମୁଗୁର, ଦଶ ହଜାର ଭଲ୍ଲ, ଦୁଇ ହଜାର ନାରଚ, ତିନ ହଜାର ପ୍ରଦର, ଆଉ ଅସଂଖ୍ୟ ଗଦା, ଅସି, ମୁଦ୍‌ଗର, ଶକ୍ତି, ତୋମର ପାଖରେ ଅଛି । ନିଶ୍ଚିଂତ ହୋଇ ଯୁଦ୍ଧ କରଂନ୍ତୁ । ଅସ୍ତ୍ର ସରିଯିବାର ଭୟ ନାଇ ।"

ଏହା ଶୁଣି ଭୀମ ନିଶ୍ଚିଂତରେ ଯୁଦ୍ଧରେ ଲାଗିଲେ । ଏତିକବେଳେ ତାଂକୁ ସୈନ୍ୟମାନଂକର ଶବ୍ଦ ଶୁଭିବାରୁ ସେ ଉତ୍ସାହରେ ସିଂହନାଦ କରି କୌରବସୈନ୍ୟଂକୁ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଦଳ ଦେଲେ । ତାଂକ ଆଗେ କେହି ରହୁ ନାହାଂନ୍ତି ।

କର୍ଣ ମଧ୍ୟ ପାଂଡବସୈନ୍ୟଂକର କିଛି ବାକ ରଖୁ ନାହାଂନ୍ତି, ଉଭୟରେ ପାଂଡବ ସୈନ୍ୟଂକର କର୍ଣଂକ ଆଗେ ହାତ ଉଠୁ ନାଇ । ଦୁଇ ପକ୍ଷରୁ କେତେ ଯେ ମରୁଚଂନ୍ତି, ତା' କଏ ଗଣି ପାରିବ ? ବଡ଼ ବଡ଼ ବୀରମାନେ ଆଜ ବଡ଼ ତେଜରେ ଲାଗି ପଡ଼ି ଦ୍ୱ'ପକ୍ଷର ସୈନ୍ୟ ମାରୁଚଂନ୍ତି ।

ଏଥି ମଧ୍ୟରେ ଥରେ ଦୁଃଶାସନ ଭୀମଂକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ପ୍ରଥମେ ଭୀମ ବାଣ ମାରି, ତାଂକ ଧନୁ ଆଉ ପତାକା କାଟି ପକାଇଲେ । ତାଂକ କପାଳରେ ମଧ୍ୟ ଭୀମଂକର ଗୋଟିଏ ବାଣ ବାଜିଗଲା । ତା'ପରେ ଭୀମ ଆଉ ଗୋଟିଏ ବାଣ ମାରି, ଦୁଃଶାସନ ସାରଥିର ମୁଂଡଟି କାଟିଦେଲେ । ତାପରେ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଦୁଃଶାସନ ଆଉରି ଗୋଟିଏ ଧନୁ ଧରି, ଭୀମଂକ ଉପରକୁ ବାରଟି ବାଣ ମାଇଲେ । ନିଜ ହାତରେ ଘୋଡ଼ାର ଲଗାମ ଧରି, ଆଉରି ଏକ ଉପୁଂକର ବାଣରେ ଭୀମଂକୁ ଅଜ୍ଞାନ କରି ପକାଇଲେ । ଆଉ ଗୋଟିଏ ବାଣ ମାରି ଭୀମଂକ ଧନୁ କାଟିଦେଲେ ଓ ସାରଥିକି ନଅଟି ଓ ଭୀମଂକୁ ଅନେକ ବାଣ ମାଇଲେ । ଭୀମ ସେଥିରୁ ଅତିଶୟ ରଗିଯାଇ ଦୁଃଶାସନକୁ ଗୋଟିଏ ଶକ୍ତି ମାଇଲେ ।

ଦୁଃଶାସନ ଗୁଡ଼ୁଁ ଗୁଡ଼ୁଁ ଶକ୍ତିଟା କାଟିଦେଲେ ଏବଂ ତା'ପରେ ଭୀମଂକ ଉପରେ ଶରବୃଷ୍ଟି କଲେ । ଭୀମ

ଏବେ ଗୋଟାଏ ଗଦା ଧରି ଦୁଃଶାସନ ଉପରକୁ ଭାରି ଜୋରରେ ଫିଙ୍ଗିଲେ । ଦୁଃଶାସନ ତାକୁ କାଟିବାକୁ ଗୋଟିଏ ଶକ୍ତି ମାରିଲେ, କିନ୍ତୁ ଶକ୍ତିଟା ଗଦାରେ ବାଜି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇଗଲା । ଗଦାଟି ଏବେ ଦୁଃଶାସନର ରଥ, ସାରଥିଙ୍କୁ ଚୂନା କରି, ଦୁଃଶାସନ ମୁଣ୍ଡରେ ବାଜିଲା । ଦୁଃଶାସନ ଖଣ୍ଡେ ଦୂରରେ ଯାଇ ପଡ଼ି ଛଟପଟ ହେଲେ ।

ଭୀମଙ୍କର ଏବେ ଆପଣା ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଥା ମନେ ପଡ଼ିଲା । ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଚୁଟି ଧରି ଟାଣି ଅପମାନ କଲାବେଳେ, ଭୀମ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲେ, "ମୁଁ ଏହାର ବୁକୁ ଚିରି ରକ୍ତ ଖାଇବି ।"

ଭୀମ ପବନ ପରି ଦୁଃଶାସନ ଆଡ଼କୁ ଗଲେ; ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବୀରମାନଙ୍କୁ କହୁଥାନ୍ତି, "ଆଜି ମୁଁ ଏ ଦୁରାତ୍ମା ଦୁଃଶାସନକୁ ବଧ କରିବି । ତୁମମାନଙ୍କର କ୍ଷମତା ଅଛି ତ, ଏହାକୁ ରକ୍ଷାକର ।" ସମସ୍ତେ ତଟସ୍ଥପ୍ରତିମା ପରି ଚାହିଁ ରହିଛନ୍ତି । ଭୀମ ଯାଇ ଦୁଃଶାସନର ଛାତିରେ ଗୋଡ଼ା ବସାଇ ଦେଲେ । ଖଣ୍ଡାଟା କାଢ଼ି ଆଣିଲା କ୍ଷଣି, ଝରଣାରୁ ପାଣି ଉଠିଲା ପରି, ଫକ୍ ଫକ୍ ହୋଇ ଉପରକୁ ରକ୍ତ ବାହାରିଲା । ଭୀମ ଆନନ୍ଦରେ ଅଞ୍ଜଳି କରି ତାକୁ ପିଇଲେ ।

ସୈନ୍ୟମାନେ ଏହା ଦେଖି 'ଆରେ ରାକ୍ଷସରେ, ରାକ୍ଷସରେ ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରି ପଳାଇଲେ । ଭୀମ ଏବେ ତା'ର ମୁଣ୍ଡ କାଟି, କହିଲେ, "ଆଜି ଦୁର୍ଯୋଧନ ବାକି ରହିଲା, ତାର ଦିନେ ଏହି ଦଶା ହବ ।"

ଏହା ଦେଖି ଦୁର୍ଯୋଧନର ଦଶ ଭାଇ ଆସି ଭୀମଙ୍କୁ ଘେରିଗଲେ । ଦଶଟି ଭଲ୍ଲରେ ଭୀମ ଚାହିଁ ଚାହିଁ ଦଶଟିଯାକ ଶେଷ କରିଦେଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ଦେଖା

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଅର୍ଜୁନ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ । ତାଙ୍କୁ ଜବତ କରି କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନ ଦୁହେଁ, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ପାଖେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଧର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରୁ ଫେରିବାର ଦେଖି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଭାବିଲେ—ଅର୍ଜୁନ ନିଶ୍ଚୟ କର୍ଣ୍ଣକୁ ମାରି ସାରି ଫେରିଛନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଶୁଣିଲେ ଯେ ଅର୍ଜୁନ ତାହା ନ କରି ଆସିଛନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେ ବିରକ୍ତ ହୋଇ କହିଲେ, "ଗାଣ୍ଡୀବ ଧରି ଆଉ ଲାଭ କଣ ? ତୁମେ ତେବେ ଏ ଗାଣ୍ଡୀବ ଧରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହଁ । ଯେ ଏ ଗାଣ୍ଡୀବ ଧରିବାକୁ ଯୋଗ୍ୟ, ତାକୁ ଦିଅ । ଆଉ ତୁମେ ତାକୁ ଧରିବ କିଆଁ ?"

ଯେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଗାଣ୍ଡୀବ ଛାଡ଼ିବାକୁ କହିବ, ତାକୁ ମାରିବେ ବୋଲି ଅର୍ଜୁନ ବ୍ରତ କରିଥାନ୍ତି । ଏ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ସେ ଛାଡ଼ିବେ କିପରି ? ଏକଥା ଶୁଣି, ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ହାଣିବାକୁ ବାହାରିଲେ । କୃଷ୍ଣ ବୁଝାଇଲେ ଯଦିଓ ମାନିଲେ ନାହିଁ, କହିଲେ, "ମୁଁ କ୍ଷତ୍ରିୟ ହୋଇ, ପ୍ରତିଜ୍ଞା ନ ରଖିଲେ, ଅଧର୍ମ ହେବ ।" କୃଷ୍ଣ ସେଠାରୁ ବୁଝାଇ ଦେଲେ, "ଅପମାନ ମାନ୍ୟ ଲୋକର ମରଣ ପରି । ତୁମ୍ଭେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଗାଳି ଦିଅ, ଅପମାନ କର, ଏହା ତାଙ୍କର ମରଣ ପରି ହେବ ଏବଂ ତୁମ୍ଭର ଏଥିରେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ରକ୍ଷା ହେବ ।"

ଅର୍ଜୁନ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ବହୁତ ଗାଳିଦେଇ ଅପମାନ କରି କହିଲେ; କିନ୍ତୁ କହିସାରି ତାଙ୍କ ମନରେ ଭାରି ଦୁଃଖ ହେଲା । ସେ କହିଲେ, "ମୁଁ ମାନ୍ୟମାନ୍ୟ ବଡ଼ ଭାଇଙ୍କ ଅପମାନ ଦେଲି, ମହାପାପ କଲି ! ଏହି ଖଣ୍ଡାରେ ମୁଁ ନିଜେ ନିଜକୁ ମାରି, ଏ ପାପ ଶାନ୍ତି କରିବି ।" ଏହା କହି ଆପଣା ଛାତିରେ ଖଣ୍ଡା ବସାଇଦେବାକୁ ବାହାରିଲେ । କୃଷ୍ଣ

ସେଠାରୁ ବାଧା ଦେଇ ତାଂକୁ ବୁଝାଇ କହିଦେଲେ ଯେ, "ଆପଣାକୁ ପ୍ରଶଂସା କରିବା ସତ୍ ଲୋକର ମରଣ ପରି । ତୁମେ ନିଜେ ନିଜର ପ୍ରଶଂସା କର, ତାହାହେଲେ ତୁମର ଦଂଡ ହେବ ।"

ଅର୍ଜୁନ ତେଣୁ ନିଜେ ନିଜର ପ୍ରଶଂସା କରି ଲଜ୍ଜିତ ହେଲେ ଏବଂ ଶେଷରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ଆଗେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ, "ମୁଁ ଆଜ ନିଶ୍ଚୟ କର୍ଣ୍ଣକୁ ମାରିବି; ମୁଁ ଆପଣଂକୁ ଯେତେ ଦୁର୍ବାକ୍ୟ କହିଚି, ଆପଣ ମୋତେ କ୍ଷମା କରଂତୁ । ମୁଁ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ଯାଏଁ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମଧ୍ୟ ଭାଇଂକ କଟୁବାକ୍ୟ କହି ନିଂଦା ଦେବାରୁ ବଡ଼ ଲଜ୍ଜିତ ଓ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ମୁଂଡରୁ ରାଜ-ମୁକୁଟ କାଢ଼ି ତଳେ ଫିଂଗି ଦେବାକୁ ବସିଲେ । କୃଷ୍ଣ ତାଂକୁ ବହୁତ ବୁଝାଇ କହିଲେ । ତା'ପରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଟେକି ଉଠାଇ, କୁଂଢାଇ ବହୁତ ଆଶୀର୍ବାଦ କଲେ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଂକୁ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ପ୍ରଶଂସା କଲେ । ଅର୍ଜୁନ କର୍ଣ୍ଣକୁ ମାରିବାର ପ୍ରତିଜ୍ଞାକରି ଶିବିରରୁ ପୁଣି ବାହାରିଲେ ।

କର୍ଣ୍ଣ ବଧ

ଏ ସବୁ ଦେଖି, କୌରବମାନେ ପଳାଇବାକୁ ବସିଲେ । ନିଜେ କର୍ଣ୍ଣଂକ ଦେହ ଭୟରେ ଥରିଲା । ଶଲ୍ୟ ଏହା ଦେଖି, କର୍ଣ୍ଣଂକୁ କହିଲେ, "ଏତେବେଳେ, ଏପରି ହେଲେ, ଚଳିବ ନାଇଁ । ଦଂଭ ଧରି ନିଜର କାମ କର ।"

କର୍ଣ୍ଣର ପୁଅ ବୃଷସେନ ଏତିକବେଳେ ଭାରି ଯୁଦ୍ଧ କରୁଥିଲେ । ନକୁଳକୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରି ଭୀମାର୍ଜୁନ ଓ କୃଷ୍ଣଂକୁ ମଧ୍ୟ ସେ ବାଣ ମାଇଲେ । ବୃଷସେନ ଅର୍ଜୁନଂକ ହାବୁଡ଼େ ପଡ଼ିବାରୁ ଅର୍ଜୁନ କର୍ଣ୍ଣକୁ ଡାକି କହିଲେ, "ତୁଂଭେମାନେ ସମସ୍ତେ ମିଳି ଅଭିମନ୍ୟୁକୁ ମାରିଥିଲ; ମୁଁ ଏବେ ତୁଂଭମାନଂକ ଆଗରେ ଏକାରେ ବୃଷସେନକୁ ମାରୁଚି । ତାକୁ ପାରିବ ତ ରକ୍ଷା କର ।" ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଅର୍ଜୁନ ହସି ହସି ବୃଷସେନର ହାତ ଓ ମୁଂଡ କାଟିଦେଲେ । କର୍ଣ୍ଣଂକ ପ୍ରାଣକୁ ଭାରି ବାଧିଗଲା । କର୍ଣ୍ଣ ରାଗି କରି, ଏବେ ଅର୍ଜୁନଂକ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇ ଦେଲେ । ଏତିକବେଳେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଦୁର୍ଯୋଧନର ହାତ ଧରି କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଆଉ ଯୁଦ୍ଧ ଦରକାର ନାଇଁ । ଆମମାନଂକର ସମସ୍ତେ ମରିଚଂତି; ଆଉ କେତୋଟି ମାତ୍ର ଯେ ବଂଚିଚଂତି, ତାଂକୁ ରକ୍ଷା କର । ଏ ଯୁଦ୍ଧରୁ ତୁମେ କ୍ଷାଂତ ହୁଅ; ନ ହେଲେ ରକ୍ଷା ପାଇବ ନାଇଁ ।"

ଏ ଭଲ କଥା ଦୁର୍ଯୋଧନ ଶୁଣିବେ କାହିଁକି । ସେ କହିଲେ, "ଦେଖ ତୁମ ସଂଗେ ଯୁଦ୍ଧ କରି କରି ଅର୍ଜୁନର ବଳ ବହୁତ କମିଚି; କର୍ଣ୍ଣ ଏହିକ୍ଷଣି ତାକୁ ମାରିବେ ?"

କର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଂକର ମହାଯୁଦ୍ଧ । ସମସ୍ତେ ସିଂହନାଦ କରି ଦୁହିଂକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେଉଚଂତି । ବାଣରେ ଆକାଶ ଅଂଧାର ହୋଇ ଯାଉଚି । ଦେବତାମାନେ ମଧ୍ୟ ଆକାଶରେ ଆସି ସେ ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖୁଚଂତି । ଅର୍ଜୁନ ଆଗ୍ନେୟ ଅସ୍ତ୍ର ମାଇଲେ । ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଚାରିଆଡ଼େ ନିଆଁ ଜଳି ଉଠିଲା । ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ କର୍ଣ୍ଣଂକର ବାରୁଣାସ୍ତ୍ର ଆସି ପଡ଼ିଗଲା । ମେଘ ଘୋଟିଗଲା । ବର୍ଷା ହେଲା । ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ପୁଣି ଭୟାନକ ଝଂଜା ପବନ । ମେଘ କୁଆଡ଼େ ଉଡିଗଲା । ଏହା ଅର୍ଜୁନଂକ ବାୟବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରର ଫଳ । ଏହାପରି ଅର୍ଜୁନଂକର ଐଂଦ୍ର ଅସ୍ତ୍ର ଆକାଶରେ କ୍ଷୁର, ପ୍ରଣାଳୀକ, ଅଂଜଳିକ, ନାରାଚ ବୃଷ୍ଟି କରି କରି ଚାଲିଲା । ସମସ୍ତେ ବିଚାରିଲେ, କର୍ଣ୍ଣଂକର ଆଉ ରକ୍ଷା ନାଇଁ । ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ କର୍ଣ୍ଣଂକର ଭାର୍ଗବାସ୍ତ୍ରରେ ସେ ଐଂଦ୍ର ଅସ୍ତ୍ର କାହିଁ ଚାଲିଗଲା । ପାଂଡବ ପକ୍ଷର ଶହ ଶହ ସୈନ୍ୟ ମଲେ । ଭୀମ ବିରକ୍ତ ହୋଇ, ଭଲ କରି

ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କହିଲେ । କୃଷ୍ଣ ମଧ୍ୟ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଆହୁରି ଉତ୍ସାହରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାପାଇଁ ମତାଇଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ମାରିଲେ । ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ପରେ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର । ଚାରିଆଡ଼େ ବର୍ଷା ଧାରା ପରି ଚକ୍ ଚକ୍ ହୋଇ ଶର ପଡ଼ିଲା । କର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଣପଣେ ସେ ସବୁ କାଟୁଥାନ୍ତି । ଦେଖୁ ଦେଖୁ ତିନୋଟି ଶର କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ଶରୀରରେ ଫୁଟିଗଲା । ଆଉ ଗୋଟାକରେ ରଥର ପତାକା ଛିଡ଼ିଗଲା । ଶଲ୍ୟଙ୍କ ଉପରେ ଚାରିଟି ଶର ପଡ଼ିଲା । ସେତିକିବେଳେ ଦଶଟି ବାଣ ପଡ଼ି, ରାଜପୁତ୍ର ସଭାପତି ମଲେ । ଆଉ କେତେ ହାତୀ, କେତେ ରଥୀ, ପଦାତି କଟିଗଲେ ।

ଆହା ! ଏ କି ବିପଦ ! ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଧନୁରୁ ଗୁଣ ଛିଡ଼ିଗଲା । କର୍ଣ୍ଣ ସୁବିଧା ପାଇ, କୃଷ୍ଣ, ଅର୍ଜୁନ, ଭୀମଙ୍କୁ ଶର ମାରି ସୈନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସଂହାର କରିବାରେ ଲାଗିଲେ । କୌରବମାନଙ୍କର ଆନନ୍ଦ କୋଳାହଳ ଉଠିଲା । ଅର୍ଜୁନ ପୁଣି ଗୁଣ ଚଢ଼ାଇ କର୍ଣ୍ଣ, ଶଲ୍ୟଙ୍କୁ ବାଣରେ ଏକାବେଳକେ ଘୋଡ଼ାଇ ଦେଲା ପରି କଲେ । ଝର ଝର ରକ୍ତ ବୋହି, କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ଗୋଡ଼ଯାଏ ରଙ୍ଗ ହୋଇ ଗଲାଣି, କିନ୍ତୁ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କର କି ତେଜ !

କର୍ଣ୍ଣ ପାଞ୍ଚୋଟି ସର୍ପବାଣ ଛାଡ଼ିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଭଲ୍ଲରେ ତାହା ଖଣ୍ଡଖଣ୍ଡ କରି ଏବଂ ବର୍ଷାଧାରା ପରି ବାଣ ମାରି, ଆକାଶ ଅନ୍ଧାର କରିଦେଲେ । କୌରବ-ମାନେ ଭୟରେ ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିରୁ ପଳାଇବାକୁ ବସିଲେ । କର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ଖାତିରି ନାଇ, ସେ ମଧ୍ୟ ବାଣ ବର୍ଷୁଥାନ୍ତି ।

ଏତିକିବେଳେ ଗୋଟିଏ ସାପ ଆସି, କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ତୂଣରେ ପଶିଲା । ଏ ସାପଟିର ନାମ ଅଶ୍ୱସେନ । ଖାଣ୍ଡବ ଦାହବେଳେ ଏହାର ମା' ପୋଡ଼ି ଯାଇଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ଏ ସାପ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ମାରିବା ପାଇଁ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ତୂଣରେ ଯାଇ ଗୋଟିଏ ବାଣ ଭିତରେ ଲୁଚିଲା । କର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ମାରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ବାଣ ବହୁଦିନୁ ସାଇତି ଥିଲେ । ଅଶ୍ୱସେନ ସେହି ବାଣରେ ଲୁଚିଲା । କର୍ଣ୍ଣ କିଛି ଜାଣିଲେ ନାଇ ।

କର୍ଣ୍ଣ ଏବେ ଆଉ କିଛି ଉପାୟ ନ ଦେଖି, ସେ ବାଣ ଧନୁରେ ବସାଇ ଟାଣିଲେ । ଚାରିଆଡ଼େ ଆକାଶରୁ ତାରା ବର୍ଷିଲା ପରି ଲାଗିଲା । ଦପ୍ ଦପ୍ ହୋଇ ନିଆଁ ଜଳି ଉଠିଲା । ସମସ୍ତେ ଭାବିଲେ, ଆଉ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ରକ୍ଷା ନାଇ । କର୍ଣ୍ଣ ମଧ୍ୟ ବାଣ ଛାଡ଼ିଲାବେଳେ କହିଲେ, "ଅର୍ଜୁନ, ଏଇ ତୁମର ଶେଷ ।"

କିନ୍ତୁ କି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ଚଟ୍ଟୁଁ ଚଟ୍ଟୁଁ କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ରଥଟି ତଳକୁ ଚିପି ଦେଲେ । ଘୋଡ଼ାଗୁଡ଼ିକ ଆଣ୍ଠୁମାଡ଼ି ପଡ଼ିଲେ । ରଥଟି ଲଇଁଗଲା । କୃଷ୍ଣ ଭାବୁଥିଲେ, ବାଣଟି ଉପରେ ଉପରେ ଚାଲିଯିବ— ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କିଛି କରି ପାରିବ ନାଇ; କିନ୍ତୁ ତାହା ଠିକ୍ ହେଲା ନାଇ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ରହିଗଲା ସତ, କିନ୍ତୁ ଇନ୍ଦ୍ର ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁ ମୁକୁଟଟି ଦେଇଥିଲେ, ତାହା ଏକାବେଳକେ ଭାଙ୍ଗି ଛତୁ ହୋଇଗଲା ।

ଅଶ୍ୱସେନର କାମ ହେଲା ନାଇ । ସେ ଯାଇ ପୁଣି କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ କହିଲା, "କର୍ଣ୍ଣ, ତୁମେ ମତେ ନ ଦେଖି ବାଣ ଛାଡ଼ିଥିଲ । ଏବେ ମତେ ଦେଖି ଆଉ ଗୋଟିଏ ବାଣରେ ଛାଡ଼, ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ମାରିବି ।

କର୍ଣ୍ଣ ଭାରି ଅହଙ୍କାରୀ ଲୋକ । ସାପର ସାହାଯ୍ୟରେ ସେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ଯିବେ କିଆଁ ? ସେ ସାପ କଥା ଶୁଣିଲେ ନାଇ । ସାପଟି ଫେରି ଯାଉଥିଲା; କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଆଖିରୁ ଖସିଯିବା ସହଜ ନୁହେଁ । କୃଷ୍ଣ ତା' କଥା ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କହିଦେବା ମାତ୍ରେ, ଅର୍ଜୁନ ତାକୁ ଅଧବାଟରେ କାଟି ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ କରିଦେଲେ । ଏ ମଧ୍ୟରେ କୃଷ୍ଣ ରଥଟି ଉପରକୁ ଉଠାଇ ଦେଲେ ।

ଘୋର ଭୟାନକ ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଲା । କର୍ଣ୍ଣ କୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବାଣ ମାରି ଘୋର ଖୁସି । ଅର୍ଜୁନ ମଧ୍ୟ ଏ ମଧ୍ୟରେ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ କରି, ତାଙ୍କ ମୁକୁଟ କୁଣ୍ଡଳ ଉଡ଼ାଇ ଦେଲେ ।

କର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ବୁକୁରେ ଗୋଟାଏ ବାଣ ବାଜି, ସେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ରଥରେ ପଡ଼ିଲେ । ଅଜ୍ଞାନ ହେବାରୁ ଅର୍ଜୁନ ଯୁଦ୍ଧ ଛାଡ଼ିଦେଲେ; ପୁଣି ଜ୍ଞାନ ହେବାମାତ୍ରେ ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଲା; କିନ୍ତୁ ଏହା ହିଁ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ଶେଷଯୁଦ୍ଧ ।

ଦେଖୁ ଦେଖୁ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କର ରଥଚକ ମାଟିରେ ପଶିଗଲା । ଏତିକିବେଳକୁ ପର୍ଶୁରାମଙ୍କଠାରୁ ପାଇଥିବା ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ଅସ୍ତ୍ର କଥା କର୍ଣ୍ଣ ଭୁଲିଗଲେ ।

ଏ ସବୁ କିନ୍ତୁ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ନିଜ ପାପର ଫଳ । ସେ ଯେତେବେଳେ ପର୍ଶୁରାମଙ୍କଠାକୁ ଅସ୍ତ୍ରଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଯାଇଥିଲେ, ସେତେବେଳେ କହିଥିଲେ, "ମୁଁ ବ୍ରାହ୍ମଣ", ପର୍ଶୁରାମ ତାଙ୍କୁ ପ୍ରକୃତ ବ୍ରାହ୍ମଣ ପରି ଯୁଦ୍ଧ ବିଦ୍ୟା ଶିଖାଇ, ଅନେକ ପ୍ରକାର ଭଲ ଭଲ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ତାଙ୍କୁ ଦେଇଥିଲେ । ପରେ ଯେତେବେଳେ ପର୍ଶୁରାମ ଜାଣିଲେ, ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ନୁହଁନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ଅଭିଶାପ ଦେଇ କହିଲେ, "ମଲାବେଳେ, ମୋର ଏ ସବୁ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର କଥା ତୁ ଭୁଲିଯିବୁ ।" ପରେ ପୁଣି ଦୈବାତ୍ କର୍ଣ୍ଣ ଗୋଟିଏ ବ୍ରାହ୍ମଣର ବାଛୁରି ମାରି ଦେଇଥିଲେ । ସେତେବେଳେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଶାପ ଦେଲେ, "ଯୁଦ୍ଧରେ ଯେତେବେଳେ ତୋର ଘୋର ଭୟ ହେବ, ସେତିକିବେଳେ ତୋର ରଥଚକ ମାଟିରେ ପଶିଯିବ ।"

ସବୁ ପାପର ଦଣ୍ଡ ଏକାବେଳକେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲା; କିନ୍ତୁ କର୍ଣ୍ଣ ବୀର । ଏ ବିପଦବେଳେ ମଧ୍ୟ, ସେ ଅର୍ଜୁନ ସଙ୍ଗେ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧରେ ଲାଗିଛନ୍ତି; କୃଷ୍ଣାର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବାଣରେ ପୋତି ପକାଉଛନ୍ତି । ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ବାଣରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ, ସେ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ମାଇଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଐନ୍ଦ୍ରାସ୍ତ୍ର ମାରି ତାହା କାଟି ଦେଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଆହୁରି ଗୋଟାଏ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ମାଇଲେ । କର୍ଣ୍ଣ ବାଣରେ ଜର ଜର ହୋଇ, ତଥାପି ଫେରେ ଅର୍ଜୁନ ଧନୁଗୁଣ କାଟି ଦେଲେ । ଅର୍ଜୁନ ପୁଣି ଗୁଣ ଚଢ଼ାଇ ବି କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ପାରି ଉଠୁ ନାହାନ୍ତି ।

କୃଷ୍ଣ ଆହୁରି ବଡ଼ ବଡ଼ ଅସ୍ତ୍ର ମାରିବାକୁ ତାଙ୍କୁ କହୁଛନ୍ତି । ଘୁହୁଁ ଘୁହୁଁ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ରଥଚକ ଆହୁରି ମାଟି ଭିତରକୁ ପଶିଗଲା । କର୍ଣ୍ଣ ରଥ ଉଠାଇବାପାଇଁ ପ୍ରାଣପଣେ ଉପରକୁ ଟାଣିଲେ, ସେଥିରେ ଚାରି ଆଙ୍ଗୁଳ ମାଟି ଉଂଚୁ ହୋଇଗଲା; କିନ୍ତୁ ଚକ ଉଠିଲା ନାଇ ।

କର୍ଣ୍ଣ ଝର ଝର କାନ୍ଦିଲେ; ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଅର୍ଜୁନ ତୁମେ ବଡ଼ ଧାର୍ମିକ ଓ ମହାଶୟ ଲୋକ । ଟିକିଏ ରହ, ମୁଁ ରଥଚକଟା ଉଠାଇ ଦିଏଁ ।" ଏ କଥା ଶୁଣି କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "ସୂତପୁତ୍ର, ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ ଯେ ଏବେ ଧର୍ମକଥା ତୁମ ମନେ ହେଉଛି । ଯେତେବେଳେ ଭୀମଙ୍କୁ ବିଷଦେବାପାଇଁ ଦୁର୍ଯୋଧନକୁ ବସୁର ଦେଇଥିଲ, ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ସଭାରେ ଅପମାନ କରିଥିଲ, ଜୁଆଚୋରି କରି ପଶା ଖେଳରେ ଜିଣିଥିଲ, ଜଉ ଘରେ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ପୋଡ଼ି ପକାଇବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲ ଏବଂ ସମସ୍ତେ ମିଶି ବାଳକ ଅଭିମନ୍ୟୁଙ୍କୁ ବଧ କଲ, ସେତେବେଳେ ଧର୍ମ କେଉଁଠି ଥିଲା ? ଏବେ ଧର୍ମ ଧର୍ମ କହୁ ତୋଟି ଶୁଖିଗଲେ ବି ତୁମର ଆଉ ରକ୍ଷା ନାଇ ।"

ଏ କଥା ଶୁଣି, କର୍ଣ୍ଣ ଲାଜରେ ମୁଣ୍ଡଟି ପୋତି ଦେଲେ ଏବଂ ରାଗରେ ପୁଣି କେତେ ଅସ୍ତ୍ର ମାଇଲେ । ଗୋଟିଏ ଭୟଙ୍କର ଅସ୍ତ୍ର ମାରି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଅଜ୍ଞାନ କରିଦେଲେ; ଭାବୁଥିଲେ, ଏତିକିବେଳେ ତାଙ୍କୁ

ଆସି, ରଥଚକଟା ଉଠାଇ ଦେବେ । ତଳକୁ ଡେଇଁ ରଥ ଚକ ଟେକିଲେ; କିନ୍ତୁ ହେଲା ନାଇ ।

ଅର୍ଜୁନ ଉଠିଲାକ୍ଷଣି କୃଷ୍ଣ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଏତିକିବେଳେ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ମାର । ତାଙ୍କୁ ଆଉ ରଥ ଉପରକୁ ଉଠାଇବାକୁ ତର ବଳ ନାଇ ।

ଅର୍ଜୁନ ଏ କଥା ଶୁଣି, ଭଗ୍ନଙ୍କର ଅଂଜଳିକ ଅସ୍ତ୍ର ଧନୁରେ ବସାଇଲେ । କୌରବ ସୈନ୍ୟମାନେ ହାହାକାର କଲେ । ଶୁଡୁଁ ଶୁଡୁଁ ଅସ୍ତ୍ରଟି ଆସି କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ମୁଣ୍ଡଂଟି ଘେନି ଚଳେ ପଡ଼ିଗଲା । ମଲାବେଳେ ସମସ୍ତେ ଦେଖିଲେ, କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ଦେହରୁ ଗୋଟାଏ କ ତେଜ ବାହାରି ସୂର୍ଯ୍ୟରେ ମିଶିଗଲା ।

ପାଂଡବମାନେ ଭାରି ଆନଂଦ ହେଲେ । ଭୀମ ନାଚି ନାଚି ସିଂହନାଦ କଲେ । ଅନ୍ୟମାନେ ଶଂଖ ବଜାଇ, ଜୟଧ୍ୱନି କଲେ । ଆଉ କୌରବମାନେ ଭୟରେ କଏ କୁଆଡ଼େ ପଳାଇଲେ, ଠିକଣା ନାଇ । ବେଳ ଆସି ବୁଡ଼ି ଯାଉଥିଲା । ଆଉ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ସମୟ ନାଇ । ଦୁର୍ଯୋଧନ କାଂଦି କାଂଦି ଶିବିରକୁ ଫେରିଗଲେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ସଂଜୟଠାରୁ କର୍ଣ୍ଣ ମରିବାର ଶୁଣି, ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇ ପଡ଼ିଗଲେ । ଭୀଷ୍ମ ଦ୍ରୋଣଙ୍କ ମୃତ୍ୟୁ ତାଂକୁ ଏତେ ବାଧି ନ ଥିଲା ।

ଶଲ୍ୟ ପର୍ବ

ଶଲ୍ୟ ବଧ

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଦିନ

କର୍ଣ୍ଣ ମରିବାରୁ, କୌରବ ପକ୍ଷର ଯୋଦ୍ଧାମାନେ ଶଲ୍ୟଂକୁ ସେନାପତି କରିବା ପାଇଁ ଦୁର୍ଯୋଧନଂକୁ କହିଲେ । ଶଲ୍ୟ ସେନାପତି ହେଲେ । ସେ ରାତିରେ କୌରବମାନେ ଶିବିରରେ ରହିଲେ ନାଇ । ଯୁଦ୍ଧ ଭୂମିର ଦୁଇ ଯୋଜନ ଦୂରରେ, ହିମାଳୟ ପ୍ରସ୍ଥ ନାମକ ସ୍ଥାନରେ ଯାଇ, ରାତି କଟାଇଲେ ।

ସକାଳୁ ଶଲ୍ୟ ପର୍ବତ ପରି ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ହାତୀରେ ଚଢ଼ି, ଯୁଦ୍ଧକରିବାକୁ ବାହାରିଲେ । ସେଦିନ କୌରବପକ୍ଷ ସମସ୍ତେ ବିଚାର କରି ଠିକ୍ କରିଥିଲେ, ସମସ୍ତେ ମିଶି ସାବଧାନରେ ଆପଣାକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବେ ।

କେତେକ କାଳ ଯୁଦ୍ଧ ପରେ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ପୁଅ ଚିତ୍ରସେନ, ଶତ୍ରୁସେନ ଓ ସୁଷେଣ ନକୁଳଂକହାତେ ଏବଂ ଶଲ୍ୟଂକ ପୁଅ ସହଦେବ ହାତେ ମଲେ ।

ତା ପରେ ଭୀମଂକ ସଂଗେ ଶଲ୍ୟଂକର ଗଦାଯୁଦ୍ଧ । ଦୁହେଁ ଦୁହିଂକ ଗଦାବାଡ଼ିରେ ଅଜ୍ଞାନ । କୃପାଚାର୍ଯ୍ୟ ଶଲ୍ୟଂକୁଘେନି ଚାଲିଗଲେ । ଭୀମ ପୁଣି ଉଠି ଶଲ୍ୟଂକୁ ଡାକିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସଂଗେ ଶଲ୍ୟଂକର ଥରକୁ ଥର ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ପାଂଡବ ପକ୍ଷର ସମସ୍ତେ ମିଶି ଶଲ୍ୟଂକର କିଛି କରିପାରିଲେ ନାଇ । ଅର୍ଜୁନ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ପ୍ରଭୃତିଂକ ସଂଗେ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନରେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଥିଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ଭୀମଂକ କଥା ନ ମାନି, ପାଂଡବସେନା ପଳାଇବା ଦେଖାଗଲା ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଶଲ୍ୟଂକ ଯୁଦ୍ଧରେ ନିତାଂତ ବ୍ୟସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଶଲ୍ୟଂକୁ ପ୍ରାଣପଣେ ମାରିବେ ବୋଲି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କଲେ । ତାପରେ ଭୀମଂକୁ ଆଗରେ, ଅର୍ଜୁନଂକୁ ପଛରେ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ, ସାତ୍ୟକିଂକ ଦୁ' ପାଖରେ ରଖି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଖୁବ୍ ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇ ଦେଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ଏ ପରାକ୍ରମ ଦେଖି କୌରବମାନେ ଭାରି ଡରିଗଲେ ।

ଶଲ୍ୟ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ବାଣ ମାରିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବାଣରେ ତାଂକୁ ଅଜ୍ଞାନ କଲେ । ଶଲ୍ୟ ପୁଣି ଉଠି ଭୀମ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦୁହିଂକ କବଚ ଫିଟାଇ ଦେଲେ । ଶଲ୍ୟଂକ ବାଣରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ଧନୁ, କୃପଂକ ବାଣରେ ସାରଥି କଟିଲେ । ଶଲ୍ୟ ପୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ଘୋଡ଼ା, ଗୁଡ଼ିକ ମାରିଦେଲେ । ଭୀମ ରାଗରେ ଶଲ୍ୟଂକ ଧନୁ, ସାରଥି, ଘୋଡ଼ା, ସବୁ ଏକାବେଳକେ ଶେଷ କଲେ ।

ଶଲ୍ୟଂକ ବର୍ମ ଛିଡ଼ିଗଲା । ଢାଲ, ଖଂଡା ଘେନି ରଥରୁ ଡେଇଁ, ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ମାରିବାକୁ ଆସିଲେ । ଭୀମ ତାଂକର ଖଂଡା ମୁଠାଟି କାଟି ଦେଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମାରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଭୟଂକର ଶକ୍ତି ଉଠାଇଲେ । ତାହା ଦେଖିବାକୁ ଜଳଂତା ନିଆଁ ପରି । ଶଲ୍ୟ ତାକୁ କାଟିବାକୁ ବହୁତ ଯତ୍ନ କଲେ; କିଂତୁ ଘୂରୁଁ ଘୂରୁଁ ଶଲ୍ୟଂକ ବୁକୁ ଫୁଟାଇ ତାହା ମାଟିରେ ଯାଇ ମିଶିଗଲା ।

ଶଲ୍ୟ ମରିବାରୁ ତାଂକର ଭାଇ ରଣରେ ଆସି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ହାତେ ମଲେ । ମଦ୍ରଦେଶର ସେନା କ୍ରମେ ନିପାତ ହେଲେ ଏବଂ କୌରବ ସେନାମାନେ ଭୟରେ ପଳାଇବାକୁ ଆରଂଭକଲେ ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ ସୈନ୍ୟମାନଂକୁ ଗୋଟାଇ, ପୁଣି ଥର ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇ ଦେଲେ । ମ୍ଳେଚ୍ଛ ରାଜା ଶାଲ୍ୱ ଗୋଟିଏ ହାତୀରେ ଚଢ଼ି, ସୈନ୍ୟମାନଂକୁ ମଂଥି ପକାଇଲେ । ଶେଷରେ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଂକ ଗଦାରେ ହାତୀ ଓ ସାତ୍ୟକିର ଭଲ୍ଲରେ ନିଜେ ଶାଲ୍ୱ ପ୍ରାଣ ହରାଇଲେ ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଓ ଶକୁନି ଆଜି ଯୁଦ୍ଧରେ ଖୁବ ବୀରତ୍ୱ ଦେଖାଇଲେ । ଶକୁନି ଦଶ ହଜାର ଅଶ୍ୱାରୋହୀ (ଘୋଡ଼ା ସୁଆର) ନେଇ, ସହଦେବ ଓ ଦ୍ରୌପଦୀର ପାଂଚ ପୁଅଂକୁ ଭେଟିଲେ । ଘୂରୁଁ ଘୂରୁଁ ତାଂକର ଛଅ ହଜାର ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ମଲେ । ସେ ପଳାଇ ଯାଉଥିଲେ; ପୁଣି ଫେରି ଆସି ଯୁଦ୍ଧ କରୁ କରୁ ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ବାକି ରହିଲେ ସାତ ଶହ । ତହୁଁ ସେ ଆସି ଦୁର୍ଯୋଧନଂକୁ କହିଲେ, "ମୁଁ ଅଶ୍ୱାରୋହୀଂକ ପରାସ୍ତ କରିଚି; ଏବେ ତୁମେ ଯାଇଁ, ରଥୀମାନଂକୁ ପରାସ୍ତ କର ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନର ଅନେକଶତ ଭାଇଂକ ଭିତରୁ କେବଳ ଦୁର୍ମର୍ଷଣ, ଶ୍ରୁତାଂତ, ଜୈତ୍ର, ଭୂରିବଳ, ରବି, ଜୟତ୍ସେନ ସୁଜାତ, ଦୁର୍ବିସହ, ଅରିହା, ଦୁର୍ବିମୋଚନ, ଦୁଷ୍ପ୍ରଧ ଓ ସୁପର୍ବା ଏହି ବାରଜଣ ବଂଚିଥିଲେ । ଆଜି ଯୁଦ୍ଧରେ ଭୀମ ହାତେ ସେତକ ମଲେ । ଅର୍ଜୁନ ହାତେ ସୁଶର୍ମ ଏବଂ ସହଦେବଂକହାତେ ଶକୁନିଂକ ପୁଅ ଉଲୂକ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଣଦେଲେ । ପୁଅ ମରିଯିବାରୁ, ଶକୁନି ନିଜେ ଆସି ସହଦେବଂକୁ ଘେରିଲେ । ଅଳ୍ପ ସମୟ ମଧ୍ୟରେ ସହଦେବ ତାଂକ ଧନୁ, ଖଂଡା, ଗଦା, ଶକ୍ତି କାଟି, ତାଂକୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କଲେ । ଶକୁନି ପଳାଇଲେ । ସହଦେବ ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇଲେ । ଶକୁନି ବାଟରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରାସ ('ଶକ୍ତି') ଧରି ସହଦେବଂକୁ ଆକ୍ରମଣ କରୁ କରୁ, ସହଦେବ ତାଂକ ହାତଟି କାଟି ଦେଲେ; ତା' ପରେ ଗୋଟିଏ ଭଲ୍ଲ ମାରି ତାଂକ ମୁଂଡଟି ବି କାଟିଦେଲେ ।

ଦ୍ୱୈପାୟନ ହ୍ରଦରେ ଦୁର୍ଯୋଧନ

ଏହା ପରେ କୌରବମାନଂକ ମଧ୍ୟରେ ବାକି ରହିଲେ କେବଳ ଦୁର୍ଯୋଧନ, କୃପ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଏବଂ କୃତବର୍ମା । ତାଂକ ଏଗାର ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସୈନ୍ୟ ସବୁ ଶେଷ । ପାଂଡବମାନଂକର ପାଂଡବ ପାଂଚଭାଇ, ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ, ଶିଖଂଡୀ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ, ସାତ୍ୟକି, ଦ୍ରୌପଦୀର ପାଂଚ ପୁଅଂକ ଛଡ଼ା, ଦୁ'ହଜାର ରଥୀ, ସାତ ଶହ-ଗଜାରୋହୀ (ହାତୀଉପରେ ବସି ଯେଉଁମାନେ ଯୁଦ୍ଧ କରଂତି), ପାଂଚ ହଜାର ଅଶ୍ୱାରୋହୀ ଓ ଦଶ ହଜାର ପଦାତି ସୈନ୍ୟ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଥିଲେ ।

ଏବେ ରାଜା ଦୁର୍ଯୋଧନ ଚାରିଆଡ଼ ଶୂନ୍ୟ ଦେଖିଲେ । ପ୍ରାଣ ଭୟରେ ପଳାଇବାର ଠିକ୍ କଲେ । କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ପାଖେ ଦ୍ୱୈପାୟନ ବୋଲି ଗୋଟାଏ ହ୍ରଦ ଥିଲା । ସେହି ହ୍ରଦ ଭିତରେ ପାଣିରେ ଲୁଚିବା ପାଇଁ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବିଚାରିଲେ, ବିଦୁର ଏହିପରି ହେବ ବୋଲି ଆଗରୁ କହିଥିଲେ ।

ଏବେ ସଂଜୟ ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ସାତ୍ୟକି ଓ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଙ୍କ ହାତେ ପଡ଼ିଥିଲେ । ବ୍ୟାସଦେବ ହଠାତ୍ ପହଂଚି ଯାଇ କହିଲେ, "ଏଙ୍କୁ ମାର ନାଇ— ଛାଡ଼ିଦିଅ ।"

ସଂଜୟ ଯାଉଁ ଯାଉଁ କୋଶକ ବାଟରେ ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କୁ ଭେଟିଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କ ଆଖି ଲୁହରେ ପୂରିଥିବାରୁ ସେ ଆଗ କିଛି କହି ପାରିଲେ ନାଇ । ପରେ କହି ପାରି କହିଲେ, "ସଂଜୟ, ବାପାଙ୍କୁ କହ, ମୁଁ ହ୍ରଦ ଭିତରେ ଲୁଚି ପ୍ରାଣ ରଖିଛି ।" ଏହା କହି ସେ ହାତରେ ଗଦା ଧରି ଦ୍ୱୈପାୟନ ହ୍ରଦ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିଲେ ।

କିଛିକ୍ଷଣ ପରେ କୃପ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା, କୃତବର୍ମା ସଂଜୟଙ୍କଠାରୁ ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କ ଖବର ଶୁଣି ହ୍ରଦ ପାଖେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ।

କୂଳରେ ଠିଆ ହୋଇ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ପାଣିରୁ ଉଠି ଆସନ୍ତୁ; ଆମେ ତିନିହେଁ ତୁମକୁ ନେଇ ପାଣ୍ଡବଙ୍କ ସଂଗେ ଯୁଝିବୁ । ଆଜି ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ପରାଜିତ ହେବେ ।" ଦୁର୍ଯୋଧନ କହିଲେ, "ଆପଣ-ମାନେ ବଂଚିଛନ୍ତି, ମୁଁ ଦେଖିଲି ଏ ମୋର ବଡ଼ ଭାଗ୍ୟ । କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ ହୋଇ ମତେ ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ ଲାଗୁଛି । ପାଂଡବଙ୍କର ଏବେ ବି ଅନେକ ସୈନ୍ୟ ରହିଛନ୍ତି । ଆଜି ଯୁଦ୍ଧ କରି ପାରିବି ନାଇ । ରାତି-ପାହିଲେ କାଲି ଆପଣମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଯୁଦ୍ଧ କରିବି ।"

ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଉଠି ଆସନ୍ତୁ; ମୁଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରୁଛି, ରାତି ପାଇବା ଆଗରୁ ଆପଣଙ୍କ ଶତ୍ରୁମାନଙ୍କୁ ମାରି ଶେଷ କରିବି ।"

ଏତିକିବେଳେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ ବ୍ୟାଧ ପାଣିଧି ସାରି, ସେ ବାଟେ ଗଲାବେଳେ, ସେଇ ହ୍ରଦ ପାଖେ ବସିଥିଲେ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ପ୍ରଭୃତି ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ନାହାଁନ୍ତି । ସେମାନେ ଏ ସବୁ କଥା ଶୁଣିଲେ ।

ଏଣେ ପାଣ୍ଡବମାନେ ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କୁ ଖୋଜି ବୁଲୁଥିବାର ସେହି ବ୍ୟାଧଙ୍କୁ ଜଣାଥିଲା । ସେମାନେ ଆସି, ପାଂଡବମାନଙ୍କୁ ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କ ଖବରଟି କହିଦେଲେ । ପାଂଡବମାନେ ସେହି ବ୍ୟାଧମାନଙ୍କୁ ବହୁତ ଧନରତ୍ନ ପୁରସ୍କାର ଦେଲେ ଏବଂ ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କୁ ଭେଟିବା ପାଇଁ ଦ୍ୱୈପାୟନ ହ୍ରଦ ନିକଟକୁ ଚାଲିଲେ ।

କୃପ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା, କୃତବର୍ମା, ପାଂଡବଙ୍କର କୋଳାହଳ ଦୂରରୁ ଶୁଣି, ହ୍ରଦ ପାଖରୁ ଦୂରକୁ ଚାଲିଗଲେ । ପାଂଡବମାନେ ସେଠାକୁ ଆସି କିପରି ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କୁ ପାଣି ଭିତରୁ ବାହାର କରିବେ ବୋଲି ବିଚାର ପାଂଚିଲେ ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ ବଡ଼ ମାନୀ ଓ ଅହଂକାରୀ । କଟୁକଥା ସେ କେବେ ସହିପାରନ୍ତି ନାଇ । ଏହା ବିଚାରି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ତାଂକୁ ଖୁବ୍ ଗାଳି ଦେଇ କହିଲେ, "ଦୁର୍ଯୋଧନ, ତୁଂଭେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯମ ଘରକୁ ପଠାଇ ନିଜେ ପ୍ରାଣଭୟରେ ପଳାଇଲ । ଏ ତ ଭଲକାମ ନୁହେଁ । ଆସ, ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନ ସଂଭାଳି ପାରିଲେ ନାଇ । ହ୍ରଦ ଭିତରୁ କହିଲେ, "ମୁଁ ପଳାଇ ନାଇ, ବିଶ୍ରାମ କରୁଛି । ତୁମେମାନେ ଏବେ ଯାଇ ବିଶ୍ରାମ କର, ପରେ ଯୁଦ୍ଧ ହେବ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ଆମମାନଙ୍କର ବିଶ୍ରାମ ହୋଇଛି । ଏବେ ଆସି ଆମକୁ ହଟାଇ ରାଜ୍ୟ ଭୋଗ କର; ନଇଲେ ଆମହାତେ ମରି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଅ ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନ କହିଲେ, "ମୁଁ ଏବେ ବି ତୁମମାନଙ୍କୁ ପରାସ୍ତ କରିପାରେ, କିଂତୁ ମୋର ତ ସମସ୍ତେ ମଲେ, ଆଉ କାହାପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ଲୋଡ଼ିବି ? ରାଜ୍ୟ ଏବେ ତୁମରି, ତୁମେ ଭୋଗ କର । ମୁଁ ଜଟା ବକଳ ଧରି ବଣକୁ ଯାଉଛି ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ତୁମର ଏ କାନ୍ଦ ଶୁଣି ଆଜ ମୋ ମନ ଭୁଲିବ ନାଇ । ତୁମେ ଆଜ ଆମକୁ ରାଜ୍ୟ ଦବାକୁ କିଏ ? ତୁମକୁ ମାରି ଆମେମାନେ ରାଜ୍ୟ କାଢ଼ିନେବୁ । ଆସ, ଯୁଦ୍ଧ କରିବା ।"

ଏପରି କଟୁକଥା ଦୁର୍ଯୋଧନ ଜୀବନରେ କେବେ ଶୁଣି ନାହାଂନ୍ତି । ସେ ତତ୍‌କ୍ଷଣାତ୍ ପାଣିରୁ ବାହାରି କହିଲେ, "ମୋର ବର୍ମ ନାଇ, ଅସ୍ତ୍ର ନାଇ, ରଥ ନାଇ, ତୁମର ସବୁ ଅଛି । ତୁଂମେମାନେ ସମସ୍ତେ ଘେରି ମତେ ମାଇଲେ ମୁଁ କିପରି ଯୁଦ୍ଧକରିବି ? ଜଣ ଜଣ ହୋଇ ଆସ, ଦେଖାଯିବ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ତୁମର ଯେପରି ଇଚ୍ଛା, ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ବାଛି ନିଅ । ବର୍ମ ପିଂଧ, ବାଳ ବାଂଧ, ଆଉ ଯାହା ଇଚ୍ଛା କର । ଆମ ପାଂଚ ଭାଇଂକ ଭିତରୁ ଯାହାସଂଗେ ଇଚ୍ଛା ଯୁଦ୍ଧକର । ସେହି ଜଣକୁ ପରାସ୍ତ କରି ପାରିଲେ, ସମସ୍ତ ରାଜ୍ୟ ତୁମର ହେବ ।"

ସେଠାରୁ ଦୁର୍ଯୋଧନ ବର୍ମ ପିଂଧି, ପାଗ ବାଂଧି, ହାତରେ ଗଦା ଧରି, ଛିଡ଼ା ହୋଇ କହିଲେ, "ତୁମ ପାଂଚ ଭାଇଂକ ଭିତରୁ ଯାହାର ଇଚ୍ଛା ଆସ, ମୋ ସଂଗେ ଗଦାଯୁଦ୍ଧ କର । ନ୍ୟାୟରେ ଗଦାଯୁଦ୍ଧ କରି ମତେ କେହି ପାରିବ ନାଇ—ସତ କି ମିଛ ଦେଖ ।"

ଗଦାଯୁଦ୍ଧ—ଦୁର୍ଯୋଧନର ଉରୁଭଂଗ

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଭାଇଂକ ଭିତରୁ ଯାହାକୁ ଇଚ୍ଛା ତାକୁ ଦୁର୍ଯୋଧନ ସଂଗେ ଗଦାଯୁଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ପଠାଇବାର ଦେଖି, କୃଷ୍ଣ ବିରକ୍ତ ହେଲେ । କେବଳ ଭୀମ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ସେ ଯୁଦ୍ଧକୁ ଦୁର୍ଯୋଧନ ସଂଗେ ସମାନ ନୁହଂନ୍ତି । ପୁଣି ଭୀମର ବଳ ବେଶି ହେଲେ ବି, ଦୁର୍ଯୋଧନର ଶିକ୍ଷା ବେଶି । ଏ ସବୁ କଥା କୃଷ୍ଣ କହୁ କହୁ ଭୀମ ଗଦା ହାତରେ ଧରି, ଡେଇଁପଡ଼ି, ଦୁର୍ଯୋଧନକୁ କହିଲେ—"ଆରେ ନରାଧମ, କୁଳାଂଗାର ! ସମସ୍ତେ ମଲେଣି; ଏକା ତୁହି ବାକି ଅଛୁ । ଆଜ ଏହି ଗଦାରେ ସବୁ ଋଣ ଶୁଝି ଦେବି ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ କହିଲେ—"ମୋ ଆଗେ ସେ ବଡ଼ପଣିଆ କର ନା । ନ୍ୟାୟରେ ଗଦାଯୁଦ୍ଧ କରି ଇଂଦ୍ର ବି ମୋତେ ପାରିବେ ନାଇ । ଆ, ଦେଖିବି; ତୋର କେତେ ପାଠ ?"

ଆଗେ ବୀରମାନେ ଯୁଦ୍ଧ ପୂର୍ବରୁ ଏହିପରି ଗାଳି ଦିଆଦେଇ ହୋଇ, ରାଗ ବଢ଼ାଇ ପରେ ଯୁଦ୍ଧ କରୁଥିଲେ । ଭୀମ ଦୁର୍ଯୋଧନ ଦୁହେଁ ଏହିପରି ଗାଳି ଦିଆଦେଇ ହେଉଚଂନ୍ତି, ଏତିକବେଳେ ତୀର୍ଥ ଭ୍ରମଣ (ତୀର୍ଥ ବୁଲିବା) ସାରି ବଳରାମ ଆସି ସେଠାରେ ପହଂଚିଲେ । ବଳରାମଂକଠାରୁ ଦୁହେଁ ଗଦାଯୁଦ୍ଧ ଶିଖିଥିଲେ । ତାଂକୁ ଦେଖି ଦୁହିଂକର ଭାରି ହରଷ ବଢ଼ିଗଲା ।

କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ପବିତ୍ର ସ୍ଥାନ । ସେଠାରେ ମଲେ ସ୍ୱର୍ଗ ମିଳିବ । ସେଥିପାଇଁ ବଳରାମ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଯାଇ ଯୁଦ୍ଧ କରିବାପାଇଁ କହିଲେ । ସମସ୍ତେ ତହୁଁ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଆସି ଯୁଦ୍ଧ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନ ବାଛି ନେଲେ ।

ତା ପରେ ଦୁହେଁ ଗଦା ଧରି, ମତ୍ତହସ୍ତୀ ପରି ଯୁଦ୍ଧ ଆରଂଭ କଲେ । ଆଗେ ଗାଳି, ପରେ ଘୋର ପିଟାପିଟି ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଗଲା । ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ, ଏ ଯୁଦ୍ଧ ଦେଖିଲେ । ଗଦାରେ ଗଦା ବାଜି କମାରଶାଳ ଲୋହରୁ ନିଆଁ ବାହାରି ଝଂଝହୋଇ ପଡ଼ିଲା ପରି ଦେଖା ଯାଉଥାଏ ।

ମଂଡଳ, ଗତ, ପ୍ରତ୍ୟାଗତ, ଅସ୍ତ୍ର, ଯଂତ୍ର, ପରିମୋକ୍ଷ, ପ୍ରହାର, ବଂଚନ, ପରିଧାବଣ, ଅଭିଦ୍ରାବଣ, ଆକ୍ଷେପ, ବିଗ୍ରହ, ପରାବର୍ତନ, ସଂବର୍ତନ, ଅବପ୍ଲୁତ, ଉପପ୍ଲୁତ,

ଉପନ୍ୟସ୍ତ, ଅପନ୍ୟସ୍ତ ପ୍ରଭୃତି ସେତେବେଳର ଗଦା ଯୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟାର ଅଶେଷ ପ୍ରକାର କୌଶଳ ଦେଖାଇ, ଦୁହେଁ ଯୁଦ୍ଧ କଲେ । ଏସବୁ କୌଶଳରେ ଦୁର୍ଯୋଧନର ଅଧିକ କ୍ଷମତା ଦେଖାଗଲା । ଭୀମ ଛାତିରେ ଏକ ଗଦାବାଡ଼ି ବାଜିଲା । ଭୀମର ହାତ କେତେକ କ୍ଷଣ ଚଳିଲା ନାହିଁ । ପୁଣି ଭୀମ ଗଦାବାଡ଼ିରେ ଦୁର୍ଯୋଧନକୁ ଅଜ୍ଞାନ କଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଉଠି ଭୀମଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ପୁଣି ଗଦା ମାରିବାରୁ, ଭୀମଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରୁ ଝର ଝର ରକ୍ତ ବହିଲା । ଭୀମ ତା' ମାନିଲେ ନାହିଁ । ପୁଣି ଦୁହେଁ ଦୁହିଁଙ୍କ ଏପରି ଗଦାବାଡ଼ି ମାରୁଥାଆନ୍ତି ଯେ, ଦୁହେଁ ବୁଲି ବୁଲି ପଡ଼ିଗଲା ପରି ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଏକ ଗଦାବାଡ଼ିରେ ଭୀମର କବଚ ଛିଡ଼ିଗଲା । ଭୀମ କ୍ରମେ ଅସ୍ଥିର ଓ ଅଣାୟତ୍ତ ହୋଇଯିବାର ମଧ୍ୟ ଜଣା ପଡ଼ିଲା ।

କୃଷ୍ଣ ଏବେ ଭଲ କରି ବୁଝିଲେ, ନ୍ୟାୟଯୁଦ୍ଧରେ ଦୁର୍ଯୋଧନକୁ ପାରିବା ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ତହୁଁ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ବିଚାର ଘେନି, ଅର୍ଜୁନ ଭୁଜ କରି ନିଜ ବାମ ଉରୁ (ଜଙ୍ଘ) ରେ ହାତ ମାରିଦେଲେ । ଭୀମ ବୁଝିଲେ, ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କର ଉରୁ ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ହେବ । ଗଦାଯୁଦ୍ଧର ନିୟମରେ ନାଭିତଳକୁ ମାରିବାକୁ ମନା ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଭୀମ ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କ ଉରୁ ଭାଙ୍ଗିବେ ବୋଲି ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲେ । ଯୁଦ୍ଧ ନିୟମରେ ଅନ୍ୟାୟ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ଏବେ ସେ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ରଖିବାକୁ ଠିକ୍ କଲେ ।

ଯୁଦ୍ଧ ଚାଲିଲା । ଦୁହେଁ କ୍ଲାନ୍ତ ଓ ନିସତ ହୋଇ ଯିବାରୁ ଟିକିଏ ଦମ୍ଭ ନେଲେ । ପୁଣି ଯୁଦ୍ଧ ଲାଗିଲା । ଭୀମ ଜାଣିଶୁଣି ମାରିବା ପାଇଁ ଦୁର୍ଯୋଧନକୁ ଟିକିଏ ସୁବିଧା ଦେଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଆକ୍ରମଣ କଲା ବେଳକୁ ଖୁବ୍ ଜୋରରେ ପିଟି ଦେଲେ । କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଯୋଧନ ଡେଇଁପଡ଼ି ଖସିଗଲେ । ତାପରେ ଭୀମକୁ ଏକ ନିର୍ଘାତ ପାହାର । ଭୀମ ଏଥର ଖୁବ୍ ସମ୍ଭାଳି ଗଲେ । ଭୀମକୁ ଏପରି ସମ୍ଭାଳି ଶାନ୍ତ ହେବାର ଦେଖି, ଦୁର୍ଯୋଧନ ବିଚାରିଲେ—ଭୀମ ଆଜି ଗୋଟାଏ କିଛି ଫନ୍ଦି କରୁଛି; ସେଥିପାଇଁ ସେଠାରୁ ଚାଲିଗଲେ । ଦୁହେଁ ପୁଣି ଟିକିଏ ଦମ୍ଭ ନେଲେ । ତା'ପରେ ଭୀମ ଉଠି, ବିଜୁଳି ପରି ଦୁର୍ଯୋଧନ ଆଡ଼କୁ ଗଦାଧରି ଦଉଡ଼ିଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ହଠାତ୍ ଶୂନ୍ୟକୁ ଡେଇଁପଡ଼ି ଖସିଗଲା ବେଳକୁ ଭୀମ ଏକ ନିର୍ଘାତ ବାଡ଼ିରେ ତା'ର ଦୁଇଜଙ୍ଘ ଭାଙ୍ଗିଦେଲେ ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଏବେ ଧୁମ୍‌କିନା ମାଟି ଉପରେ ପଡ଼ିଗଲେ । ପଡ଼ିଲା ମାତ୍ରେ ଭୀମ ଦଉଡ଼ି ଯାଇ, ତା' ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଇଠା ଉପରେ ଗୋଇଠା ମାରି କହିଲେ, "ରେ ଦୁରାତ୍ମା, ସଭା ଭିତରେ 'ଗୋରୁ', 'ଗୋରୁ' ବୋଲି ଥଟ୍ଟା କରିଥିଲୁ । ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କ ଅପମାନ କରିଥିଲୁ । ତା'ର ଏଇ ସଜା ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏହା ଦେଖି, ଭାରି ଦୁଃଖିତ ହୋଇ, ଭୀମଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଭୀମ, ସଦୁପାୟରେ ହଉ, ଅସଦୁପାୟରେ ହଉ, ନିୟମରେ ହଉ, ବେନିୟମରେ ହଉ, ତୁମ ପ୍ରତିଜ୍ଞା ତୁମେ ରଖିଛ । ଏବେ ଏ କ'ଣ ? ତା ମୁଣ୍ଡରେ ଗୋଇଠା ମାରି, ଆଉ ନିଜର ପାପ କାହିଁକି ବଢ଼ାଉଛ ? ଏହାର ଅବସ୍ଥା ଦେଖିଲେ, ଦୁଃଖ ହୁଏ; ପୁଣି ଏ ଆମର ଭାଇ । ଧାର୍ମିକ ତୁମେ, ଏପରି ଗୋଇଠା ମାରୁଛ କାହିଁକି ?"

ତା ଉତ୍ତାରୁ ସେ ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଭାଇ, ତୁମେ ଦୁଃଖ କରନାହିଁ । ତୁମର ଦୋଷରେ ତ ଯୁଦ୍ଧ ହେଲା । ଏବେ କିନ୍ତୁ ତୁମେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବ । ଆମେମାନେ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବ ହରାଇ, ବହୁକାଳ ଦାରୁଣ ଦୁଃଖ ଶୋକ ଭୋଗ କରିବୁଁ ।" ଏହା କହୁ କହୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର କାନ୍ଦି ପକାଇଲେ ।

ଭୀମ ଯେ ଅନ୍ୟାୟରେ ମାରିଲେ, ଏହା ଉପସ୍ଥିତ ଯୋଦ୍ଧାମାନଙ୍କୁ ସୁଖ ଲାଗି ନ ଥିଲା । ବିଶେଷରେ

ବଳରାମ ଏ କଥାରେ ଭାରି ରାଗିଯାଇ ନିଜର ଶସ୍ତ୍ର ଲଂଗଳ ଧରି, ଭୀମଂକୁ ମାରିବାକୁ ବାହାରିଲେ । କୃଷ୍ଣ ଏହା ଦେଖି, ବଳରାମଂକୁ ଧରି ବୁଝାଇଲେ, "ଭୀମ ଦୁର୍ଯୋଧନର ଊରୁ ଭାଂଗିବ ବୋଲି ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରିଥିଲା । ମହର୍ଷି ମୈତ୍ରେୟ ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ଯୋଧନକୁ ଏପରି ଶାପ ଦେଇଥିଲେ । ଅତଏବ ଏ ଅନ୍ୟାୟ ଯୁଦ୍ଧରେ ଭୀମର ଆଉ ଦୋଷ ନାହିଁ । ଆପଣ ଏପରି ଧୀର ଶାଂତ ଲୋକ ହୋଇ, ନ ବୁଝି ନ କରି, ଏପରି ରାଗିଯିବା ଠିକ୍ ହେଉନାହିଁ ।"

ବଳରାମ ଏହା ଶୁଣି ଟିକିଏ ଥଂଡା ହେଲେ ସତ; ତାଂକ ମନ ମାନିଲା ନାହିଁ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଧର୍ମ ଯୁଦ୍ଧରେ ମରିବେ ସେ ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରଶଂସା ପାଇବେ ଓ ସ୍ୱର୍ଗରେ ସୁଖ ପାଇବେ, ଏହା କହି ଆଶୀର୍ବାଦ କରି, ବଳରାମ ରଥରେ ବସି ଦ୍ୱାରକା ଆଡ଼କୁ ବାହାରି ଗଲେ ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ ପଡ଼ିଯିବାରୁ, ପାଂଡବ, ପଂଚାଳ, ଯାଦବମାନେ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ, ଭୀମଂକୁ ଭାରି ପ୍ରଶଂସା କଲେ । ପୁଣି କଥା କହି କହି ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ଯୋଧନଂକୁ କେତେ ଗାଳି ଦେଲେ ।

କୃଷ୍ଣ ସେମାନଂକୁ କହିଲେ, "ଯେଉଁ ଶତ୍ରୁ ମରିବାକୁ ବସିଲାଣି, ତାକୁ ଗାଳି ଦେଇ ଲାଭ କ'ଣ ? ଏ ଦୁଷ୍ଟ ଏବେ କାହାରି ବଂଧୁ କି ଶତ୍ରୁ ନୁହେଁ । ଏ ତ ଏବେ ଗୋଟିଏ କାଠଗଡ଼ ପରି ପଡ଼ିଛି । ଆମମାନଂକର ଭାଗ୍ୟ ଯେ, ପାପୀ ଏତେ କାଳକେ ମଲା । ଚାଲ, ଏଠାରୁ ଏବେ ଯିବା ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଏହା ଶୁଣି ଦୁଇ ହାତରେ ଭରାଦେଇ, ମୁଂଡ ଟେକି କୃଷ୍ଣଂକୁ କହିଲେ, "ହେ କଂସର ଦାସର ପୁଅ, ତୁମର ଦୁଷ୍ଟବୁଦ୍ଧିରେ ଆମ ବୀରମାନେ ମଲେ । ତୁମପରି ପାପୀ, ନିର୍ଲଜ, ନିର୍ଦୟ ଆଉ କିଏ ଅଛି ?"

କୃଷ୍ଣ ଶୁଣି କହିଲେ, "ଅନେକ ପାପ କରିଚ, ଏବେ ଫଳ ଭୋଗ ।" ତା ଶୁଣି ଦୁର୍ଯୋଧନ କହିଲେ, "ରାଜାର ଯେ ଭୋଗ ତା' ମୁଁ ଖୁବ୍ ଭଲକରି କରିଛି । ଏବେ ମୁଁ ମୋ ବଂଧୁବାଂଧବ ଘେନି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗଲି । ତୁମେମାନେ ଶୋକ ଦୁଃଖରେ ଦରମଲା ହୋଇ, ଏ ପୃଥିବୀରେ ପଡ଼ିଥାଅ ।"

ଏ କଥା କହିଲାବେଳେ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ଦୁର୍ଯୋଧନଂକର ମୁଂଡରେ ପୁଷ୍ପ ବୃଷ୍ଟି ହେଲା । ପାଂଡବମାନେ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ଶିବିର ଆଡ଼କୁ ଚାଲି ଆସିଲେ । ଶିବିରରେ ପହଂଚିଲାକ୍ଷଣି, କୃଷ୍ଣ କହିବାରୁ, ଅର୍ଜୁନ ଗାଂଡୀବ ଓ ତୂଣ ଧରି, ନିଜ କପିଧ୍ୱଜ ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ ଆସିଲେ । ଶେଷରେ କୃଷ୍ଣ ରଥରୁ ନିଆଁ ବାହାରି, ତା ହୁରୁ ହୁରୁ ହୋଇ ଜଳି ପାଉଁଶ ହୋଇଗଲା । ପଚାରିବାରୁ କୃଷ୍ଣ ବୁଝାଇ ଦେଲେ ଯେ, ଅନେକ ବ୍ରହ୍ମାସ୍ତ୍ର ଲାଗି, ରଥକୁ ତତାଇ କରି ରଖିଥିଲା; କେବଳ କୃଷ୍ଣ ନିଜେ ବସିଥିବାରୁ ତାହା ଏତେ ବେଳଯାଏ ଜଳିଯାଇ ନ ଥିଲା ।

କୃଷ୍ଣ କହିବାରୁ, ପାଂଡବମାନେ, ସାତ୍ୟକି ଓ କୃଷ୍ଣ ସମସ୍ତେ ଶିବିର ଛାଡ଼ି ଆସି, ନଈକୂଳେ ସେ ରାତିରେ ନିଶ୍ଚିଂତ ହୋଇ ଆରାମରେ ଶୋଇଲେ ।

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ପଡ଼ିଥାଂନ୍ତି । ଊରୁ-ଭଂଗର ସଂବାଦ ପାଇ, କୃପ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା, କୃତବର୍ମା ସେଠାରେ ପହଂଚିଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନଙ୍କୁ ଦେଖି ଶୋକରେ ତାଂକ ଛାତି ଫାଟିଗଲା । ସେମାନେ ବହୁତ କାଂଦିଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ କହିଲେ, "ଆପଣ-ମାନେ ମୋ ପାଇଁ ଆଉ ଦୁଃଖ କରଂନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ନିଶ୍ଚେ ସ୍ୱର୍ଗ ଲାଭ କରିବି । ଆପଣମାନେ ପ୍ରାଣପଣେ ଯୁଦ୍ଧ କରିଚଂନ୍ତି; କିଂନ୍ତୁ ଆମ ଭାଗ୍ୟରେ ଜୟଲାଭ ନ ଥିଲା ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଏହା କହିସାରି, ତୁନି ହେବାରୁ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଦୁଃଖ ଆଉ ରାଗରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ କହିଲେ, "ମୋତେ ଅନୁମତି ଦିଅଂତୁ, ମୁଁ ପ୍ରତିଜ୍ଞା କରୁଛି, ଯେପରି ହେଉ, ଆଜି ଶତ୍ରୁମାନଂକୁ ମାରି ଶେଷ କରିବି ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଏହା ଶୁଣି ସେହିକ୍ଷଣି ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକୁ ସେନାପତି କଲେ । ତହୁଁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଦୁର୍ଯୋଧନଂକୁ ଆଲିଂଗନ କରି, ସିଂହନାଦରେ ଦଶଦିଗ କଂପାଇ, କୃପ ଓ କୃତବର୍ମାଂକୁ ନେଇ ସେଠାରୁ ଶିବିର ଆଡ଼କୁ ଆସିଲେ ।

ସୌପ୍ତିକ ପର୍ବ

ଅଷ୍ଟାଦଶ ଦିନର ରାତ୍ର

ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାର ନରହତ୍ୟା

ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା, କୃପ, କୃତବର୍ମା ଦୁର୍ଯୋଧନଂକ ପାଖରୁ ବିଦାୟ ନେଇ, ରଥରେ ବସି ପାଂଡବଂକ ଶିବିର ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ସେଠାରେ ତୁନି ହୋଇ ଆସି, ପାଂଡବମାନଂକ କୋଳାହଳ ଶୁଣିଲେ । ମନେ ମନେ ଖୁବ ଭୟ ହେଲା । ପୁଣି ତିନିହେଁ ବଣ ଭିତରକୁ ପଳାଇଲେ ।

ସେମାନେ ବଡ଼ କ୍ଳାଂତ ହୋଇଥିଲେ ! ବହୁତ ବୁଲି ବୁଲି ଗୋଟିଏ ବରଗଛ ତଳରେ ସମସ୍ତେ ଯାଇ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ । କୃପ ଓ କୃତବର୍ମାଂକୁ ନିଦ ଲାଗିଗଲା, କିଂତୁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା 'କଣ କରିବେ' 'କଣ କରିବେ' ବୋଲି ଛଟପଟ ହେଉଥାଂତି ।

ସେହି ବରଗଛରେ କେତେଗୁଡ଼ିଏ କୁଆ ବସା କରିଥିଲେ । ସେମାନେ ରାତିରେ ସମସ୍ତେ ଶୋଇଥାଂତି, ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ପେଚା କାହୁଁ ଆସି, କୁଆଗୁଡ଼ିକ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ମାରି ଦେଲା । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଏହା ଦେଖିଲେ ଏବଂ ଭାବିଲେ, "ଏହିପରି ଶୋଇ-ଥିବାବେଳେ ଶତ୍ରୁଂକୁ ମାରି ପାରିଲେ ମଂଦ ହେବ ନାଇ ।"

କୃପ ଓ କୃତବର୍ମାଂକୁ ଉଠାଇ, ସବୁ କଥା କହିଲେ । କୃପାଚାର୍ଯ୍ୟ ଏପରି ନୀଚ ଓ ପାପକାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଆଗ ରାଜି ହେଲେ ନାଇ । ଶେଷକୁ ଭଣଜା କଥା ଭାଂଗି ନ ପାରି ହଁ କଲେ । ତିନିହେଁଯାକ ଚୁପି ଚୁପି ହୋଇ ପାଂଡବ ଶିବିର ପାଖକୁ ଆସିଲେ ।

ଶିବିର ଦୁଆରେ ଆସି ଦେଖିଲେ, ଜଣେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ, ଦୀର୍ଘ, ବିଶାଳ ପୁରୁଷ ଦୁଆର ଜଗି ଠିଆ ହୋଇଛଂତି । ସେହି ପୁରୁଷ ନିଜେ ମହାଦେବ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ତାଂକୁ ଚିହ୍ନି ନ ପାରି ବାଣ ମାରିଲେ । ମହାଦେବ ଆଁ କରି ସବୁ ବାଣ ଗିଳି ଦେଉଥାଂତି । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ବାଣ, ଶକ୍ତି, ଖଂଡା, ଗଦା, ଯାହା କିଛି ମାରିଲେ, ମହାଦେବ ସବୁ ଗିଳିଦେଲେ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା କିଛି ବୁଝି ପାରିଲେ ନାଇ । ତାପରେ ନିଜର ଇଷ୍ଟଦେବ ମହାଦେବଂକୁ ପୂଜା କରି ବସିଲେ । ଶେଷରେ ମହାଦେବଂକୁ ସଂତୁଷ୍ଟ କରିବାପାଇଁ ନିଜେ ନିଆଁ ଜାଳି, ସେଥିରେ ପଶିଗଲା ବେଳକୁ ମହାଦେବ ସଂତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ଆସି ତାଂକୁ ଧରି ପକାଇଲେ ଏବଂ ବର ଦେଲେ ।

ସେହି ବରରେ ମହାଦେବ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାକୁ ଦୁଆର ଛାଡ଼ିଦେଲେ; ଶତ୍ରୁଂକୁ ହାଣିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଖଂଡା ଦେଲେ ଏବଂ ନିଜେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକ ଦେହରେ ପଶି, ତାଂକ ବଳ ବଢ଼ାଇଦେଲେ ।

ତା ଉତ୍ତାରୁ ଯାହା ହେଲା, ଭାବିଲେ କଷ୍ଟ ହୁଏ ! କୃପ, କୃତବର୍ମାଂକୁ ଦୁଆରେ ରଖି, ସେହି ଖଂଡା ଧରି ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଭିତରେ ପଶିଲେ । ପ୍ରଥମରୁ ଯାଇ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଂକ ଶେଯପାଖେ ପହଂଚିଲେ । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ

ଦ୍ରୋଣଂକୁ ମାରିଥିଲେ । ସେ କଥା ମନେ ପଡ଼ିବାରୁ ଅଶ୍ବତ୍‌ଥାମାଂକ ରାଗ ବଢ଼ିଗଲା । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଂକ ଛାତିକି ସେ ଏକ ଗୋଇଠା ମାରିଲେ । ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଂକ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଗଲା ! ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନ ଉଠୁ ଉଠୁ ଗୋଇଠା ପରେ ଗୋଇଠା । ସେ ବହୁକଷ୍ଟରେ କହିଲେ, "ମୋତେ ଅସ୍ତ୍ର ଦେଇ ତା' ପରେ ମାର ।' କିଂତୁ ସେ କଥା କିଏ ଶୁଣୁଚି ? ଅଶ୍ବତ୍‌ଥାମା ସଂଗେ ସଂଗେ ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଂକୁ ହାଣି ଦୁଇଖଂଡ କଲେ ।

ଧୃଷ୍ଟଦ୍ୟୁମ୍ନଂକ ପାଟି ଶୁଣି, ସମସ୍ତେ ଉଠି କୋଳାହଳ କଲେ । ସ୍ତ୍ରୀମାନେ କାଂଦି ଉଠିଲେ । କେହି କିଛି ବୁଝି ପାରିଲେ ନାହିଁ ।

ଏଣେ ଅଶ୍ବତ୍‌ଥାମା ଯାହାକୁ ପାଇଲେ, ତାକୁ ହାଣି ଦେଇଗଲେ । ସମସ୍ତେ ନିଦ ମଳମଳ ହୋଇ ଉଠୁଚଂତି । କେହି ଯୁଦ୍ଧପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । ସ୍ବୁଦ୍ଧୁଁ ସ୍ବୁଦ୍ଧୁଁ ଅଶ୍ବତ୍‌ଥାମାର ଖଂଡା ଯାଇ, ତାଂକ ବେକରେ ବସିଯାଉଥାଏ ।

ଏ ନିଷ୍ଠୁର ନରହତ୍ୟା ବହୁତ ଲେଖି ଲାଭ ନାହିଁ । ସ୍ତ୍ରୀଂକ ଛଡ଼ା ଶିବିରରେ ଯେତେ ଲୋକ ଥିଲେ, କେହି ଅଶ୍ବତ୍‌ଥାମା ହାତରୁ ରକ୍ଷା ପାଇଲେନାହିଁ । ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ପୁଅ ପାଂଚଟିଂକ ମଧ୍ୟ ଅଶ୍ବତ୍‌ଥାମା ଛାଡ଼ିଲେ ନାହିଁ—ବିଚରାମାନେ ଶୋଇଥିଲେ, କିଛି ଜାଣିଲେ ନାହିଁ ।

ସ୍ବୁଦ୍ଧୁଁ ସ୍ବୁଦ୍ଧୁଁ ସବୁ ଶେଷ—ତୁନ୍ ତାନ୍ । ବାହାରକୁ ଆସି ଅଶ୍ବତ୍‌ଥାମା ବୁଝିଲେ, କୃତବର୍ମା ଓ କୃପାଚାର୍ଯ୍ୟ ଜଣେ ହେଲେ କାହାକୁ ବାହାରକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଇ ନାହାଂତି । ତିନି ଜଂଣଙ୍କର ଏବେ ଭାରି ଆନଂଦ । ଏ ଖବର ଦୁର୍ଯୋଧନଂକୁ ଦେବା ପାଇଁ ତିନିହେଁ ଶୀଘ୍ର ଦଉଡ଼ିଲେ ।

ଆହାରେ ମହାରାଜ ଦୁର୍ଯୋଧନ ! ତାଂକର ଏଣେ ଅସ୍ତି ମରିବା ସମୟ ହେଲାଣି । ଜ୍ଞାନ ଆସି ଲୋପ ପାଇବାକୁ ବସିଲାଣି । ବେଳେ ବେଳେ ପାଟି ବାଟେ ଝଲକେ ଝଲକେ ରକ୍ତ ବାହାରୁଚି । ଭାଲୁଆମାନେ ଆସି ବେଳେବେଳେ ଧରି ପକାଉଚଂତି । ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ଦୁର୍ଯୋଧନ ତାଂକୁ ଘଉଡ଼ାଉଚଂତି । ମରଣ ଯଂତ୍ରଣାରେ ସେ ଛଟପଟ ହଉଚଂତି ।

ଏଗାର ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସେନାର ଅଧିପତି ଦୁର୍ଯୋଧନଂକର ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦେଖି, ଅଶ୍ବତ୍‌ଥାମା, କୃପ, କୃତବର୍ମା କାଂଦି ପକାଇଲେ । କାଂଦି କାଂଦି ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ନିଜ ନିଜ ଗାରିମାର ଖବରଟି ଶୁଣାଇବାକୁ ବସିଲେ । ଅଶ୍ବତ୍‌ଥାମା କହିଲେ, "କୁରୁରାଜ, ଯେବେ ବଂଚିଚଂତି, ତେବେ ଏଇ ଆନଂଦର ଖବର ଶୁଣଂତୁ । ଏବେ ପାଂଡବ ପାଂଚଭାଇ' କୃଷ୍ଣ ସାତ୍ୟକି ଛଡ଼ା କେହି ନାହିଁ । ଆଜି ରାତିରେ ମୁଁ ଶିବିରରେ ପଶି ସମସ୍ତଂକୁ ମାରି ଦେଇଚି ।"

ଦୁର୍ଯୋଧନ ଏହା ଶୁଣି, ଆଖି ଫିଟାଇ ଚାହିଁଲେ; କହିଲେ, "ହେ ବୀର ! ଦ୍ରୋଣ, କର୍ଣ୍ଣ ଯାହା କରି ପାରି ନ ଥିଲେ, ଆଜି ତୁମେ ତାହା କଲ । ତୁମ କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ବଡ଼ ଖୁସି ହେଲି । ତୁମମାନଂକର ମଂଗଳ ହେଉ, ପୁଣି ସ୍ବର୍ଗରେ ଦେଖା ହେବ ।" ଏହା କହି ଦୁର୍ଯୋଧନ ତିନିଜଣଂକୁ ଆଲିଂଗନ କରି ପ୍ରାଣ ଛାଡ଼ିଲେ ।

ସଂଜୟ କାଂଦି କାଂଦି ଏ ଖବର ନେଇ ହସ୍ତିନାରେ ପହଂଚିଲେ । ସେ ଆଉ ସ୍ଥିର ହୋଇ କଥା କହି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକ ପାଖେ ପହଂଚି, 'ମହାରାଜ, ମହାରାଜ' ବୋଲି କାଂଦି କାଂଦି ପଡ଼ିଗଲେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଗାଂଧାରୀଂକର ଯେ ଅବସ୍ଥା ହେଲା, ତାହା କହିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ନାହିଁ । ସେମାନେ ହତବୁଦ୍ଧି ହୋଇଗଲେ । ସ୍ବୁଦ୍ଧୁଁ ସ୍ବୁଦ୍ଧୁଁ ହସ୍ତିନାରେ କାଂଦର ଯେ ରୋଳ ଉଠିଲା, ତାହା ଶୁଣିଲେ ପଥର ମଧ୍ୟ ପାଣି ହୋଇଯିବ ।

ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାର ଦଂଡ

ପାଂଡବମାନେ ରାତିରେ ଏ ଖବର ଶୁଣି, ଯେପରି ହୋଇଥିବେ ତାହା ବେଶ୍ ବୁଝାଯାଏ । ନକୁଳ ସେହିକ୍ଷଣି ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ଆଣିବାକୁ ପଂଚାଳ ଦେଶକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀ ଆସି ଆଗ କେତେ ବେଳ ଯାଏ କାଂଦି ଭୂମିରେ ଲୋଟି ଅଜ୍ଞାନ ହେଲେ । ଶେଷକୁ ଦୁଃଖରେ ଆଉ ରାଗରେ କହିଲେ, "ଆଜି ଯଦି ପାମର ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାର ମୁଂଡ କଟା ନ ହୁଏ, ତେବେ ମୁଁ ନ ଖାଇ ମରିବି ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ଅନେକ ବୁଝାଇଲେ, କିଂତୁ ଦ୍ରୌପଦୀ ଶାଂତ ନହୋଇ ପୁଣି କହିଲେ, "ଶୁଣିଛି, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ମୁଂଡରେ ଗୋଟିଏ ମଣି ଘେନି ଜନ୍ମହୋଇଛି । ସେ ମଣି ତା ମୁଂଡରେ ଏବେ ଅଛି । ତାକୁ ମାରି ସେ ମଣି ଆଣି ତୁମ ମୁଂଡରେ ପିଂଧାଇଲେ ମୋ ପ୍ରାଣ ଟିକିଏ ଶାଂତ ହୋଇପାରେ ।" ତାପରେ ସେ ଭୀମଂକୁ କହିଲେ, "ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାକୁ ମାରି ଏ ମଣି ଆଣି ଦେବାକୁ ହେବ ।" ଭୀମଂକର ଏକଥା ଶୁଣି ଆଉ ବିଚାର କରିବାକୁ ବେଳ ନାଇ । ସେ ସାଂଗେ ସାଂଗେ ନକୁଳକୁ ସାରଥି କରି, ରଥରେ ଚଢ଼ି, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାର ରଥଚକ ଚିହ୍ନ ଦେଖି ଦେଖି ତାକୁ ଖୋଜିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିଲେ ।

କୃଷ୍ଣଂକର ଏବେ ବଡ଼ ଚିଂତା ପଡ଼ିଲା । ସେ ଜାଣଂତି, ବ୍ରହ୍ମା ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକୁ ବ୍ରହ୍ମଶିର ବୋଲି ଅସ୍ତ୍ର ଦେଇଛଂତି । ସେ ବଡ଼ ଭୟଂକର ଅସ୍ତ୍ର । ଏପରି କି ତା, ବଦଳରେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଥରେ କୃଷ୍ଣଂକୁ ଚକ୍ର ମାଗିଥିଲେ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ସେ ଅସ୍ତ୍ର ମାରିଲେ ଆଉ ଭୀମର ରକ୍ଷା ନାଇ । ତହୁଁ ଅର୍ଜୁନ ପ୍ରଭୃତିଂକ ଘେନି, କୃଷ୍ଣ ତାଂକ ପଛେ ପଛେ ଦଉଡ଼ିଲେ । ଭୀମଂକୁ ବାଟରେ ଦେଖି ମନା କଲେ; କିଂତୁ ଭୀମ କି ଶୁଣିବା ଲୋକ ।

ଭୀମ ଯାଇ ଦେଖିଲେ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଗଂଗାକୂଳରେ ବ୍ୟାସଦେବଂକ ପାଖେ ବସିଛଂତି । ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଭୀମ ଯାଇ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକୁ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକର ଭାରି ଭୟ ହେଲା । ସେ ଆଉ ଗତି ନଦେଖି, ପାଂଡବବଂଶ ନଷ୍ଟ ହେଉ ବୋଲି ମଂତ୍ର ବୋଲି ସେହି ବ୍ରହ୍ମଶିର ଅସ୍ତ୍ର ଫିଂଗିଲେ । ଏବେ ସର୍ବନାଶ ପହଂଚିଲା ଜାଣି, କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଂକୁ କହିଲେ, "ଦ୍ରୋଣ ତୁମକୁ ଯେ ଅସ୍ତ୍ର ଦେଇଥିଲେ, ତା'କୁ ବେଗେ ମାର ।" ଅର୍ଜୁନ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ 'ଏ ଅସ୍ତ୍ରରେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାର ଅସ୍ତ୍ର ବାରଣ ହେଉ' ବୋଲି ନିଜର ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ିଲେ । ସେ ଦୁଇ ଅସ୍ତ୍ରର ତେଜରେ ଆକାଶ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇଗଲା, ପୃଥିବୀ କଂପିଗଲା, ବଜ୍ର, ଉଲ୍କା ବୃଷ୍ଟି ଚାରିଆଡ଼େ ମାଡ଼ି ଉଠିଲା ।

ନାରଦ ବ୍ୟାସ ଦୁହେଁ ସୃଷ୍ଟି ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ଦୁଇ ଅସ୍ତ୍ର ମଝିରେ ଠିଆ ହୋଇ କହିଲେ, "ତୁମେମାନେ ନିଜ ନିଜର ଅସ୍ତ୍ର ବଂଦ କର ।" ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ମୁଁ ଅସ୍ତ୍ର ବାରଣ କଲେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାର ଅସ୍ତ୍ର ଆମକୁ ଭସ୍ମ କରିବ । ଯେପରି ଦୁଇପଟ ରକ୍ଷା ହେବ, ସେପରି ଉପାୟ କରଂତୁ ।"

ଏହା କହି ଅର୍ଜୁନ ନିଜ ଅସ୍ତ୍ର ଫେରାଇଲେ । ଅତି ସତ୍ୟବାଦୀ ଓ ସାଧୁପୁରୁଷ ନହେଲେ, ଏ ଅସ୍ତ୍ର ଫେରାଇ ପାରଂତି ନାଇ । ମନରେ ମଂଦ ଭାବ ରଖି, ଏ ଅସ୍ତ୍ର ଫେରାଇଲେ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ନିଜ ମୁଂଡ କଟେ । ଅର୍ଜୁନ ଅସାଧାରଣ ସାଧୁପୁରୁଷ । ସେ ଇଚ୍ଛା କରିବା ମାତ୍ରେ ଅସ୍ତ୍ରଟି ଫେରାଇଦେଲେ; କିଂତୁ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଅସ୍ତ୍ରଟି ଫେରାଇ ପାରିଲେ ନାଇ । ସେ କହିଲେ, "ଭୀମ ଉପରେ ଏ ଅସ୍ତ୍ର ଛାଡ଼ି, ମୁଁ ଏବେ ବଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ କରିଛି; ଫେରାଇ ପାରୁ ନାଇ, ଏ ଅସ୍ତ୍ର ନିଶ୍ଚୟ ପାଂଡବମାନଂକୁ ନାଶ କରିବ ।"

କିଂତୁ ମୁନିମାନେ ଏପରି ଅନ୍ୟାୟ କଥାରେ ମତ ଦେଲେ ନାଇ । ଅର୍ଜୁନ ଯେତେବେଳେ ଅସ୍ତ୍ର ଫେରାଇ

ନେଲେ, ସେତେବେଳେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ଅସ୍ତ୍ର ଫେରାଇ ନେବା ଉଚିତ ।

କେବଳ ପାଂଡବମାନଂକର କ୍ଷତ ହେବ, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାର କିଛି ହେବ ନାଇ; ଏ ତ ଠିକ୍ ନୁହେ । ତେବେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ତ ଅସ୍ତ୍ର ଫେରାଇ ପାରୁ ନାହାଂନ୍ତି, ଉପାୟ କ'ଣ ? ଶେଷରେ ସ୍ଥିର ହେଲା, ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକ ଶରରେ ଉତ୍ତରାଂକ ଗର୍ଭରେଥିବା ଅଭିମନ୍ୟୁଂକ ଶିଶୁ ପୁଅଟି ନଷ୍ଟ ହେବ ଏବଂ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ମୁଂଡରୁ ମଣିଟି କାଢ଼ି ପାଂଡବମାନଂକୁ ଦେବେ ।

କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "ହେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା, ତୁମର ଦିବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ର କେବେ ବୃଥା ହବ ନାଇ । ସେଥିରେ ଉତ୍ତରାଂକ ଗର୍ଭଶିଶୁପୁଅ ମରିବ; କିଂନ୍ତୁ ମୁଁ ସେ ଶିଶୁକୁ ପୁଣି ବଂଚାଇବି । କୁରୁବଂଶର ପରିକ୍ଷୀଣ ଅବସ୍ଥାରେ (ସରି ଆସିଲା ବେଳକୁ) ଏହି ପୁଅ ଜନ୍ମ ହେବ । ଏଣୁ ଏହାର ନାମ ହେବ ପରୀକ୍ଷିତ୍ । ଏ ପରୀକ୍ଷିତ୍ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଧର୍ମରେ ଷାଠିଏ ବର୍ଷ ପୃଥିବୀ ଶାସନ କରିବେ; କିଂନ୍ତୁ ହେ ଦ୍ରୋଣପୁଅ, ତୁଂଭେ ଶିଶୁଘାତୀ, ଏହି ପାପ ଫଳରେ—ସହାୟହୀନ ଓ ନାନା ବ୍ୟାଧିପୀଡ଼ିତ ହୋଇ, ତୁମେ ତିନି ହଜାର ବର୍ଷ ମୌନଭାବରେ ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ବୁଲିବ ।"

ପରେ ଉତ୍ତରା ମରାପିଲା ଜନ୍ମ କଲାବେଳେ ସମସ୍ତେ କାଂନ୍ଦିଉଠିଲେ । କୃଷ୍ଣ ଯାଇ, ପୁଣି ସେ ପିଲାକୁ ବଂଚାଇଲେ ଏବଂ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ଉତ୍ତାରୁ ସେହି ପିଲା ପରୀକ୍ଷିତ୍ ନାମରେ ରାଜା ହୋଇଥିଲେ ।

ଏଣେ ପାଂଡବମାନେ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକ ମଣି ନେଇ ଆସି, ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ଦେଲେ । ଦ୍ରୌପଦୀ ସବୁକଥା ଶୁଣି ଗୁରୁପୁଅ ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମାଂକୁ କ୍ଷମା ଦେଲେ ଏବଂ ସେହି ମଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ମୁଂଡରେ ପିଂଧାଇ ଏତେ ଦୁଃଖ ଭିତରେ ଟିକିଏ ଆନଂଦ ପାଇଲେ ଏବଂ ଭୋଜନାଦି କରି ସୁସ୍ଥ ହେଲେ ।

ସ୍ତ୍ରୀ ପର୍ବ

ଶୁଦ୍ଧିକ୍ରିୟା

ଅଠର ଦିନ ପରେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରର ମହାଯୁଦ୍ଧ ସରିଲା । ଅଠର ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ଲୋକ ଏଇ ଯୁଦ୍ଧରେ ମରିଚଂନ୍ତି । ଏବେ ଦେଶସାରା ଘରେ ଘରେ 'ବଣରେ ନିଆଁ ଲାଗିଲା ପରି' ଶୋକ ଜଳି ଉଠିଲା । ଶୋକ କରି ଆଉ କ'ଣ ହେବ ? ମରିବା ଲୋକଂକ ଶୁଦ୍ଧି ଶ୍ରାଦ୍ଧ କରିବା ତ ଦରକାର ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକ ଶୋକର କଥା ଲେଖି ହବନାଇ । ଶହେ ପୁଅ ତାଂକର ମରିଚଂନ୍ତି । ବ୍ୟାସ, ବିଦୁର ପ୍ରଭୃତି ଅନେକ ବୁଝାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସହଜରେ ଶାଂତ ହେଲେ ନାଇ । ବହୁତ କଷ୍ଟରେ ସେ ଟିକିଏ ସ୍ଥିର ହେଲେ । ପାଂଡବମାନଂକ ଉପରୁ ତାଂକର ରାଗ ଟିକିଏ କମିଲା । ବ୍ୟାସ ତାଂକୁ ବୁଝାଇ କହିଦେଲେ, "ତୁମ ପୁଅମାନେ ଦୁରାଚାରୀ—ନିଜ ଦୋଷରେ ନଷ୍ଟ ହେଲେ—ପାଂଡବମାନଂକର କିଛି ଦୋଷ ନାଇ ।"

ଶ୍ରାଦ୍ଧ ସମୟ ଦେଖି ସଂଜୟ ଓ ବିଦୁର ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକୁ ବୁଝାଇ ଦେଲେ, "ମହାରାଜ, ଶୋକ କରି ଶ୍ରାଦ୍ଧରେ ହେଳା କରଂନ୍ତୁ ନାଇ ।"

ତାପରେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ସବୁ ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷମାନଂକୁ ନେଇ ଯୁଦ୍ଧକ୍ଷେତ୍ର ଆଡକୁ ଚାଲିଲେ । ବୋହୂମାନେ ଯେତେବେଳେ ବିଧବା ହୋଇ ବାଳ ମୁକୁଳା କରି, କାନ୍ଦି କାଂନ୍ଦି ଡାଂଡେ ଡାଂଡେ ଚାଲିଲେ—ଆହା ! ସେ ଦୃଶ୍ୟ କିଏ ଦେଖିବ ! କିଏ ବା ଲେଖି ପାରିବ !

ଏଣେ ପାଂଡବମାନେ କୃଷ୍ଣ, ସାତ୍ୟକି, ଦ୍ରୌପଦୀ ପ୍ରଭୃତିଂକ ନେଇ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଆଡ଼କୁ ଆସୁଥିଲେ । ତାଂକୁ ଦେଖିଲା କ୍ଷଣି, କୌରବଂକର ଦୁଃଖ ଦିଂଗୁଣ ବଢ଼ିଗଲା । ବୋହୂମାନେ ପୁଣି କୋଳାହଳ କରି କାଂନ୍ଦି ଉଠିଲେ ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଲୁହା-ଭୀମ ଚୂନା କଲେ

ପାଣ୍ଡବମାନେ ଜଣ ଜଣ ହୋଇ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇ, ତାଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କରି ବସିଲେ। ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପ୍ରଣାମ କଲାରୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବିରକ୍ତଭାବରେ ତାଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ଦୁଇ ଚାରି କଥା କହି, ଟିକିଏ ଆଗ୍ରହ ଦେଖାଇଲା ପରି କହିଲେ, "ଭୀମ କାହିଁ ?" ଯେପରି ବୁଝାଗଲା—ଭୀମଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ ବୁଢ଼ା ଦଣ୍ଡ ଦେବେ। କୃଷ୍ଣ ଏ କଥା ଆଗରୁ ଅନୁମାନ କରି ଗୋଟିଏ ଲୁହା ଭୀମ ତିଆରି କରିଥିଲେ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଭୀମଙ୍କୁ ଖୋଜିବାରୁ କୃଷ୍ଣ ସେହି ଲୁହା-ଭୀମଟି ତାଙ୍କୁ ଧରାଇଦେଲେ। ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କର ଆଉ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନାଇ, ସେ ଲୁହା ଭୀମଟି ଧରି କୁଣ୍ଢାଇ ଚିପିଦେଲେ। ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଦେହରେ ଲକ୍ଷେ ହାତୀର ବଳ। ଚୁରୁଁ ଚୁରୁଁ ଲୁହାର ଭୀମଟା ଖଣ୍ଡ ଖଣ୍ଡ ହୋଇ, ଚୂନା ହୋଇ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲା।

ଲକ୍ଷେ ହାତୀ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଲୁହା ଭୀମ ଚୂରିଦେବା ସହଜ ନୁହେଁ। ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଲୁହା ଭୀମଙ୍କୁ ଚୂରିସାରି, ଶ୍ରାନ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଯାଇ ରକ୍ତ ବାନ୍ତି କରି ପକାଇଲେ। ତା'ପରେ ଉଠିଲା ବେଳକୁ ଭୀମଙ୍କ ଉପରୁ ରାଗ ବହୁତ କମି ଯାଇଥିଲା। ସେ 'ହା ଭୀମ, ହା ଭୀମ' ବୋଲି ପୁଣି କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ବ୍ୟାକୁଳ ହେଲେ।

କୃଷ୍ଣ ସେଠାରୁ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଦୁଃଖ କରନ୍ତୁ ନାଇ, ସେଇଟା ଲୁହା ଭୀମ। ଭୀମଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ଯିବା ଆପଣଙ୍କର ଠିକ୍ ହୋଇ ନାଇ। ଯୁଦ୍ଧ ନ ହେବା ପାଇଁ କେତେ ଚେଷ୍ଟା ନ ହେଲା। ଆପଣଙ୍କ ପୁଅମାନେ ଶୁଣିଲେ ନାଇ। ସେହି ଫଳରେ ସେମାନେ ନଷ୍ଟ ହେଲେ। ସେଥିପାଇଁ ଭୀମଙ୍କୁ ଦୋଷୀ କରୁଛନ୍ତି କାହିଁକି ?"

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ, "ସତ କହିଲ କୃଷ୍ଣ, କିନ୍ତୁ ଶୋକରେ ମୋର ବୁଦ୍ଧି ନାଶ ହୋଇଗଲା।" ତାପରେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ, ନକୁଳ, ସହଦେବଙ୍କୁ ଆଲିଙ୍ଗନ କରି ଆଶୀର୍ବାଦ କଲେ।

ଗାନ୍ଧାରୀଙ୍କ କ୍ରୋଧ

ଗାନ୍ଧାରୀଙ୍କ କଥା ଭାବି, ପାଣ୍ଡବମାନେ ଆଉରି ଭୟ କରୁଥିଲେ। ଗାନ୍ଧାରୀ ସାମାନ୍ୟ ନାରୀ ନୁହନ୍ତି। ଜୀବନରେ କେବେ ସେ ଟିକିଏ ହେଲେ ଅଧର୍ମ କରି ନାହାନ୍ତି। ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଅଧର୍ମ କଥା ମୁହଁରେ ଧରି ନାହାନ୍ତି। ସ୍ୱାମୀ ଅନ୍ଧ ବୋଲି ସେ ଜୀବନଯାକ ମୁହଁରେ ଅନ୍ଧପୋଟଳୀ ବାନ୍ଧି ରଖିଥାନ୍ତି। ଯୁଦ୍ଧବେଳେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଆଶୀର୍ବାଦ ପାଇଁ ଆସିଲେ, ସେ କେବେ 'ତୁମର ଜୟ ହଉ' ବୋଲି କହନ୍ତି ନାଇ। ସେ କହନ୍ତି, 'ଧର୍ମର ଜୟ ହଉ।'

ଏପରି ଧର୍ମବତୀ ନାରୀ କ୍ରୋଧ କଲେ, ଆଉ ରକ୍ଷା ନାଇ। କ୍ରୋଧ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ଖୁବ୍ ହବାର କଥା। ପୂର୍ବରୁ ଏ କଥା ଜାଣି କ୍ରୋଧରେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ଶାପ ନ ଦେବା ପାଇଁ ବ୍ୟାସ ତାଙ୍କୁ ବୁଝାଇ କହିଥିଲେ, "ମା, ତୁମେ ତ କହିଥିଲ, ଧର୍ମର ଜୟ ହେଉ। ସେହି ଧର୍ମର ଜୟ ହୋଇଅଛି। ତୁମର କ୍ଷମାଗୁଣ ଅସାଧାରଣ। ସେହି କ୍ଷମହିଁ ଧର୍ମ। ଏବେ ଯେଉଁ କ୍ରୋଧ କରୁଅଛ, ତାହା ଅଧର୍ମ। ଧର୍ମକୁ ଅଧର୍ମ ଯେପରି ଜିଣି ନ ଯାଏ।"

ଗାନ୍ଧାରୀ ଏହା ଶୁଣି କହିଥିଲେ, "ଭଗବନ୍, ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କ ଉପରେ ମୋର କ୍ରୋଧ ନାଇ। ସେମାନେ ନଷ୍ଟହେବେ, ଏ କଥା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଲୋଡ଼ୁ ନାଇ; କିନ୍ତୁ ଭୀମ ଅନ୍ୟାୟରେ ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନକୁ ମାରିଛି। ମୁଁ ଏହା ସହି ପାରୁ ନାଇ।" ଭୀମ ଏବେ ଡରିଡରି ଗାନ୍ଧାରୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି ପ୍ରଣାମ କରି କହିଲେ, "ମା, ମୋର ଅପରାଧ ହୋଇଛି, ମତେ

କ୍ଷମା କରଂନ୍ତୁ; ବିଗ୍ଭରଂନ୍ତୁ, ଆପଣଂକ ପୁତ୍ରମାନେ ଆମମାନଂକର କେତେ ଅନଷ୍ଟ କରିଥିଲେ ।"

ଗାଂଧାରୀ କହିଲେ, "ବାପା, ଆମର ଶହେ ପୁଅ ଭିତରୁ ଯାହାର କିଛି କମ୍ ଅପରାଧ, ସେହିପରି ଗୋଟିକୁ ଯଦି ବଂଚାଇ ରଖିଥାଂନ୍ତ ତେବେ ସେ ଏତେବେଳେ ଦୁଇ ଅଂଧଂକର ଲଉଡ଼ି ପରି ହୋଇଥାଂତା । ଏବେ ଆମମାନଂକର ପୁଅ ନାଇ । ଫଳରେ ତୁମେ ଆମମାନଂକର ପୁଅ ପରି ।"

ତା ପରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ତାଂକ ପାଖକୁ ଆସି, ହାତ ଯୋଡ଼ି କହିଲେ, "ଦେବି, ମୁଁ ଆପଣମାନଂକର ଦୁଃଖର ମୂଳ । ମୁଁ ଅତି ନରାଧମ, ମତେ ଶାପ ଦିଅଂନ୍ତୁ ।" ଗାଂଧାରୀ କିଛି କହିଲେ ନାଇ । ଖାଲି ଗୋଟିଏ ଦୀର୍ଘନିଃଶ୍ୱାସ ପକାଇଲେ । ସେତିକିବେଳେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଗାଂଧାରୀଂକ ଗୋଡ଼ ଧରିବାକୁ ଯିବାରୁ ଗାଂଧାରୀ ଆପଣା ଅଂଧପୋଟଳୀର ଫାଂକ ବାଟେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରକଂର ଗୋଟିଏ ନଖକୁ ଚ୍ଛାଁ ଦେଲେ । ସେ ନଖଟି ମରିଗଲା । ଏହାଦେଖି ଅର୍ଜୁନ, ନକୁଳ, ସହଦେବ ଭୟରେ ଆଉ ତାଂକ ପାଖକୁ ଆସିଲେ ନାଇ । ତହୁଁ ଗାଂଧାରୀ ସେମାନଂକୁ ଡାକି, ସ୍ନେହରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କଲେ ।

କୁଂତୀ କର୍ଣ୍ଣ କଥା କହିଲେ

କୁଂତୀଂକ ସଂଗେ ପାଂଡବମାନଂକର ଦେଖାହେଲା । ତାଂକ ଦେହରେ ଅସ୍ତ୍ରର ଘା ଦେଖି ପୁଅମାନଂକ ପାଇଁ ଦ୍ରୌପଦୀଂକ ଶୋକ ଦେଖି କୁଂତୀଂକର ବଡ଼ ଦୁଃଖ ହବାର କଥା; କିଂନ୍ତୁ ସେ କଷ୍ଟ ଚାପି, ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ବହୁତ ବୁଝାଇ କହିଲେ । ସମସ୍ତେ ମିଶି ସେଠାରୁ ଯୁଦ୍ଧଭୂମିକୁ ଗଲେ । ଆତ୍ମୀୟମାନଂକର ଶବ ଦେଖି, ସେମାନଂକର ଯେ ଘୋର ଶୋକ ଆଉ କଷ୍ଟ ହେଲା, ତାହା କହିଲେ ଖାଲି ଦୁଃଖ ବଢ଼ିବ । କାଂଦରେ ଗୋଟିଏ କୋଳାହଳ ଉଠିଲା । କେତେ ଲୋକ ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ; କିଏ ପାଗଳ ପରିହେଲା, ଏହିପରି ବହୁତ ବେଳ ଗଲା ।

ତା ପରେ ଶବଦାହ । ଘିଅ, ଚଂଦନ କାଠ ପର୍ବତପରି ଜମା ହୋଇଚ । ଚିତା ଦପ୍ ଦପ୍ ହୋଇ ଜଳି ଉଠିଲା । ଶବଦାହ ଶେଷ କରି ସମସ୍ତେ ସ୍ନାନ କରି ତିଳୋଦକ ଦେବା ପାଇଁ ଗଂଗାକୂଳକୁ ଆସିଲେ । ଏତିକିବେଳେ କୁଂତୀ କାଂଦି କାଂଦି ପାଂଡବମାନଂକୁ କହିଲେ, "ମୋ ବାପା, କର୍ଣ୍ଣ ପାଇଁ ଅଂଜୁଳାଏ ପାଣି ଦିଅ । ସେ ତୁମମାନଂକର ବଡ଼ ଭାଇ ।"

ଚିରକାଳ ଶତ୍ରୁ ବୋଲି ବିଗ୍ଭରି, ଆଂନଦରେ ତାକୁ ମାରି ସାରିଲା ଉତ୍ତାରୁ, ଏ କି ଦାରୁଣ ସଂବାଦ । ଏ ସଂବାଦ ଶୁଣି, ବୀରପୁରୁଷ ପାଂଡବମାନେ ଆଉ ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହି ପାରିଲେ ନାଇ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର କାଂଦି କାଂଦି କହିଲେ, ମା, "ତୁମେ ଆମ ଜ୍ୟେଷ୍ଠଭାଇଂକ କଥା ଲୁଚାଇ ରଖି କି ଅନ୍ୟାୟ କରିଚ । ଆମେମାନେ ତାଂକୁ ବଧ କଲୁ । ଏ କଥା ଭାବିଲେ ଏବେ ଛାତି ଫାଟି ଯାଉଚି । ଏ କଥା ଆଗରୁ କହିଥିଲେ, କ'ଣ ଏ ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ହୋଇଥାଂତା ।"

ଏହିପରି ଭାବି ଭାବି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଲେ । ଶେଷକୁ କହିଲେ, "ଅର୍ଜୁନ, ତୁମେ ରାଜ୍ୟ ନିଅ, ମୁଁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇ ଯିବି ।" ଅର୍ଜୁନ ଏକଥା ଶୁଣି ଟିକିଏ ବିରକ୍ତ ହେଲେ ଏବଂ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ବହୁତ ବୁଝାଇ କହିଲେ । ତାପରେ ଭୀମ ପ୍ରଭୃତି ଭାଇମାନେ, ଦ୍ରୌପଦୀ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ, ବ୍ୟାସଦେବ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମହର୍ଷିମାନେ ମଧ୍ୟ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ବୁଝାଇ ସୁଝାଇ ଥଂଡା କଲେ ।

ହସ୍ତିନା ପ୍ରବେଶ

ଶେଷରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର କେତେକ ଆପେ ଶାଂତ ହେଲେ ଏବଂ ଲୋକଂକର ହିତ କରିବାପାଇଁ ସ୍ୱୀକାର କଲେ । ଏବେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକୁ ଆଗରେ ରଖି, ଦେବତା, ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଂକୁ ଅର୍ଚ୍ଚନା କରି, ଷୋଳଟି ଧଳା ବଳଦ ଲାଗିଥିବା ରଥରେ ବସି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ହସ୍ତିନା ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଲେ । ବଂଦୀ (ଭାଟ) ମାନେ ସ୍ତୁତି ଗାନ କରି କରି, ସଂଗେ ସଂଗେ ଚାଲୁଥାଂନ୍ତି । ଭୀମ ରଥ-ଦଉଡ଼ିଧରିଥାଂନ୍ତି । ଅର୍ଜୁନ ତାଂକ ମୁଂଡଉପରେ ସୁଂଦର ଶ୍ୱେତଛତ୍ର (ଧଳା ଛତ୍ର) ଧରିଥାଂନ୍ତି । ନକୁଳ, ସହଦେବ ଚଁଅର ଢଳାଉଥାଂନ୍ତି, ପଛେ ପଛେ ଅନ୍ୟ ରଥରେ କୃଷ୍ଣ ଚାଲୁଥାଂନ୍ତି । ଆଗେ ଆଗେ ଯାନମାନରେ ବସି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଗାଂଧାରୀ ଚାଲୁଥାଂନ୍ତି, ବିଦୁର, କୁଂତୀ ଓ ଦ୍ରୌପଦୀ ପ୍ରଭୃତି ମହିଳାମାନେ ସୁଆରୀରେ ବସି ସଂଗେ ସଂଗେ ଯାଉଥାଂନ୍ତି, ସବୁପଛରେ ଅନେକ ସୁଂଦର ସଜ୍ଜିତ ରଥ, ହାତୀ, ଘୋଡ଼ା ଓ ପଦାତି ଶୋଭାଯାତ୍ରାରେ ଚାଲୁଥାଂନ୍ତି ।

ଏହିପରି ସମସ୍ତଂକୁ ନେଇ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ହସ୍ତିନାରେ ପଶିଲେ । ହସ୍ତିନାର ନରନାରୀମାନେ ଆନଂଦରେ କୋଳାହଳ କଲେ । ଆନଂଦରେ ସେମାନେ ଦାଂଡ, ହାଟ, ବାଟ, ଦୁଆର, ସବୁ ଫୁଲଫଳ ପତାକାରେ ସଜାଇଥିଲେ, ଦୁଆରେ ପୂର୍ଣ୍ଣକୁଂଭ ବସାଇଥିଲେ, ସ୍ଥାନେ ସ୍ଥାନେ ମାଳ ପତାକାରେ ତୋରଣ ସବୁ କରିଥିଲେ ।

ଏବେ ହସ୍ତିନାର ଦାଂଡ ଲୋକରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଗଲା । ଦାଂଡର ଦୁଇ ପାଖରେ ଥିବା କୋଠାଘର ସବୁରୁ ନାରୀମାନେ ଫୁଲ ଚଂଦନ ପକାଇ ଦ୍ରୌପଦୀଂକୁ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କଲେ । ରାଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଦେଖି ପ୍ରଜାମାନେ ଘନ ଘନ ଜୟଧ୍ୱନି କଲେ ।

ସିଂହଦ୍ୱାରରେ ପହଂଚିଲା ବେଳକୁ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଆସି ଆଶୀର୍ବାଦ କଲେ । ସେଠାରେ ଦୁର୍ଯୋଧନର ବଂଧୁ ଚାର୍ବାକ ବୋଲି ଜଣେ ରାକ୍ଷସ ବ୍ରାହ୍ମଣ ବେଶରେ ଆସି କାହୁଁ ପହଂଚିଲା । ସେ ଆଗରୁ ଆସି ବଡ଼ ପାଟିକରି କହିଲା, "ଆତ୍ମୀୟ ବଂଧୁମାନଂକୁ ହତ୍ୟା କରି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଜ୍ୟଭୋଗ କରିବାକୁ ଆସୁଛଂନ୍ତି । ଧିକ୍ ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ମରିବା ହିଁ ଏହାଂକର ଉଚିତ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏହା ଶୁଣି, ବଡ଼ ଲଜ୍ଜିତ ହୋଇ ନିଜକୁ ଦୋଷୀ ଭାବି କହିଲେ, "ମୁଁ ଅପରାଧ କରିଛି, ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ମୋ ପ୍ରତି କ୍ରୋଧ କରଂନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏହିକ୍ଷଣି ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରୁଛି ।"

ହୁଁ ହୁଁ ହେଲେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ଚାର୍ବାକକୁ ଧରି ପକାଇଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଂକ କ୍ରୋଧରେ ସେ ଜଳି ଭସ୍ମ ହୋଇଗଲା ।

ମହାସମାରୋହରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ରାଜ୍ୟରେ ଅଭିଷେକ ହୋଇଗଲା । ସେଠାରୁ ସେ ପ୍ରଜାମାନଂକୁ କହିଲେ, "ମହାରାଜ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଆଂଭର ଓ ଏ ରାଜ୍ୟର ଅଧିକାରୀ । ତାଂକର ସେବା କରିବା ପାଇଁ କେବଳ ବଂଚିଛୁ । ଆପଣମାନେ ତାଂକ ଆଜ୍ଞାରେ ରହି, ସର୍ବଦା ମଂଗଳ ଭୋଗ କରଂନ୍ତୁ ।"

ତା ପରେ ଜ୍ଞାତିମାନଂକର ବିଧି ଅନୁସାରେ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ପ୍ରଭୃତି କରି, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଭୋଜନ କରାଇ, ବ୍ରାହ୍ମଣଂକୁ ବହୁତ ଧନରତ୍ନ ଦାନ କରିସାରି, ପରେ ଠିକଣା ଲୋକସବୁ ବାଛି କର୍ମଚାରୀ ରଖି, କୃଷ୍ଣଂକୁ ସ୍ତୁତି କରି, ଭାଇମାନଂକୁ ବହୁତ ଭଲ ଭଲ ଉପଦେଶ ଦେଇ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ରାଜ୍ୟ କଲେ ।

———

ଶାଂତିପର୍ବ

ଭୀଷ୍ମଂକ ଉପଦେଶରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ଶୋକଶାଂତି

କର୍ଣ୍ଣଂକ ଶୋକରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ରାଜ୍ୟ କିଂଛି ଆଉ ସେତେ ସୁଖ ଲାଗୁ ନଥାଏ । ଖାଲି କର୍ଣ୍ଣ କାହିଁକି, ଏତେ ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନଂକୁ ମାରି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ପରି ଲୋକଂକର ଶୋକ ହବାରି କଥା । ତାଂକ ମନ ସବୁବେଳେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଉଥାଏ, ସମସ୍ତେ ବୁଝାଇଲେ ମଧ୍ୟ ବସ୍ତବର ଥଂଡା ହୁଏ ନାଇ । ସେ ବ୍ୟାସଂକୁ କହିଲେ, "ଭଗବନ୍, ଧର୍ମ କଥା ମତେ ଆଉରି ଭଲ କରି କହଂତୁ । ମନୁଷ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ବି କରିପାରେ, ସଂଗେ ସଂଗେ ଧର୍ମ ବି କରିପାରେ କିପରି, ଏହା ବୁଝି ନ ପାରି ମତେ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ଲାଗୁଛି ।"

ବ୍ୟାସ କହିଲେ, "ଯେବେ ଧର୍ମ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଚାହଁ, ତେବେ କୁରୁକୁଳର ପିତାମହ ଭୀଷ୍ମଂକ ପାଖକୁ ଯାଅ । ସେ ତୁମକୁ ସବୁ ବୁଝାଇ, ସଂଦେହ ଦୂର କରି ଦେବେ । ସେ ମରିବା ପୂର୍ବରୁ, ବେଗେ ଯାଇ, ତାଂକ ପାଖେ ପହଂଚ ।"

କୃଷ୍ଣ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟାସଂକକଥା କରିବାପାଇଁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ କହିଥିଲେ । ତା ପରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ହସ୍ତିନାକୁ ଆସି ରାଜ୍ୟଭାର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ।

ଏବେ ରାଜଗାଦିରେ ବସି, ପ୍ରଜାମାନଂକୁ ଓ ଭାଇମାନଂକୁ ସବୁକହି,ରାଜ୍ୟଶାସନର ସୁଂଦର ବଂଦୋବସ୍ତ କରି ଦେଇ, ଭୀଷ୍ମଂକ ପାଖକୁ ଯିବା ପାଇଁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ ।

ଶରଶଯ୍ୟା ଦିନରୁ ଭୀଷ୍ମ ସେହିପରି ଯୁଦ୍ଧଭୂମିରେ ଶୋଇ, ସୂର୍ଯ୍ୟଂକର ଉତ୍ତରାୟଣକୁ ଅନାଇଥାଂତି । ଉତ୍ତରାୟଣ ଆରଂଭ ହେଲେ, ତାଂକ ଦେହତ୍ୟାଗର ସମୟ ହେବ । ତାଂକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ କୃଷ୍ଣ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ, ନକୁଳ, ସହଦେବ, ସାତ୍ୟକି, କୃପ, ସଂଜୟ ପ୍ରଭୃତି ରଥରେ ବସି ଯାତ୍ରା କଲେ ।

କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ପହଂଚି, ସେମାନେ ଦେଖିଲେ, ସେହି ମହାବୀରଂକର ମୃତ୍ୟୁଶଯ୍ୟା ଚାରିପାଖେ ମୁନି ଋଷିମାନେ ଘେରି ବସିଛଂତି, ବଡ଼ ଶୋଭା ଦିଶୁଛି । ଦୂରରୁ ସମସ୍ତେ ରଥରୁ ଓହ୍ଲାଇ, ସେଠାରେ ପହଂଚିଲେ । କୃଷ୍ଣ ଭୀଷ୍ମଂକ ପାଖକୁ ଯାଇ ନମସ୍କାର କରି କହିଲେ, "ହେ କୁରୁପିତାମହ, ଆପଣଂକ ପରି ମହତ୍ ଲୋକ ପୃଥିବୀରେ ନାଇ । ଧର୍ମର ସବୁ ତତ୍ତ୍ୱ ଆପଣଂକୁ ଜଣାଅଛି । ରାଜା ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଶୋକରେ ବଡ଼ କାତର ହୋଇ ଅଛଂତି; ଆପଣ ଦୟାକରି ତାଂକୁ ଉପଦେଶ ଦେଲେ, ତାଂକର ଶାଂତି ହୋଇପାରେ ।"

ଏଣେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଲାଜରେ ସଡ଼ି ଯାଉଚଂତି । ଭୀଷ୍ମଂକ ଆଗକୁ ଯାଇ କଥା କହିବାକୁ ତାଂକର ସାହସ ହେଉ ନାଇ । ଭୀଷ୍ମଂକର କିଂଛୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ଠାରେ ଟିକିଏ ହେଲେ ରାଗ ନ ଥିଲା । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ଲଜ୍ଜା କଥା ଶୁଣି ସେ କହିଲେ, "ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଯୁଦ୍ଧ କରି କ୍ଷତ୍ରିୟର ଧର୍ମ ପାଳନ କରି ଅଛଂତି, ଏଥିରେ ଲଜ୍ଜିତ ହେବାର ତ କୌଣସି କାରଣ ନାଇ ।" ତା ପରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଯାଇ ପ୍ରଣାମ କରି ଭୀଷ୍ମଂକ ପାଦଧୂଳି ଆଣି ମୁଂଡରେ ଦେନିଲେ ।

ଭୀଷ୍ମ ତାଂକର ମସ୍ତକ ଆଘ୍ରାଣ କରି (ମୁଂଡ ଶୁଂଘି, ପୂର୍ବେ ଏହିପରି ବଡ଼ମାନେ ସାନଂକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଖାଉଥିଲେ) କହିଲେ, "ତୁମର କିଛି ଭୟ ନାଇ । ମନ ବୋଧ କରି ମତେ ସବୁ କଥା ପଚାର ।"

କୃଷ୍ଣ ଭୀଷ୍ମଂକର ସବୁ ଜ୍ୱାଳା, ଯଂତ୍ରଣା, ଦୁର୍ବଳତା ଦୂର କରିଦେଲେ । ତା ପରେ ବହୁଦିନ ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପ୍ରତ୍ୟହ ସେହି ମହାପୁରୁଷଂକ ପାଖକୁ ଆସି, ରାଜନୀତି, ଧର୍ମନୀତି; ଅର୍ଥାତ୍ କିପରି ରାଜ୍ୟ ପାଳିବାକୁ

ପାଳିବାକୁ ହେବ, ପ୍ରଜାଙ୍କୁ କିପରି ଚଳାଇବାକୁ ହେବ, ଧର୍ମକାର୍ଯ୍ୟ କିପରି କରିବାକୁ ହେବ, କି ନିୟମରେ ସଂସାରରେ ଚଳିବାକୁ ହେବ—ପ୍ରଭୃତି ବିଷୟରେ ବହୁତ ବହୁତ ଅମୂଲ୍ୟ ଉପଦେଶମାନ ପାଇଲେ ।

ଏ ସବୁ ଉପଦେଶ ଯେ ସେ ଲୋକ ଦେଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ନାରଦ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଆଗରୁ କହିଥିଲେ, "ମହାତ୍ମା ଭୀଷ୍ମ ଧର୍ମର ସବୁ କଥା ଜାଣନ୍ତି, ଏ ବଂଚି ଥାଉଁ ଥାଉଁ ସେ ସବୁ କଥା ଶୁଣି ରଖ ।"

ମହାଭାରତରେ ଶାନ୍ତିପର୍ବ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ । ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ଉପଦେଶସବୁ ବଡ଼ ଗମ୍ଭୀର । ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ କ୍ଷୁଦ୍ର ପୁସ୍ତକରେ ବାଳକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ତାହା ଲେଖିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ବଡ଼ ହେଲେ ସମସ୍ତେ ତାହା ପଢ଼ିବା ଉଚିତ ।

ଅନୁଶାସନ ପର୍ବ

ଭୀଷ୍ମଙ୍କ ଅନୁଶାସନ ଓ ଦେହତ୍ୟାଗ

ଭୀଷ୍ମଙ୍କର ଅନେକ ଉପଦେଶ ଶୁଣି, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ସବୁ ସନ୍ଦେହ ଦୂର ହେଲା, ମନ ଶାନ୍ତ ହୋଇଗଲା । ଭୀଷ୍ମ ଉପଦେଶ କହିସାରି, ଯେତେବେଳେ ତୁନି ହୋଇଗଲେ, ସମସ୍ତେ ଚିତ୍ରପ୍ରତିମା ପରି ତାଙ୍କ ଚାରିପାଖେ ଚାହିଁ ବସି ରହିଲେ । ତା ପରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପ୍ରଣାମ କରି ପଦଧୂଳି ଓ ଆଶୀର୍ବାଦ ନେଇ, ହସ୍ତିନାକୁ ଫେରିଲେ । ଆସିଲାବେଳେ ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ, "ସୂର୍ଯ୍ୟ-ଦେବଙ୍କର ଉତ୍ତରାୟଣ ଆରମ୍ଭ ହେଲେ, ମୋ ପାଖକୁ ଆସିବ ।"

ମାଘ ମାସର ଶୁକ୍ଳ ପକ୍ଷ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଏହା ହିଁ ସୂର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଉତ୍ତରାୟଣ କାଳ । ଭୀଷ୍ମଦେବ ଏବେ ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ କରିବେ ଜାଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପୁରୋହିତ, ପୁରଜନ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟଙ୍କୁ ସଙ୍ଗେ ଧରି, ଧନ, ରତ୍ନ, ଘୃତ, ଚନ୍ଦନ, କର୍ପୂର, ପାଟଲୁଗା ପ୍ରଭୃତି ଦ୍ରବ୍ୟସବୁ ନେଇ, ପୁଣି ହସ୍ତିନାରୁ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଚାଲିଲେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, କୃଷ୍ଣ, ବିଦୁର, ସାତ୍ୟକି ପ୍ରଭୃତି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗେ ଗଲେ ।

ଭୀଷ୍ମଦେବଙ୍କ ଶରଶଯ୍ୟା ଚାରିପାଖେ ବ୍ୟାସ, ନାରଦ ପ୍ରଭୃତି ମୁନିମାନେ ଓ ନାନା ଦେଶର ରାଜାମାନେ ବସିଛନ୍ତି । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପ୍ରଭୃତି ଆସି ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ପ୍ରଣାମ କଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଦେଖି, ଭୀଷ୍ମ କହିଲେ, "ତୁମେମାନେ ଆସିଲ, ମୁଁ ବଡ଼ ଖୁସି ହେଲି । ଅଠାବନ ଦିନ ଏହି ଶରଶଯ୍ୟାରେ ମୋର ଗଲାଣି । ଏବେ ତ ମାଘମାସର ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷ ଉପସ୍ଥିତ ।"

ତା ପରେ ସେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କୁ କହିଲେ "ଧର୍ମ କଥା ତୁମକୁ ଅଜଣା ନାହିଁ । ଅତଏବ ଆଉ ଶୋକ କରନାହିଁ । ଏବେ ପାଣ୍ଡବମାନଙ୍କୁ ପାଳନ କର ।"

କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ସେ କହିଲେ, "ଏବେ ମୋର ଦେହ ଛାଡ଼ିବାର ସମୟ ହେଲା, ମୁଁ ଯେପରି ଏହାପରେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବି ।"

ତା ପରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଚାହିଁ ଶେଷରେ କହିଲେ, "ତୁମେମାନେ ଅନୁମତି ଦିଅ, ମୁଁ ଦେହତ୍ୟାଗ କରେଁ, ତୁମମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଯେପରି କେବେ ସତ୍ୟକୁ ନ ଛାଡ଼େ ? ସତ୍ୟପରି ଆଉ ବଳ ନାହିଁ ।"

ଏହିପରି କେତେ ଅନୁଶାସନ (ଆଦେଶ ଓ ଉପଦେଶମାନ) କହିସାରି ସେହି ମହାପୁରୁଷ ମୌନାବଲମ୍ବନ କରି (ତୁନି ହୋଇ) ଦେହ ତ୍ୟାଗ ନିମନ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲେ । ଶରଗୁଡ଼ିକ ଏବେ ଗୋଟି ଗୋଟି ହୋଇ ତାଙ୍କ ଦେହରୁ ଖସି ପଡ଼ିଲା । ଦେହରେ ଗୋଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ଶର ଫୁଟିବାର ଚିହ୍ନ ଆଉ ରହିଲା ନାହିଁ ।

ସ୍ୱହସ୍ତେ ସ୍ୱହସ୍ତେ ତାଂକର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଆତ୍ମା ତାଂକ ମୁଂଡରୁ ବାହାରି ସ୍ୱର୍ଗ ଆଡ଼କୁ ଚାଲିଗଲା । ସଂଗେ ସଂଗେ ଦେବତାମାନେ ଉପରେ ଦୁଂଦୁଭି ବଜାଇ, ପୁଷ୍ପବୃଷ୍ଟି କଲେ ।

ଏପରି ମହାତ୍ମାଂକ ପାଇଁ ଆଉ ଶୋକ କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ପାଂଡବ, ବିଦୁର ପ୍ରଭୃତି ତାଂକୁ ପାଟ ପିଂଧାଇ, ଉପରେ ଛତା ଧରି, ମୁଂଡରେ ପାଗ ଭିଡ଼ି, ତାଂକ ଉପରେ ଚଅଁର ପକାଇଲେ । ସ୍ତ୍ରୀ ଲୋକମାନେ ତାଳପତ୍ରବିଂଚଣା ଧରି, ଚାରିପଟେ ବିଂଚିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ସୁଂଦର ସାମବେଦର ଗାନ ଆରଂଭ କଲେ । ଚଂଦନ କାଠରେ ଚିତା (ମଡ଼ା ପୋଡ଼ିବାର ଜାଗା) ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଲା । ସେହି ଚିତାରେ ଭୀଷ୍ମଂକ ଦେହ ଶେଷ କରି, ସେଠାରୁ ଯାଇ, ସମସ୍ତେ ଗଂଗାରେ ତିଳୋଦକ ଦେଲେ ।

ଅଶ୍ୱମେଧିକ ପର୍ବ

ଅଶ୍ୱମେଧର ପ୍ରସ୍ତାବ

ଭୀଷ୍ମଂକୁ ତିଳୋଦକ ଦେଇସାରି, ଗଂଗାଗର୍ଭରୁ ଉଠି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପୁଣି ଶୋକରେ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଲେ । ସେ କାଂଦି କାଂଦି ଭୂମିରେ ପଡ଼ିଗଲେ । ଭୀମ ତାଂହାଂକୁ ଟେକିଲେ । କୃଷ୍ଣ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଶାଂତ ହୁଅଂତୁ । ବେଶି ଶୋକକଲେ, ମୃତ ଲୋକର ପରଲୋକରେ ମଂଗଳ ହୁଏ ନାହିଁ । ମରିବା ଲୋକପ୍ରତି ଏପରି ଶୋକ କରିବା ଆପଣଂକର ଉଚିତ ନୁହେଁ ।"

ବ୍ୟାସ କହିଲେ, "ତୁମେ ନିଜକୁ ପାପୀ ବୋଲି ବିଚାରୁଛ । ଦାନ, ତପସ୍ୟା ଓ ଯଜ୍ଞ କଲେ ପାପ କ୍ଷୟ ହୁଏ । ଦେବ, ଅସୁରମାନେ ମଧ୍ୟ ପୁଣ୍ୟ ହେବ ବୋଲି ଯଜ୍ଞ କରଂତି । ଅଶ୍ୱମେଧ ଅତି ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ଯଜ୍ଞ । ତୁମେ ଗୋଟିଏ ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞ କର ।"

କଥାରେ କହିବା ଯେପରି ସହଜ, ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞ କରିବା ସେପରି ସହଜ ନୁହେଁ । ଏ ଯଜ୍ଞ ପାଇଁ ବହୁତ ଧନ ଦରକାର । ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ସବୁ ଧନ ସରି ଯାଇଛି, ଭଂଡାରରେ କିଛି ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ ।

ଅଧୀନସ୍ଥ ରାଜାମାନେ ମଧ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧରେ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ । ସେମାନଂକୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏତେବେଳେ ଧନ ମାଗିପାରିବେ ନାହିଁ । ଅଶ୍ୱମେଧ ସେ କରିବେ କିପରି ?

ବ୍ୟାସ ଏ କଥା ବୁଝିପାରି କହିଲେ, "ବାପା ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ତୁମେ ଚିଂତା କରନାହିଁ । ପୂର୍ବେ ମହାରାଜ ମରୁତ ହିମାଳୟ ପର୍ବତରେ ଯଜ୍ଞ କରି, ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଂକୁ ବହୁତ ସୁନା ଦେଇଥିଲେ । ବ୍ରାହ୍ମଣମାନେ ତାହା ବୋହି ନ ପାରି ସେଥିରୁ ଅଧେ ସେହିଠାରେ ଛାଡ଼ି ଯାଇଛଂତି । ସେହିସବୁ ସୁନା ଆଣିଲେ, ତୁମେ ସହଜରେ ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞ କରି ପାରିବ । ଏବେ ତୁମେ ଧର୍ମରେ ପ୍ରଜାଂକୁ ପାଳନ କର । ତୁମେ ଯେ ଶୋକ କରୁଛ, ସେ ତୁମର ଗୋଟିଏ ଅହଂକାର । ସେ ଅହଂକାରକୁ ଜିଣିବାକୁ ହେବ ।"

କୃଷ୍ଣ ଅର୍ଜୁନଂକର ଆନଂଦ

ଏସବୁ କଥା ଶୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଶୋକ ଛାଡ଼ି ହସ୍ତିନାକୁ ଯାଇ ରାଜ୍ୟ ପାଳନରେ ଲାଗିଲେ । ଏଣେ ଯୁଦ୍ଧପରେ ରାଜ୍ୟ ପାଇ, କୃଷ୍ଣ, ଅର୍ଜୁନଂକର ଭାରି ଆନଂଦ । ସେ ଦୁହେଁ ମହାଆନଂଦରେ ବନ, ପର୍ବତ, ଗୁହା, ନଦୀ ଚାରିଆଡେ ବୁଲି ବୁଲି ଶେଷରେ ଆସି ଇଂଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥରେ ପହଂଚିଲେ । ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ସଭାରେ ଯୁଦ୍ଧ ବୃତାଂତ ସବୁ କୀର୍ତ୍ତନ କଲେ । ସେତିକିବେଳେ ଅର୍ଜୁନ ପଚାରିଲେ, "ହେ ମଧୁସୂଦନ, ଯୁଦ୍ଧ ଆରଂଭବେଳେ ଆପଣ ମତେ ବିଶ୍ୱରୂପ ଦେଖାଇ,

ସେହି ସେହି ଧର୍ମ ଉପଦେଶ ସବୁ ଦେଇ, ଯୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇ ଥିଲେ, ସେ ସବୁ ମୁଁ ଭୁଲିଯାଇଛି । ଏ ସବୁ ଶୁଣିବାକୁ ମୋର ବଡ଼ ଇଚ୍ଛା । ଅନୁଗ୍ରହ କରି ଆଉଥରେ କହନ୍ତୁ ।''

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏହା ଶୁଣି କହିଲେ, ''ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଯୋଗବଳରେ ସେ ସବୁ ଧର୍ମତତ୍ତ୍ୱ ତୁମକୁ କହିଥିଲି । ତୁମେ ତାହା ମନେ ରଖିଲ ନାଇ । ଏତେବେଳେ ମୁଁ ଆଉ ସେପରି କହି ପାରିବି ନାଇ ।'' ଏହା କହି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଧର୍ମ ଓ ଜ୍ଞାନ ସଂବଧରେ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଆଉରି କେତେ ତତ୍ତ୍ୱକଥା କହିଲେ । ସେ ସବୁକୁ ଅନୁଗୀତା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଅଶ୍ୱମେଧ ପର୍ବରେ ସେ ସବୁ ଅଛି । ପିଲାମାନେ ବଡ଼ ହେଲେ ପଢ଼ିବା ଉଚିତ ।

ତା ପରେ ପିତାଂକୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ କୃଷ୍ଣ ଦ୍ୱାରକାକୁ ଗଲେ । ଭଉଣୀ ସୁଭଦ୍ରା ମଧ୍ୟ ତାଂକ ସଂଗେ ଗଲେ ।

ବାପ ବସୁଦେବ ଓ ମା' ଦେବକୀଂକୁ ପ୍ରଣାମ କରି, ସେଠାରେ ଯୁଦ୍ଧ କଥା ସବୁ କୃଷ୍ଣ କହିଲେ; କିଂତୁ ଅଭିମନ୍ୟୁଂକ ମରିବା କଥା ଡରି ଡରି କହି ନ ଥାଂତି । ସୁଭଦ୍ରା ହଠାତ୍ ସେ କଥା କହି କାଂଦି କାଂଦି ପଡ଼ିଗଲେ । ବସୁଦେବ, ଦେବକୀ ବହୁତ କାଂଦିଲେ । ତା ପରେ କୃଷ୍ଣ ସମସ୍ତଂକୁ ବୁଝାଇ ପୁଣି ଶାଂତ କରି ଦେଲେ ।

———

ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞର ଆୟୋଜନ

ଏଣେ ମଂତ୍ରୀମାନଂକ ସଂଗେ ବିଚାର କରି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞ କରିବାପାଇଁ ମରୁତ ରାଜାଂକ ଧନ ଆଣିବା ସକାଶେ ହିମାଳୟକୁ ଗଲେ । ସେଠାରେ ଖୋଜି ଖୋଜି ସେ ସ୍ଥାନଟି ବାହାରିକଲେ;ମହାଦେବଂକୁ ପୂଜା କରିସାରି, ଖୋଳି ଖୋଳି ସୁନା ବାହାର କଲେ; ଓହୋ ! ସେ କେତେ ସୁନା ! ପୂର୍ବେ ଏ ଦେଶର ଲୋକଂକର କେତେ ଧନ ନ ଥିଲା ! ସେମାନେ କେତେ ଦାନ କରୁଥିଲେ ! ସେ କଥା ବିଚାରିଲେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗେ ।

ଶହ ଶହ ଓଟ, ହଜାର ହଜାର ଘୋଡ଼ା, କେତେ ଗଧ, ବଳଦ, ମଣିଷ ସମସ୍ତଂକ ପିଠିରେ ବୋଝ ବୋଝ ହୋଇ ସେ ସୁନା ସବୁ ଲଦା ହେଲା । ଦୁଇ ଯୋଜନ ଧରି ବୋଝ ଧାର ଚାଲିଥାଏ । ଓଟ, ଘୋଡ଼ା, ଗୋରୁ, ଗଧମାନେ ବଂକା ହୋଇ ନଇଁ ନଇଁ ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ଦିନକେ କୋଶେ କି ଦି'କୋଶ ଚାଲୁଥାଂତି । ଏହିପରି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସୁନାଯାକ ନେଇ, ଆସି ହସ୍ତିନାରେ ପହଂଚିଲେ ।

ଏ ମଧ୍ୟରେ କୃଷ୍ଣ ଦ୍ୱାରକାରୁ ଫେରି ଆସି ପହଂଚିଚଂତି; ଅଭିମନ୍ୟୁଂକ ଭାର୍ଯ୍ୟା ଉତ୍ତରା ଗୋଟିଏ ମଲା ପିଲା ଜନ୍ମ କଲେ । କୃଷ୍ଣ ପିଲାଟିକୁ ବଂଚାଇ ପରୀକ୍ଷିତ ନାମ ଦେଲେ ।

ଏବେ ଅଶ୍ୱମେଧ ଯଜ୍ଞ ପାଇଁ ସବୁ ଠିକ୍ ହେଲା । ଗୋଟିଏ ଶ୍ୟାମକର୍ଣ୍ଣ ଘୋଡ଼ା କିଣା ହେଲା । ସେ ଘୋଡ଼ାଟିକୁ ମଂତ୍ରରେ ପବିତ୍ର କରି ଆଗେ ଆଗେ ଛାଡ଼ି ଦେବାକୁ ହେବ । ପଛରେ ବୀରମାନେ ତାକୁ ଜଗିଥିବେ । ଘୋଡ଼ାକୁ କେହି ଅଟକାଇଲେ,ବୀରମାନେ ତାକୁ ଜିଣି ନ ପାରିଲେ ଯଜ୍ଞ ହୋଇପାରିବ ନାଇ । ଏହିପରି ବୁଲି ବୁଲି ଘୋଡ଼ାଟି ବର୍ଷକ ପରେ ଫେରି ଆସିଲେ ଯଜ୍ଞ କାର୍ଯ୍ୟ ଆରଂଭ ହେବ ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ଘୋଡ଼ା ଏବେ ଛାଡ଼ି ଦିଆଗଲା । ଅର୍ଜୁନ ସୈନ୍ୟସାମଂତ ଧରି, ତା ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଯେତେବେଳେ ଘୋଡ଼ା ପାଖେ ଯାଉଚଂତି, ସେତେବେଳେ ଆଉ କିଛି ଭୟ ନାଇ; କିଂତୁ ଯାତ୍ରାକଲାବେଳେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଅର୍ଜୁନଂକୁ କହିଲେ, ''ବାବୁ ଯେଉଁମାନେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୁଦ୍ଧ କରିଥିଲେ ସେମାନଂକ ପୁଅ, ନାତିମାନଂକୁ ପ୍ରାଣରେ ମାରିବୁ ନାଇ ।''

ଭାଇଂକର ଏହି ଆଜ୍ଞାପାଳନ କରିବାରେ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ବହୁତ ଦୁଃଖ ପାଇବାକୁ ହୋଇଥିଲା । କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରରେ କେଉଁ ରାଜା ବା ଯୁଦ୍ଧ କରି ନ ଥିଲେ ? ସେମାନଂକ ଦେଶକୁ ଘୋଡ଼ା ଗଲାକ୍ଷଣି ତାଂକ ପୁଅ, ନାତି, ଦେଶ ଲୋକେ ରାଗରେ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ମାରିବାକୁ ଆସଂତି । କାଳେ ସେମାନେ ମରିଯିବେ ବୋଲି ଅର୍ଜୁନ ତାଂକୁ ଭଲ କରି ବାଣ ମାରୁଂଥି ନାଇ । ସେମାନେ ବିଚାରଂତି; ବୋଧ ହୁଏ, ଅର୍ଜୁନ ଭଲ ଯୁଦ୍ଧ କରିପାରୁ ନାହାଂତି; ତେଣୁ ସେମାନେ ଆହୁରି ଉତ୍ସାହରେ ଯୁଦ୍ଧ କରି, ଅର୍ଜୁନଂକୁ କ୍ଷତ ବିକ୍ଷତ କରି ପକାଂତି । ଅର୍ଜୁନ କେତେବେଳେ ଉରି ଉରି ତାଂକ ଭିତରୁ ଜଣେ ଅଧେ ପୁଣି ମାରି ଦିଅଂତି । ତହୁଁ ସେମାନେ ଆସି ଅର୍ଜୁନଂକ ପାଖେ ପଡ଼ଂତି ।

ତ୍ରିଗର୍ତ୍ତ ଦେଶର ରାଜା ସୁଶର୍ମାର ପୁଅ ଧୃତବର୍ମା, ପ୍ରାକ୍‌ଜ୍ୟୋତିଷର ଭଗଦତ୍ତର ପୁଅ ବଜ୍ରଦତ୍ତର ସଂଗେ ଏଇପରି ହେଲା । ସିଂଧୁ ଦେଶରେ ଜୟଦ୍ରଥଂକ ଲୋକେ ଏହିପରି ବିଚାର କରି, ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରିବାରୁ ଅର୍ଜୁନ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ତାଂକୁ ମାରିବାକୁ ଆରଂଭ କଲେ । ଜୟଦ୍ରଥର ସ୍ତ୍ରୀ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକ ଝିଅ ଦୁଃଶଳା, ପିଲା ନାତିଟିକି କୋଳରେ ଧରି, କାଂଦି କାଂଦି ଅର୍ଜୁନଂକ ପାଖେ ପହଂଚିଲେ । ଅର୍ଜୁନ ତାଂକୁ ଦେଖି ଗାଂଡୀବ ଫଂଗି ଦେଇ କହିଲେ, "ଭଗିନି, ତୁମର କ'ଣ ଦରକାର କହ ।"

ଦୁଃଶଳା ଯାହା କହିଲେ, ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନଂକର ବଡ଼ ଦୁଃଖ ହେଲା । ଜୟଦ୍ରଥ ମଲା ପରେ ତାଂକ ପୁଅ ସୁରଥ ଶୋକରେ ବଡ଼ କାତର ହେଲେ । ଅର୍ଜୁନଂକ ଘୋଡ଼ା ସିଂଧୁ ଦେଶରେ ପହଂଚିବା ମାତ୍ରେ ତାଂକର ପ୍ରାଣ ଉଡ଼ିଗଲା । ସେଥିପାଇଁ ବିଚାରୀ ଦୁଃଶଳା ସୁରଥର ପୁଅ ନାତିଟିକି ଘେନି ଅର୍ଜୁନ ପାଖରେ ପହଂଚିଲା । କେଜାଣି, ତାକୁ ଦେଖି ଅର୍ଜୁନଂକର ଦୟା ଆସିବ ହବ ।

ଦୁଃଶଳା କହିବାରୁ ପିଲାଟି ଅତି କାତର ହୋଇ ମୁଂଡ ଟେକି ଅର୍ଜୁନଂକୁ ପ୍ରଣାମ କଲା । ଅର୍ଜୁନଂକ ଆଖିରୁ ଝରି ଝରି ଲୁହ ଖସିଗଲା । ସେ କହିଲେ; "କ୍ଷତ୍ରିୟଧର୍ମକୁ ଧିକ୍ ! ଏହି ଧର୍ମପାଳନ କରିବାକୁ ଯାଇ, ମୁଁ ବଂଧୁବାଂଧବମାନଂକୁ ମାରିଛି ।" ଏହା କହି ଦୁଃଶଳାକୁ ବୁଝାଇ ସୁଝାଇ ସେ ବିଦାୟ ଦେଲେ ।

ମଣିପୁର ରାଜକନ୍ୟା ଚିତ୍ରାଂଗଦାଂକୁ ଅର୍ଜୁନ ପୂର୍ବେ ବିଭା ହୋଇଥିଲେ । ଏବେ ସେ ଚିତ୍ରାଂଗଦାର ପୁଅ ବଭ୍ରୁବାହନ ମଣିପୁରର ରାଜା । ଘୋଡ଼ା ମଣିପୁରରେ ପହଂଚିଲା । ବଭ୍ରୁବାହନ ପିତା ଆସିଚଂତି ବୋଲି ଶୁଣି, ପାତ୍ର ମଂତ୍ରୀମାନଂକୁ ଘେନି ଅତି ନମ୍ର ବିନୀତ ଭାବରେ ଅର୍ଜୁନଂକ ପାଖେ ଆସି ପହଂଚିଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ କିଂତୁ ସଂତୁଷ୍ଟ ହେଲେ ନାଇ । ସେ କହିଲେ, "ମୁଁ ଆସିଲି ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ, ତୁମେ ହାତ ଯୋଡ଼ି ଆସି ହାଜର । ଏ ତ କ୍ଷତ୍ରିୟର କାମ ନୁହେ । ତୁମେ କାପୁରୁଷ । ତୁମେ ବଂଚିଥାଇ, କି ଲାଭ ?" ବଭ୍ରୁବାହାନ ଏହା ଶୁଣି ଲାଜରେ ମୁଂଡ ପୋତିଦେଲେ ।

ଉଲୁପୀ ବୋଲି ଆଉ ଗୋଟିଏ ନାଗକନ୍ୟାଂକୁ ଅର୍ଜୁନ ବିଭା ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଏତିକିବେଳେ ଆସି ବଭ୍ରୁବାହନଂକୁ କହିଲେ, "ବାପା ଯୋଦ୍ଧା ବେଶରେ ଆସିଚଂତି, ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ଯିନା ସେ ସଂତୁଷ୍ଟ ହେବେ ।"

ସେଠାରୁ ବଭ୍ରୁବାହନ ସୈନ୍ୟ ସାମଂତ ଘେନି ଆସି, ଘୋଡ଼ା ଅଟକାଇଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଭାରି ସଂତୋଷରେ ଯୁଦ୍ଧ ଲଗାଇଦେଲେ; କିଂତୁ ଅତି ଅଳ୍ପ ସମୟରେ ବଭ୍ରୁବାହନ ବାଣ ମାରି ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଅଜ୍ଞାନ କରି ଦେଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଜ୍ଞାନ ପାଇ, ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ, ପୁଣି ଭଲ କରି ଯୁଦ୍ଧ କରିବାକୁ ବଭ୍ରୁବାହନକୁ କହିଲେ ଏବଂ ନିଜେ ସଜାଡ଼ି ହୋଇ ରଥରେ ବସିଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ ତାଙ୍କ ରଥର ଘୋଡ଼ା, ପତାକା କାଟି ଦେଲେ । ବଭ୍ରୁବାହନ ଭୂମିରେ ଠିଆ ହୋଇ ଏପରି ଯୁଦ୍ଧ କଲେ ଯେ, ସେଥିରେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଭାରି ଆନନ୍ଦ ହେଲା । ଶେଷକୁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଏପରି ଏକ ବାଣ ମାରିଲେ ଯେ, ଅର୍ଜୁନ ମଲାପରି ପଡ଼ିଲେ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ମରିଗଲେ ବୋଲି ଭାବି, ବଭ୍ରୁବାହନ ମଧ୍ୟ ଦୁଃଖରେ ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲେ ।

ଚିତ୍ରାଙ୍ଗଦା ଏହା ଶୁଣି, କାନ୍ଦି କାନ୍ଦି ସେଠାକୁ ଆସି ଉଲୁପୀଙ୍କ ଭାରି ଗାଳି ଦେଲେ; କହିଲେ, "ତୁଇ ପୁଅକୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ମରାଇଲୁ ।"

ବଭ୍ରୁବାହନ ଏତିକିବେଳେ ଜ୍ଞାନ ପାଇ, ସେହି ଉଲୁପୀଙ୍କ ବକି ବକି କହିଲେ, "ବାପାଙ୍କୁ ମାରିଚି, ମୁଁ ଏହିକ୍ଷଣି ନିଜେ ମରିବି, ତୋ ମନ ସନ୍ତୋଷ ହବ ।"

ଉଲୁପୀ ଦୁହିଙ୍କ ବୋଧ ଦେଇ ନାଗ ଲୋକରୁ ସଞ୍ଜୀବନୀ ମଣି ଅଣାଇଲେ । ସେ ମଣି ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଦେହରେ ଲଗାଇ ଦେଲାକ୍ଷଣି, ଅର୍ଜୁନ ଆଖି ମଳି ଉଠିଲେ ।

ସମସ୍ତେ ଭାରି ଖୁସି ହେଲେ । ଏବେ ଜଣାଗଲା, ଉଲୁପୀ ଜାଣି ଶୁଣି ମଙ୍ଗଳ କରିବାପାଇଁ ବଭ୍ରୁବାହନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ମରାଇଥିଲେ । ଶିଖଣ୍ଡୀକୁ ଆଗରେ ରଖି ଅର୍ଜୁନ ଯେତେବେଳେ ଭୀଷ୍ମଙ୍କୁ ମାରିଲେ, ସେତେ-ବେଳେ ବସୁ ଭାଇମାନେ ଏବଂ ଗଙ୍ଗାଦେବୀ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଅଭିଶାପ ଦେବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଉଲୁପୀ ସେଠାରେ ଥିଲେ । ଆପଣା ବାପ ନାଗରାଜାଙ୍କୁ ଧରି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କ୍ଷମା ଦେବାପାଇଁ ସେ ଦେବତାମାନଙ୍କୁ ବିନତି କଲେ । ଦେବତାମାନେ କହିଲେ, "ବଭ୍ରୁବାହନ ଯେବେ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ମାରିବ, ତେବେ ଅର୍ଜୁନର ଏ ଶାପ କଟିଯିବ ।" ଉଲୁପୀ ସେହି ଦିନଠାରୁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ବଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ସଞ୍ଜୀବନୀ ମଣି ଠିକ୍‌କରି ରଖାଇଥିଲେ ଏବଂ ସେଥିପାଇଁ ବଭ୍ରୁବାହନଙ୍କୁ ଯୁଦ୍ଧରେ ମରାଇଲେ ।

ଏକଥା ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ଉଲୁପୀ ଉପରେ ଯେ ଭାରି ଖୁସି ହୋଇଥିବେ, ସେ କଥା କହିବା ଦରକାର ନାହିଁ ।

ଅର୍ଜୁନ ସେଠାରୁ ଉଲୁପୀ, ଚିତ୍ରାଙ୍ଗଦା ଓ ବଭ୍ରୁବାହନଙ୍କୁ ନିମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଯାତ୍ରାକଲେ ।

ମଗଧରେ ଜରାସନ୍ଧ ନାତି ମେଘସନ୍ଧି ଆସି ଘୋଡ଼ା ଅଟକାଇଲେ । ଅର୍ଜୁନ ଯେତେ ବଞ୍ଚାଇ ବଞ୍ଚାଇ ବାଣ ମାରିଲେ, ତାଙ୍କର ସେତେ ଉତ୍ସାହ ବଢ଼ିବାର ଦେଖାଗଲା । ଶେଷକୁ ତାଙ୍କ ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ସରିଗଲା । ସେ ପରାଜିତ ହେଲେ । ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ପିଲାଲୋକ; ତୁମେ ବେଶ୍ ଯୁଦ୍ଧ କଲ, ଏବେ ଘରକୁ ଯାଅ । ମୁଁ ତୁମକୁ ମାରିବି ନାହିଁ ।" ମେଘସନ୍ଧି ହାତ ଯୋଡ଼ି କ୍ଷମା ମାଗିଲେ । ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ଚୈତ୍ରମାସ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ଯଜ୍ଞ ଦେଖିବାକୁ ଯିବ ।"

ଗାନ୍ଧାର ଦେଶରେ ଶକୁନିଙ୍କ ପୁଅ ମଧ୍ୟ ଭାରି ତେଜ ଦେଖାଇ ବସିଲେ; ଅର୍ଜୁନ ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ନ କାଟି ବାଣରେ ତାଙ୍କ ପାଗଟି ଉଡ଼ାଇ ଦେବାରୁ ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ ପଶିଗଲା ।

ଏହିପରି ବର୍ଷେକାଳ ଘୋଡ଼ାଟିକି ସବୁ ଦେଶ ବୁଲାଇ ହସ୍ତିନାକୁ ଫେରାଇ ଆଣିଲା ଉତ୍ତାରୁ, ସେହି ଘୋଡ଼ାର ମାଂସରେ ଯଜ୍ଞ କାର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ।

ଆଃ ! ସେ କି ଯଜ୍ଞ ! ସେପରି ଯଜ୍ଞ ଆଉ କେବେ ହେବ ନାହିଁ । କେଉଁ ଆତ୍ମୀୟ ସ୍ୱଜନ, କେଉଁ ରାଜା, ମହାରାଜା, କେଉଁ ମୁନି ଋଷି, ପଣ୍ଡିତ, ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅବା ସେ ଯଜ୍ଞକୁ ଆସି ନ ଥିଲେ ? ଭୋଜନ କଥା ଛାଡ଼ । ଭାତର ପର୍ବତ । ଘିଅ ଦହିର ନଈ ! ଆଉ କ୍ଷୀରିପିଠା ମିଠାଇର କଥା କଏ କହିପାରିବ ? ହଜାର ହଜାର ଲୋକ ମଣି, କୁଣ୍ଡଳ ଓ ସୁବର୍ଣ୍ଣ ମାଳା ଧରି ସେହି ସବୁ ଖାଦ୍ୟ ପରଷୁ ଥିଲେ । ଲକ୍ଷେ ବ୍ରାହ୍ମଣର ଭୋଜନ

ସରିଲେ ପରେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ବାଜୁଥିଲା । ଏହାପରେ ଯଜ୍ଞ ଭବନମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଦୁନ୍ଦୁଭି ଯେ ଥରକୁ ଥର କେତେ ବାଜୁଥିଲା, ତାହା କେହି କହି ପାରିବ ନାଇ ।

ନେଉଳ କଥା

ଯଜ୍ଞ ସରିଲା ବେଳକୁ ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଘଟଣା ହେଲା । ମହାଯଜ୍ଞ ଶେଷରେ ସମସ୍ତେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଧନ୍ୟ ଧନ୍ୟ କରୁଥାନ୍ତି, କାହୁଁ ଗୋଟିଏ ନେଉଳ ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ତା'ର ଆଖି ଦିଓଟି ନାଲି । ମୁଣ୍ଡଠୁଁ ଲାଞ୍ଜଯାଏ ଦେହରୁ ଅଧେ ସୁନା । ସେ ନେଉଳଟି ଆସି ମଣିଷପରି କହିଲା, "ରାଜା ମହାଶୟଗଣ, ଉଞ୍ଛବୃତ୍ତି ବୋଲି ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେଉଁ ଛତୁ (ଭଜା ଗହମ, ବୁଟ ବା ଲିଆର ଚୂନାକୁ ଛତୁ କହନ୍ତି) ଦାନ କରିଥିଲେ, ଆପଣ-ମାନଙ୍କର ଏ ଯଜ୍ଞଠାରୁ ସେ କାର୍ଯ୍ୟ ବହୁତ ବଡ଼ ।" ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଚାରିଲେ, 'କଥା କଅଣ ?' ନେଉଳ କହିଲା, "ଆପଣମାନେ ମନ ଦେଇ ଶୁଣନ୍ତୁ । ଉଞ୍ଛବୃତ୍ତି ବୋଲି ଜଣେ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ଭାର୍ଯ୍ୟା, ଗୋଟିଏ ପୁଅ ଓ ଗୋଟିଏ ବୋହୂ ଥିଲା । ବିଲରୁ ଶସ୍ୟ କାଟି ନେଲେ ଯାହା ପଡ଼ିଥାଏ, ଉଞ୍ଛବୃତ୍ତି ଏବଂ ତାହାର କୁଟୁମ୍ବ ଲୋକେ ସେହି ଶସ୍ୟ ଗୋଟାଇ ନେଇ ଯାହା ମିଳେ ତାହା ଖାଆନ୍ତି । ଏକ ସମୟରେ ଦେଶରେ ଦୁର୍ଭିକ୍ଷ ହେଲା; ବିଲରେ ଶସ୍ୟ ମରିଗଲା । ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କୁ କେଉଁଦିନ ଅତି ଅଳ୍ପ କିଛି ମିଳୁଥାଏ; ଆଉ କେଉଁ କେଉଁ ଦିନ କିଛି ମିଳେ ନାଇ । ଏହି ସମୟରେ ଦିନେ ଦିନଯାକ ବୁଲି ବୁଲି ସନ୍ଧ୍ୟା-ବେଳକୁ ବ୍ରାହ୍ମଣ ମୁଠାଏ ଯବ ପାଇଲେ । ବଂଶଯାକ ସେ ଯବ ଦେଖି ଭାରି ଖୁସି ହୋଇ, ଛତୁ ତିଆରି କରି ପକାଇଲେ । ସମସ୍ତେ ସ୍ନାନାହ୍ନିକ ସାରି, ସେହି ଛତୁ ଖାଇବା ପାଇଁ ଆସି ବସିଲେ ।"

"ଠିକ୍ ଏତିକବେଳେ ଜଣେ ଅତିଥି ବ୍ରାହ୍ମଣ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ । ଅତିଥିଙ୍କୁ ଭାରି ଭୋକ କରୁଚି । ସେ ଦୁଇ ତିନି ଦିନ ହେଲା କିଛି ଖାଇ ନାହାନ୍ତି । ବ୍ରାହ୍ମଣ ଅତି ଆଦରରେ ଆପଣାର ଛତୁ ଭାଗଟି ନେଇ ସେହି ଅତିଥିଙ୍କ ଖାଇବାକୁ ଦେଲେ । ଅତିଥି ସେତକ ଖାଇଲେ; କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ତୃପ୍ତି ହେଲା ନାଇ । ଏହା ଦେଖି ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ନିଜ ଭାଗଟି ଆଣି ଅତିଥିଙ୍କ ଦେଲେ । ତାକୁ ଖାଇ ମଧ୍ୟ ଅତିଥିର ତୃପ୍ତି ହେଲା ନାଇ । ତାହା ଦେଖି ବ୍ରାହ୍ମଣ ପୁଅ ନିଜ ଭାଗଟି ଦେଲେ । ତଥାପି ଅତିଥିଙ୍କର ତୃପ୍ତି ହେଲା ନାଇ । ସେଠାରୁ ବ୍ରାହ୍ମଣଙ୍କ ବୋହୂ ନିଜ ଭାଗ ଆଣି ଅତିଥିଙ୍କ ଦେଲେ ।

ଏଥିରେ ଅତିଥି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ କହିଲେ— "ହେ ଧାର୍ମିକ, ଏଇ ଦେଖ ସ୍ୱର୍ଗରୁ ପୁଷ୍ପ ବରଷୁଚି । ଦେବତାମାନେ ତୁମ୍ଭଙ୍କୁ ସ୍ତୁତି କରୁଚନ୍ତି । ଏବେ ତୁମେ, ସକୁଟୁମ୍ବରେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଅ ।" ସେଇ ଅତିଥି ସ୍ୱୟଂ ଧର୍ମ । ତାଙ୍କ କଥାରେ ବ୍ରାହ୍ମଣ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ, ପୁଅ, ବୋହୂ ସମସ୍ତେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଗଲେ । ମୁଁ ପରେ ଗାତରୁ ବାହାରି ସେହି ଅତିଥିଙ୍କ ପଦ ଉପରେ ଗଡ଼ିଗଲି । ସେଥିରେ ଏଇ ଦେଖନ୍ତୁ ମୋ ଦେହରୁ ଅଧେ ସୁନା ହୋଇ ଯାଇଚି । ସେହି ଦିନଠାରୁ ମୁଁ ଦେହର ଆଉ ଅଧିକ ସୁନା କରିବା ଆଶାରେ ଯଜ୍ଞସ୍ଥାନ ଦେଖିଲେ ସେଥିରେ ଗଡ଼ୁଥାଏ । ଆଜ ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ଯଜ୍ଞ ଶୁଣି ଅନେକ ଆଶା କରି ଗଡ଼ିଲି; କିନ୍ତୁ ମୋର ଦେହର ଆଉ ଅଧିକ ସୁନା ହେଲା ନାଇ । ସେଥିପାଇଁ କହୁଚି, ସେ ଗରିବ ବ୍ରାହ୍ମଣ ଯେ ଛତୁ ଦେଇଥିଲା, ତାହା ଏହି ଯଜ୍ଞଠାରୁ ବଡ଼ କାମ ।" ଏହା କହିସାରି ନେଉଳଟି ଚୃହୁଁ ଚୃହୁଁ କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା ।

ଆଶ୍ରମବାସିକ ପର୍ବ

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବଣକୁ ଯିବାକୁ ବସିଲେ

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଗାଂଧାରୀଂକ ମନରେ ଯେପରି ଟିକିଏ ହେଲେ ଦୁଃଖ ନ ହୁଏ, ସେଥିପାଇଁ ମହାରାଜ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବଡ଼ ଯତ୍ନରେ ତାଂକ ସେବା କରୁଥାଂନ୍ତି । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଓ ଗାଂଧାରୀ ମଧ୍ୟ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଭାରି ସୁଖ ପାଇଲେ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ପ୍ରଭୃତିଂକ କଥା ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଦେଖି ସେମାନେ ଭୁଲି ଯାଉଥିଲେ । ବରଂ ବେଳେବେଳେ ଧର୍ମାତ୍ମା ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ବ୍ୟବହାର ଦେଖି, ସେମାନେ ଦୁର୍ଯୋଧନ ବଡ଼ ଦୁଷ୍ଟ ଥିଲା ବୋଲି ବିଚାରୁଥିଲେ । ଅର୍ଜୁନ, ନକୁଳ, ସହଦେବ, କୁଂତୀ, ଦ୍ରୌପଦୀ ପ୍ରଭୃତି ମଧ୍ୟ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଗାଂଧାରୀଂକୁ ଖୁବ୍ ସେବାରେ ସଂତୋଷ କରାଉଥିଲେ ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପାଂଡବଂକୁ ପୂର୍ବେ ଯେ କଷ୍ଟ ଦେଇଥିଲେ, ତାଂକ ଦୁଃଖ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ସେ କଥା ଭୁଲି ଯାଇଥିଲେ; କିଂତୁ ଭୀମ ତାହା କେବେ ଭୁଲି ନ ଥାଂନ୍ତି । ଆଗରେ ଭୀମ ହସନ୍ତୁ ଦେଖାଉ ଥାଂନ୍ତି ସତ; କିଂତୁ ପଛରେ ତାଂକୁ ନ ମାନିବା ପାଇଁ ଚାକର ବାକରମାନଂକୁ ବେଳେବେଳେ ଠାରି ଦିଅଂନ୍ତି; ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକୁ ଶୁଣାଇ ଶୁଣାଇ କଟୁକଥା ମଧ୍ୟ କହି ଦିଅଂନ୍ତି । ଏହିପରି ପଂଦର ବର୍ଷ ବିତିଗଲା ।

ଭୀମର ଦୁଷ୍ଟପଣ ଦିନକୁ ଦିନ କିଂତୁ ବଢ଼ିଲା । ଶେଷକୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ତାଂକ କଟୁକଥା ସହି ନ ପାରି, ବଂଧୁ ବାଂଧବମାନଂକୁ ଡାକି କାଂନ୍ଦି କାଂନ୍ଦି କହିଲେ, "ହେ ବଂଧୁମାନେ, ତୁମେମାନେ ଜାଣ, ମୁଁ ଏହି କୁରୁବଂଶ ନାଶର ମୂଳ । ତୁମେ ସମସ୍ତେ ମୋତେ ଭଲ କଥା କହିଲାବେଳେ, ମୁଁ ଶୁଣି ନାଇ । ସେ ପାପର ଫଳ ଭୋଗୁଛି । ଏବେ ମୁଁ ଓ ଗାଂଧାରୀ ଦୁହେଁ ପ୍ରତିଦିନ ମୃଗଚର୍ମ ପିଂଧି ମଟିଶାରେ ଶୋଇ, ଭଗବାନଂକ ନାମ କରୁଅଛୁଁ । ସଂଧ୍ୟାରେ ଥରେ ହବିଷ କରୁଛୁଁ । ଜାଣିଲେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ଦୁଃଖ ହବ ବୋଲି, ଏହା କାହାକୁ କହୁ ନାହୁଁ ।"

ତା'ପରେ ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ କହିଲେ, "ବାପା ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ତୁମର ମଂଗଳ ହେଉ; ତୁମ ଯତ୍ନରେ ଏତେ ଦିନ ସୁଖରେ ରହିଲୁଁ । ଏବେ ପରକାଳ ପାଇଁ ବାଟ ଦେଖିବୁଁ । ତୁମେ ଅନୁମତି କର, ମୁଁ ଓ ଗାଂଧାରୀ, ଦୁହେଁ ଯାଇ ବଣରେ ତପସ୍ୟା କରିବୁଁ ।"

ଏହା ଶୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦୁଃଖିତ ହୋଇ କହିଲେ, "ଏ କି କଥା ? ମୋ ପରି ନରାଧମ ଆଉ କିଏ ଅଛି ? ଆପଣ ନ ଖାଇ ମାଟିରେ ଶୋଇ, ଏତେ ଦୁଃଖରେ ଅଛଂନ୍ତି; ଅଥଚ ମୁଁ ଖବର ନ ନେଇ ନିଶ୍ଚିଂତ ଅଛି, ଆପଣ ଦୁଃଖ ପାଇଲେ, ମୋର ସୁଖ କି ଲୋଡ଼ା ? ଦୁର୍ଯୋଧନ ଆପଣଂକର ଯେପରି ପୁଅ, ଆମମାନଂକୁ ତ ସେହିପରି ବିଚାରିବେ । ଆପଣ ବଣକୁ ଗଲେ, ରାଜ୍ୟରେ ଆମର ଆଉ କି ସୁଖ ? ଆମ ମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ମନ ଶାଂତ କରଂତୁ । ଆମେମାନେ ଆପଣଂକର ସେବା କରି କୃତାର୍ଥ ହେଉଁ ।"

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ, "ବାପା, ବୁଢ଼ା ଦିନେ ବଣରେ ଯାଇ ତପସ୍ୟା କରିବା ଆମର କୁଳଧର୍ମ । ମୋର ସେଇଥି କରିବାକୁ ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି; ତୁମେ ମନା କର ନାଇ ।"

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଏତେ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଥିଲେ ଯେ, ଏଇତକ କହୁ କହୁ ପଡ଼ି ଅଜ୍ଞାନ ହୋଇଗଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏଥିରେ ବଡ଼ ବ୍ୟଥା ପାଇଲେ ଏବଂ କଷ୍ଟ ସହି କରି ତାଂକୁ ପୁଣି ସଚେତ କରାଇଲେ ସତ, କିଂତୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକ ମନ ବଦଳାଇ ପାରିଲେ ନାଇ । ଏ ମଧ୍ୟରେ ପୁଣି ବ୍ୟାସଦେବ ଆସି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକ କଥାରେ ହଁ କରିବା ପାଇଁ କହିଲେ ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଆଉ କରିବେ କ'ଣ ? ଏବେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକ କଥାରେ 'ହଁ' କଲେ । ତହୁଁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରଜାମାନଂକୁ ଡାକି ସେମାନଂକଠାରୁ ବିଦାୟ ନେବାକୁ ବାହାରିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ରାଜଧର୍ମ ବିଷୟରେ ବହୁତ ଉପଦେଶ ଦେଇ, ପ୍ରଜା ଓ ବନ୍ଧୁ ବାନ୍ଧବମାନଂକୁ ଡାକି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ, "ଆପଣମାନେ କୌରବଂକ ସଂଗେ ବାସ କରୁଅଛଂତି । ଏବେ ମୁଁ ବୃଦ୍ଧ ଓ ପୁତ୍ରହୀନ ହୋଇ ଧର୍ମାତ୍ମା ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ରାଜ୍ୟ ଦେଉଛି । ସେ ତୁମଂକୁ ପିତାମାତା ପରି ଧର୍ମରେ ପାଳିବେ । ଦୁର୍ଯୋଧନର ଦୁଷ୍ଟାମି ଓ ମୋର ଅପରାଧରୁ ଏତେ ରାଜା ଓ ଏତେ ଲୋକ ମଲେ । ଯାହାହେଉ, ମୁଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି, ଆପଣମାନେ ଆଉ ସେ କଥା ମନେ ରଖିବେ ନାଇ । ଏବେ ଗାଂଧାରୀଙ୍କୁ ଏବଂ ମୋତେ ବଣକୁ ଯିବାପାଇଁ ଅନୁମତି ଦିଅଂତୁ ।"

ଏହିପରି ବାରଂବାର ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାରୁ ଶାମ୍ବ ନାମକ ବ୍ରାହ୍ମଣ ସମସ୍ତଂକ ପାଇଁ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, କୌରବମାନେ କାଳେ କାଳେ ଆମର ରାଜା । ସେମାନେ ସର୍ବଦା ପ୍ରାଣପଣେ ପ୍ରଜା ହିତ କରଂତି । ଦୁର୍ଯୋଧନ ଆମର କିଛି ଅକାର୍ଯ କରୁ ନ ଥିଲେ । କୁଳକ୍ଷୟ କଲେ ବୋଲି ଆପଣ ତାଂକୁ ନିଂଦା କରିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଦୁର୍ଯୋଧନ ପ୍ରଭୃତିଂକର କିଛି ଦୋଷ ନାଇ । ଦୁର୍ଦ୍ଦୈବରୁ କୌରବମାନେ କ୍ଷୟ ହୋଇଚଂତି । ଦୈବ ଘଟଣାରେ କିଏ ବାଧା ଦେବ ? ଆପଣ ଏବେ ଦୁଃଖ ଶୋକ ଛାଡ଼ି, ବେଦବ୍ୟାସଂକ କଥା ଅନୁସାରେ ଶୁଦ୍ଧଚିତ୍ତ ହୋଇ ଧର୍ମ କରଂତୁ । ଅବଶ୍ୟ ଆପଣଂକୁ ନ ଦେଖି ଆମମାନଂକର ଶୋକ ହବ । ଆମେମାନେ ଆପଣଂକ ଗୁଣ ଗାଉଥିବୁ ।"

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଏହା ଶୁଣି ସଂତୋଷରେ ପ୍ରଜାଂକୁ ବହୁତ ପ୍ରଶଂସା କରି ବିଦା କଲେ ।

— — —

ଆଶ୍ରମବାସ

କାର୍ତ୍ତିକ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବଣକୁ ଯିବାର ସ୍ଥିର ହେଲା । ପର୍ବରୁ ଭୀଷ୍ମ ପ୍ରଭୃତିଂକ ଶ୍ରାଦ୍ଧ ପାଇଁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବିଦୁରଂକ ହାତରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ଧନ ମଗାଇ ପଠାଇଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଓ ଅର୍ଜୁନ ଏହା ଶୁଣି କହିଲେ, "ଆମର ଯାହା ଧନ ଅଛି, ସେ ସବୁ ପିତା ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକର; ତାଂକର ଯାହା ଇଚ୍ଛା, ସେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଂକୁ ଦିଅଂତୁ ।" ଭୀମ ଏଥିରେ ଟିକିଏ ଛଟପଟ ହେଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ତାଂକୁ ଗାଳି ଦେଲେ ଓ ଅର୍ଜୁନ ତାଂକୁ କଅଁଳ କଥାରେ ବୁଝାଇ ଦେଲେ ।

ଶ୍ରାଦ୍ଧ ପରେ ବ୍ରାହ୍ମଣମାନଂକୁ ଧନ ଦାନ କରି, ଗାଂଧାରୀଂକ କାଂଧରେ ହାତ ପକାଇ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ବଣକୁ ବାହାରିଲେ । କୁଂତୀ ମଧ୍ୟ ପୁଅ ବୋହୂଂକ ଦୁଃଖକୁ ଖାତର ନ କରି, ଗାଂଧାରୀଂକ ହାତ ନିଜ କାଂଧରେ ପକାଇ, ଆଗେ ଆଗେ ବାହାରିଲେ । ବିଦୁର ଓ ସଂଜୟ ମଧ୍ୟ ସେମାନଂକ ପଛେ ପଛେ ବଣକୁ ଚାଲିଲେ ।

ସେମାନେ ଯିବାବେଳେ ଘରର ସ୍ତ୍ରୀ ପୁରୁଷ ସମସ୍ତେ କାଂଦି କାଂଦି ପଛରେ ଗଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ, ନକୁଳ, ସହଦେବ, ଦ୍ରୌପଦୀ, ଉତ୍ତରା ପ୍ରଭୃତି କେହି ଘରେ ରହିଲେ ନାଇ; ଦୁଃଖରେ ସମସ୍ତଂକ ମନ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଲା ।

ନଗରବାହାରେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ, "ତୁମେମାନେ ଆଉ ଆସ ନାଇ । ଏବେ ଘରକୁ ଫେରିଯାଅ ।" ସମସ୍ତେ ବିଦାୟ ଘେନି କାଂଦି କାଂଦି ଫେରିଲେ, ମାତ୍ର କୁଂତୀ, ବିଦୁର ଓ ସଂଜୟ ଆଉ ଫେରିଲେ ନାଇ ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଗାଂଧାରୀ, କୁଂତୀ, ବିଦୁର, ସଂଜୟ ବହୁତ ବାଟ ଚାଲି, ଗଂଗାକୂଳ ବାଟେ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ରକୁ

ଆସିଲେ । ସେଠାରେ ଅନେକ ତପସ୍ୱୀଙ୍କର ଆଶ୍ରମ ଥିଲା । ସେହିଠାରେ ବଲ୍‌କଲ, ମୃଗଚର୍ମ ଘେନି ସେମାନେ ଭାରି ତପସ୍ୟାରେ ଲାଗିଲେ । ଏହିପରି କେତେ ଦିନ କଟିଗଲା ।

ବିଦୁରଙ୍କ ଦେହତ୍ୟାଗ

ଏଣେ ପାଣ୍ଡବମାନେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିଦେଇ ଦିନକୁ ଦିନ ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଲେ; ଏପରି କି, ଶୋକରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଠିକ୍‌ରେ ରାଜକାର୍ଯ୍ୟ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଦିନେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଘେନି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ଦେଖିବା ପାଇଁ ବଣକୁ ବାହାରିଲେ ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଆଶ୍ରମପାଖେ ଯାଇ, ପଚାରି ଜାଣିଲେ, ସେମାନେ ଯମୁନାକୁ ସ୍ନାନ କରିବାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ତହୁଁ ସେମାନେ ଯମୁନା ଆଡ଼କୁ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ବାଟରେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଗାନ୍ଧାରୀ, କୁନ୍ତୀ ଓ ସଞ୍ଜୟଙ୍କୁ ସ୍ନାନ କରି ପାଣିମାଠିଆ ଧରି ଆସିବାର ଦେଖିଲେ । ସହଦେବ କୁନ୍ତୀଙ୍କୁ ଦେଖି ଦେଇଁ ପାଟି କରି କାନ୍ଦି ଉଠିଲେ; ଆଉ ସମସ୍ତଙ୍କ ଆଖି ଛଳ ଛଳ ହୋଇଗଲା । ସମସ୍ତେ ଦୌଡ଼ି ଯାଇ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଗାନ୍ଧାରୀ, କୁନ୍ତୀଙ୍କ ପାଣିମାଠିଆଟିମାନ ଧରିଲେ ।

ସମସ୍ତେ ଆସି ଆଶ୍ରମରେ ବସିଲେ । ସମସ୍ତେ ସେତେବେଳେ ଦର୍ଶନରେ ଥିଲା ପରି ଆନନ୍ଦ ପାଇଲେ । ସମସ୍ତେ ଅଛନ୍ତି, ବିଦୁର ନାହାନ୍ତି, ଦେଖି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପଚାରିବାରୁ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ, "ବିଦୁର ଆହାର ଛାଡ଼ି ଘୋର ତପସ୍ୟା ଆରମ୍ଭ କରିଛନ୍ତି । ତପସ୍ୱୀମାନେ ତେଣେ ଘୋର ଜଙ୍ଗଲ ଭିତରେ ବେଳେ ବେଳେ ତାଙ୍କୁ ଦେଖନ୍ତି ବୋଲି କହନ୍ତି ।"

ହଠାତ୍ ଏତିକିବେଳେ ବିଦୁର କାହୁଁ ଆସି, ସେହି ଆଶ୍ରମ ପାଖେ ଦେଖା ଦେଲେ । ତାଙ୍କ ମୁଣ୍ଡରେ ମୋଟା ମୋଟା ଜଟା, ଦେହଯାକ କାଦୁଅ ବୋଳା ହୋଇଛି; ଖାଲି ହାଡ଼ ଚମ ରହିଛି, ଦେହରେ ଲୁଗାପଟା କିଛି ନାହିଁ । ସେ ଟିକିଏ ଆଶ୍ରମକୁ ଚାହିଁ ଦେଇ ପୁଣି ଫେରିଗଲେ । "କକା, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଛି" ବୋଲି ଡାକି ଡାକି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପଛେ ପଛେ ଗୋଡ଼ାଇଲେ ।

ଜଙ୍ଗଲ ବଣ ଭିତରକୁ ଯାଇ, ବିଦୁର ଗୋଟିଏ ଗଛ ଡାଳ ଧରି ଠିଆ ହୋଇ ଯିବାରୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଯାଇ ତାଙ୍କ ପାଖେ ମଧ୍ୟ ପୁଣି କହିଲେ, "ମୁଁ ସେ ଯୁଧିଷ୍ଠିର, ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଛି ।"

ଏହା କହି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ତାଙ୍କ ଆଗେ ଠିଆ ହେଲାକ୍ଷଣି ସେହି ମହାପୁରୁଷ ବିଦୁରଙ୍କ ଆତ୍ମା, ସେ ଦେହ ଛାଡ଼ି, ଆସି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଦେହରେ ପଶିଗଲା । ବିଦୁରଙ୍କ ଦେହଟି କାଠ ପରି ଠିଆ ହୋଇ ରହିଲା; କିନ୍ତୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ଲାଗିଲା, ତାଙ୍କ ନିଜ ତେଜ ଓ ବଳ ହଠାତ୍ ଦୁଇ ଗୁଣ ହୋଇଗଲା । ସେତିକିବେଳେ ଆକାଶରୁ ଦେବବାଣୀ ଶୁଭିଲା, "ମହାରାଜ, ଏହାଙ୍କ ଦେହ ପୋଡ଼ ନାହିଁ । ଏହାଙ୍କ ପାଇଁ ଶୋକ କର ନାହିଁ । ଏ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଇ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚ ସମ୍ମାନ ପାଇବେ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଆଶ୍ରମକୁ ଫେରି ଆସି, ଏହି ଅଦ୍ଭୁତ କଥା ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହିଲେ । ଆରଦିନ ବ୍ୟାସଦେବ ଆସି 'ବିଦୁର କିଏ' ? ତାହା ବତାଇ ଦେଲେ । ସେ କହିଲେ, 'ମାଣ୍ଡବ୍ୟ ମୁନିଙ୍କ ଶାପରେ ନିଜେ ଧର୍ମଦେବ ବିଦୁର ହୋଇ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ ।"

କୌରବଂକର ମୃତ ବଂଧୁ ଦର୍ଶନ

ବ୍ୟାସଦେବ ଜାଣିଥିଲେ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରଭୃତି ସର୍ବଦା ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଚଂତି । ସେଥିପାଇଁ ପଚାରିଲେ, "ମୁଁ ସମସ୍ତଂକ ମନ କଥା ଜାଣେ । ତୁମମାନଂକ ମନ ଶୋକରେ ପୋଡ଼ିଯାଉଚି—ଏବେ ତୁମମାନଂକର କ'ଣ ଇଚ୍ଛା, ମୋ ଆଗରେ କହ ?" ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର କହିଲେ, "ଦୁରାତ୍ମା ଦୁର୍ଯୋଧନ ରାଜ୍ୟ ଲୋଭରେ କୁରୁକୁଳ ନଷ୍ଟ କରିଚି । କେତେ ଲୋକ ଯୁଦ୍ଧରେ ଆସି ମରିଚଂତି । ସେମାନଂକର ଗତି କଣ ଏହା ଭାବି ଭାବି ମତେ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ଲାଗୁଛି । ମତେ ଶାଂତି ଦିଅଂତୁ ।"

ଏହା ଶୁଣି ଗାଂଧାରୀ, କୁଂତୀ, ଦ୍ରୌପଦୀ, ସୁଭଦ୍ରା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୋହୂମାନଂକର ଶୋକ ପୁଣି ଜଳି ଉଠିଲା । ସମସ୍ତେ ନିଜ ନିଜର ପତି, ପୁଅ, ବଂଧୁଂକ କଥା ଭାଳି ଶୋକ କରୁଥିବା କଥା କହିଲେ । ବ୍ୟାସଦେବ କହିଲେ, "ତୁମେମାନେ ଆଜ ରାତିରେ ଯୁଦ୍ଧରେ ମରିଥିବା ବଂଧୁବାଂଧବମାନଂକୁ ଦେଖିବ । ତା'ପରେ ସେମାନଂକ ପାଇଁ ଆଉ ଦୁଃଖ କରିବା ଠିକ୍ ହେବ ନାଇ । ସେମାନେ ଧର୍ମଯୁଦ୍ଧରେ ମରି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଇଚଂତି । ତୁମେମାନେ ଗଂଗାକୂଳକୁ ଯାଅ । ରାତିରେ ସେଇଠାରେ ସବୁ ଦେଖିବ ।"

ସେ ରାତିରେ ବ୍ୟାସଦେବ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକୁ ଦିବ୍ୟ ଚକ୍ଷୁ ଦେଲେ । ଯୁଦ୍ଧରେ ମରିଥିବା ବୀରମାନେ ପୁଣି ସେହି ଯୁଦ୍ଧବେଶରେ ଗଂଗା ଭିତରୁ କାହିଁ ଉଠି ଆସିଲେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ନିଜ ପୁଅମାନଂକୁ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବୀରଂକୁ ଦେଖି, ଭାରି ସଂତୋଷ ହେଲେ । ଗାଂଧାରୀ, ସୁଭଦ୍ରା ଆପଣା ଆପଣା ପୁଅମାନଂକୁ କୁଂଢାଇ ପକାଇଲେ । ପାଂଡବମାନେ କର୍ଣ୍ଣ, ଅଭିମନ୍ୟୁ ଓ ଦ୍ରୌପଦୀ ପୁଅମାନଂକ ସଂଗେ ମିଶିଗଲେ । କିଏ ସ୍ୱାମୀ, କିଏ ଭାଇ, କିଏ ପୁଅ, କିଏ ବଂଧୁ—ଏମାନଂକ ସଂଗେ ଏକାଠିରେ ରାତିଯାକ ରହିଲେ । ରାତି ପାହିଲାରୁ ପୁଣି ସମସ୍ତେ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ପତିବ୍ରତା କୌରବ-ନାରୀମାନେ ସେହି ଗଂଗାରେ ସ୍ନାନ କରି ସଂଗେ ସଂଗେ ମନୁଷ୍ୟ ଦେହ ଛାଡ଼ି, ପତିମାନେ ଯେଉଁଠାରେ ଥିଲେ, ସେହିଠାକୁ ଚାଲିଗଲେ । ସବୁ ଲୋକେ ଏ ଅଦ୍ଭୁତ ଘଟଣା ଶୁଣି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ ।

ତହିଁ ଉତ୍ତାରୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଓ ସହଦେବ ଦୁହେଁ ଆପେ ଆଶ୍ରମରେ ରହିବା ପାଇଁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, କୁଂତୀ, ଗାଂଧାରୀଂକୁ କହୁଥିବା ଲଗାଇଲେ । କିଂତୁ ତହିଁରେ ସେମାନେବରାବର ନାଇ କରିବାରୁ ଶେଷରେ ପାଂଡବମାନେ ମାସେ ରହି, ବିଦାୟ ନେଇ, ହସ୍ତିନାକୁ ଫେରି ଆସିଲେ ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଗାଂଧାରୀ ଓ କୁଂତୀଂକର ଶେଷ ଦଶା

ଆଉରି ଦୁଇ ବର୍ଷ ପରେ ଦିନେ ନାରଦ ଆସି, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ପାଖେ ପହଂଚିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ତାଂକୁ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ପ୍ରଭୃତିଂକ ଖବର ପଚାରିବାରୁ, ସେ କହିଲେ, "ତୁମେମାନେ ତପୋବନରୁ ଫେରି ଆସିବା ପରେ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଗାଂଧାରୀ, କୁଂତୀ ଓ ସଂଜୟ ଅତି କଠୋର ତପସ୍ୟା ଆରଂଭ କଲେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଗାଂଧାରୀ ଜଳ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ଖାଇଲେ ନାଇ । କୁଂତୀ ମାସକେ ଥରେ ଓ ସଂଜୟ ପାଂଚ ଦିନରେ ଥରେ ଖାଇଲେ । ଦିନେ ଗାଂଧାରୀ ଓ କୁଂତୀଂକ ସଂଗେ ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଗଂଗାଂକୁ ସ୍ନାନ କରିବାକୁ ଯାଇଥିଲେ । ଗାଂଧାରୀ, କୁଂତୀ ଓ ସଂଜୟଂକ ସଂଗେ ଫେରିଲା ବେଳକୁ ବଣରେ ଗୋଟାଏ ଭାରି ନିଆଁ ଲାଗି, ଘେରିଆଉ ସେମାନଂକୁ ଘେରିଗଲା । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଗାଂଧାରୀ ଓ କୁଂତୀ ନ ଖାଇ ନ ପିଇ ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇଥିଲେ । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ସଂଜୟଂକୁ କହିଲେ,

"ସଂଜୟ ତୁମେ ଶୀଘ୍ର ଏଠାରୁ ପଳାଇ ପ୍ରାଣ ରକ୍ଷା କର । ଆମ୍ଭେମାନେ ଏହି ଅଗ୍ନିରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କରି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଚାଲି ଯିବୁ ।" ଏହା କହି ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଗାନ୍ଧାରୀ, କୁନ୍ତୀ ପୂର୍ବକୁ ମୁହଁ କରି ଭଗବାନଙ୍କ ଧ୍ୟାନରେ ବସିଗଲେ । ଦେଖୁଁ ଦେଖୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଦେହ ଭସ୍ମ ହୋଇଗଲା ।"

"ସଂଜୟ ବହୁତ କଷ୍ଟରେ ନିଆଁରୁ ରକ୍ଷା ପାଇ ଆସି ତପସ୍ୱୀ ମାନଙ୍କ ଆଗେ ଏ ଖବର ଦେଲାବେଳେ ମୁଁ ସେଠାରେ ଥିଲି । ତପସ୍ୱୀମାନଙ୍କୁ ଏହି ଖବରଦେଇ ସଂଜୟ ହିମାଳୟକୁ ଚାଲିଗଲେ । ତା'ପରେ ମୁଁ ତୁମମାନଙ୍କୁ ଏ ଖବର ଦେବାକୁ ଆସିଛି । ଆସିଲାବେଳେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ଦେହର ପାଉଁଶ ଦେଖି ଆସିଛି । ସେମାନେ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ନିଆଁରେ ପ୍ରାଣତ୍ୟାଗ କରିଛନ୍ତି, ଏଥିରେ ତାଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଗଲାଭ ହେବ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଆଉ ଶୋକ କରିବା ତୁମର ଉଚିତ ନୁହେଁ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏହି ଦାରୁଣ ସମ୍ବାଦ ଶୁଣି, ମୁଣ୍ଡରେ ହାତ ମାରି ପିଲାଙ୍କପରି ବସି ବିକଳହୋଇ କାନ୍ଦିଲେ । ହସ୍ତିନାରେ ହାହାକାର ପଡ଼ିଗଲା । ପାଣ୍ଡବମାନେ ବିଚାରିଲେ, 'ଗୁରୁଜନମାନେ ଯେବେ ଏପରି ପୋଡ଼ିଗଲେ, ଆମମାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟ, ଧନ, ସୁଖସମ୍ପଦ ସବୁ ବୃଥା ।'

ନାରଦ ପାଣ୍ଡବଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଶାନ୍ତ କଲେ; ତହୁଁ ସମସ୍ତେ ଗଙ୍ଗାକୁ ଯାଇ, ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, ଗାନ୍ଧାରୀ, କୁନ୍ତୀଙ୍କ ପାଇଁ ତିଳୋଦକ, ତର୍ପଣ, ଶ୍ରାଦ୍ଧ ପ୍ରଭୃତି କାର୍ଯ୍ୟମାନ ବିଧି ଅନୁସାରେ କଲେ ଏବଂ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମନକୁ ଶାନ୍ତ କରି, ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରି, ପୁଣି ରାଜ୍ୟ ଶାସନରେ ଲାଗିଲେ ।

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର, କୁନ୍ତୀ, ଗାନ୍ଧାରୀ ତିନି ବର୍ଷ ବଣରେ କଟାଇଥିଲେ ।

ମୌଷଳ ପର୍ବ

ଯଦୁବଂଶ ଧ୍ୱଂସ

ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଙ୍କ ଦେହତ୍ୟାଗ ପରେ ଆଉରି ଆଠର ବର୍ଷ ଚାଲିଗଲା । ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଛତିଶ ବର୍ଷ ରାଜତ୍ୱ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାରୁ, ବନରେ ତାରା ଖସିଲା, ଶୂନ୍ୟରେ ଚଡ଼କ ମାଇଲା – ଏହିପରି ସବୁ ଘଟିଲା । ସେଥିରୁ ସମସ୍ତେ ବୁଝିଲେ, କିଛି ଅମଙ୍ଗଳ ହେବ । କୃଷ୍ଣ ଏ ବିପଦର କଥା ଆଗରୁ ଜାଣିଥିଲେ । ସେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲେ ନାହିଁ ।

ବିପଦ ଯହିଁରୁ ହେଲା, ସେ ଅତି ସାମାନ୍ୟ କଥା । ଯଦୁବଂଶର କେତୋଟି ପିଲା ମହର୍ଷି ବିଶ୍ୱାମିତ୍ର, କଣ୍ୱ ଓ ନାରଦ ପ୍ରଭୃତିଙ୍କୁ ଥଟ୍ଟା କରିବା ପାଇଁ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପୁଅ ଶାମ୍ବଙ୍କୁ ନାରୀବେଶ କରି ଆଣି ମହର୍ଷିମାନଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, "ଏ ନାରୀ କଣ ଜନ୍ମ କରିବ ?" ମହର୍ଷିମାନେ ସବୁ ଜାଣି ପାରନ୍ତି । ସେମାନେ ଅଭିଶାପ ଦେଲେ, "ଏହି ନାରୀ ଗୋଟିଏ ଲୁହା ମୁଷଳ ଜନ୍ମ କରିବ ଏବଂ କୃଷ୍ଣ, ବଳରାମଙ୍କ ଛଡ଼ା ତୁମମାନଙ୍କର ସମସ୍ତେ ସେହି ଲୁହା ମୁଷଳରେ ମରିବେ ।"

କୃଷ୍ଣ ଏ ସବୁ କଥା ଜାଣିଲେ; କିନ୍ତୁ ଏହା ହେବା ଦରକାର ବୋଲି ବିଚାରି କିଛି ପ୍ରତିକାର କଲେ ନାହିଁ । ଆରଦିନ ଶାମ୍ବ ଗର୍ଭରୁ ସତକୁ ସତ ଗୋଟିଏ ମୁଷଳ ବାହାରିଲା । ଯାଦବରାଜ ଉଗ୍ରସେନ ଅଶୁଭ ହେବ ବୋଲି ମୁଷଳଟି ଘଷାଇ, ଗୁଣ୍ଡାକରି ସମୁଦ୍ରରେ ଭସ୍ମକରି ଫୋପାଡ଼ାଇ ଦେଲେ ।

ଯାଦବମାନେ ଭାରି ମଦ ଖାଉଥିଲେ । ମାତାଲ ମଦ ଖାଇ କିଛି ଅନିଷ୍ଟ କରନ୍ତି ଏଥିପାଇଁ ତାଙ୍କ ମଦଖିଆ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ କରି ଦିଆ ହେଲା; କିନ୍ତୁ ଏପରି ଜୋର କରି ବନ୍ଦ କଲେ କି କେବେ ଲୋକଙ୍କ ଚରିତ୍ର ଭଲ

ହୁଏ, ହେମ ସେମାନେ ଲୁଚ୍ଛାଇ ଲୁଚ୍ଛାଇ ବେଶୀ ବେଶୀ ମଦ ଖାଇଲେ ।

ତହେ ସମସ୍ତେ ଆମୋଦ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଭାସ ତୀର୍ଥକୁ ଗଲେ । ସେଠାରେ ଲୁଚ୍ଛାଇ ମଦଖାଇବାର ଭାରି ସୁବିଧା । ସାଂଗରେ ବହୁତ ମଦ ମଧ ନେଲେ । ସେହି ମଦ ଖାଇ ଶେଷରେ ତାଂକର ସର୍ବନାଶ ହେଲା ।

ପ୍ରଭାସ ତୀର୍ଥରେ ବଳରାମ, ସାତ୍ୟକି, କୃତବର୍ମା ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ତେ କୃଷ୍ଣଂକର ଆଗରେ ମନଇଚ୍ଛା ସୁରା ପାନ କଲେ । ମଦ ନିଶାରେ ତାଂକର ଆଉ ଗତି ରହିଲା ନାଇ । କଥା କହୁ କହୁ ଆପଣା ଆପଣା ଭିତରେ କଳି ଲାଗିଗଲା । ସାତ୍ୟକି ସେହି କଳି ଭିତରେ କୃତବର୍ମାଂକୁ କହିଲେ, "ତୁମେ କେଡ଼େ କୁତ୍ସିତ ଲୋକ, ଶୋଇଲା ବେଳେ ଲୋକଂକୁ ଯାଇ ମାରିଲ ।"

କୃତବର୍ମା ରାଗିଯାଇ କହିଲେ, "ତୁ ତ ଭାରି ଭଲ ଲୋକ, ଭୂରିଶ୍ରବା ମୁଂଡଟା କାଟିବା ତ ଭଲ କଥା ।" ଏହିପରି କଥା କଥାକେ ମୁହଁ ଚଳୁ ଚଳୁ ହାତ ଚଳିଲା । ସାତ୍ୟକି ଉଠି କୃତବର୍ମାଂକ ମୁଂଡଟା କାଟି ଦେଲେ । ତା'ପରେ କେତେ ଲୋକ କୃତବର୍ମାଂକ ପକ୍ଷ ଧରି, ସାତ୍ୟକିଂକ ଆକ୍ରମଣ କଲେ । କୃଷ୍ଣଂକ ପୁଅ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନ ସାତ୍ୟକିଂକ ପକ୍ଷ ଧରିଲେ ।

ଘୋର ଯୁଦ୍ଧ ମାଡ଼ି ଉଠିଲା । କୃତବର୍ମାଂକ ଲୋକେ କୃଷ୍ଣଂକ ଆଗରେ ସାତ୍ୟକି ଓ ପ୍ରଦ୍ୟୁମ୍ନଂକୁ ମାରି ଦେଲେ । କୃଷ୍ଣ ସେଠାରୁ ପ୍ରଭାସ ତୀର୍ଥରେ ଥିବା ଶରବଣରୁ ମୁଠାଏ ଶର ଓପାଡ଼ି ଆଣୁ ଆଣୁ ସେ ଗୋଟାଏ ମୁଦ୍‌ଗର ହୋଇଗଲା । ସେହି ମୁଦ୍‌ଗରରେ ସେ କୃତବର୍ମାଂକ ପକ୍ଷ ଲୋକଂକୁ ସବୁ ସବୁ ବିନାଶ କଲେ ।

ମୁନି ଶାପର କି ଭୟଂକର ତେଜ । ଯେ ମୁଠାଏ ଶର ଧରିଲା, ତା ହାତରେ ସେ ବଜ୍ରପରି ହୋଇଗଲା । ସେହି ଶର ବାଜି କୃଷ୍ଣଂକର ଆଗରେ ତାଂକ ପୁଅ, ଭାଇ, ନାତି, ସମସ୍ତେ ମରିବାରୁ, ଶେଷକୁ ସେ ବଭ୍ରୁ ଓ ଦାରୁକଂକ ଛଡ଼ା ସେଠାରି ସମସ୍ତଂକୁ ମାରି ନିପାତ କରିଦେଲେ ।

ତହୁଁ ବଭ୍ରୁ ଓ ଦାରୁକଂକ ସଂଗେ କୃଷ୍ଣ, ବଳରାମଂକୁ ଖୋଜିବାକୁ ବାହାରି ଶେଷରେ ଦେଖିଲେ, ବଳରାମ ଗୋଟିଏ ଗଛ ତଳେ ବସି ଧ୍ୟାନ କରୁଚଂତି । ସେଠାରୁ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ଖବର ଦେବ ଲାଗି ଦାରୁକଂକୁ କୃଷ୍ଣ ହସ୍ତିନାକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ ଏବଂ ବଭ୍ରୁକୁ କହିଲେ, "ତୁଂଭେ ଶୀଘ୍ର ଯାଇ ସ୍ତ୍ରୀମାନଂକୁ ରକ୍ଷାକର ।" ବଭ୍ରୁ ବେଶୀ ଦୂର ଯାଇ ନାଇ, ହଠାତ୍ ଗୋଟିଏ ଶବରର ମୁଦ୍‌ଗର ପଡ଼ି ତାର ପ୍ରାଣ ବାହାରିଗଲା । ଏହା ଦେଖି କୃଷ୍ଣ ବଳରାମଂକୁ ସେହିଠାରେ ରହିଥିବା ପାଇଁ କହି ନିଜେ ସ୍ତ୍ରୀମାନଂକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ଗଲେ ।

ପିତା ବସୁଦେବଂକୁ ସ୍ତ୍ରୀମାନଂକୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ କହି, ପୁଣି କୃଷ୍ଣ ବଳରାମଂକ ପାଖକୁ ଆସି ଦେଖିଲେ ଯେ, ବଳରାମଂକ ମୁହଁରୁ ସହସ୍ର ଫଣା ଧରି ଗୋଟିଏ ଭୟଂକର ସାପ ବାହାରୁଛି । ସାପର ଦେହ ଧଳା, ମୁହଁ ନାଲି । ସାପଟି ବାହାରି ସମୁଦ୍ର ଆଡ଼କୁ ଗିବାରୁ ବରୁଣ ଓ ନାଗମାନେ ଆସି ପୂଜା କରି ତାକୁ ନେଇଗଲେ । ଏଣେ ବଳରାମଂକ ଦେହ କାଠପରି ମାଟିରେ ପଡ଼ି ରହିଲା ।

ନାଗରାଜ ଅନଂତ ବଳରାମ ରୂପରେ ପୃଥିବୀରେ ଜନ୍ମ ହୋଇଥିଲେ । ସେ ଏବେ ନିଜରୂପ ଧରି ନିଜ ସ୍ଥାନକୁ ଚାଲିଗଲେ । ଏହା ଦେଖି, କୃଷ୍ଣ ବଡ଼ ମନ ଦୁଃଖରେ ସେହି ବଣରେ ବୁଲୁ ବୁଲୁ ଠାଏ ଶୋଇ ପଡ଼ିଲେ । ହଠାତ୍ ଜରା ବୋଲି ଜଣେ ବ୍ୟାଧ, ମୃଗ ବୋଲି ଭାବି ତାଂକୁ ଏକ ଶର ମାରିଲା । ସେହି ବାଣ କୃଷ୍ଣଂକ ପାଦ ତଳେ ଫୁଟି ଗଲା । ଶିକାର ପଡ଼ିଛି ବୋଲି ଭାବି ବ୍ୟାଧ ଦୌଡ଼ି ଆସି ଦେଖିଲା, ସର୍ବନାଶ !

ବ୍ୟାଧ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଗୋଡ଼ ତଳେ ପଡ଼ି କେତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହେଲା; କିନ୍ତୁ କୃଷ୍ଣ ତା' ଉପରେ ଟିକିଏ ହେଲେ ବିରକ୍ତ ନ ହୋଇ, ତାକୁ କେତେ ମଧୁର କଥାରେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଚାଲିଗଲେ ।

ଅର୍ଜୁନଙ୍କ ଦଶା

ଏଣେ ଦାରୁକଠାରୁ ଖବର ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନ ଦ୍ୱାରକାକୁ ଆସି ଦେଖିଲେ ସବୁ ଶେଷ । ଦ୍ୱାରକା ଏବେ ଶ୍ମଶାନ । ବସୁଦେବ ବଞ୍ଚିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଦେଖିବା ବାସିଦିନ ସେ ବି ମଲେ ।

ଅର୍ଜୁନ ଆଉ ଦୁଃଖ କରିବେ କ'ଣ ? ବସୁଦେବ ପ୍ରଭାସରେ ମରିଥିବା ଲୋକଙ୍କ ଶବଦାହ ଓ ଶ୍ରାଦ୍ଧାଦି ସାରି, କୃଷ୍ଣଙ୍କ ନାତି ବଜ୍ର ଓ ଦ୍ୱାରକାର ନାରୀମାନଙ୍କୁ ଘେନି ହସ୍ତିନା ଆଡ଼କୁ ବାହାରିଲେ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କଥା ! ଅର୍ଜୁନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଘେନି ଯେପରି ଚାଲି ଆସୁଥାନ୍ତି, ସେହିପରି ପଛଆଡ଼େ ସମୁଦ୍ର ମାଡ଼ି ଆସୁଥାଏ । ଏହିପରି ଦ୍ୱାରକା ସମୁଦ୍ରରେ ବୁଡ଼ିଗଲା ।

ବାଟରେ ଆସି ଦଳେ ଡକାଇତ ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ ଘେରିଲେ, ଅର୍ଜୁନ ରାଗରେ ଗାଣ୍ଡୀବ ଧରିବାକୁ ଯାଇ ଦେଖିଲେ, ଦେହରେ ଆଉ ବଳ ନାଇ । ବଡ଼ କଷ୍ଟରେ ସେଥିରେ ଗୁଣ ଚଢ଼ାଇ ଦେଖିଲେ, ବଡ଼ ବଡ଼ ଅସ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ିକର କଥା ଆଉ ତାଙ୍କର ମନେ ନାଇ । ଆହାରେ ଦଇବ ! ଅକ୍ଷୟ ତୂଣ ମଧ୍ୟ ଏତିକି ବେଳକୁ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଗଲା ।

ଦସ୍ୟୁମାନେ ଅନେକ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଘେନି ଗଲେ । ଅର୍ଜୁନ ମନ ଦୁଃଖରେ ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରସ୍ଥକୁ ଆସି, ବଜ୍ରଙ୍କୁ ସେହିଠାରେ ରାଜା କଲେ ।

ଏ ସବୁ ଦେଖି ଅର୍ଜୁନ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଶେଷରେ ବ୍ୟାସଦେବଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ । "ଏତେ ଦୁଃଖ କାହିଁକି ?" ବୋଲି ବ୍ୟାସ ପଚାରିବାରୁ ଅର୍ଜୁନ ଯଦୁବଂଶ ନାଶ ହେବାର କଥା କହିସାରି କହିଲେ, "କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଶୋକରେ ମୋତେ ବଞ୍ଚିବାକୁ ଆଉ ସୁଖ ଲାଗୁ ନାଇ ।" ତହିଁ ଉତ୍ତାରୁ ସ୍ତ୍ରୀଲୋକମାନଙ୍କୁ ଘେନି ଦ୍ୱାରକାରୁ ଆସିଲାବେଳେ ଯାହା ଯାହା ଘଟିଥିଲା, ସବୁ କହି, କଅଣ କରିବେ ବୋଲି ପଚାରିଲେ ।

ବ୍ୟାସ କହିଲେ, "ଏହି ପୃଥିବୀରେ ତୁମମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟ ଶେଷ ହୋଇଛି । ଏବେ ତୁମମାନଙ୍କର ଏ ସ୍ଥାନ ଛାଡ଼ିବା ଉଚିତ । ଆଉ ଏଠାରେ ତୁମ କାର୍ଯ୍ୟ ଦରକାର ନାଇ ବୋଲି ଦିବ୍ୟ ଅସ୍ତ୍ରମାନ ତୁମ ମନେ ପଡ଼ିଲେ ନାଇ । ଦରକାର ହେଲେ ସେମାନେ ତୁମକୁ ପୁଣି ମିଳିବେ । ଏବେ ତୁମମାନଙ୍କର ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବାର ସମୟ ହେଲାଣି, ସେଥିପାଇଁ ଯତ୍ନ କର ।"

ଏହା ଶୁଣି ଅର୍ଜୁନ ବ୍ୟାସଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ଘେନି, ହସ୍ତିନାକୁ ଆସି, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଆଗେ ଏ ସବୁ କଥା କହିଲେ ।

ମହାପ୍ରସ୍ଥାନିକ ପର୍ବ

ମହାପ୍ରସ୍ଥାନ

ଅର୍ଜୁନଙ୍କଠାରୁ ଯଦୁବଂଶ ନାଶ ଓ କୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦେହତ୍ୟାଗ କଥା ଶୁଣି ଏବଂ ବ୍ୟାସଙ୍କ ଉପଦେଶ କଥା ବିଚାରି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ନିଜେ ଦେହତ୍ୟାଗ ନିମନ୍ତେ ହିମାଳୟକୁ ମହାପ୍ରସ୍ଥାନ (ଶେଷ ଯାତ୍ରା) କରିବାର ଠିକ୍ କରି ଅର୍ଜୁନଙ୍କୁ କହିଲେ, "ମୁଁ ମହାପ୍ରସ୍ଥାନ କରିବି; ତୁମେମାନେ କ'ଣ କରିବ ଠିକ୍ କର ।" ଅର୍ଜୁନ କହିଲେ, "ମୁଁ ବି ସେଇଆ ସ୍ଥିର କରିଛି ।" ଭୀମ, ନକୁଳ, ସହଦେବ ଓ ଦ୍ରୌପଦୀ ମଧ୍ୟ ଏହା ଶୁଣି ସେହି ମହାପ୍ରସ୍ଥାନ କରିବାକୁ ବାହାରିଲେ ।

ସମସ୍ତେ ଏହା ଠିକ୍ କରି, ପରୀକ୍ଷିତଂକୁ ହସ୍ତିନାର ରାଜା କଲେ; ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ରଂକ ଅଂତର ପୁଅ ଯୁଯୁତ୍ସୁଂକୁ ରାଜ୍ୟ ପାଳିବାର ଭାର ଦେଲେ ଏବଂ କୃପାଚାର୍ଯ୍ୟଂକୁ ଅର୍ଘ୍ୟ କରି, ପାଂଚଭାଇ ଓ ଦ୍ରୌପଦୀ ମହାପ୍ରସ୍ଥାନ ପାଇଁ ତିଆରି ହେଲେ । ପ୍ରଜାମାନେ ସେମାନଂକୁ ଫେରାଇବା ପାଇଁ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କଲେ; କିଂତୁ ସେମାନେ ଆଉ ଫେରିଲେ ନାହିଁ ।

ମହାପ୍ରସ୍ଥାନରେ ଯେଉଁ ସବୁ ଯଜ୍ଞ ହୋମାଦି କରିବାକୁ ହୁଏ, ତାହା ସବୁ କରିସାରି, ପାଂଚଭାଇ ଓ ଦ୍ରୌପଦୀ ବେଶ ଅଳଂକାର ସବୁ କାଢ଼ି, ବଲ୍କଳ ପିଂଧି ଚିରକାଳ ପାଇଁ ହସ୍ତିନାରୁ ବାହାରିଲେ । ହସ୍ତିନା ଲୋକେ ଶୋକରେ ଭାସିଗଲେ ।

କାହୁଁ ଗୋଟିଏ କୁକୁର ଆସି ସେମାନଂକ ପଛେ ପଛେ ଚାଲିଲା । ଏତେବେଳେ କେହି ପଛରୁ ଡାକଂତି ନାହିଁ । ନଗରର ଲୋକେ କାଂଦି କାଂଦି ପଛରେ କେତେଦୂର ଯାଇ, ଫେରିଲେ । କୁକୁରଟି ଫେରିଲା ନାହିଁ, ସାଂଗେ ସାଂଗେ ଗଲା ।

ପାଂଡବମାନେ ପୂର୍ବମୁଖ ହୋଇ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଲୋହିତ ସାଗର (ଲାଲ ସମୁଦ୍ର) କୂଳରେ ପହଂଚିଲେ । ଗାଂଡୀବ ଓ ଅକ୍ଷୟ ତୂଣ ଏ ପର୍ଯ୍ୟଂତ ଅର୍ଜୁନଂକ ପାଖେ ଥିଲା । ଏଇଠାରେ ପର୍ବତ ପରି ଏକ ପୁରୁଷ କାହୁଁ ଆସି କହିଲେ, "ମୁଁ ଅଗ୍ନି, କୃଷ୍ଣ ତ ଚଳି ଗଲେଣି; ଏବେ ଅର୍ଜୁନ ଗାଂଡୀବ ଓ ଅକ୍ଷୟତୂଣ ଛାଡ଼ଂତୁ । ଏବେ ଏହା ବରୁଣଂକୁ ଫେରାଇ ଦେବାକୁ ହେବ ।" ଅର୍ଜୁନ ଏହା ଶୁଣି ଗାଂଡୀବ ଓ ତୂଣ ପାଣିରେ ଫିଂଗିଦେଲେ ।

ସେଠାରୁ ପାଂଡବମାନେ ଦକ୍ଷିଣକୁ ଯାଉଁ ଯାଉଁ ଲବଣ ସମୁଦ୍ର କୂଳରେ ପହଂଚି, ସେଠାରୁ ବାୟବ୍ୟ (ଉତ୍ତର-ପଶ୍ଚିମ) ଓ ପରେ ପଶ୍ଚିମ ଆଡ଼କୁ ଅନେକ ବାଟ ଯାଇ, ପୁଣି ସମୁଦ୍ର ଭେଟିଲେ । ସେଠାରେ ଦ୍ୱାରକା ନଗରର ମଠ ଓ ମଂଦିରମାନଂକର ଅଗ ପାଣି ଉପରକୁ ଦିଶୁଥିବାର ଦେଖି, ସେଠାରୁ ଉତ୍ତର ଆଡ଼କୁ ଚାଲି ଚାଲି, ଶେଷରେ ହିମାଳୟ ପର୍ବତ ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ଆରଂଭ କଲେ ।

ଦ୍ରୌପଦୀ ଓ ଚାରି ପୁତ୍ରଂକର ପତନ

କ୍ରମେ ହିମାଳୟର ମରୁଭୂମି (ଯେଉଁ ଭୂମିରେ ଗଛ ପତ୍ର ନ ଥାଏ) ପଡ଼ିଲା । ସେଥିରେ ଚାଲୁ ଚାଲୁ ଦ୍ରୌପଦୀ ଆଉ ଚାଲି ନ ପାରି ତଳେ ପଡ଼ିଗଲେ । ସେ ସବୁ ଭାଇଂକ ପଛରେ ଥିଲେ । "ଦ୍ରୌପଦୀ କାହିଁକି ପଡ଼ିଗଲେ ?" ବୋଲି ଭୀମ ପଛରୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ ପଚାରିବାରୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପଛକୁ ନ ଚାହିଁ କହିଲେ, "ଦ୍ରୌପଦୀ ଆମମାନଂକଠାରୁ ଅର୍ଜୁନଂକୁ ବେଶି ଭଲ ପାଆଂତି । ସେହି ପାପରେ ତାଂକର ପତନ ହେଲା ।"

ମହାପ୍ରସ୍ଥାନର ଯାତ୍ରୀମାନେ ପଛକୁ ଚାହିଁବେ ନାହିଁ । ଦ୍ରୌପଦୀ ସେହିଠାରେ ପଡ଼ି ରହିଲେ । ସମସ୍ତେ ପୁଣି ଚାଲିଚଂତି । କିଛି ଦୂର ଯାଇ ପୁଣି ସହଦେବ ସବୁ ପଛରୁ ପଡ଼ିଗଲେ, ଭୀମ ପଚାରିବାରୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ସମସ୍ତଂକଠାରୁ ବିଦ୍ୱାନ୍ (ପାଠୁଆ) ବୋଲି ସହଦେବଂକର ଅହଂକାର ଥିଲା । ସେହି ପାପରୁ ତାଂକର ପତନ ହେଲା ।"

ପୁଣି ଭଗବାନଂକୁ ଧ୍ୟାନ କରି କରି ଆଗକୁ ଚାହିଁ ଚାଲୁ ଚାଲୁ ପଛର ଦ୍ରୌପଦୀ ଓ ସହଦେବଂକ ଶୋକରେ ଅବଶ ହୋଇ ନକୁଳ ପଡ଼ିଗଲେ । ଭୀମ ପଚାରିବାରୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ନକୁଳ ନିଜେ ବଡ଼ ସୁଂଦର ବୋଲି ଅହଂକାର କରେ । ସେଥିରେ ହିଁ ତାର ପତନ ହେଲା । ଚାଲ, ଯାହା ହବାର ହୋଇ ଯାଉଛି । ଫେରି ଚାହିଁବା ଦରକାର ନାହିଁ ।"

ପୁଣି କିଛି କାଳ ପରେ ଦ୍ରୌପଦୀ ଓ ଭାଇମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶୋକ କରି କରି ଅର୍ଜୁନ ବି ପଡ଼ିଗଲେ । ଭୀମ ପଚାରିବାରୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପୁଣି କହିଲେ, "ଅର୍ଜୁନ ଅହଂକାର କରି କହିଥିଲେ, 'ଦିନକେ ସେ ସବୁ ଶତ୍ରୁ ମାରିବେ', କିନ୍ତୁ ତାହା ସେ କରିପାରି ନ ଥିଲେ । ସେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ୟ ସାରଥୀମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବୋଲି ଭାବୁଥିଲେ । ଏହି ହେତୁରୁ ତାଙ୍କର ପତନ ହେଲା ।"

ଏହା କହି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ମନକୁ ସ୍ଥିର ରଖି, ପଛରେ ଭୀମ ଆଉ କୁକୁରଟିକୁ ନେଇ ଚାଲିଥାଆନ୍ତି । କିଛିକାଳ ପରେ ଭୀମ ମଧ୍ୟ କାତର ହୋଇ ଭୂମିରେ ପଡ଼ିଗଲେ ଏବଂ ପଡ଼ିବାମାତ୍ରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, "ମହାରାଜ, ଆପଣ ମୋତେ ବଡ଼ ସୁଖ ପାଆନ୍ତି, ମୋର କି ଅପରାଧ ହୋଇଥିଲା ?" ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପଛକୁ ନ ଚାହିଁ ଚାଲୁ ଚାଲୁ କହିଲେ, "ତୁମେ ଆଉ କାହାକୁ ନ ଦେଇ ନିଜେ ବହୁତ ଖାଅ; ଆପଣାକୁ ସବୁଠାରୁ ବେଶି ବଳବାନ୍ ବୋଲି ଅହଂକାର କର, ଏହି କାରଣରୁ ତୁମର ପତନ ହେଲା ।"

ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ସଂଗେ ଦେଖା

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଚାଲିଚନ୍ତି । ପଛେ ପଛେ କୁକୁରଟି ଅଛି । କେତେ ବାଟ ଗଲାପରେ, ଇନ୍ଦ୍ର ରଥରେ ଚଢ଼ି ଆସି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ପାଖେ ପହଂଚି କହିଲେ, "ଏହି ରଥରେ ବସ, ମୁଁ ତୁମକୁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ନେଇଯିବି ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ଦ୍ରୌପଦୀ, ଆଉ ଭାଇମାନେ ବାଟରେ ପଡ଼ି ଯାଇଚନ୍ତି; ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବାକୁ ମୋର ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ ।"

ଇନ୍ଦ୍ର କହିଲେ, "ସେମାନେ ତ ତୁମ ଆଗରୁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଇଚନ୍ତି, କିଛି ଚିନ୍ତା କର ନାହିଁ । ତୁମେ ତୁମର ଏ ଦେହ ନେଇ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଇ ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପୁଣି କହିଲେ, "ଦେବରାଜ, ମତେ ସୁଖ ପାଏ ବୋଲି ଏ କୁକୁରଟି ଏତେ ବାଟ ସଂଗେ ସଂଗେ ଆସିଛି । ତାକୁ ଛାଡ଼ି ମୁଁ କିପରି ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯିବି ? ଦୟା କରି ତାକୁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ନେଇଯାଆନ୍ତୁ ।"

ଇନ୍ଦ୍ର କହିଲେ, "ତୁମେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଇ ଦେବତାଙ୍କ ପରି ସୁଖ ପାଇବ । କୁକୁରଟା ପାଇଁ ଏତେ ଚିନ୍ତା କାହିଁକି ? ସେ ଥାଉ, ତୁମେ ଆସ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ସ୍ୱର୍ଗ ସୁଖ ପାଇବି ବୋଲି ଯେବେ ମୋର ପରମ ଭକ୍ତ ଏ କୁକୁରଟିକୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ହେବ, ତେବେ ସ୍ୱର୍ଗ ସୁଖ ମୋର ଦରକାର ନାହିଁ ।"

ଇନ୍ଦ୍ର ପୁଣି କହିଲେ, "ଯେ କୁକୁର ସଂଗେ ରହେ, ସେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଇପାରେ ନାହିଁ । ତୁମେ ବେଗେ ଏ କୁକୁରଟାକୁ ଛାଡ଼ ।" ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ସେ ମତେ ସୁଖ ପାଏ; ଭକ୍ତି କରେ । ମୁଁ ଆପଣା ସୁଖ ପାଇଁ, ତାକୁ ଛାଡ଼ି ପାରିବି ନାହିଁ ।"

ଇନ୍ଦ୍ର କହିଲେ, "ତୁମେ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ, ଭାଇ-ମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ପାରିଲ, ଏହି କୁକୁରଟାକୁ ଛାଡ଼ି ପାରିବ ନାହିଁ ?" ଯୁଧିଷ୍ଠିର କହିଲେ, "ସେମାନେ ତ ମରିଗଲେ; ବଂଚି ଥାଇ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ନାହିଁ । ମଲା ପରେ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ିବା, ନ ଛାଡ଼ିବାରେ ମୋର କି ଯିବ ?"

ଏହିପରି ଇନ୍ଦ୍ର ଯେତେ ବୁଝାଇଲେ, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ବୁଝିଲେ ନାହିଁ । ତହୁଁ ହଠାତ୍ ସାକ୍ଷାତ୍ କୁକୁରଟି ଧର୍ମ-ଦେବତା ରୂପ ଧରି, ଅତି ସ୍ନେହରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ କହିଲେ, "ବତ୍ସ ! ତୁମକୁ ପରୀକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ କୁକୁର ରୂପରେ ମୁଁ ତୁମ ସଂଗରେ ଆସୁଥିଲି । ଭକ୍ତ କୁକୁରଟି ପାଇଁ ତୁମେ ସ୍ୱର୍ଗ ଛାଡ଼ିବାକୁ ବାହାରିଲ । ବାସ୍ତବିକ୍ ତୁମ ପରି ଧାର୍ମିକ ସ୍ୱର୍ଗରେ ବି ନାହିଁ । ତୁମେ ଏହି ଦେହ ନେଇ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଇ ପାରିବ ।"

ତା ଉତ୍ତାରୁ ସବୁ ଦେବତାମାନେ ମିଶି, ଦିବ୍ୟ ରଥରେ ଆନନ୍ଦରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ନେଇଗଲେ । ସେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ପହଞ୍ଚିଲା କ୍ଷଣି, ଦେବର୍ଷି ନାରଦ ଉଚ୍ଚସ୍ୱରରେ କହିଲେ, "ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କ ଛଡ଼ା ଆଉ କେହି ସ୍ୱଶରୀରରେ (ଦେହ ଘେନି) ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଆସିପାରି ନାଇ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ହିଁ ଧାର୍ମିକଙ୍କ ଭିତରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।"

ନାରଦଙ୍କ କଥା ଶୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଇନ୍ଦ୍ରଙ୍କୁ କହିଲେ, "ଦେବରାଜ, ମୋର ସହଧର୍ମିଣୀ (ଧର୍ମପତ୍ନୀ) ଦ୍ରୌପଦୀ ଏବଂ ଭାଇମାନେ କେଉଁଠାକୁ ଯାଇଛନ୍ତି ? ଭଲ ହେଉ ବା ମନ୍ଦ ହେଉ ମୁଁ ସେହିଠାକୁ ଯିବି । ସେମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ରହିବାକୁ ମୋର କେବେହେଁ ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ ।" ଏହା ଶୁଣି ଇନ୍ଦ୍ର କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ତୁମେ ନିଜେ ଧର୍ମବଳରେ ଏଠାକୁ ଆସିଛ, ଏହିଠାରେ ରହ; ସେମାନେ ତୁମ ସମାନ ପୁଣ୍ୟ କରିପାରିନାହାନ୍ତି; ସେମାନେ କିପରି ଏଠାକୁ ଆସିବେ ?"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ତଥାପି କହିଲେ, "ଦ୍ରୌପଦୀ ଆଉ ମୋ ଭାଇମାନେ ଯେଉଁଠାରେ, ସେହିଠାରେ ରହିବାକୁ ହିଁ ମୋର ଇଚ୍ଛା; ସେମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟଠାରେ ମୁଁ କଦାପି ରହି ନ ପାରେ ।"

ସ୍ୱର୍ଗାରୋହଣ ପର୍ବ

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସ୍ୱର୍ଗରେ ଯାଇ, ଦ୍ରୌପଦୀ ଓ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ଖୋଜି ଖୋଜି ଦେଖିଲେ, ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ମହାସୁଖରେ ବସିଛନ୍ତି । ଏହାରେ ସେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ; ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଦୁଃଖ ହେବାରୁ ନାରଦ ବୁଝାଇ କରି କହିଲେ, "ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନ ଧର୍ମଯୁଦ୍ଧ କରି ପ୍ରାଣ ହରାଇଛନ୍ତି ଏବଂ ଭାରି ବିପଦ ବେଳେ ତାଙ୍କର ଭୟ ନ ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସେ ସ୍ୱର୍ଗ ପାଇଛନ୍ତି । ତୁମ୍ଭର ଦୁର୍ଯ୍ୟୋଧନଙ୍କ ପ୍ରତି ଯେଉଁ ଶତ୍ରୁଭାବ ଥିଲା, ତାହା ଆଉ ଏଠାରେ ରହିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏହା ଶୁଣିଲେ ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣ, ନିଜର ଭାଇମାନେ ଓ କୁରୁକ୍ଷେତ୍ର ଯୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁମାନେ ମରିଥିଲେ, ସେମାନେ କେଉଁ କେଉଁଠାରେ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ପଚାରିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ରହିବାକୁ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ନାଇ । କର୍ଣ୍ଣଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରାଣ ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳ ହେଉଅଛି । ପୁଣି ଦ୍ରୌପଦୀ ଓ ଭାଇମାନେ ଯେଉଁଠାରେ ନାହାନ୍ତି, ଯୁଧିଷ୍ଠିର ସେଠି ରହିବାକୁ ନାରାଜ । ସେ କହିଲେ, "ସେମାନେ ଯେଉଁଠାରେ ନାହାନ୍ତି, ତାହା ସ୍ୱର୍ଗ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ମୋର ସେଥିରେ ସୁଖ ନାଇ । ସେମାନେ ଯେଉଁଠି ଅଛନ୍ତି, ସେ ସ୍ଥାନ ହିଁ ମୋର ସ୍ୱର୍ଗ ।"

ଦେବତାମାନେ କହିଲେ, "ବତ୍ସ, ତୁମର ଯାହା ଇଚ୍ଛା, ତାହା କରିଦେବା ପାଇଁ ଇନ୍ଦ୍ର କହିଛନ୍ତି । ଯଦି ଦ୍ରୌପଦୀ ଓ ଭାଇମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବା ତୁମର ଇଚ୍ଛା, ତେବେ ଏଇ ଦୂତ ସାଙ୍ଗେ ଯାଅ ।"

ଦେବଦୂତ ଆଗେ ଆଗେ ଚାଲିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ପଛେ ପଛେ ଗଲେ । ଓଃ ! ସେ ବାଟ କି ଭୟଙ୍କର ! ପାପୀମାନେ ସେଠାରେ ବୁଲୁଛନ୍ତି । ମାଂସ ସବୁ ସଢ଼ି, ରକ୍ତରେ କାଦୁଅପରି ହୋଇଯାଇଛି । ମଡ଼ା, ହାଡ଼ ସବୁ ଚାରିଆଡ଼େ ପଡ଼ିଛି । ସଢ଼ା ଗନ୍ଧ ସେ ଅନ୍ଧାରରୁ ବାହାରି ନାକ ଫଟାଇ ଦେଉଛି । ମଶା, ମାଛି, ଯୋକ ଯେ କେତେ, ତା' କିଏ କହିବ ? ବାଟ ଅନ୍ଧାର, *ଚାରିଆଡ଼େ କିଂଶୁ ନିଆଁ ଜଳୁଛି । କୁଆ, ଶାଗୁଣା ସବୁ* ପଲ ପଲ ହୋଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଥଣ୍ଟ ସବୁ ଲୁହାରେ । ଛୁଞ୍ଚିପରି ମୁହଁ କରି ଭୂତମାନେ ଦଉଡ଼ା ଦଉଡ଼ି କରୁଛନ୍ତି । କାହାରି ହାତ ଗୋଡ଼ ନାଇଁ;

କାହାଦେହରେ ରକ୍ତ ବୋହାହୋଉଛି, କାହା ପେଟରୁ ଅଂତବୁଜୁଳା ବାହାରି ପଡୁଛି । ସେଠା ନଈ ପୋଖରୀର ପାଣି ନିଆଁ ପରି ତାତିଛି । ଗଛର ପତ୍ରସବୁ ଖୁର ପରି ଧାରୁଆ । ଚାରିଆଡ଼େ ଲୁହା କରେଇରେ ତେଲ ଫୁଟୁଛି । ପାପୀମାନେ ତା' ଭିତରେ ପଡ଼ି ସିଝି ସିଝି ପାଟି କରୁଛଂତି ।

କି ଭୟଂକର ସ୍ଥାନ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦେଖି, ଦେବଦୂତଂକୁ ପଚାରିଲେ, "ମହାଶୟ, ଏ ବାଟରେ ଆଉ କେତେ ଦୂର ଯିବାକୁ ହେବ ?" ଦେବଦୂତ କହିଲେ, "ଆପଣଂକୁ ଏପର୍ଯ୍ୟଂତ ଆଣିବା ପାଇଁ ଦେବତାମାନେ କହିଲେ । ଯେବେ ବେଶି କଷ୍ଟ ହେଉଛି, ଚାଲଂତୁ ଏଠାରୁ ଫେରିବା ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଫେରିବାକୁ ମୁହଁ ବୁଲାଇଲେ । ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ଚାରିଆଡ଼ୁ ଅତି କାତରସ୍ୱରରେ କେତେ ଲୋକ କହି ଉଠିଲେ, "ହେ ମହାରାଜ, ଦୟାକରି ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ରହଂତୁ । ଆପଣ ଆସିବାରୁ କେଡ଼େ ସୁଂଦର ପବନ ଆସି, ଆମ ଦେହକୁ ଥଂଡା କରି ଦେଉଛି । ଅନେକ ଦିନ ପରେ ଆପଣଂକୁ ଦେଖି ଆମମାନଂକ ବଡ଼ ସୁଖ ହେଉଛି । ଆପଣ ଆଉ ମୁହୂର୍ତ୍ତେ ଏଠି ରହିଯାଂତୁ ।"

ଚାରିଆଡ଼ୁ ଏପରି କାତର କଥା ଶୁଣି ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକର ଦୟା ହେଲା; କିଂତୁ ଏ କାହାର ଶବ୍ଦ, କାହୁଁ ଆସିଲା, ସେ କିଛି ବୁଝି ପାରିଲେ ନାଇ । ସେ ପଚାରିଲେ, "ହେ ଦୁଃଖୀ ଲୋକମାନେ, ତୁମେମାନେ କିଏ ? କାହିଁକି ଏଠାରେ ଏତେ କଷ୍ଟ ପାଉଛ ।

ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଏହା କହୁଁ କହୁଁ ଚାରିଆଡ଼ୁ ଏକାବେଳକେ ଶବ୍ଦ ହେଲା, "ମୁଁ କର୍ଣ୍ଣ," "ମୁଁ ଭୀମ" "ମୁଁ ଅର୍ଜୁନ" "ମୁଁ ନକୁଳ" "ମୁଁ ସହଦେବ" "ମୁଁ ଦ୍ରୌପଦୀ," "ଆମେ ଆପଣଂକ ପୁଅମାନେ"— ଏଇପରି ସମସ୍ତେ ଚିହ୍ନା ଦେଇ ବସିଲେ । ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଭାବିଲେ—ଆହା, ଏ କି କଥା ! ମୋର ପ୍ରିୟତମ ଭାଇ କୁଟୁଂବମାନେ ଏତେ ପୁଣ୍ୟ କରିଥିଲେ । ସେମାନେ କାହିଁକି ଏଠାକୁ ଆସିଲେ ? ଏବଂ ଦୁଷ୍ଟ ଦୁର୍ଯୋଧନ ବଂଧୁ ବାଂଧବ ସେନା ସ୍ୱର୍ଗସୁଖ ଭୋଗ କରୁଛି । ଏ ବଡ଼ ଅବିଚାର । ଏ କଣ ସତ୍ୟ ନା ସ୍ୱପ୍ନ ?

ଏହିପରି ଚିଂତା କରି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଦେବଦୂତଂକୁ କହିଲେ, "ମହାଶୟ, ଆପଣ ଯାହାଂକ ଦୂତ, ତାଂକୁ ଯାଇ କହଂତୁ ଯେ, ମୁଁ ଏହିଠାରେ ରହିଲି; ଆଉ ସେଠାକୁ ଯିବି ନାଇ । ମୋ ଭାଇ, ବଂଧୁ, କୁଟୁଂବମାନେ ମତେ ପାଇ ବଡ଼ ସୁଖୀ ହୋଇଅଛଂତି ।"

ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ସଂଶୟ ଦୂର ହେଲା

ଦେବଦୂତ ଏସବୁ କଥା ଇଂଦ୍ରଂକୁ କହିବାରୁ, ଦେବତାମାନେ ସେହି ଭୟଂକର ସ୍ଥାନରେ ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକ ପାଖେ ପହଂଚିଲେ । ଚାହୁଁ ଚାହୁଁ ସେଠାରୁ ଅଂଧକାର, ଦୁର୍ଗଂଧ, ଭୂତ ପ୍ରେତ ଭୟ ସବୁ ଚାଲିଗଲା । ସେ ସ୍ଥାନ ସ୍ୱର୍ଗ ପରି ସୁଂଦର ହୋଇଗଲା । ଇଂଦ୍ର ଯୁଧିଷ୍ଠିରଂକୁ କହିଲେ, "ମହାରାଜ, ଦେବତାମାନେ ତୁମ ଉପରେ ଭାରି ସଂତୁଷ୍ଟ ହୋଇଛଂତି; ଆଉ ତୁମେ ଦୁଃଖ ପାଇବ ନାଇ । ତୁମ ପୁଣ୍ୟରେ ତୁମେ ସବୁଠାରୁ ଭଲ ସ୍ଥାନ ପାଇବ । ନରକ ଦେଖିଲ ବୋଲି ବିଚଳିତ ହୁଅ ନାଇ । ସବୁ ରାଜା ଥରେ ଥରେ ନରକ ଦେଖଂତି । ପାପ ପୁଣ୍ୟ ସମସ୍ତଂକର ଅଛି । ଯାହାର ପାପ ବେଶି, ସେ ଆଗ ଅଳ୍ପକାଳ ସ୍ୱର୍ଗରେ ରହି, ପରେ ନରକ ଭୋଗ କରେ । ଯାହାର ପୁଣ୍ୟ ବେଶି, ସେ ଆଗ ନରକରେ ରହି, ପରେ ସ୍ୱର୍ଗ ଭୋଗ କରେ । ତୁମେ ଯେ 'ଅଶ୍ୱତ୍ଥାମା ମରିଛି' ବୋଲି କହି, ଯୁଦ୍ଧରେ ଦ୍ରୋଣଂକୁ ଠକିଥିଲ, ସେହି ପାପ ଫଳରେ

ଏବେ ନରକ ଦେଖିଲ । ଏହିପରି ଭୀମ, ଅର୍ଜୁନ, ଦ୍ରୌପଦୀ ପ୍ରଭୃତି ସମସ୍ତଙ୍କର ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ପାପ ଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ କିଛିକାଳ ନରକରେ ରହି କଷ୍ଟ ପାଇଲେ; ମାତ୍ର ଏବେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଯାଇଛନ୍ତି । ତୁମ ପକ୍ଷ ରାଜାମାନେ ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ଗଲେଣି । ତୁମେ ଏବେ ମୋ ସଂଗେ ଆସ । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସ୍ୱର୍ଗରେ ଦେଖିବ । ଏଇ ଦେଖ, ଦେବନଦୀ ମନ୍ଦାକିନୀ (ସ୍ୱର୍ଗଗଂଗା) ବହି ଯାଉଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କ ଜଳରେ ସ୍ନାନ କଲେ ତୁମର ଶୋକ, ଦୁଃଖ, ହିଂସା, କ୍ରୋଧ, ଶତ୍ରୁତା ଆଉ କିଛି ରହିବ ନାଇ ।”

ଧର୍ମଦେବ ଆସି ନିଜ ପୁତ୍ର ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ଧର୍ମଭାବ, ଦୟା ପ୍ରଭୃତି ଭଲ ଗୁଣ ଦେଖି ବହୁତ ପ୍ରଶଂସା କରି, ତାଂକ ସଂଗେ ମନ୍ଦାକିନୀରେ ସ୍ନାନ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ କହିଲେ । ସ୍ନାନ କଲାକ୍ଷଣି, ଯୁଧିଷ୍ଠିରଙ୍କର ମନୁଷ୍ୟ ଦେହ ବଦଳି ଯାଇ, ଦେବତା ପରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇଗଲା । ତାଂକ ମନରୁ ଶୋକ, ତାପ, କ୍ରୋଧ ହିଂସା ପ୍ରଭୃତି କୁଆଡ଼େ ଚାଲିଗଲା । ତହୁଁ ସେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ଧର୍ମ ଓ ଆଉ ଆଉ ଦେବତାଂକ ସଂଗେ ଯାଇ ଦୁର୍ଯୋଧନ ପ୍ରଭୃତି ଆପଣାର ସବୁ ଭାଇବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । ସେ ଦେଖିଲେ—କାହାରି ମନରେ ରାଗ, ହିଂସା, ଦ୍ୱେଷ କିଛି ନାଇ; ସମସ୍ତେ ଆନନ୍ଦରେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ଅଛନ୍ତି । ନିଜେ କୃଷ୍ଣ ବ୍ରହ୍ମଦେହ ଧରି ବସିଛନ୍ତି । ସୁଦର୍ଶନ ଚକ୍ର ପ୍ରଭୃତି ଆୟୁଧମାନ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦେବତା ରୂପ ଧରି କୃଷ୍ଣଙ୍କୁ ପୂଜା କରୁଛନ୍ତି, ଅର୍ଜୁନ ବି କୃଷ୍ଣଙ୍କ ପାଖେ ବସିଛନ୍ତି । ଆଉ ଏକଆଡ଼େ କର୍ଣ୍ଣଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । ତାଂକ ଦେହରୁ ସୂର୍ଯ୍ୟପରି ତେଜ ବାହାରୁଛି । ଆଉ ଏକ ଆଡ଼େ ବାୟୁ ଦେବତାଂକ ପାଖେ ଭୀମ, ପୁଣି ନକୁଳ, ସହଦେବ ଅଶ୍ୱିନୀକୁମାରଙ୍କ ପାଖେ ବସିଛନ୍ତି । କିଛି ଦୂରରେ ଦ୍ରୌପଦୀଙ୍କୁ ଦେଖିଲେ । ତାଂକର ଦେବୀପରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ରୂପ ହୋଇ-ଅଛି । ସେ ଫୁଲମାଳ ପକାଇଛନ୍ତି । ବାସନା ଦେହରୁ ବହିଯାଉଛି । ଅଭିମନ୍ୟୁ ଚନ୍ଦ୍ରଙ୍କ ପାଖେ ଚନ୍ଦ୍ରପରି ହସାଜୁଛନ୍ତି । ଧୃତରାଷ୍ଟ୍ର ଗାନ୍ଧାରୀଙ୍କୁ ଯେମିତି କୁବେର ଲୋକରେ ଓ ପାଣ୍ଡୁ କୁନ୍ତୀ, ମାଦ୍ରୀଙ୍କୁ ଯେମିତି ଇନ୍ଦ୍ର ଲୋକରେ ସୁଖରେ ଅଛନ୍ତି । ଭୀଷ୍ମ ବସୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଓ ଦ୍ରୋଣ ବୃହସ୍ପତିଙ୍କ ପାଖେ ରହିଛନ୍ତି । ଆଉ ସବୁ ବୀରମାନେ ଏହିପରି ମହା ଆନନ୍ଦରେ ସ୍ୱର୍ଗ ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ଏହା ଦେଖି ଯୁଧିଷ୍ଠିର ଭାରି ଆନନ୍ଦ ହେଲେ ଏବଂ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯେମିତି ମହା ସୁଖରେ ସ୍ୱର୍ଗରେ ରହିଲେ ।